

**การนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564)
ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ:
กรณีศึกษา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน**

จมานันท์ แก้วอินตะ

**วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม)
คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์**

2554

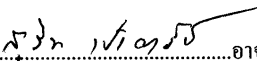
การนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564)

ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ:

กรณีศึกษา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

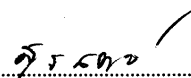
ฉนวนนท์ แก้วอินตะ

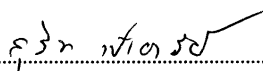
คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

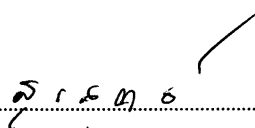
..........อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ดร. สุวิชา เป้าอารีย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาคามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม)

รองศาสตราจารย์..........ประธานกรรมการ
(ดร. พิชาย รัตนคติภณ ภูเก็ศ)

รองศาสตราจารย์..........กรรมการ
(ดร. สุรสิทธิ์ วชิรขจร)

..........กรรมการ
(ดร. สุวิชา เป้าอารีย์)

รองศาสตราจารย์..........คณบดี
(ดร. สุรสิทธิ์ วชิรขจร)

๕ สิงหาคม พ.ศ. 2555

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์	การนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
ชื่อผู้เขียน	นางสาวฉมาพันธ์ แก้วอินตะ
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม)
ปีการศึกษา	2554

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ 3) ศึกษาปัญหา อุปสรรค แนวทางการแก้ไข การนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และบุคคลผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ รวมจำนวน 49 คน คือกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ปฏิบัติตามนโยบายระดับจังหวัด จำนวน 2 คน กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ปฏิบัติตามนโยบายระดับท้องถิ่นจำนวน 32 คน ประชาชนชมรมผู้สูงอายุจำนวน 15 คน โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพเป็นหลัก ได้แก่แนวทางการสนทนาหรือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก รวมไปถึงการสังเกตพฤติกรรม กระบวนการกลุ่ม และการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

ผลการศึกษา พบว่า การนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติต้องคัดกรองกรองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้การดำเนินกิจกรรมต่างๆด้านผู้สูงอายุ ได้รับความร่วมมืออย่างดีจากทั้งผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจและไม่ได้มีการศึกษาเรื่องแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงอย่างจริงจัง ข้อค้นพบที่เกิดขึ้นในการศึกษาครั้งนี้คือการดำเนินกิจกรรมทางด้านผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขัดหลักการพัฒนาตามแผนพัฒนาขององค์กรนั้นๆ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถทราบได้ว่ากรอบการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงเป็นเช่นไร อีกทั้งยังไม่ทราบว่าลักษณะการดำเนินกิจกรรมทางด้านผู้สูงอายุตามแผนพัฒนาของหน่วยงานตนเองนั้น มีความสอดคล้องเป็นไปตามยุทธศาสตร์ มาตรการในการดำเนินงานของแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงอีกด้วย

การนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติในครั้งนี้ประสบความสำเร็จเพราะปัจจัยที่สำคัญ ดังนี้ 1) การขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดการเผยแพร่ และการอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานอย่างทั่วถึง 2) เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงเพราะไม่มีการรับรู้ในเรื่องแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงตั้งแต่เริ่มแรกของการดำเนินงาน จึงไม่มีผลการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติในขั้นตอนอื่นๆเช่นกัน

ปัญหาและอุปสรรคได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้เฉพาะในส่วนงานที่ตนเองรับผิดชอบเท่านั้นยังไม่มีความเข้าใจที่ชัดเจนในเรื่องการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ขาดการบูรณาการในการทำงานร่วมกันและยังขาดความพร้อมในการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ 2) งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานยังไม่มีความเพียงพอและยังไม่เหมาะสมกับการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่นเท่าที่ควร 3) การขาดการสนับสนุนเชิงนโยบายจากรัฐบาลและขาดการส่งเสริมการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุให้เป็นไปตามแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงอย่างจริงจังที่จะทำให้หน่วยงานทุกภาคส่วนรวมถึงประชาชนเล็งเห็นถึงความสำคัญ ทำให้เกิดการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุที่เริ่มมาจากกระด้นฐานรากในขั้นของการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานควรปรับปรุงและพัฒนาบทบาทหน้าที่ที่ความรับผิดชอบ และสมรรถนะในการดำเนินงานของตนเองให้มีความพร้อมทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ มีความกระตือรือร้นสนใจที่จะศึกษาในแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงอย่างจริงจังและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ให้ความสำคัญในเรื่องศักยภาพและความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในระดับท้องถิ่นในการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปสู่การปฏิบัติโดยให้องค์กรหรือบุคลากรเหล่านี้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดวางแผน มาตรการ แนวทางในการดำเนินกิจกรรมทางด้านผู้สูงอายุ 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนควรมีการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพและลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน เกิดความเข้าใจในการดำเนินกิจกรรมเกิดการรับรู้ในสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน สามารถที่จะนำความรู้ ความเข้าใจที่มีอยู่นั้นมาลงมือในส่วนของการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ABSTRACT

Title of Thesis	Implementation of the 2 nd National Elderly Plan (2002-2021), the 1 st Revised Version (2009): A Case Study of Wiangsa District of Nan Province
Author	Miss Chamanan Kaew-inta
Degree	Master of Arts (Social Development Administration)
Year	2011

The objectives of the study were: 1) to study the implementation of the 2nd national elderly plan (2002-2021), the 1st revised version (2009); 2) to identify the factors influencing the achievement or failure of the implementation; and 3) to find out the problems and solutions of the implementation. The data were collected through documentary research and interviews of 49 key informants including two relevant government officials at the provincial level, 32 relevant local government officials, and 15 elderly club presidents. This study was based on the qualitative study, and the data were collected by in-depth interview, and the observation of target groups' behaviors, their groups' practices and participation in related activities.

The study found that the 2nd national elderly plan was accidentally implemented by local administrative organizations. As a result, they received a good cooperation from the elderly groups, communities, and involved agencies. However, the problem was that officials of local administrative organizations lacked knowledge and understanding about the 2nd national elderly plan because they did not seriously learn about it. This study found that the local administrative organizations' elderly plan implementation was rather based on their own local development plans. The officials had no idea about the implementation framework of the 2nd national elderly plan. They did not realize that their own elderly plan implementation was in line with the strategy of the 2nd national elderly plan.

(6)

The failure of the implementation of the 2nd national elderly plan derived from two important factors. These were: 1) the lack of public relations and training for relevant officers about the implementation of the 2nd national elderly plan; 2) the officials had not had knowledge and understanding about the 2nd national elderly plan since the beginning of the implementation process, so that the plan was not a part in the implementation process.

There were three major problems and obstacles for the implementation of the 2nd national elderly plan. First was that the officials only realized about their daily responsible tasks, but not the 2nd national elderly plan. There was no collaboration and integration in the implementation of elderly activities. Second, there was insufficient budget for the implementation of the 2nd national elderly plan, particularly in the local level. Third, there was no policy supports from the government. Especially, there was no incentive for implementation of the plan.

Three recommendations from this research are followings. First, the officials should develop and improve their roles, responsibilities and capabilities about the issue, including the enhancing of their knowledge and understanding about the plan. In order to create the effective plan implementation, they should be more enthusiastic and serious on the study of the plan. Second, an emphasis should be on the local administrative organizations and their officials' potential and readiness for the plan implementation. This can be done by the more participation of officials, particularly in the planning process, and the setting of measures and plan implementing approaches. Finally, the more integration of works among involved organizations is needed for the creation of efficiency, and the reduction of redundant activities. These suggested solutions could bring about the understanding and realization about the elderly activities and their problem conditions. Ultimately, these related officials would be able to work together, and realizing about how to efficiently implement the plan.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง การนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี เนื่องจากผู้ศึกษาได้รับความช่วยเหลือในการให้ข้อมูล คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นและกำลังใจจากบุคคลหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ซึ่งทำให้การศึกษาในครั้งนี้มีความสมบูรณ์เรียบร้อยมากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. สุวิชา เป้าอารีย์ ผู้ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ของผู้ศึกษา ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาให้คำปรึกษา ข้อชี้แนะ ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ในทุกขั้นตอน ตลอดจนให้กำลังใจแก่ผู้เขียนในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ตลอดมา และขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต และ รองศาสตราจารย์ ดร. สุรสิทธิ์ วัชรขจร ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการศึกษาค้นคว้า รวมทั้งกรุณาพิจารณาและตรวจสอบวิทยานิพนธ์ให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ทุกท่านแห่งสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ที่ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ผู้ศึกษา และขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ของคณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้เป็นอย่างดี ขอขอบคุณนางสาวสุพัตรา โอทาศรี ที่เป็นผู้ช่วยในการเก็บข้อมูลและเป็นทีปรึกษาที่ดี ขอขอบคุณเพื่อนๆที่รักทุกคนสำหรับกำลังใจและความช่วยเหลือที่มีให้มาโดยตลอด

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณ และมอบความสำเร็จทั้งหมดจากการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แด่ คุณชน และคุณจำปี แก้วอินตะ ผู้ซึ่งเป็นบิดาและมารดาของผู้ศึกษาที่เป็นผู้ช่วยส่งเสริมให้การสนับสนุน คอยสอนสั่ง และเป็นกำลังใจ ตลอดจนเป็นแรงใจที่สำคัญยิ่งตลอดมา จนทำให้การศึกษานี้ประสบผลสำเร็จได้ตามที่ตั้งใจไว้ และผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาต่อไป

ฉมานันท์ แก้วอินตะ

พฤษภาคม 2554

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(11)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหาในการศึกษา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
1.3 ขอบเขตการศึกษา	5
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ	7
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้และการเรียนรู้	31
2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ	39
2.4 แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552	41
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ทำให้สังคมไทย เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ	48
2.6 ผลการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของกระทรวงการพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์	63
2.7 ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	86

บทที่ 3	ระเบียบวิธีการวิจัย	96
3.1	แนวคิดในการศึกษา	96
3.2	วิธีการศึกษา	96
3.3	กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ	97
3.4	แนวทางการสนทนาหรือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก	98
3.5	วิธีพัฒนาแนวทางสัมภาษณ์	101
3.6	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	101
3.7	การวิเคราะห์ข้อมูล	101
3.8	นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา	101
บทที่ 4	ผลการศึกษา	104
4.1	บริบทของอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน	105
4.2	สถานการณ์ผู้สูงอายุอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน	109
4.3	ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ	111
4.4	การนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ	113
4.5	เงื่อนไขที่มีผลต่อการนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ	143
4.6	ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ	145
4.7	สรุปผลการศึกษา	152
บทที่ 5	สรุป และข้อเสนอแนะ	159
5.1	สรุปผลการศึกษา	159
5.2	ข้อเสนอแนะ	165
	บรรณานุกรม	167
	ภาคผนวก	173
	ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์	174
	ภาคผนวก ข ยุทธศาสตร์ มาตรการ หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ ดัชนี และเป้าหมาย	177
	ภาคผนวก ค ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษา	203
	ประวัติผู้เขียน	207

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 การดำเนินงาน โครงการ อผส. ของสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ	79
3.1 แสดงจำนวนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ	97
4.1 ข้อมูลประชากร แยกตามกลุ่มอายุ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน	109
4.2 แสดงข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	112

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 แสดงลักษณะความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหลักของ ศาสตร์การศึกษาหรือนโยบายศึกษา	15
2.2 การศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยใช้ตัวแบบที่ยืดหลักเหตุผล	21
2.2 การศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยใช้ตัวแบบทางด้านการจัดการ	22
2.4 การศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยใช้ตัวแบบด้านการพัฒนาองค์กร	23
2.5 การศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยใช้ตัวแบบทางด้านการกระบวนการ ของระบบราชการ	24
2.6 การศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยใช้ตัวแบบทางตัวแบบทาง การเมือง	25
2.7 การศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยใช้ตัวแบบเชิงบูรณาการ	26
2.8 รูปแบบการศึกษาเชิงสังคมศาสตร์ และเชิงการแพทย์ในการวิจัย ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะการณ้ตาย	55
2.9 ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมต่อการเพิ่ม อายุขัยโดยเฉลี่ยของประชากร	56
2.10 โครงสร้างกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	65
2.11 โครงสร้างสำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ	69
4.1 สรุปผลในการศึกษา	154
4.2 สรุปเงื่อนไขความสำเร็จในการศึกษา	155

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหาในการศึกษา

ปัจจุบันสังคมไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปอย่างเต็มตัว ผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกๆปี โดยในปี พ.ศ.2553 ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุทั้งสิ้น 8.0 ล้านคนหรือ ประมาณร้อยละ 11 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ (สำนักสถิติเศรษฐกิจและสังคม, 2554: 13) จำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นนี้ส่วนหนึ่งมาจากความก้าวหน้าในการพัฒนาของประเทศในส่วนที่สำคัญคือ ความก้าวหน้าทางการแพทย์ที่สามารถดูแลช่วยเหลือ รักษาให้ประชาชนหายจากอาการเจ็บป่วย มีชีวิตยืนยาวและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขเพิ่มขึ้น ประชากรผู้สูงวัยได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจในลักษณะการพึ่งพิงทั้งในระดับ บุคคล ครอบครัวและสังคม แต่ผู้สูงวัยบางส่วนยังมีศักยภาพที่สามารถสร้างประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศชาติได้อย่างมากมาย

ในช่วงปี พ.ศ.2544 จำนวนผู้สูงอายุและสัดส่วนผู้สูงอายุ (ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป) ของประเทศไทยเพิ่มขึ้นในอัตราที่รวดเร็ว ทำให้โครงสร้างประชากรของประเทศไทยกำลังเคลื่อนเข้าสู่ระยะที่เรียกว่า “ภาวะประชากรผู้สูงอายุ (Population Ageing)” อันจะมีผลต่อสภาพทางสังคม สภาวะเศรษฐกิจและการจ้างงาน ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรทางสุขภาพและสังคมของประเทศอย่างต่อเนื่องในระยะยาว การกำหนดแผนระยะยาวที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรมสำหรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา จึงเป็นที่ตระหนักทั้งของรัฐและประชาคมต่างๆ ว่ามีความสำคัญในลำดับต้น ยิ่งไปกว่านั้นการศึกษาวิจัยต่อการติดตามประเมินผล การปรับปรุงแผนระยะยาวด้านผู้สูงอายุเป็นระยะ ๆ ก็มีความจำเป็นเช่นเดียวกันนอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ระบุในมาตรา 54 และมาตรา 80 ถึงภารกิจที่จะต้องรับผิดชอบต่อประชากรสูงอายุ และปี พ.ศ.2542 ได้มีการจัดทำปฏิญญาผู้สูงอายุไทยขึ้นอันเป็นภารกิจที่สังคม และรัฐพึงมีต่อผู้สูงอายุ โดยมีสาระสำคัญ 9 ประการ ซึ่งจากเหตุผลข้างต้นเป็นไปเพื่อให้ถึงเป้าหมายแห่งความมั่นคงของสังคม (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2553: 1) แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2

(พ.ศ.2554-2564) เป็นแผนยุทธศาสตร์หลักในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ เริ่มต้นตั้งแต่ ปี พ.ศ.2545 ซึ่งเป็นแผนระยะยาวโดยให้ความสำคัญต่อ “วงจรชีวิต” และความสำคัญของทุกคนในสังคมที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง และจะต้องเข้าสู่ระยะวัยสูงอายุตามวงจรชีวิตที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2553: ค) เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการให้บริการและการรองรับกับสถานการณ์ผู้สูงอายุที่มีเพิ่มมากขึ้นในทุกขณะ แม้จะมีแผนผู้สูงอายุแห่งชาติที่ให้แนวทางการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศ และมีการออกพระราชบัญญัติผู้สูงอายุที่สะท้อนความสำคัญของงานผู้สูงอายุ ในทางปฏิบัติงานผู้สูงอายุยังขับเคลื่อนไปไม่ได้มาก เพราะขาดการบูรณาการของการทำงานด้านผู้สูงอายุซึ่งนับเป็นจุดอ่อนที่สำคัญ ประกอบกับพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ ไม่มีการกำหนดบทลงโทษหากไม่มีการปฏิบัติตาม การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้ง ทำให้นโยบายผู้สูงอายุไม่มีความต่อเนื่อง อีกทั้งนักการเมืองในระดับชาติและระดับท้องถิ่นยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างจริงจัง และผู้สูงอายุเองก็ขาดพลังในการต่อรองให้รัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องดำเนินการส่งเสริมและพิทักษ์สิทธิของตน การกำหนดให้เรื่องผู้สูงอายุเป็น “วาระแห่งชาติ” อาจเป็นมาตรการหนึ่งที่เสริมความก้าวหน้าและความมีประสิทธิภาพของงานด้านผู้สูงอายุ (วิพรรณ ประจวบเหมาะ และคณะ, 2552: 19-20)

หลังจากการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับเดิมในช่วง 5 ปีแรก (พ.ศ.2545-2549) ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญในบทบัญญัติตามกฎหมาย นโยบาย และแผนงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ได้แก่

1. นโยบายของรัฐบาลด้านผู้สูงอายุ
2. กฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ
 - รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
 - พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546

3. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10

4. ประเด็นท้าทายต่อการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุ

เรื่องผู้สูงอายุเป็นประเด็นที่ต้องมีนโยบาย และแผนงานมารองรับ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ด้วยภาวะผันผวนทางการเมือง เศรษฐกิจ อาจเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานตามนโยบายและแผนด้านผู้สูงอายุในอนาคต โดยเฉพาะประเด็นสำคัญที่จะเป็นประเด็นท้าทาย ได้แก่

1. ความยากจนในกลุ่มประชากรสูงอายุ
2. การลดลงของศักยภาพการเกื้อหนุนของครอบครัวและประชากรวัยแรงงาน
3. ภาวการณ์พึ่งพาที่สูงขึ้นและความต้องการการดูแลระยะยาว
4. การนำศักยภาพของผู้สูงอายุมาใช้ประโยชน์

5. การเปลี่ยนแปลงด้านสภาวะแวดล้อมในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ได้รับการปรับปรุงและยกร่างเป็นแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 และคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ได้นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 27 เมษายน 2553 อนุมัติแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งปรากฏในแผนดำเนินการตามมาตรการที่กำหนด (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2553: 4)

แผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงนี้เป็นผลของการกลั่นกรองและสังเคราะห์ การระดมความคิด และการวิพากษ์หลายขั้นตอน ประกอบกับผลการประเมินการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ในระยะ 5 ปีแรก (พ.ศ.2545-2549) รวมทั้งการประมวลและสังเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมและนโยบายของรัฐในปัจจุบัน โดยเน้นข้อมูลในช่วงปี พ.ศ.2549-2552 ซึ่งเป็นระยะหลังจากการประเมินแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะมีผลต่อการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุฯ อย่างสำคัญ (วิพรธม ประจวบเหมาะ และคณะ, 2552: 31) การนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงฯมาเป็นกรอบในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ จะช่วยให้การดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถที่จะทำให้เกิดองค์ความรู้ร่วมกัน เกิดการบูรณาการในการทำงานและเกิดความร่วมมือกันมากที่สุด สามารถที่จะรองรับและป้องกันปัญหาทางด้านผู้สูงอายุที่จะเกิดขึ้นตามมา

ประชากรวัยผู้สูงอายุถือได้ว่าเป็นปวงชนบุคคลที่มีคุณค่าของสังคม เป็นบุคคลที่สามารถจะถ่ายทอดความรู้ ประวัติความเป็นมาของสังคม ส่งต่อความรู้ในเรื่องของภูมิปัญญา ประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงามของสังคมให้กับรุ่นลูกหลานได้อย่างมีศักยภาพ เนื่องจากผู้สูงอายุมีองค์ความรู้สะสมของตนเองตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันอย่างมากมาย จึงเหมาะสมกับการที่จะเป็นบุคคลสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้เหล่านี้ให้แก่ลูกหลานเพื่อการสืบทอดต่อไป เพื่อที่จะให้สิ่งดีงามทั้งภูมิปัญญา ประเพณีวัฒนธรรมต่างๆของสังคมนั้นๆคงอยู่

ในด้านของเศรษฐกิจ ประชากรสูงอายุ เป็นแรงงานที่สังคมไม่ค่อยจะให้ความสำคัญแล้ว จึงมีการเกิดคำว่าเกษียณการทำงานเกิดขึ้นเมื่อบุคคลที่ทำงานนั้นมีอายุครบ 60 ปี แต่ถ้าพิจารณาถึงศักยภาพ บุคคลเหล่านี้ถือว่าเป็นบุคคลที่มีศักยภาพในการทำงาน ยังสามารถประกอบอาชีพได้ เนื่องจากมีความเชี่ยวชาญในการทำงาน สามารถเป็นที่ปรึกษาในหน่วยงาน ส่งต่อความรู้ได้อย่างมีคุณค่า เป็นที่พึ่งพาของครอบครัว ในขณะที่ผู้สูงอายุบางกลุ่ม เมื่อหยุดการทำงานประจำแล้วก็ดำรงชีวิตอยู่กับครอบครัว พึ่งพาครอบครัว อาจเกิดปัญหาความไม่สมดุลของรายได้ในครอบครัว

ทำให้ไม่ได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง และถูกทอดทิ้ง ซึ่งกลายเป็นปัญหาสังคม ดังจะเห็นได้จาก การสร้างบ้านพักคนชราขยายไปทุกส่วนของสังคมเพื่อรองรับปัญหาดังกล่าว

สิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นมานั้นสังคมจึงควรกลับมาคิดและทบทวนว่าควรมีวิธีการดำเนินงานอย่างไร เพื่อที่จะป้องกันและแก้ไขไม่ให้เกิดปัญหาเหล่านี้ขึ้นมาอีก เพราะประชากรวัยผู้สูงอายุกำลังมีมากขึ้นในสังคมไทยของเรา สังคมก็ต้องมีวิธีการที่จะป้องกันและพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุให้มีคุณภาพเพื่อไม่ให้กลุ่มผู้สูงอายุดังกล่าวกลายเป็นปัญหาของสังคมต่อไป การสร้างสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุจึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่จะสามารถพัฒนาพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้นได้ สวัสดิการสังคมคือการทำให้เกิดความสมบูรณ์ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ สุขภาพ และนันทนาการที่จำเป็นสำหรับบุคคลทุกคนในสังคม สวัสดิการสังคมมุ่งเสริมสร้างการทำหน้าที่ทางสังคมของทุกกลุ่มอายุ ทุกสถานภาพไม่ว่าจะจนหรือมั่งมี (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2549: 29) การสร้างสวัสดิการที่มั่นคงให้แก่ผู้สูงอายุนั้นจึงไม่ใช่เรื่องของสังคมฝ่ายแต่ต้องเริ่มตั้งแต่ ตัวของผู้สูงอายุเป็นลำดับแรกแล้วจึงไปที่สภาพแวดล้อมรอบตัวทั้งครอบครัวและสังคมที่จะมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

บทบาทของผู้สูงอายุในแต่ละชุมชนมีความสำคัญมากน้อยแตกต่างกันไปแต่ในส่วนของอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน บทบาทของผู้สูงอายุในชุมชนมีความสำคัญอย่างมากต่อชุมชนเพราะทุกคนในชุมชนจะให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ ในฐานะที่เป็นผู้อาวุโส เป็นครูในเรื่องของชุมชนเพราะเป็นบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของชุมชน เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่ทรงคุณค่าในทุกๆด้านของชุมชน เป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าของชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ก็เช่นเดียวกันเป็นกลุ่มที่มีบทบาทกับชุมชน เป็นคลังปัญญาที่สำคัญของชุมชน ได้รับการยอมรับนับถือจากสมาชิกในชุมชน สามารถดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชนและส่งต่อความรู้ไปยังรุ่นลูกรุ่นหลาน แม้ว่ากระแสการพัฒนาจะเปลี่ยนไปเพียงใดลักษณะของสังคมภายนอกจะได้รับการพัฒนาให้เป็นสมัยใหม่มากเพียงใด แต่ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนก็ยังคงอยู่กับชุมชนมาโดยตลอด โดยการสืบทอดของผู้คนในชุมชนที่ให้ความสำคัญกับกลุ่มของผู้สูงอายุที่เป็นผู้สืบทอดและถ่ายทอดให้กับชนรุ่นหลังต่อไป กลุ่มผู้สูงอายุจึงได้รับการพัฒนาเป็นอย่างมากจากชุมชนเพื่อให้ตัวผู้สูงอายุเองเห็นความสำคัญของตัวเองในการเป็นปุชนิบุคคลที่มีคุณค่าของชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนเองก็ได้มีการรวมกลุ่มกันขึ้น ที่ใช้ชื่อว่าชมรมผู้สูงอายุ เป็นการดูแลซึ่งกันและกันของผู้สูงอายุทั้งในเรื่องสวัสดิการ เรื่องสุขภาพ เป็นต้น มีการรวมตัวกันออกกำลังกาย จัดกิจกรรมของชมรมและเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆของชุมชนด้วย ทำให้กลุ่มผู้สูงอายุในอำเภอเวียงสาได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดีในการพัฒนา เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการ

พัฒนาและเข้าถึงสวัสดิการที่ควรจะได้รับในด้านต่างๆให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง

งานวิจัยนี้จึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับเงื่อนไขต่างๆที่เข้ามาเกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อที่ความต้องการให้กลุ่มผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีศักยภาพและสามารถที่จะสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนได้ อีกทั้งยังเป็นการลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่มีอยู่มากในสังคมตอนนี้ การศึกษาเรื่อง “การนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน” เพื่อที่จะได้ทราบถึงแนวทางในการนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติไปปฏิบัติ การรับรู้และความต้องการของผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุให้มากที่สุด และนำผลที่ได้จากการศึกษาไปพัฒนาแก้ไขปรับปรุง สิ่งที่ได้ดำเนินการอยู่ให้มีคุณภาพและตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุให้มากที่สุด เพื่อให้กลุ่มผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในตนเองสามารถที่จะดำเนินชีวิตอยู่ต่อไปในสังคมได้อย่างมีศักยภาพและสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนและสังคมได้ต่อไปอีกด้วย สิ่งที่สำคัญไปกว่านั้นก็คือการอยู่ร่วมกันในสังคมของทุกกลุ่มช่วงวัยอย่างมีความสุขต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ ในเขตอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาเงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ ในเขตอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค แนวทางการแก้ไข ในเรื่องของการนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตเนื้อหาสาระ

- 1.3.1.1 ศึกษาการนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ ในเขตอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

1.3.1.2 ศึกษาเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ ในเขตอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

1.3.1.3 ศึกษาปัญหา อุปสรรค แนวทางการแก้ไข ในเรื่องของการนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรและกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาเป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่ในการนำแผนผู้สูงอายุไปปฏิบัติในระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่น และผู้สูงอายุในเขตอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

1.3.3 ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ระยะเวลา 8 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2554 ถึง วันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ.2555

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงการนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ ในเขตอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน และเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ ในเขตอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

2. เพื่อทราบถึงปัญหา อุปสรรค แนวทางการแก้ไข ในเรื่องของการนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ

3. เพื่อเป็นองค์ความรู้ด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติและด้านนโยบายผู้สูงอายุในประเทศไทย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาถึงการนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปการปฏิบัติ: กรณีศึกษา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน เพื่อนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ผู้ศึกษาได้ทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานในการนำไปสู่การพัฒนาในการนำเสนอเนื้อหาสาระ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้และการเรียนรู้
- 2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ
- 2.4 แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ.2552
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ทำให้สังคมไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ
- 2.6 ผลการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- 2.7 ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับนโยบาย

การให้ความหมายและคำจำกัดความของคำว่า “นโยบาย” ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ซึ่งมีความหมายและคำจำกัดความในความหมายที่ใกล้เคียงคล้ายคลึงกันพร้อมทั้งสรุปความหมายของนโยบายไว้ คือ

Haiman and Scott (1974 อ้างถึงใน ประชุม รอดประเสริฐ, 2535: 13) กล่าวว่า นโยบายคือขอบเขตของเหตุผลและผลที่ผู้บริหารใช้ในการตัดสินใจ

Terry (1977 อ้างถึงใน ประชุม รอดประเสริฐ, 2535: 13) กล่าวว่า นโยบายคือการพูดหรือการเขียนถึงขอบเขตและแนวทางทั้งหมดเพื่อการปฏิบัติงาน

Greenwood (1965 อ้างถึงใน ประชุม รอดประเสริฐ, 2535: 13) กล่าวว่า นโยบาย หมายถึง

การตัดสินใจขั้นต้นอย่างกว้างๆจากข้อมูลทั่วไป เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้เป็นไป โดยถูกต้องและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

Jacop (1966 อ้างถึงใน ประชุม รอดประเสริฐ, 2535: 14) กล่าวว่า นโยบาย คือหลักการ แผนการ หรือแนวทางของการปฏิบัติงาน

Leys Wayne (1952 อ้างถึงใน ประชุม รอดประเสริฐ, 2535: 14) กล่าวว่า นโยบายคือ โครงการในการปฏิบัติงานให้บรรลุถึงเป้าหมายอย่างมีคุณค่า หรือเป็นการตัดสินใจเลือก จุดมุ่งหมายและวิธีการในการบริหารองค์การใดองค์การหนึ่ง

Pfiffner (1960 อ้างถึงใน ประชุม รอดประเสริฐ, 2535: 14) กล่าวว่า นโยบายเป็น หลักเกณฑ์และแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อให้งานดำเนิน ไปโดยมีเสถียรภาพ มีความสอดคล้อง กัน มีมาตรฐานหรือเอกรูปเดียวกัน และมีความต่อเนื่องกัน

Kahn (1969 อ้างถึงใน ประชุม รอดประเสริฐ, 2535: 14) เรียกนโยบายว่า แผนงานประจำ ซึ่งเป็นผลอันเกิดจากการต่อรอง การปฏิบัติตามข้อตกลง และการประนีประนอม ในการกำหนด เป้าหมาย การตรวจสอบทางเลือก และการค้นหายุทธวิธีเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุถึงเป้าหมายที่ ต้องการ และอาจถือได้ว่านโยบายเป็นกฎระเบียบที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการตัดสินใจ เมื่อ บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดประสบกับปัญหาในการปฏิบัติงาน

ประชุม รอดประเสริฐ (2535: 14-15) ได้สรุปความหมายหรือคำจำกัดความดังกล่าว จะ สังเกตได้ว่านโยบายเป็นกรอบสำหรับการตัดสินใจของผู้บริหารในลักษณะแสดงให้เห็นถึงวิถีทาง และผลแห่งการดำเนินงาน นโยบายที่ดีย่อมทำให้การตัดสินใจถูกต้องและดีตามไปด้วย นโยบายที่ดี ย่อมทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดย

1. ช่วยสนับสนุนให้มีการตัดสินใจที่ถูกต้อง
2. เป็นการควบคุมขั้นพื้นฐานของการบริหารงาน
3. ทำให้เกิดความแน่นอนและการประสานงานในการปฏิบัติงาน
4. ช่วยลดเวลาที่ต้องใช้ในการตัดสินใจ

2.1.2 ปัจจัยในการกำหนดนโยบาย

ประชุม รอดประเสริฐ (2535: 23-27) ได้กำหนดปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายซึ่ง สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ

2.1.2.1 ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบพื้นฐาน (Fundamental Factor) หมายถึง สิ่งใดๆก็ตามที่ผู้มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายจะต้องคำนึงถึงอยู่ตลอดเวลา เพราะหากไม่คำนึงถึงแล้ว นโยบายที่กำหนดขึ้นจะเป็นนโยบายที่ไม่สามารถปฏิบัติได้ หรือเป็นนโยบายที่ขาดความถูกต้อง

สมบูรณ์ อันจะเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหา อุปสรรค และความยุ่งยากในการปฏิบัติให้นโยบายนั้น บรรลุเป้าหมาย ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบพื้นฐานในการกำหนดนโยบายมีหลายชนิด ซึ่งอาจรวมเป็นกลุ่มที่สำคัญได้ 3 กลุ่ม คือ

1) ปัจจัยที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดนโยบายประเภทใดก็ตามผู้กำหนดนโยบายจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ขององค์การเป็นสำคัญในลักษณะที่เป็นการกำหนดให้องค์การได้รับผลประโยชน์มากที่สุด หรือสูญเสียผลประโยชน์อันพึงได้น้อยที่สุด โดยปกติแล้วผลประโยชน์ขององค์การหรือหน่วยงาน จะมีความผูกพันกับผลประโยชน์หรือความต้องการของบุคคลในองค์การเป็นอย่างมาก ฉะนั้นการกำหนดนโยบายจะต้องมีลักษณะที่เป็นการตอบสนองความต้องการของบุคคลส่วนใหญ่ในองค์การหรือหน่วยงานนั้น

2) ปัจจัยที่เกี่ยวกับผู้กำหนดนโยบาย วิธีการ หรือกระบวนการในการดำเนินนโยบาย โดยลักษณะเช่นนี้ผู้กำหนดนโยบายจะต้องรู้ตนเองว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ หรือไม่ เพราะหากขาดความรู้ ความสามารถ และความเข้าใจอย่างแท้จริงในการกำหนดนโยบาย แล้ว นโยบายที่กำหนดขึ้นอาจบกพร่องหรือขาดหลักการที่สำคัญ โดยปกติผู้ทำหน้าที่กำหนดนโยบายควรมีความรู้ ความเข้าใจอย่างน้อย 2 ประการคือ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องวิธีการกำหนดนโยบาย และความรู้ความเข้าใจโดยทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย นอกจากนั้นนโยบายที่กำหนดขึ้นมาจะต้องมีความเหมาะสม มีความเป็นเหตุเป็นผล และมีความถูกต้องจึงจะเป็นนโยบายที่สามารถนำไปปฏิบัติได้

3) ปัจจัยที่เกี่ยวกับข้อมูลและเอกสารต่างๆ ในการกำหนดนโยบายนั้น หากข้อมูลหรือเอกสารที่ได้ ขาดข้อเท็จจริงย่อมทำให้ นโยบายมีความผิดพลาด และการนำเอา นโยบายที่ผิดพลาดไปปฏิบัติย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อองค์การและหน่วยงานอย่างที่สุด ฉะนั้นผู้กำหนดนโยบายจะต้องพยายามกรองข่าวสาร และข้อมูลที่ได้อย่างละเอียดรอบคอบ พิจารณาอย่างลึกซึ้ง ไม่พยายามที่จะเป็นผู้กำหนดนโยบายโดยใช้ข้อมูลที่ปราศจากข้อเท็จจริง หรือเป็นข้อมูลที่ปรุงแต่งขึ้นเองเพื่อให้ นโยบายอยู่ในลักษณะเป็นการสร้างวิมานในอากาศ (ประชุม รอดประเสริฐ, 2535: 25)

2.1.2.2 ปัจจัยที่เป็นสิ่งแวดล้อม (Environmental Factors) หมายถึงสิ่งแวดล้อมในสังคมที่ผู้กำหนดนโยบายจะต้องคำนึงถึง เพราะสิ่งแวดล้อมในสังคมมีผลกระทบต่อ การกำหนดนโยบายเป็นอย่างมากทั้งโดยตรงและโดยอ้อม สิ่งแวดล้อมบางชนิดอยู่ใกล้ บางชนิดอยู่ไกล และอาจมีผลกระทบต่อ การกำหนดนโยบายในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน สามารถอธิบายเป็นรายละเอียดพอสังเขป ได้ดังนี้

1) ปัจจัยทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมือง เป็นปัจจัยที่มีผล

กระทบหรือมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายเป็นอย่างมาก เพราะรูปแบบของการเมืองหรือการปกครองย่อมจะเป็นรูปแบบของการกำหนดนโยบายของสังคมหรือองค์กรนั้นด้วย Dye (1972) ได้ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยทางการเมืองที่มีผลกระทบต่อข้อกำหนดนโยบายจำแนกออกเป็น 5 ประเภท คือ มติมหาชน (Public Opinion) ทักษะของชนชั้นปกครองหรือชนชั้นปัญญาชน (Elite Attitude) อิทธิพลของพรรคการเมืองหรือกลุ่มชน (Party Influence) กลุ่มผลประโยชน์ (Interest Groups) และระบบราชการ (Bureaucracy)

วัฒนธรรมการเมือง (Political Culture) ก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกชนิดหนึ่งที่มีผลกระทบต่ออิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย ซึ่ง Elazar (ม.ป.ป.) ได้จำแนกวัฒนธรรมทางการเมืองไว้ 3 ลักษณะด้วยกันคือ ลัทธิคุณธรรมนิยม (Moralism) ลัทธิปัจเจกชนนิยม (Individualism) และลัทธิประเพณีนิยม (Traditionalism)

ปัจจัยทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองดังกล่าว มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ ของหน่วยงาน หรือขององค์การตลอดเวลา ความรุนแรงและอิทธิพลหรือผลกระทบที่มีต่อนโยบายจะมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับสภาวะการณ์

2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่มีผลกระทบต่อ

การกำหนดนโยบายอย่างสำคัญ องค์กรหรือหน่วยงานจะกำหนดนโยบายได้อย่างกว้างขวาง หรือการดำเนินงานของนโยบายจะเป็นไปได้โดยมีเสถียรภาพและความต่อเนื่องได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับลักษณะทางเศรษฐกิจขององค์กรหรือหน่วยงานนั้น องค์กรหรือหน่วยงานที่มีภาวะทางเศรษฐกิจไม่มั่นคงย่อมไม่สามารถกำหนดนโยบายได้อย่างกว้างขวาง และการปฏิบัตินโยบายอาจไม่บรรลุเป้าหมายได้อย่างสมบูรณ์

เศรษฐกิจเป็นเรื่องที่มีความละเอียดลึกซึ้ง แม้ผู้กำหนดนโยบายไม่ได้เป็นนักลงทุนทางเศรษฐศาสตร์ แต่ก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพยายามศึกษาและเรียนรู้ถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจในลักษณะต่างๆตามสมควร ทั้งนี้เพื่อให้สามารถกำหนดนโยบายได้โดยไม่ผิดพลาดมากนัก

3) ปัจจัยทางสังคม เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่มีผลกระทบและอิทธิพล

ต่อการกำหนดนโยบาย ลักษณะความเป็นอยู่ของสมาชิก ความแตกต่างของกลุ่มสมาชิก ความสมัครสมานสามัคคีของกลุ่มสมาชิกล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย ถ้าสมาชิกมีความสามัคคีปรองดองกัน การกำหนดนโยบายย่อมเป็นไปได้โดยง่าย และการปฏิบัติตามนโยบายจะบรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการโดยไม่ยาก ปัจจัยทางสังคมมีหลายประเภทหลายชนิด เช่น วัฒนธรรม ระเบียบประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม และลักษณะของชุมชน สิ่งต่างๆเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลและผลกระทบต่อข้อกำหนดนโยบายทั้งสิ้น

4) ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ ในการกำหนดนโยบายใดๆก็ตาม ผู้กำหนดนโยบายต้องคำนึงถึงสถานที่ตั้ง พื้นที่ อาณาเขต สภาพภูมิอากาศ และสภาพภูมิประเทศขององค์กรหรือหน่วยงาน โดยจะต้องกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับสภาพต่างๆ ดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้นโยบายที่กำหนดขึ้นเป็นนโยบายที่ถูกต้อง

นอกจากเหตุการณ์ต่างๆทางประวัติศาสตร์ขององค์กร หรือหน่วยงานย่อมมีผลกระทบหรือมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายเป็นอย่างมาก เพราะเหตุการณ์ในอดีตมักจะเป็นเครื่องหรือเป็นตัวกำหนดเหตุการณ์ในปัจจุบัน ดังนั้นผู้กำหนดนโยบายอาจมีความจำเป็นที่ต้องวิเคราะห์และพิจารณาเหตุการณ์ต่างๆในอดีตของหน่วยงานเป็นเครื่องเตือนใจ ในการตัดสินใจเลือกกำหนดนโยบายในแนวทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่หน่วยงานหรือองค์กรให้มากที่สุด (ประทุม รอดประเสริฐ, 2535: 27)

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นผู้ศึกษาเห็นว่า ปัจจัยในการกำหนดนโยบายในทุกๆด้านมีส่วนที่จะส่งผลกระทบต่อตัวของนโยบายได้มากมายพอๆกัน หากว่าไม่ได้ทำการศึกษาปัจจัยต่างๆที่อยู่แวดล้อมในสังคมแล้วนโยบายที่กำหนดขึ้นมาก็อาจจะส่งผลในทางลบกับสังคมบางส่วนก็ได้ การรู้เท่าทันและศึกษาถึงแนวโน้มความเป็นไปของปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสามารถทำให้ผู้กำหนดนโยบายควบคุมปัจจัยแวดล้อมนโยบายที่จะเกิดขึ้นได้

2.1.3 องค์ประกอบของนโยบาย

Lineburry (1971 อ้างถึงใน สมพร เฟื่องจันทร์, 2539: 16) ชี้ว่านโยบายสาธารณะเป็นแนวทางปฏิบัติที่มีขอบเขตครอบคลุมอย่างกว้างขวาง ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ จนถึงการประเมินผลความสำเร็จที่เกิดขึ้น ซึ่งจำแนกออกเป็น 5 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 นโยบายต้องมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน วัตถุประสงค์นี้จำเป็นต้องมีอยู่เสมอ และมุ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติเป็นส่วนรวม

ประการที่ 2 ต้องมุ่งเสนอขั้นตอนของพฤติกรรม อันเป็นส่วนหนึ่งของแผนงานที่ต้องการให้เกิดขึ้น

ประการที่ 3 นโยบายนั้นๆต้องกำหนดการกระทำต่างๆที่ต้องเลือกนำมาปฏิบัติ และการปฏิบัติดังกล่าวนี้ จำเป็นต้องให้สอดคล้องทั้งเงื่อนไขเวลา และสถานที่

ประการที่ 4 นโยบายต้องมีการประกาศให้บุคคลทั่วไปรับรู้หรือรับทราบ ซึ่งการประกาศดังกล่าวนี้อาจออกมาในรูปจัดการพิมพ์อย่างเป็นทางการเป็นการแถลงต่อรัฐสภา หรือการแถลงข่าวผ่านสื่อมวลชน เป็นต้น

ประการที่ 5 นโยบายต้องมีการดำเนินการปฏิบัติตามลำดับขั้นต้นของการกระทำที่ได้ตัดสินใจไว้แล้ว

Lasswell และ Kaplan (1970 อ้างถึงใน สมพร เฟื่องจันทร์, 2539: 16) ได้จำแนกองค์ประกอบของนโยบายในอีกลักษณะหนึ่งที่เน้นการอธิบายว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับรัฐบาล และเกี่ยวข้องกับปัจจัยอื่นๆของสังคม นั่นคือ

องค์ประกอบแรก เป็นแผนงานของรัฐบาลที่ได้กำหนดไว้ กล่าวคือ เป็นแผนงานของรัฐบาลในขณะนั้น ซึ่งแผนงานดังกล่าวนี้ อาจเป็นแผนที่กำหนดขึ้นมาใหม่ในรัฐบาลนั้น หรืออาจเป็นแผนงานของรัฐบาลชุดก่อนที่ชุดปัจจุบันยอมรับนำมาใช้มาสานต่อ

องค์ประกอบที่สอง โครงการที่ระบุกิจกรรมไว้อย่างชัดเจนและระบุไว้ล่วงหน้า ด้วยการกระทำเช่นนี้ก็เพื่อแยกแยะให้เห็นความแตกต่าง กับการระบุการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ทั้งนี้เพราะว่า การกำหนดเป็นแผนงานและโครงการนั้นจะต้องมีการศึกษาพิจารณาอย่างมีระเบียบรอบคอบทุกแง่มุมมาก่อน

องค์ประกอบที่สาม แผนงานดังกล่าวนี้จำเป็นต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของชาติ คุณค่าอย่างใดอย่างหนึ่ง และการปฏิบัติของรัฐในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง องค์ประกอบข้อนี้ชี้ให้เห็นว่าการกำหนดนโยบายนั้นเป็นกิจกรรมที่ต้องการกระทำ มิใช่เกิดขึ้นโดยมีทิศทางกำหนดไว้ชัดเจน และมุ่งหวังผลสำเร็จของการนำนโยบายนั้นๆไปปฏิบัติด้วย

Friedrich (1963 อ้างถึงใน ประชุม รอดประเสริฐ, 2535: 28) วิเคราะห์ได้ว่านโยบายขององค์การหรือหน่วยงานใดๆ น่าจะมีองค์ประกอบที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการ คือ เป้าหมาย (Targets) ของสิ่งที่ต้องการกระทำ วิธีทาง (Means) ในการดำเนินงาน และปัจจัย (Resources) สนับสนุนการกระทำตามนโยบายที่ได้กำหนดไว้

1. การกำหนดเป้าหมายของสิ่งที่ต้องการกระทำในการกำหนดนโยบายเพื่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้นองค์ประกอบที่สำคัญสิ่งแรกคือ เป้าหมาย (Target) ซึ่งอาจเป็นทั้งจุดประสงค์ (Purpose) และผลงานที่เกิดขึ้นในที่สุด (Ended Result) ในลักษณะที่เป็นการกระทำแล้วได้อะไร

2. การกำหนดวิธีทางในการดำเนินงาน นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของนโยบาย เพราะหากไม่กำหนดวิธีทางต่างๆในการดำเนินงานไว้แล้ว นโยบายที่กำหนดขึ้นก็อาจไม่บรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการได้ วิธีทางในการดำเนินงานจะเกิดขึ้นได้ย่อมต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญคือ หลักการและเกณฑ์ของนโยบายซึ่งผู้กำหนดนโยบายจะต้องมีความรู้และกำหนดไว้ก่อน นอกจากนี้วิธีทางที่จะสามารถทำให้นโยบายดำเนินการได้ยังรวมไปถึง กลยุทธ์ (Tactics) และกลยุทธ์ (Strategies) ต่างๆอีกด้วย

3. ปัจจัยสนับสนุนในการกำหนดนโยบาย ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการคือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการในการกำหนดนโยบาย หากขาดปัจจัยภายในแม้เพียงอย่างเดียวนโยบายก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ และปัจจัยภายนอก ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ ทางสังคม หรือแม้แต่สภาพดินฟ้าอากาศ ซึ่งมีผลกระทบต่อ การกำหนดนโยบายเป็นอย่างมาก หากสภาพแวดล้อมด้านใดด้านหนึ่งมีผลกระทบอย่างรุนแรง นโยบายอาจไม่ปฏิบัติตามเป้าหมายหรือไม่อาจกำหนดขึ้นมาได้

ประทุม รอดประเสริฐ (2535: 28) กล่าวว่านโยบายเป็นกระบวนการที่สำคัญและถือได้ว่าเป็นแม่แบบในการบริหารงาน กระบวนการในการกำหนดนโยบายนอกจากจะประกอบด้วยวัตถุประสงค์ แนวทางหรือวิธีการในการดำเนินงาน และปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนการกำหนดนโยบายแล้ว องค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะขาดเสียมิได้คือการประเมินผลหรือการประเมินนโยบาย เพราะนโยบายหนึ่งๆเมื่อกำหนดขึ้นมาแล้วจะใช้เป็นแม่แบบตลอดไปคงเป็นไปได้ คงจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการประเมินนโยบาย เพื่อให้ นโยบายมีความเป็นไปได้ เหมาะสมกับเวลา สถานการณ์และมีความเป็นจริง

2.1.4 ความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

นักวิชาการหลายท่านได้รวบรวมความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติซึ่งแต่ละท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

Pressman and Wildavsky (1973 อ้างถึงใน กล้า ทองขาว, 2548: 3) ได้ให้ความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติว่า หมายถึง “กระบวนการของปฏิสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่มีการกำหนดไว้ก่อนหน้านั้นแล้ว กับการกระทำหรือปฏิบัติการทั้งหลายที่มุ่งให้บังเกิดผลตามนั้น” หรือจะกล่าวอีกในหนึ่ง การนำนโยบายไปปฏิบัติ “คือความสามารถในการจัดการและประสานสิ่งที่จะกระทำให้บังเกิดผล ในลักษณะที่เป็นลูกโซ่ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล ทั้งนี้ เพื่อให้ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำเป็นไปตามที่มุ่งหวังเอาไว้”

Meter and Horn (1975 อ้างถึงใน กล้า ทองขาว, 2548: 4) กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง “การดำเนินการ โดยบุคคลในภาครัฐหรือเอกชน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวมุ่งที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จโดยตรงตามวัตถุประสงค์ของนโยบายที่ได้ตัดสินใจกระทำไว้ก่อนหน้านั้นแล้ว”

Bardach (1980 อ้างถึงใน กล้า ทองขาว, 2548: 4) ให้ความหมายว่า “การนำนโยบายไป

ปฏิบัติ คือ กระบวนการของกลยุทธ์ที่แสดงการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มผลประโยชน์ทั้งหลาย ในอันที่จะต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งการบรรลุเป้าหมายของกลุ่มตน ซึ่งเป้าหมายที่กลุ่มเหล่านี้ต้องการให้เกิดขึ้น อาจสอดคล้องหรือไปกันได้หรือไม่ได้กับเป้าหมายตามอรรถของนโยบาย”

Barrett and Fudge (1981 อ้างถึงใน กล้า ทองขาว, 2548: 5) กล่าวว่า การพิจารณาเรื่องของการนำนโยบายไปปฏิบัติ จะดูเฉพาะการผลักดันให้นโยบายบังเกิดผลเพียงด้านเดียวคงไม่ได้ แต่การพิจารณาความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติควรจะหมายความรวมถึงการสังเกตปรากฏการณ์เป็นจริงที่เกิดขึ้น หรือถูกระงับทำให้เกิดขึ้นในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ จุดสนใจในการมองแนวทางนี้จึงอยู่ที่การกระทำหรือความเคลื่อนไหวของกลุ่ม ของบุคคล และผู้มีหน้าที่กำหนดพฤติกรรมการกระทำนั้น และยังสนใจที่จะตรวจสอบระดับการปฏิบัติ ว่ามีความสัมพันธ์กับสาระนโยบายอย่างไร เป็นการวิเคราะห์การตอบสนองต่อข้อผูกพันตามอุดมการณ์ของนโยบายเป็นการวิเคราะห์แรงกดดันจากสภาพแวดล้อม และแรงกดดันจากหน่วยงานหรือกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ที่พยายามจะเข้าไปมีอิทธิพลหรือเข้าไปควบคุมการกระทำนั้น

Quade (1982 อ้างถึงใน กล้า ทองขาว, 2548: 5) ให้ความหมายว่า “การนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง กระบวนการจัดการกับแบบแผนการนำ เพื่อการเปลี่ยนแปลงโดยตรงตามอรรถของนโยบาย โดยยอมรับต่อข้อกำหนดที่เกิดขึ้นจากการที่ได้มีการตัดสินใจไปก่อนแล้ว นั่นคือ การนำนโยบายไปปฏิบัติจะเริ่มเกิดขึ้นภายหลังที่มีการตัดสินใจยอมรับวิธีปฏิบัติเฉพาะเรื่องนั้นๆไปแล้ว”

Williams (1971 อ้างถึงใน มยุรี อนุমানราชชน, 2552: 218) ได้กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถขององค์การในการรวบรวมทรัพยากรทางการบริหารในองค์การให้สามารถปฏิบัติงานเพื่อบรรลุประสงค์ขององค์การ ซึ่งต้องมีการจัดหา/เตรียมวิธีการทั้งหลายเพื่อจะทำให้การดำเนินงานตามนโยบายสำเร็จลุล่วง โดยต้องใช้ความพยายามอย่างต่อเนื่องในช่วงระยะเวลาหนึ่งจนสามารถดำเนินการได้สำเร็จ

จากการให้ความหมายของนักวิชาการหลายท่านข้างต้น ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ คือการนำนโยบายที่ถูกกำหนดขึ้นมาลงสู่ขั้นของการปฏิบัติโดยมีหน่วยงาน องค์การ รับผิดชอบการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างชัดเจน มีกระบวนการในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ มีการวางแผนลำดับขั้นตอนที่ชัดเจนในการดำเนินงาน เพื่อให้การนำนโยบายไปปฏิบัติบรรลุถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมายของนโยบายได้

2.1.5 กระบวนการขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

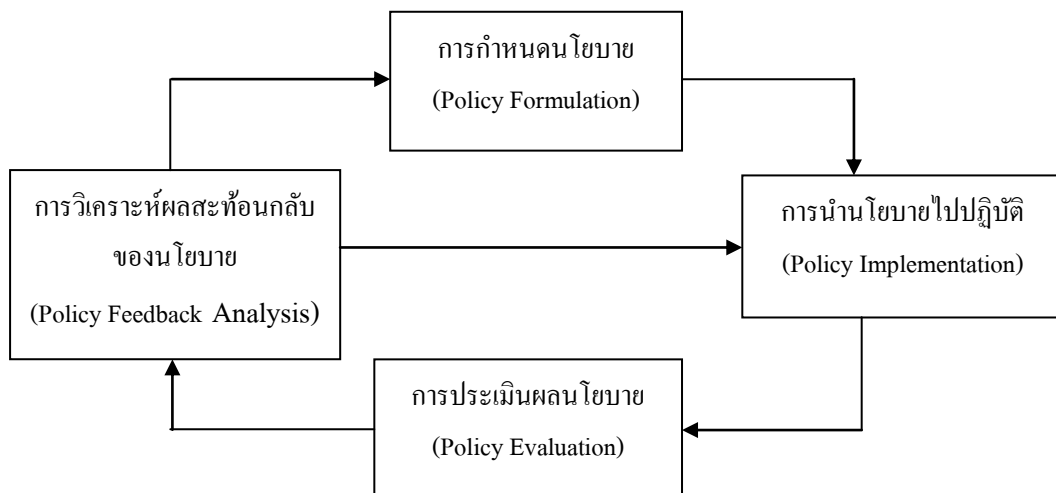
กล้ำ ทองขาว (2548: 8-9) กล่าวว่า องค์ประกอบหลักของศาสตร์การศึกษานโยบายหรือนโยบายศึกษาโดยปกติจะแสดงความสัมพันธ์เกี่ยวข้งกัน โดยไม่อาจแยกออกจากกันได้เด็ดขาดชัดเจน แต่อาจแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง 4 ส่วน คือ

ส่วนแรก คือ การกำหนดและวิเคราะห์ทางเลือกนโยบาย ส่วนนี้อาจแสดงผลออกมาในรูปแบบของกฎหมายหรือถ้อยแถลงนโยบายหรือข้อกำหนดอื่น ๆ ของรัฐบาล เช่น มติคณะรัฐมนตรี หรือประกาศของหน่วยงานรัฐ

ส่วนที่สอง คือ การนำนโยบายไปปฏิบัติ ส่วนนี้จะแสดงให้เห็นในรูปแบบของแผนงานหรือโครงการและการบริหารโครงการ หรือการตีความกฎหมายออกมาเป็นแนวปฏิบัติ และมีการใช้บังคับหรือมีการจัดกระทำเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย

ส่วนที่สาม คือ การประเมินผลนโยบาย ส่วนนี้เป็นการศึกษาคุณค่าของผลผลิตและผลลัพธ์หรือผลกระทบของการนำนโยบาย แผนงาน หรือโครงการที่นำไปปฏิบัติ ว่าเป็นไปตามเจตจำนงของนโยบายอย่างไร

ส่วนที่สี่ คือ การวิเคราะห์ผลสะท้อนกลับของนโยบาย เป็นการแสวงหาสาระสนเทศเพื่อการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงนโยบาย หรือเปลี่ยนแปลงกระบวนการปฏิบัติในนโยบาย หรือเพื่อยกเลิกนโยบาย ดังภาพ 2.1

ภาพที่ 2.1 แสดงลักษณะความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหลักของศาสตร์การศึกษานโยบายหรือนโยบายศึกษา

แหล่งที่มา : กล้ำ ทองขาว, 2548: 9.

เมื่อได้ทราบถึงความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติแล้ว ควรพิจารณาถึงบุคคลและผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่อยู่ในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อที่จะได้ทราบถึงปฏิสัมพันธ์ความเกี่ยวข้อง การพึ่งพาต่างๆในขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งขั้นตอนสำคัญของการนำนโยบายไปปฏิบัติมี ดังนี้

ขั้นตอนที่หนึ่ง การตีความหมายนโยบายและการวางแผนในรายละเอียด ทั้งนี้ เพราะจะพบบ่อยๆว่ากฎหมาย ระเบียบ หรือคำสั่ง หรือผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจกำหนดออกมา มักอยู่ในรูปที่มีรายละเอียดไม่มาก หน่วยงานหรือส่วนราชการที่ต้องนำนโยบายไปปฏิบัติ จำเป็นต้องแปลงแนวนโยบายนั้นออกมาเป็นแผนงาน โครงการ กฎ ระเบียบ และคำสั่ง เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในระดับล่างสามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจนว่าตนต้องดำเนินกิจกรรมอะไร อย่างไร

ขั้นตอนที่สอง การจัดองค์การ นับว่าเป็นขั้นตอนสำคัญอีกประการหนึ่ง ทั้งนี้ เพราะมีความจำเป็นต้องมีองค์กรดูแล การนำเอานโยบายไปปฏิบัติในทางปฏิบัติการจัดองค์การแยกกล่าวเป็นสามแบบ ดังต่อไปนี้

แบบที่ 1 การนำนโยบายไปปฏิบัตินั้น เป็นอีกภารกิจหนึ่งของหน่วยงานที่มีอยู่แล้วเป็นเพียงการเพิ่มกิจกรรมให้มากขึ้นเท่านั้น ในอีกกรณีหนึ่ง การนำนโยบายไปปฏิบัติอาจเป็นภาระของหลายๆหน่วยงานที่ต้องทำร่วมกัน ในลักษณะนี้เป็นนโยบายที่มีความเชื่อมโยงกับกระทรวงหรือกรมอื่นๆ

แบบที่ 2 องค์กรที่จะนำนโยบายไปปฏิบัติไม่ปรากฏ จึงจำเป็นต้องมีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมารองรับ โดยอาจจัดตั้งกรมหรือกองขึ้นในกระทรวงใดกระทรวงหนึ่ง อีกรูปแบบหนึ่งเป็นการจัดตั้งเอกเทศขึ้นมาใหม่

แบบที่ 3 รูปแบบพิเศษ คือ การตั้งทรัพยากรโดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรมาจากหน่วยงานอื่นๆ เพื่อเป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ เช่น โครงการสร้างงานในชนบท (กสช.)

ขั้นตอนที่สาม การระดมทรัพยากรเพื่อนำไปใช้ในการนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติ การนำนโยบายไปปฏิบัติจะบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เงื่อนไขที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การนำเอาทรัพยากรทางการบริหารมาแปลงให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ทรัพยากรเหล่านี้ ได้แก่ บุคลากรงบประมาณ อาคารสถานที่ และเครื่องมือ อุปกรณ์ ถ้าทรัพยากรขาดแคลนย่อมกระทบต่อการนำเอานโยบายไปปฏิบัติอย่างชัดเจน การจัดวางแผนที่ดียังไม่สามารถเป็นประกันว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติจะบรรลุผลถ้าขาดการสนับสนุนทางด้านทรัพยากรบริหารดังกล่าวที่กล่าวมาแล้วอย่างเพียงพอ

ขั้นตอนที่สี่ ประการสุดท้าย ได้แก่ การใช้ประโยชน์จากนโยบายนั้น การใช้ประโยชน์เป็นบทบาทของประชาชนที่นโยบายนั้นๆ ได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้ ประโยชน์ของนโยบายสาธารณะจะเห็นได้ชัดเจน เช่น การเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล อีกลักษณะหนึ่งเป็นประโยชน์ที่ประชาชนแต่ละคนตัดสินใจมาใช้ เช่น การยื่นคำร้องคัดสำเนาทะเบียนบ้านจากที่ว่าการอำเภอหรือเทศบาล การขอจดทะเบียนจัดตั้งบริษัท อย่างไรก็ตามยังมีการใช้ประโยชน์จากนโยบายอีกกรณีหนึ่งที่มีลักษณะบังคับให้ต้องปฏิบัติตาม เช่น การเสียภาษี การคัดเลือกทหารเมื่อถึงวัยเกณฑ์ของชายไทย เป็นต้น

ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติดังที่กล่าวมาแล้วนี้ อาจมองเห็นได้ชัดเจนบางนโยบายเท่านั้น ทั้งนี้ เพราะมีหลายนโยบายที่เมื่อนำไปปฏิบัติไม่ได้เดินตามขั้นตอนที่กล่าวมาอย่างเคร่งครัด บางนโยบายก็เน้นเพียงบางขั้นตอนเท่านั้น (ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา, 2551: 274-275)

วิชัย รูปจำดี (2541 อ้างถึงใน ชีรพันธ์ อินตะปาน, 2551: 13) ได้อธิบายถึงกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติว่าเป็นขั้นตอนที่ต้องอาศัยกลไกทางนโยบายมารองรับ เช่น หน่วยงานปฏิบัติต่างๆ ทรัพยากร เครื่องอำนวยความสะดวก ตลอดจนระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การปฏิบัติเพื่อให้นโยบายสามารถบรรลุผลสำเร็จ ได้คืบนั้น จำเป็นต้องมีขั้นตอนย่อย ดังนี้

1. การเผยแพร่และถ่ายทอดเทคโนโลยี (Policy Adoption)

เป็นการนำนโยบายที่กำหนดได้มาเผยแพร่ให้ผู้ปฏิบัติและผู้ที่เกี่ยวข้องรับรู้เกิดความเข้าใจ ยอมรับและให้ความร่วมมือ การถ่ายทอดนโยบายจึงรวมถึงการประชาสัมพันธ์นโยบาย การอธิบายแปลความหมายและการหาแนวร่วมเพื่อให้นโยบายได้รับการสนับสนุนด้วยดี

2. การแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ (Policy Transfer)

เป็นการจัดเตรียมแผนรองรับนโยบาย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างชัดเจน เนื่องจากโดยทั่วไปนโยบายจะต้องอยู่ในสภาพที่เป็นนามธรรม จำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายและวิธีการปฏิบัติให้ชัดเจนอยู่ในรูปแผน จึงจะทำให้สามารถดำเนินการออกมาเป็นผลได้

3. การกำกับควบคุมนโยบาย (Policy Control)

ในช่วงการนำนโยบายไปปฏิบัติมีความจำเป็นต้องกำกับติดตามดูแลว่าขั้นตอนต่างๆ ในการนำนโยบายไปปฏิบัติมีปัญหาข้อขัดข้องหรือไม่อย่างไร ซึ่งอาจจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนนโยบายให้สอดคล้องกับความเป็นจริง

2.1.6 ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ

วเรช จันทรศร (2548: 45-50) กล่าวว่าไว้ว่านโยบายส่วนใหญ่จะต้องอาศัยองค์การหน่วยงานหรือบุคคลในระดับต่างๆ ในการทำหน้าที่ดำเนินนโยบายเพื่อให้นโยบายนั้นสามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้ ผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำนโยบายไปปฏิบัติก็จะมีหลากหลายและเป้าหมายที่แตกต่างกันไป แต่จำเป็นที่ต้องมาปฏิบัติงานร่วมกันหรือมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในระดับใดระดับหนึ่ง องค์การและผู้ที่เกี่ยวข้องต่างก็มีบทบาทและอิทธิพลต่อผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติมากหรือน้อยต่างกันไป ซึ่งไม่มีใครที่จะสามารถควบคุมผลหรือทิศทางของการนำนโยบายไปปฏิบัติด้วยตัวเองทั้งหมด บทบาทขององค์กรและผู้ที่เกี่ยวข้องล้วนแล้วแต่มีผลต่อผลลัพธ์กันให้ นโยบายนั้นประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวก็ได้ องค์การและผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำนโยบายของรัฐไปปฏิบัติสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายฝ่าย ได้แก่

1. ฝ่ายการเมือง

ฝ่ายการเมือง ครอบคลุมถึงรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี เป็นผู้มีความสำคัญในการกำหนดขอบเขตในการนำนโยบายไปปฏิบัติของระบบราชการ การกำหนดขอบเขตอาจทำได้โดยการออกกฎหมาย หรือกำหนดขึ้นเป็นมติคณะรัฐมนตรี การออกกฎกระทรวง ตลอดจนระเบียบข้อบังคับต่างๆ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ หรืออีกกรณีหนึ่ง สองสถาบันนี้ถือได้ว่าเป็นฝ่ายที่ริเริ่มกำหนดหรือเสนอ นโยบาย จัดสรรงบประมาณ หรือรับข้อเรียกร้องปัญหาจากกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มการเมือง มาแปลงเป็นนโยบายเพื่อให้เกิดการปฏิบัติ โดยปกติทั้งสองสถาบันนี้มักจะไม่ได้ให้ความสนใจหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดรายละเอียดของกระบวนการในการนำนโยบายไปปฏิบัติ แต่จะเข้าไปพิจารณาเลือกหน่วยงานที่เลือกหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

นอกจากนี้ ฝ่ายการเมืองอาจเข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องในการพิจารณาปรับปรุงนโยบาย ซึ่งในประเด็นนี้ ฝ่ายการเมืองจะเข้ามามีปฏิสัมพันธ์กับทางหน่วยราชการทั้งโดยตรงและโดยอ้อมในทางกลับกัน หน่วยราชการที่รับผิดชอบก็จะพยายามชี้ให้เห็นว่าการปฏิบัติตามนโยบายนั้นเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีความสำเร็จเกิดขึ้นในระดับใดระดับหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อแสวงหาการสนับสนุนในการดำเนินงานต่อไป

โดยสรุปแล้ว ฝ่ายการเมืองมีส่วนสำคัญในการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสำเร็จ โดยหากนโยบายใดได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากฝ่ายการเมืองแล้ว มักมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จมากกว่านโยบายที่ไม่ได้รับการสนับสนุน ทั้งนี้จะต้องพิจารณาปัจจัยประกอบอื่นๆ ที่มีผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติด้วย (วเรช จันทรศร, 2548: 46-47)

2. หน่วยงานต่างๆของรัฐในระบบราชการ

หน่วยงานต่างๆของรัฐในระบบราชการ ถือได้ว่าเป็นองค์การที่สำคัญที่สุดทั้งในกระบวนการของการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ ในขั้นการกำหนดนโยบาย หน่วยงานของรัฐในระบบราชการมีบทบาทในฐานะที่เป็นผู้กำหนดนโยบาย เพราะหน่วยงานของรัฐเป็นทั้งผู้เก็บรวบรวม วิเคราะห์ และป้อนข้อมูลไปให้ฝ่ายการเมือง ในประเทศกำลังพัฒนาโดยทั่วไปโดยเฉพาะประเทศไทย หน่วยงานของรัฐในระบบราชการจะเป็นผู้ครอบงำระบบการเมืองอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากฝ่ายการเมืองไม่มีสมรรถนะเพียงพอในการหาข้อมูลหรือปฏิบัติงานจึงมีความจำเป็นที่ต้องพึ่งหน่วยงานของรัฐ

ในขั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติ หน่วยงานของรัฐในระบบราชการมีความสำคัญมาก การเป็นผู้รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติจึงเป็นภารกิจหลักของหน่วยงานของรัฐ นอกเหนือจากอำนาจของหน่วยงานของรัฐที่อยากจะควบคุมได้และแนวโน้มของหน่วยงานของรัฐที่จะเลือกนำนโยบายของรัฐไปปฏิบัติแต่เฉพาะนโยบายที่จะเป็นประโยชน์แก่องค์กรของตนเองแล้ว ความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวข้องของหน่วยงานราชการด้วยกันเองก็เป็นปัญหาอย่างมากในการนำนโยบายไปปฏิบัติ นโยบายใดที่ต้องอาศัยความร่วมมือหรือการประสานงานระหว่างหน่วยงานหลายหน่วย นโยบายนั้นมักจะมีแนวโน้มที่จะล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

(วรเดช จันทรศร, 2548: 47-48)

3. ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในฐานะผู้ปฏิบัติงานมีส่วนเกี่ยวข้องหรือส่งผลอย่างมากต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ความเกี่ยวข้องของข้าราชการในการนำนโยบายไปปฏิบัติอาจแบ่งได้เป็นหลายระดับ เช่น ในฐานะผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงาน ในฐานะผู้บริหารโครงการ และในฐานะผู้ให้บริการตามโครงการ บุคคลเหล่านี้ต่างก็มีแรงจูงใจ (Incentives) เป้าหมาย (Goals) และค่านิยม (Values) ที่แตกต่างกัน ความแตกต่างเหล่านี้อาจเป็นที่มาของพฤติกรรมของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน

ในด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติอาจกล่าวได้ว่าผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานจะมีความสำคัญอย่างมากในด้านการสนับสนุนนโยบายนั้นๆ ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานจึงถือว่ามีสำคัญในการทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติประสบความสำเร็จอุปสรรคหรือความราบรื่นเพียงใดในระดับหนึ่ง ผู้บริหารโครงการเป็นผู้แปลงการสนับสนุนหรือเจตนาของผู้บริหารระดับสูงให้ผู้นำของข้าราชการที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งถือว่าเป็นผู้ปฏิบัติในภาพที่เป็นจริง ข้าราชการในระดับล่างที่เป็นผู้ให้บริการหรือดำเนินงานตามโครงการถือได้ว่า

เป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างมากในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพราะข้าราชการดังกล่าวเป็นผู้ปฏิบัติที่จะต้องปฏิบัติสัมพันธ์กับประชาชนผู้รับบริการ (วรเดช จันทรศร, 2548: 48-50)

4. ผู้ได้รับผลจากนโยบาย

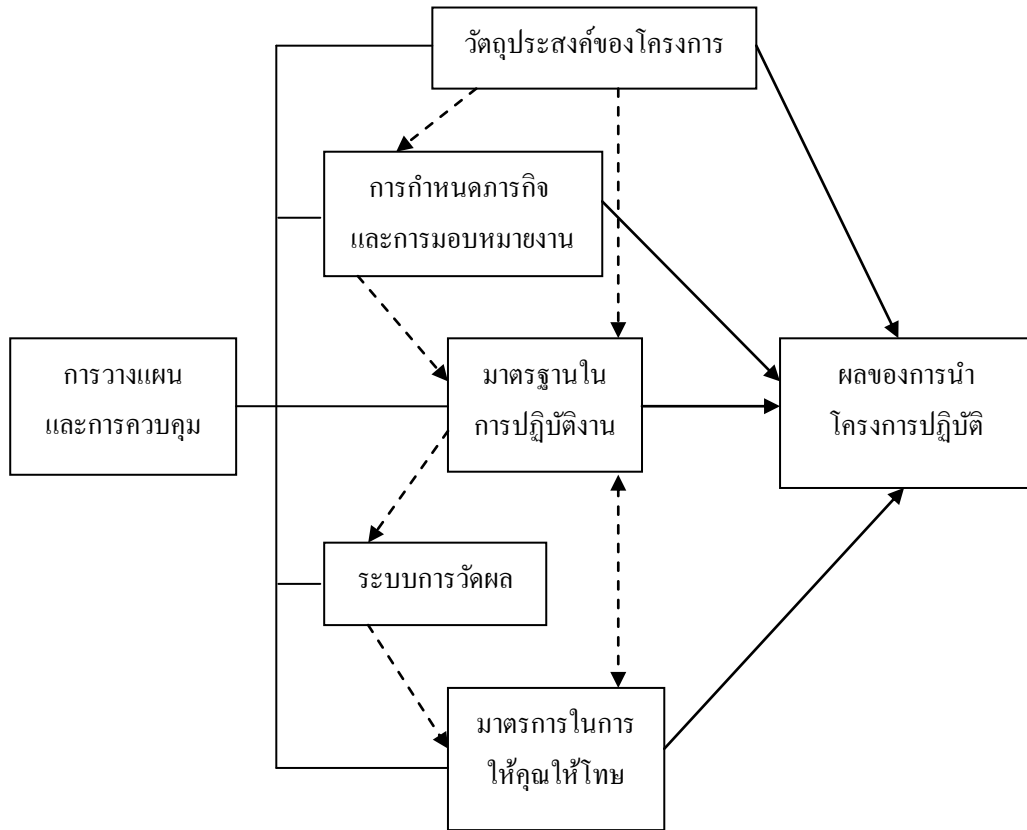
ผู้ได้รับผลจากนโยบาย ได้แก่ ผู้รับบริการ (Clients) ผู้ได้รับประโยชน์ (Beneficiaries) หรือผู้เสียประโยชน์ ในที่นี้หมายรวมถึงทั้งในแง่ของบุคคล (Individuals) กลุ่ม (Groups) หน่วยงานภาคเอกชน (Private Sector) และภาคหน่วยงานที่ไม่ได้มุ่งหากำไร (Non-Profit Sector) ในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ผู้รับบริการหรือผู้ได้รับประโยชน์ในฐานะที่เป็นบุคคล (หมายถึงประชาชนทั่วไปมิใช่ผู้มีอิทธิพลหรือบุคคลสำคัญ) จะเป็นผู้ที่ติดต่อกับข้าราชการในระดับล่างโดยตรง หากบุคคลดังกล่าวขาดการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม บทบาทที่จะมีอิทธิพลในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติจะมีค่อนข้างน้อย และยากที่จะได้รับความสนใจจากฝ่ายการเมืองหรือระบบราชการ อย่างไรก็ตาม หากผู้รับบริการหรือผู้รับประโยชน์มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มก่อนในลักษณะของกลุ่มผลประโยชน์ บทบาทของกลุ่มที่จะส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติจะมีมากขึ้น (วรเดช จันทรศร, 2548: 50)

2.1.7 ตัวแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติ

วรเดช จันทรศร (2548: 135-154) กล่าวว่า แนวคิดทฤษฎีนี้เป็นการศึกษาว่า องค์กรต่างๆ จะสามารถนำนโยบาย/แผนงาน/โครงการไปปฏิบัติได้ จะต้องมียุทธศาสตร์อะไรเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้โครงการบรรลุจุดมุ่งหมายของการพัฒนา ซึ่งตัวแบบที่เอื้ออำนวยต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ มีดังนี้

1. ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล (Rational Model)

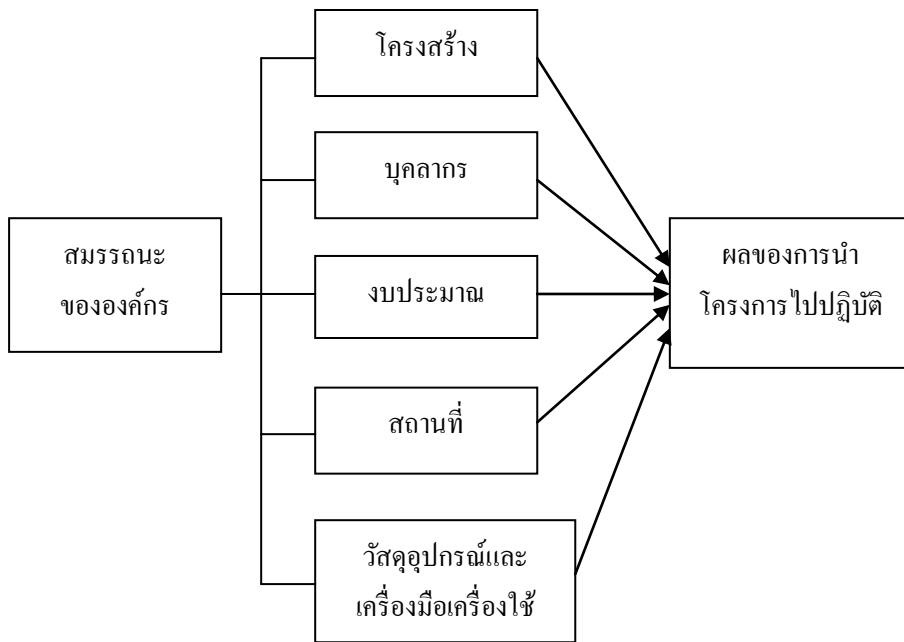
ตัวแบบนี้ มุ่งเน้นการสร้างประสิทธิภาพในการวางแผนและการควบคุมโดยตัวแบบยึดฐานคติ (Assumption) นโยบายหรือโครงการที่ประสบความสำเร็จจะมีปัจจัยมาจากนโยบายโครงการนั้น มีการกำหนดวัตถุประสงค์และภารกิจที่ชัดเจน มีการแปลงวัตถุประสงค์ออกเป็นภารกิจย่อยภายใต้ความรับผิดชอบเฉพาะเพื่อความสะดวกในการตรวจสอบ ควบคุม และประเมินผล มีมาตรการควบคุมในการทำงานโดยมีการกำหนดบทลงโทษเพื่อการดำเนินงานที่มีระบบมากขึ้น การมีวัตถุประสงค์ชัดเจนย่อมทำให้ผู้ปฏิบัติงานเข้าใจเป้าหมายชัดเจนทำให้ประสานงานดี กำหนดมาตรฐานงานได้ง่าย อันก่อให้เกิดระบบประเมินผลที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพง่ายในการที่ผู้บริหารจะควบคุม ตรวจสอบ มาตรฐานงานที่เด่นชัด จะทำให้ระบบการให้ข้อมูลที่โทษมีความเป็นธรรมอันจะนำไปสู่ความสำเร็จของนโยบายหรือโครงการ ซึ่งเขียนเป็นตัวแบบได้ดังนี้

ภาพที่ 2.2 การศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยใช้ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล
แหล่งที่มา: วรเดช จันทรศร, 2548: 138.

2. ตัวแบบด้านการจัดการ (Management Model)

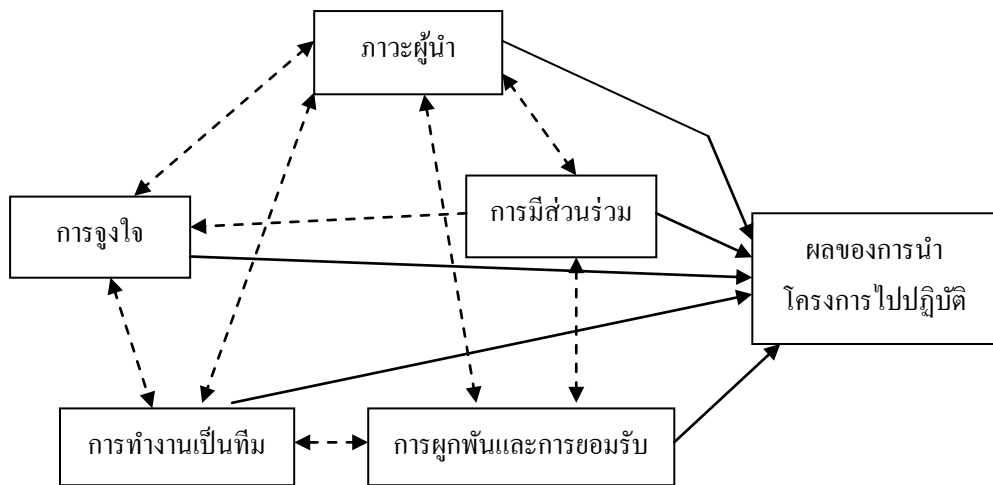
ตัวแบบนี้ให้ความสนใจไปที่สมรรถนะขององค์กร เพราะเชื่อว่าความสำเร็จของการนำนโยบายหรือโครงการไปปฏิบัติ ย่อมขึ้นกับองค์กรที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติว่า มีขีดความสามารถที่จะปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความคาดหวังเพียงใด โครงการจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม บุคลากรต้องมีความรู้ความสามารถทั้งด้านการบริหารและเทคนิคอย่างเพียงพอ นอกจากนี้องค์กรยังต้องเตรียมพร้อมในด้านวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ เครื่องมือ เครื่องใช้และงบประมาณ ตัวแบบนี้จึงพยายามศึกษาแนวทางแก้ไขอุปสรรคของการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยการแก้ที่ตัวองค์กร เช่น การขาดเงินทุน การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ความล่าช้าในการสรรหาบุคลากร เป็นต้น ตัวแบบนี้เขียนได้ ดังนี้

ภาพที่ 2.3 การศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยใช้ตัวแบบทางด้านการจัดการ
แหล่งที่มา: วรเดช จันทรศร, 2548: 141.

3. ตัวแบบด้านการพัฒนาองค์กร (Organization Development Model)

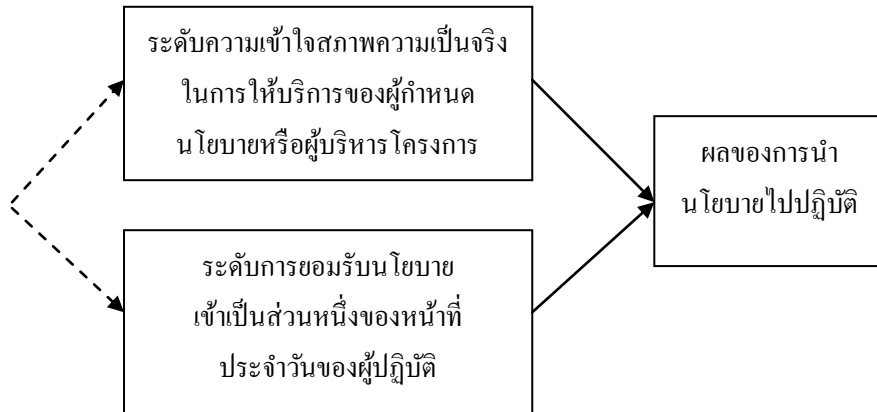
ตัวแบบนี้ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม การสร้างความผูกพันและการยอมรับ เพื่อมุ่งตอบสนองความต้องการทางจิตวิทยาและทางสังคมของมนุษย์ การมีส่วนร่วมจะทำให้เกิดการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ การนำนโยบายหรือโครงการมาปฏิบัติให้สำเร็จจึงเป็นเรื่องของการจูงใจ การใช้ภาวะผู้นำที่เหมาะสม การสร้างความผูกพันของสมาชิกในองค์กร การมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการยอมรับตลอดจนการสร้างทีมงานมากกว่าที่จะใช้การควบคุมหรือการใช้อำนาจของผู้บังคับบัญชา ซึ่งเขียนเป็นตัวแบบได้ ดังนี้

ภาพที่ 2.4 การศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยใช้ตัวแบบด้านการพัฒนาองค์กร
แหล่งที่มา: วรเดช จันทรศร, 2548: 143.

4. ตัวแบบทางกระบวนการของระบบราชการ (Bureaucratic Processes Model)

ตัวแบบนี้ เชื่อว่าอำนาจในองค์กรไม่ได้อยู่ที่ตำแหน่งทางรูปนัย (Formal Position) ซึ่งได้แก่ หัวหน้าองค์กร หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใด โดยเฉพาะอำนาจแท้จริงมีกระจายกระจายทั่วไป องค์กร หมายความว่า สมาชิกทุกคนมีอำนาจใช้วิจารณญาณในการปฏิบัติหน้าที่โดยบังคับบัญชาควบคุมไม่ได้ การขัดแย้งโครงการใหม่ๆที่จะมีผลกระทบหรือเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติในวิถีชีวิตประจำวันของข้าราชการเหล่านี้มักไร้ผล นอกจากข้าราชการหรือผู้ปฏิบัติจะยอมรับ หรือปรับนโยบายแนวทางการปฏิบัติเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่ประจำ โดยนัยนี้ ความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติไม่ใช่ในเรื่องของการบริหารที่ขาดประสิทธิภาพ แต่เกิดจากผู้ที่กำหนดนโยบายหรือผู้บริหารที่ไม่เข้าใจสภาพความเป็นจริงของการปฏิบัติงานมากกว่า ตัวแบบนี้สามารถเขียนได้ ดังนี้

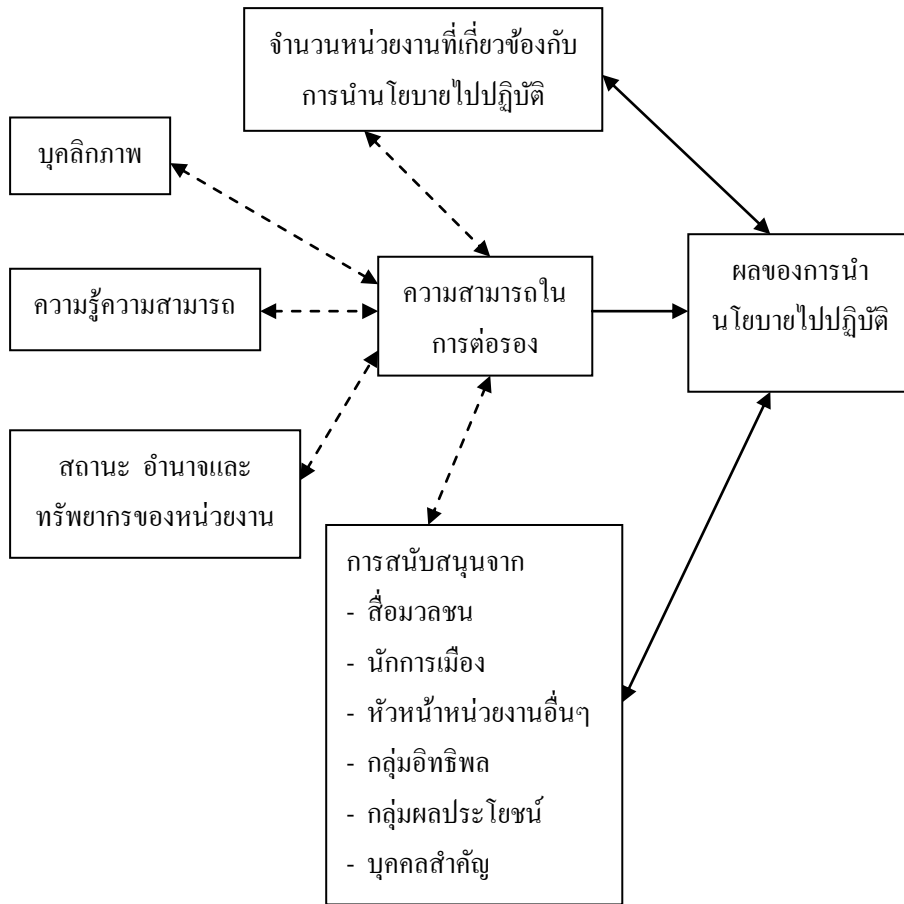

ภาพที่ 2.5 การศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยใช้ตัวแบบทางด้านกระบวนการของระบบราชการ

แหล่งที่มา: วรเดช จันทรศร, 2548: 145.

5. ตัวแบบทางการเมือง (Political Model)

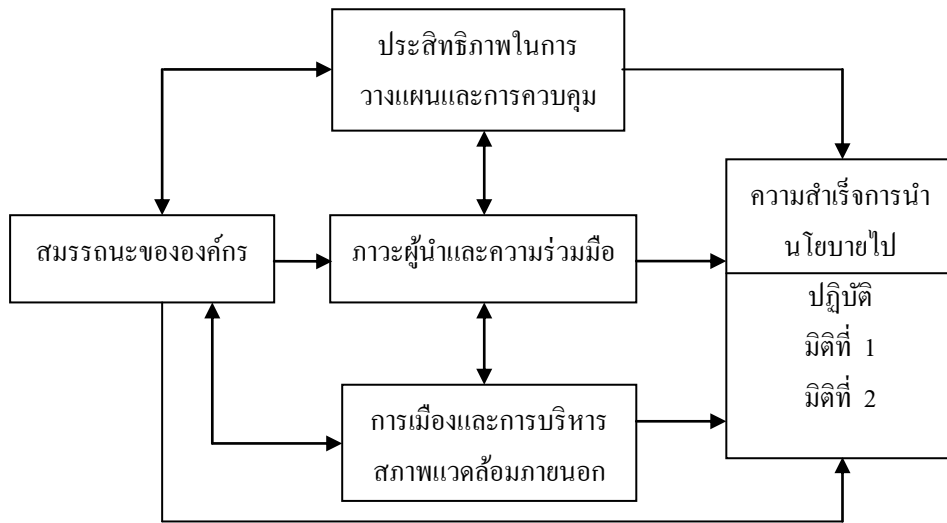
ตัวแบบนี้ เชื่อว่าความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติเกิดขึ้นจากความสามารถของผู้เล่น (Players) หรือบุคคลที่เป็นตัวแทนองค์กร กลุ่ม หรือสถาบัน และความสัมพันธ์กับปัจจัยภายนอกองค์กร การสร้างความสมานฉันท์และการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งยากจะเกิดขึ้น แต่ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ธรรมดาที่เกิดขึ้นในองค์กรและระบบสังคม เพราะนโยบายก็คือการเมืองที่จะมีทั้งผู้ได้ประโยชน์และเสียประโยชน์ จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่ทุกฝ่ายจะต้องปกป้องผลประโยชน์ของตนเองเป็นอันดับแรก ดังนั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติตามตัวแบบนี้จึงเป็นเรื่องของการเผชิญหน้าการบริหารความขัดแย้ง การแสวงหาความสนับสนุน การแสวงหาผู้สนับสนุนและการยอมรับ การโฆษณาชวนเชื่อ การรู้จักสร้างเงื่อนไข และความพยายามแสวงหาข้อต่อรองในการจัดสรรทรัพยากร จะเห็นได้ว่า การสร้างความสำเร็จส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของการเจรจาสถานะอำนาจและทรัพยากรที่มีอยู่ในหน่วยงาน ในฐานะที่เป็นเครื่องมือเจรจาต่อรอง นอกจากนั้นยังให้ความสนใจจำนวนหน่วยงานที่เข้าไปเกี่ยวข้อง การสนับสนุนจากสื่อมวลชน นักการเมือง หัวหน้าหน่วยงานอื่น กลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์และบุคคลสำคัญ ซึ่งเขียนตัวแบบได้ ดังนี้

ภาพที่ 2.6 การศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยใช้ตัวแบบทางตัวแบบทางการเมือง
แหล่งที่มา: วรเดช จันทรศร, 2548: 148.

6. ตัวแบบเชิงบูรณาการ

เป็นตัวแบบที่รวบรวมแนวคิดของทั้ง 5 ตัวแบบมาไว้ โดยมุ่งศึกษาผลกระทบของตัวแปรต่างๆที่มีต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติที่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งสามารถแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 มิติด้วยกัน ได้แก่ มิติที่หนึ่ง เป็นการวัดความสำเร็จและความล้มเหลวจากผลผลิต ผลลัพธ์ และผลลัพธ์สุดท้ายที่เกิดขึ้น มิติที่สอง วัดผลกระทบของนโยบาย และมิติที่สาม เป็นการวัดประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากผลของนโยบายว่าสามารถส่งผลกระทบต่อประเทศชาติโดยรวมได้หรือไม่ โดยตัวแปรอิสระที่นำมาศึกษามาจาก 4 ปัจจัย คือ สมรรถนะขององค์กร ประสิทธิภาพในการวางแผนและการควบคุมภาวะผู้นำและความร่วมมือ การเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก

ภาพที่ 2.7 การศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยใช้ตัวแบบเชิงบูรณาการ
แหล่งที่มา: วรเดช จันทรศร, 2548: 152.

2.1.8 ปัญหาและอุปสรรคในการนำเอานโยบายไปปฏิบัติ

การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการนโยบายที่มักจะมีปัญหาเกิดขึ้นเป็นอย่างมาก เพราะในขั้นของการนำนโยบายไปปฏิบัติมีทั้งบุคคล กลุ่ม องค์กรต่างๆเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยมาก และองค์กรที่นำนโยบายไปปฏิบัติเองก็มีหลายองค์กร หลายระดับ

สมพร เฟื่องจันทร์ (2539: 176-178) ได้เสนอในส่วนของปัญหาและอุปสรรคที่เป็นผลทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติไม่ประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวังไว้

1. การขาดแคลนของทรัพยากร เป็นที่ยอมรับกันว่า ทรัพยากรไม่ว่าจะเป็นอะไรมีผลต่อความสำเร็จและล้มเหลวของนโยบายเป็นอย่างยิ่ง ถ้าผู้กำหนดนโยบายไปได้ตั้งเป้าหมายของนโยบายนั้นที่ต้องใช้ทรัพยากรเป็นจำนวนมาก แต่ทว่าทรัพยากรมีไม่เพียงพอ ปัญหาการที่ปฏิบัติตามที่มุ่งหวังก็อาจเป็นไปได้

2. ปัญหาขององค์กรเอง องค์กรหรือหน่วยงานที่นำเอานโยบายไปปฏิบัติตนเองที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จและล้มเหลวของนโยบาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้เป็นการชี้ให้เห็นว่าตัวองค์กรเองมีความสำคัญยิ่ง

- มีโอกาสเสี่ยงต่อความล้มเหลวมาก เมื่อนักพัฒนาองค์กรที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและจัดหาบริการไปให้รับผิดชอบเกี่ยวกับการบังคับใช้ นโยบายที่ต้องใช้กฎ และระเบียบ เช่น การบังคับใช้กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

- เมื่อนำเอานโยบายไปไว้ในองค์กรที่เจ้าหน้าที่ไม่ยินดียินร้ายต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ โอกาสล้มเหลวย่อมสูงมาก

- ประการสุดท้าย ปัญหาที่ค่อนข้างร้ายแรงเมื่อมีหลายนโยบายที่กำหนดขึ้นมา (ไม่พร้อมกัน) เพื่อแก้ปัญหาเดียวกันและกลุ่มประชากรเป้าหมายเดียวกัน โดยมอบหมายให้หลายองค์กรทำหน้าที่บริหารหรือบริการ ปัญหาที่เจอ คือ จะเกิดการแข่งขันให้บริการระหว่างหน่วยงานต่างๆ โดยอาจเป็นในรูปแบบการให้บริการมากเกินไป หรือไม่ก็เป็นการบังคับใช้กฎระเบียบ ในลักษณะที่หย่อนยานเกินไป

3. การขึ้นต่อองค์กรอื่น กรณีเช่นนี้เกิดขึ้นได้เมื่อนำเอานโยบายนั้นไปปฏิบัติได้ต่อเมื่อต้องได้รับความเห็นชอบหรือทัศนคติจากหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งอาจเป็นกรณีต่างๆ ต่อไปนี้ ประการแรก เป็นความต้องการของแผนงาน ประการที่สอง เป็นกรณีที่มีการดำเนินงานขององค์กรนั้น จำเป็นต้องได้รับอนุมัติจากหน่วยงานอื่น และประการสุดท้าย คือ เงื่อนไขที่กำหนดไว้แล้วว่าต้องผ่านความเห็นชอบจากหน่วยงานอื่นก่อน แม้จะก่อให้เกิดความล่าช้าหรือขัดขวางการกระทำก็ตาม

4. ปัญหา นโยบายใหม่ๆ กับการดำเนินงานของนโยบายเดิม กล่าวคือ เมื่อมีปัญหา นโยบายใหม่ๆ ที่เป็นที่สนใจของประชาชน นโยบายเดิมก็ถูกลดทอนความสำคัญลง

5. ปัญหาเกี่ยวกับนโยบายที่พบบ่อยๆ อีกอย่างหนึ่ง คือ นโยบายที่กำหนดขึ้นมาในช่วงเวลาแตกต่างกันเพื่อแก้ปัญหานั้นๆ อาจจะมีการขัดแย้งกัน

6. สิ่งที่อยู่กำหนดคนนโยบายเผชิญเสมอ คือ ปัญหา นโยบายนั้นมีความซับซ้อนมาก การที่จะพยายามกำหนดคนนโยบายให้ครอบคลุมทุกแง่มุมของปัญหานั้นเป็นเรื่องเหลือวิสัย

7. ประการสุดท้าย ปัญหาบางอย่างเราคงไม่สามารถทำให้หมดไปได้ด้วยการกำหนดคนนโยบายออก นี่เป็นเพียงบางส่วนของปัญหาการนำเอานโยบายไปปฏิบัติ ยังมีปัญหาในลักษณะเฉพาะของนโยบายนั้นๆ อีกมาก ปัญหาการนำเอานโยบายไปปฏิบัติไม่ได้มุ่งให้เกิดความท้อแท้ แต่เพียงเป็นการเสนอว่าปัจจัยอะไรบ้างที่ควรให้ความสนใจเมื่อพิจารณาผลกระทบของนโยบายในส่วนของผู้ที่มีบทบาทผลักดันนโยบายนั้น

ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธา (2551: 276-280) ได้อธิบายถึงลักษณะของปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ที่เด่นชัดจะมีปัญหาต่างๆ รวม 5 ด้านหลักด้วยกัน ได้แก่

1. ปัญหาทางด้านสมรรถนะ

ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติไม่ว่านโยบายนั้นจะเป็นนโยบายประเภทใดก็ตาม อาจจะกล่าวได้ว่า โดยส่วนหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ มีความสามารถในการดำเนินการต่างๆ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบายนั้น ได้มากน้อยแค่ไหนแค่ไหนเพียงใด ดังนั้น ปัญหาหลักด้านหนึ่งของการนำนโยบายไปปฏิบัติจึงได้แก่ ปัญหา

ทางด้านสมรรถนะ ปัญหาในลักษณะดังกล่าวจะมีมากขึ้นเรื่อยๆ ภายใต้งบประมาณที่จำกัด

- ในด้านปัจจัยที่เกี่ยวกับบุคลากร ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขประการแรก นโยบายที่นำไปปฏิบัตินั้นต้องการบุคลากรจำนวนเท่าใด ต้องการบุคลากรประเภทใด และต้องการบุคลากรที่มีคุณสมบัติอย่างไร เงื่อนไขประการที่สอง บุคลากรที่ต้องการเหล่านั้นมีคุณภาพ ความรู้ความสามารถที่จะปฏิบัติในนโยบายนั้นได้หรือไม่ บุคลากรเหล่านั้นมีความยินดีหรือความตั้งใจที่จะมาร่วมเป็นผู้ปฏิบัติในนโยบายนั้นหรือไม่ หน่วยงานราชการที่มีบุคลากรเหล่านั้นอยู่ยินดีที่จะให้บุคลากรเหล่านั้นมาเป็นผู้ร่วมปฏิบัติในนโยบายนั้นหรือไม่ เงื่อนไขประการที่สาม หากไม่มีบุคลากรเหล่านั้นอยู่ในระบบราชการหรือไม่พอ หน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติจะสามารถหาบุคลากรจากภาคเอกชนได้หรือไม่ จะมีความสามารถ หรือวิธีการดึงดูดบุคลากรเหล่านั้นให้ปฏิบัติงานในนโยบายหรือโครงการได้อย่างไร

- ในด้านปัจจัยที่เกี่ยวกับเงินทุน ปัญหาทางด้านสมรรถนะจะมีมากขึ้นถ้าหากหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติถูกจำกัดโดยเงื่อนไขของการใช้เงินทุน ซึ่งข้อจำกัดในการใช้เงินนั้นมีมาก หรือมีระเบียบข้อบังคับไว้มากเกินไปจนขาดความยืดหยุ่น ก็จะทำให้เป็นการบั่นทอนสมรรถนะของหน่วยงานปฏิบัติมากขึ้นเท่านั้น ในประการสำคัญ หากหน่วยปฏิบัติงานมีความต้องการที่จะใช้เงินเพิ่มมากขึ้นกว่าที่กำหนดไว้ ความเป็นไปได้หรือไม่เพียงใดที่รัฐบาลหรือหน่วยงานจากส่วนกลางจะสามารถให้การตอบสนองได้ทันเวลาหรือทันท่วงที ถ้าหากไม่สามารถตอบสนองได้ ความล่าช้าในการปฏิบัติก็อาจเกิดขึ้นและอาจนำมาซึ่งความล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยส่วนรวมได้อีกด้วย

- ในด้านปัจจัยที่เกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ตลอดจนปัจจัยทางด้านวิทยาการ หรือเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องในนโยบาย หากว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบไม่ได้รับการสนับสนุนทางด้านวัสดุ เครื่องมือเครื่องใช้เพียงพอหรือทันต่อเวลาในบางกรณี การปฏิบัติตามนโยบายนั้นก็มีลักษณะที่ต้องใช้วิทยาการหรือเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ปัญหาทางด้านสมรรถนะจะมีมากยิ่งขึ้น ถ้าหากผู้ปฏิบัติขาดความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเรื่องนี้จะเห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับปัจจัยทางด้านบุคลากรโดยตรง

2. ปัญหาทางการควบคุม

ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยส่วนหนึ่ง ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถในการควบคุม ซึ่งหมายถึงความสามารถในการวัดความก้าวหน้าหรือผลการปฏิบัติงานของนโยบาย แผนงาน หรือ โครงการ มีผลงานเป็นจำนวนมากที่แสดงให้เห็นว่า ปัญหาของการนำนโยบายไปปฏิบัติจะเพิ่มมากขึ้น ถ้าหากว่าผู้รับผิดชอบในนโยบายนั้น ขาดความสามารถที่จะทำการวัดผลหรือ

ควบคุมผลงานของหน่วยงานปฏิบัติ ปัญหาทางด้านการควบคุมจะมีมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่างๆหลายประการ

เงื่อนไขประการแรก ขึ้นอยู่กับความสามารถของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการแปลงนโยบายว่าจะสามารถแปลงนโยบายนั้นๆ ออกมาเป็นแนวทางปฏิบัติ แผนงาน หรือโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของนโยบายเพียงใด

เงื่อนไขประการที่สอง ขึ้นอยู่กับว่ากิจกรรมของนโยบาย แผนงาน หรือโครงการนั้นมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนเพียงใด

เงื่อนไขประการที่สาม ขึ้นอยู่กับว่าการที่หน่วยปฏิบัติจะมีการกำหนดภารกิจ ตลอดจนมาตรฐานในการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติงานรวม แผนงานหรือโครงการนั้นเพียงใด

3. ปัญหาทางด้านความร่วมมือและการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง

การนำนโยบายไปปฏิบัติจะประสบความสำเร็จไปไม่ได้ ถ้าหากปราศจากความร่วมมือจากสมาชิกทั้งหมดในองค์กรหรือหน่วยปฏิบัติ ในอีกในหนึ่งปัญหาของการนำนโยบายไปปฏิบัติจะมีสูงขึ้นไปเป็นอย่างมาก ถ้าสมาชิกในองค์กรหรือหน่วยปฏิบัติไม่ให้ความร่วมมือหรือต่อต้านการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลมาจากนโยบายนั้นๆ

4. ปัญหาทางด้านอำนาจและความสัมพันธ์กับองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาหลักอีกด้านหนึ่งในการนำนโยบายไปปฏิบัติก็คือ ปัญหาทางด้านอำนาจและความสัมพันธ์กับองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง การพิจารณาถึงปัญหาทางด้านนี้กล่าวได้ว่าเป็นการก้าวเข้าไปจากขอบข่ายของปัญหาทางด้านสมรรถนะ ปัญหาทางด้านการควบคุมและปัญหาทางด้านความร่วมมือและการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงของสมาชิก หรือหน่วยปฏิบัติในองค์กรไปสู่ขอบข่ายของปัญหาที่เกิดขึ้นจากองค์กรที่รับผิดชอบ ในการนำนโยบายไปปฏิบัติจะมีปฏิสัมพันธ์กับองค์กรอื่นๆ ที่อาจจะเป็นผู้รับผิดชอบหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในการนำนโยบายไปปฏิบัติด้วยเช่นกัน การปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้ ถือว่าเป็นปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายใต้สภาพแวดล้อมทางการเมือง ซึ่งเน้นการเผชิญหน้า การแสวงหาความสนับสนุน การเจรจาต่อรองในการจัดสรรทรัพยากรหรือผลประโยชน์ระหว่างหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ภายใต้ความเข้าใจข้างต้น ปัญหาในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งเกิดขึ้นจากเรื่องของอำนาจและความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติกับองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหรือปัจจัยย่อยหลายๆ ประการนับตั้งแต่

ประการที่หนึ่ง ลักษณะของการติดต่อและความสัมพันธ์ที่หน่วยปฏิบัติมีกับหน่วยงานที่ควบคุมนโยบายดังกล่าว

ประการที่สอง ระดับความจำเป็นที่หน่วยปฏิบัติจะต้องแสวงหาความร่วมมือ
พึ่งพาหรือทำความตกลงกับหน่วยงานหลักอื่นๆ

ประการที่สาม ระดับของความเป็นไปได้ที่เจ้าหน้าที่ของแต่ละหน่วยจะสามารถ
ทำงานร่วมกันได้

ประการที่สี่ ปัญหาทางด้านความสนับสนุนและความผูกพันขององค์กรหรือบุคคล
สำคัญ

นโยบายใดก็ตามหากปราศจากความสนับสนุนและความผูกพันขององค์กรหรือบุคคล
สำคัญแล้ว ปัญหาของการนำนโยบายไปปฏิบัติอาจเกิดขึ้นได้ ในบางกรณีปัญหาอาจลุกลามส่งผล
ไปถึงความล้มเหลวของนโยบายนั้น โดยตรงก็ได้ โดยนัยดังกล่าวความสนับสนุนและความผูกพัน
ขององค์กรหรือกลุ่มบุคคลซึ่งได้แก่ กลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ นักการเมือง ข้าราชการ
ระดับสูง ตลอดจนสื่อมวลชน เป็นต้น จึงมีความสำคัญอย่างมากองค์กรหรือบุคคลสำคัญดังกล่าว
อาจให้ความสนับสนุนทางการเมือง เงินทุน งบประมาณ ตลอดจนสร้างอุปสรรคต่อต้าน เตะถ่วง
หรือคัดค้าน ได้ตลอดเวลาไม่น้อยแตกต่างกันไป ตามภาวะอำนาจและสถานการณ์

ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อุรุยา (2551: 280) กล่าวว่า ความยากลำบากของการนำนโยบายไป
ปฏิบัติจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

ประการแรก ผู้รับผิดชอบหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไป
ปฏิบัติมีความสัมพันธ์ที่แนบแน่นกับฝ่ายการเมืองและฝ่ายบริหารหรือไม่ เพราะการเปลี่ยนแปลงตัว
บุคคลในฝ่ายการเมืองหรือฝ่ายบริการ ความผูกพันของกลุ่มบุคคลเหล่านี้ที่มีต่อนโยบายมักจะ
เปลี่ยนแปลงไป การขาดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันจึงมักเป็นเงื่อนไขที่นำมาซึ่งปัญหาอุปสรรคของ
นโยบายนั้นไม่มากนักน้อย ถ้านักการเมืองหรือฝ่ายบริหารมีอำนาจทางการเมืองสูงพอที่จะมีอิทธิพล
ต่อนโยบายใด จำเป็นที่ต้องระวังและตระหนักปัญหานี้ไว้เป็นอย่างมาก

ประการที่สอง กลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับชาติและ
ระดับท้องถิ่น มีความเข้าใจตลอดจนสูญเสียประโยชน์ในนโยบายนั้นเพียงใด ในบางกรณีการ
สูญเสียประโยชน์และการขาดความเข้าใจในนโยบายอย่างเพียงพอ อาจนำมาซึ่งปัญหาในการ
ดำเนินนโยบายหรือทำให้กลุ่มเหล่านั้นทำการการต่อต้านคัดค้านนโยบายนั้นได้

ประการที่สาม เงื่อนไขของระดับความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบใน
นโยบายกับสื่อมวลชนก็มีความสำคัญอย่างมาก ถ้าผู้รับผิดชอบในการดำเนินนโยบายขาด
ความสัมพันธ์หรือความเข้าใจอันดีกับสื่อมวลชน ก็อาจทำให้สื่อมวลชนใช้อิทธิพลของตนที่มีอยู่
โจมตี หรือทำลายความน่าเชื่อถือของนโยบายและส่งผลต่อการนำนโยบายออกไปปฏิบัติได้

ประการที่สี่ บุคคลสำคัญในระดับท้องถิ่นและในระดับชาติ ให้การสนับสนุนในนโยบายเพียงใด ในการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในบางครั้งผู้บริหารโครงการก็จำเป็นต้องอาศัยบุคคลสำคัญในท้องถิ่นนั้นๆ ในการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน จึงถือได้ว่า เงื่อนไข ความสนับสนุนและความผูกพันขององค์กรหรือบุคคลสำคัญ มีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อความสำเร็จ และความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้และการเรียนรู้

2.2.1 ความหมายการรับรู้

กาญจนา เกียรติธนาพันธุ์ (2542 อ้างถึงใน เขมวรรณ ผิวละอ, 2551: 21) กล่าวว่า การรับรู้ (Perception) คือ กระบวนการในการตีความหมายสิ่งที่เห็น ได้ยิน และสิ่งที่รู้สึกด้วยประสาทสัมผัส เพื่อให้รู้ว่าคืออะไร สิ่งที่รับรู้มีที่เป็นวัตถุ มนุษย์ด้วยกัน และความเป็นไปภายในจิตใจของมนุษย์ การรับรู้ประกอบด้วยกระบวนการตั้งแต่การได้เห็น ได้ยิน และสิ่งที่รู้สึกด้วยประสาทสัมผัส ตีความ แล้วการตอบสนองต่อสิ่งเร้า การรับรู้อาจแบ่งออกได้ตามที่รับรู้ คือ การรับรู้ทางวัตถุ การรับรู้ทางจิตใจ และการรับรู้โลกทางสังคม การรับรู้ที่เกิดจากสิ่งที่เห็น สิ่งที่ได้ยิน และสิ่งที่รู้สึกด้วยประสาทสัมผัสจะเป็นการรับรู้เฉพาะตัว หากไม่บอกผู้อื่นคนอื่นก็ไม่สามารถทราบได้ว่าสิ่งที่เราเห็น สิ่งที่เราได้ยิน หรือรู้สึกว่าเป็นอย่างไร

ชม ภาคภูมิ (2516 อ้างถึงใน พงษ์ชัย เฉลิมกลิ่น, 2551: 33) ได้ให้ความหมายของ “การรับรู้” ไว้ว่า หมายถึง เป็นการแปลความหมายจากสิ่งเร้าที่เป็นกระบวนการในการหาความหมายของสิ่งเร้า

วารินทร์ สายโอบเอื้อ และสุนีย์ รัตกร (2522 อ้างถึงใน พงษ์ชัย เฉลิมกลิ่น, 2551: 33) ได้ให้ความหมายของ “การรับรู้” ไว้ว่าหมายถึง กระบวนการทางสมองในการแปลความหมายของข้อมูลที่ได้รับจากการสัมผัส ทำให้ทราบว่าสิ่งเร้าที่เราสัมผัสนั้นเป็นอย่างไร มีลักษณะอย่างไร และมีความหมายอย่างไร โดยอาศัยประสบการณ์เดิมในการช่วยแปลความหมายออกมา

ประดิษฐ์นันท์ รามสูตร (2528 อ้างถึงใน พงษ์ชัย เฉลิมกลิ่น, 2551: 33) ได้ให้ความหมายของ “การรับรู้” ไว้ว่า หมายถึง กระบวนการที่ร่างกายสัมผัสต่อสิ่งแวดล้อมแล้วแปลความหมายของการสัมผัสที่ได้รับนั้นๆ โดยใช้ความรู้เดิมและประสบการณ์เดิมเป็นเครื่องช่วยในการแปลความหมายสิ่งนั้นออกมาเป็นความรู้ความเข้าใจ

สมพงษ์ ใหญ่วงศ์ (2550 อ้างถึงใน พงษ์ชัย เฉลิมกลิ่น, 2551: 33) ได้ให้ความหมายของ “การรับรู้” หมายถึง การตีความจากข้อมูลที่ได้รับจากสิ่งเร้าภายนอกโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า

ซึ่งต้องอาศัยประสบการณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันของแต่ละบุคคล เป็นเครื่องมือในการแปลความหมายของการรับรู้ นั้น ทำให้การรับรู้ในเรื่องเดียวกันมีความหมายที่ต่างกันออกไป

จำเนียร ช่วงโชติ และคณะ (2519: 81-82) ได้ให้ความหมายของ การรับรู้ หมายถึง ความรู้สึกจากการสัมผัส ที่มีความหมาย (Sensation) ความหมายของการรับรู้นี้ หมายถึง การแปลหรือการตีความหมายของการสัมผัสหรืออาการสัมผัสที่คนได้รับออกมาเป็นหนึ่งสิ่งใดที่มีความหมาย หรือที่เรา รู้จักเข้าใจกันในการแปลความหรือตีความ คนจะต้องใช้ความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิม หรือความชัดเจนที่เคยมีมาก่อนเป็นเครื่องช่วย ถ้าความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมไม่มีเลยคนจะไม่มี การรับรู้กับสิ่งเรานั้นๆ แต่จะมีการสัมผัสซึ่งเกิดจากการเร้าของสิ่งเร้าเท่านั้น และถึงแม้ว่าคนเราจะรับรู้ได้จากการสัมผัสที่มีความหมายก็ตาม แต่การจะรับรู้ได้ดีเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิม ความต้องการในขณะนั้นและชนิดและธรรมชาติของสิ่งเร้าอีกด้วย

จิรวรรณ ยืนยง (2546: 27) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การรับรู้ คือ การสัมผัสที่มีความหมาย (sensation) การรับรู้เป็นการแปลหรือการตีความแห่งการสัมผัสที่ได้รับออกเป็นสิ่งที่มีความหมาย หรือที่รู้จักเข้าใจ ซึ่งในการแปลหรือความนี้เป็นอินทรีย์จะต้องใช้ประสบการณ์เดิม หรือความรู้เดิม หรือความชัดเจนที่เคยมีแต่หนหลัง

Baron (ม.ป.ป. อ้างถึงใน กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์, 2527: 224) กล่าวว่า การรับรู้ทางสังคม เป็นกระบวนการที่รู้จักและเข้าใจบุคคลที่อยู่รอบๆตัวเรา เช่นการรู้จักครูและรู้จักเพื่อน แต่เราเข้าใจครูหรือเพื่อนของเราได้มากน้อยเพียงใด เป็นต้น การที่บุคคลเกี่ยวข้องหรือมีการกระทำระหว่างกัน ย่อมจะต้องมีการสื่อความหมายกัน เมื่อมีการสื่อความหมายจากผู้ส่งก็จะมีปฏิกิริยาย้อนกลับ (feedback) จากผู้รับอาจจะเป็นไปในทางบวกคือเกิดความพึงพอใจ หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส แสดงไมตรีตอบ หรืออาจจะเป็นไปในทางลบก็ได้ กล่าวคือ เกิดความไม่พึงพอใจ หน้าตาบูดบึ้ง หรืออาจจะมีพฤติกรรมก้าวร้าว หรือถอยหนีก็ได้ เมื่อบุคคลได้เกี่ยวข้องหรือมีการกระทำระหว่างกันบ่อยครั้งขึ้น อาจจะพูดคุยกันหรือไปไหนมาไหนด้วยกันบ่อยๆย่อมจะรู้จักบุคคลนั้นๆดีขึ้นตามลำดับ ซึ่งเป็นวิธีการรับรู้ทางสังคมของบุคคลโดยธรรมชาติ

ข้อมูลข้างต้นดังกล่าวผู้ศึกษาสรุปได้ว่า การรับรู้ คือ การสัมผัสจากสิ่งที่เรารับรู้แล้วนำมาตีความตามประสบการณ์ที่เราได้รับรู้มา ในการศึกษาครั้งนี้การรับรู้จะหมายถึง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของของผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง ซึ่งการรับรู้ดังกล่าวจะก่อให้เกิดการตีความนำไปสู่ปฏิกิริยาได้ตอบเกี่ยวกับแนวทาง วัตถุประสงค์ ของการจัดทำแผน การรับรู้ที่เกิดขึ้นนำไปสู่การกำหนดกิจกรรมต่างๆขึ้นจากการตีความหมายของการรับรู้ ทั้งจากประสบการณ์การเดิม สภาพแวดล้อมรอบตัวของบุคคลนั้น

2.2.2 องค์ประกอบของการรับรู้

กันยา สุวรรณแสง (2529 อ้างถึงใน พงษ์ชัย เฉลิมกลิ่น, 2551: 34-36) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคล สามารถแบ่งได้ 2 ปัจจัย คือ

ปัจจัยแรก คุณสมบัติของสิ่งเร้า สิ่งเร้าแต่ละอย่างมีคุณสมบัติไม่เหมือนกัน บางอย่างสามารถกระทบความรู้สึกของผู้รับได้อย่างรวดเร็ว บางอย่างก็ทำให้ผู้รับมองผ่านไปโดยไม่สามารถจำได้ ที่เป็นเช่นนั้นเพราะความดึงดูดของสิ่งเร้าไม่เหมือนกัน โดยทั่วไปสิ่งเร้าที่สามารถดึงดูดความสนใจของคนมีลักษณะ ดังนี้

- ความเข้มของสิ่งเร้า (Intensity) สิ่งเร้าที่มีความเข้มข้นสูงจะมีความดึงดูดความสนใจของคนได้ง่ายกว่า หรือสามารถรับรู้ได้เร็วกว่าสิ่งเร้าที่มีความเข้มข้นน้อย เช่น เราสามารถรับรู้แสงจ้า กลิ่นฉุน เสียงดัง ได้เร็วกว่า แสงริบหรี่ กลิ่นอ่อน เสียงเบา

- ความเด่นหรือการตัดกัน (Prominen or Contrast) สิ่งเร้าที่มีความเด่นหรือมีความตัดกันจะสามารถดึงดูดความสนใจคนได้ง่ายกว่าสิ่งเร้าที่มีความปกติ เช่น คนสูงในหมู่คนเตี้ย ดอกกุหลาบสีแดงในกลุ่มดอกกุหลาบสีเหลือง

- ขนาดของสิ่งเร้า (Size) สิ่งเร้าที่มีขนาดใหญ่ย่อมทำให้คนเห็นได้ชัดเจนกว่าสิ่งเร้าที่มีขนาดเล็ก เช่น ป้ายโฆษณาที่เห็นตามข้างถนนจะมีขนาดใหญ่มาก เพื่อให้คนรับรู้ข้อความในป้ายโฆษณาได้ง่าย หรือโฆษณาในหน้าหนังสือพิมพ์แบบเต็มหน้าจะดึงดูดความสนใจได้มากกว่าโฆษณาในกรอบเล็กๆ

- การเคลื่อนไหว (Motion) สิ่งเร้าที่มีการเคลื่อนไหวจะถูกรับรู้ได้มากกว่าสิ่งเร้าที่อยู่นิ่ง เช่น ป้ายโฆษณาที่ติดไฟวับๆหรือมีตัวหนังสือวิ่ง จะดึงดูดความสนใจของคนได้ง่ายกว่า

- ความถี่หรือความบ่อย (Frequency) สิ่งเร้าที่ปรากฏให้พบเห็นบ่อยๆจะทำให้สังเกตได้เร็วกว่าสิ่งเร้าที่ปรากฏให้เห็นนานๆครั้ง เช่น น้ำอัดลมยี่ห้อที่โฆษณาในโทรทัศน์หรือปิดป้ายตามท้องถนนให้เห็นบ่อยๆ จะเป็นน้ำอัดลมที่คนนึกถึงและรับรู้เร็วกว่ายี่ห้ออื่นที่ไม่ค่อยโฆษณา

- ความแปลกใหม่และความคุ้นเคย (Novelty and Familiarity) สิ่งใหม่อยู่ในสภาพแวดล้อมเดิมหรือสิ่งคุ้นเคยอยู่ในสภาพแวดล้อมใหม่ จะเรียกร่องความสนใจของบุคคลได้ เช่น พนักงานทำงานในบรรยากาศเดิมแต่มีการสับเปลี่ยนงาน จะช่วยให้พนักงานได้ทำงานใหม่ที่แปลกไปกว่าเดิม เกิดความสนใจงานใหม่ขึ้นมา หรือคนที่เคยแต่งตัวเรียบร้อยทุกวัน ลองมาสวมเสื้อผ้าสีสดๆและรัดรูปก็จะทำให้ผู้อื่นได้รับรู้ได้อย่างรวดเร็ว

- สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) สภาพที่ตั้งของสิ่งเร้า ได้แก่ ความใกล้ หรือความไกลจากตัวเรา ความลึก ความสูง และจำนวนสิ่งเร้าที่อยู่รอบตัวเรา เรามักจะรับรู้สิ่งที่ใกล้ตัวเรามากกว่าหรือเห็นความสำคัญมากกว่าสิ่งที่อยู่ไกลตัว เช่น เรามักรู้ว่าตึกสูงเทียมฟ้ามียอดตึกเล็กกว่าฐาน ทั้งๆที่ความจริงขนาดของยอดและฐานตึกมีขนาดเท่ากัน (กันยา สุวรรณแสง, 2529 อ้างถึงใน พงษ์ชัย เฉลิมกลิ่น, 2551: 34-35)

ปัจจัยที่สอง คุณสมบัติของผู้รับรู้ บุคคลแต่ละคนมีความสามารถในการรับรู้ไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

- จีดจำกัดทางกายภาพและความสมบูรณ์ของร่างกาย (Physical Limit and Physical Perfection) ความสามารถในการรับรู้ของบุคคลมีความแตกต่างกัน ส่วนหนึ่งมาจากสาเหตุทางด้านร่างกายของผู้รับรู้อย่าง เช่น คนที่สายตาคปกติจะสามารถรับรู้สิ่งเร้าได้เร็วกว่าคนที่สายตาสั้นและสายตายาว และคนที่ไม่สบายเป็นไข้หวัดจะรับรู้เรื่องกลิ่นได้ไม่ดีเท่ากับคนปกติ เป็นต้น

- ประสบการณ์การณ์ในอดีตและการเรียนรู้ (Experience and Learning) เราจะรับรู้สิ่งเร้าที่เราเคยพบมาก่อนได้เร็วกว่าสิ่งเร้าที่เรายังไม่เคยเห็นมาก่อน เช่น ลองอ่านประโยค 2 ประโยค ด้านล่าง

ประโยคที่ 1: ยายชอบนอนตากลมเล่นที่ระเบียง

ประโยคที่ 2: เด็กน้อยตากลมน่ารัก

(ประโยคที่ 1 ตากลม อ่านว่า ตาก-ลม ส่วนประโยคที่ 2 ตากลม อ่านว่า ตา-ลม) ผู้ที่สามารถอ่านประโยคทั้งสองประโยคนี้ได้ถูกต้องและชัดเจนจะต้องมีประสบการณ์ และการเรียนรู้กับการใช้ประโยคทั้งสองนี้มาก่อน

- แรงจูงใจหรือความต้องการ (Motivation or Need) แรงจูงใจหรือความต้องการภายในของบุคคลมีผลต่อการรับรู้ เช่น พนักงานที่มาสายทุกวันถูกหัวหน้าเรียกไปตักเตือนแล้วหลายครั้ง พอมาทำงานเช้าวันหนึ่งพบซองสีขาววางอยู่บนโต๊ะทำงานของตนเองก็อดตกใจคิดว่า เป็นจดหมายไป่ออก แต่ความจริงซองนั้นอาจเป็นซองฟ้าของเพื่อนร่วมงานคนอื่นฝากให้ช่วยทำบุญก็ได้

- บุคลิกภาพและค่านิยม (Personality and Vale) บุคลิกภาพและค่านิยมของบุคคลมักมีบทบาทร่วมในการรับรู้ เช่น หัวหน้างานที่คุ้นเคยกับการใช้อ่านาจ่มขู่บังคับผู้อื่นก็จะรับรู้ว่าการเข้มงวดและการลงโทษเป็นสิ่งที่ดี แต่หัวหน้าที่คุ้นเคยกับการใช้เหตุผลก็จะรับรู้ว่าการเข้มงวดและการลงโทษเป็นสิ่งที่ป่าเถื่อน เป็นต้น

- ความคุ้นเคยกับสิ่งเร้า (Familiarity) สิ่งเร้าที่เราเห็นบ่อยๆจะทำให้เราระลึกถึงและรับรู้สิ่งนั้นได้เร็วกว่าสิ่งเร้าที่นานๆจะพบสักครั้ง เช่น เมื่อเราเข้าไปในร้านอาหารแล้วต้องการดื่มน้ำอัดลมเรามักจะสั่งเป๊ปซี่หรือโค้กมากกว่าสั่งกระทิงแดง

- ความสอดคล้องกับสภาวะภายในของผู้รับรู้ในช่วงนั้น (Internal Condition) สิ่งเร้าที่สอดคล้องกับช่วงอารมณ์ ความรู้สึก ความสนใจ ความคาดหวัง และทัศนคติของเราในขณะนั้น เราจะรับรู้ได้เร็วกว่าสิ่งเร้าอื่นที่ไม่สอดคล้องกับสภาวะภายใน (กันยา สุวรรณแสง, 2529 อ้างถึงใน พงษ์ชัย เฉลิมกลิ่น, 2551: 35-36)

2.2.3 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ทางสังคม

Hilgard (1971 อ้างถึงใน กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ, 2527: 225) กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ทางสังคม มี 4 ประการ คือ

1. ความตั้งใจ (Attention) ถ้าบุคคลมีความตั้งใจอยากจะรู้จักใครก็จะเกิดความพยายามกระทำทุกอย่าง เพื่อจะรู้จักเขาให้ได้ อาจใช้วิธีการตามตื้อหรือวิธีการใดๆก็ได้จนสำเร็จ ถึงแม้จะพบกับอุปสรรคบ้างก็ตาม

2. การเตรียมตัว (Preparatory Set) การรับรู้เรื่องราวของบุคคลอื่นในสังคมถ้าได้มีการเตรียมตัวเตรียมใจที่จะรับข่าวคราวของบุคคลนั้นก็จะรับรู้ได้รวดเร็วไม่ผิดพลาด

3. ความต้องการและค่านิยม (Needs and Values) ความต้องการของบุคคลมีผลต่อการรับรู้ทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการที่มีค่านิยมในสังคมจะมีอิทธิพลต่อการรับรู้ทางสังคมมากยิ่งขึ้น

4. บุคลิกภาพและนิสัยใจคอ (Personality and Characteristic) บุคลิกภาพและนิสัยใจคอของบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญ ซึ่งมีผลต่อการรับรู้ทางสังคมมาก เช่น สุภาพสตรีคนหนึ่งเป็นคนสวย มีบุคลิกภาพดี พูดจาไพเราะน่าฟัง กิริยาสุภาพอ่อนน้อม ก็เป็นเสน่ห์ในตัวเธอที่ทำให้หลายๆคนในสังคมอยากรู้จักและคบหาสมาคมด้วย เป็นต้น

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคลนั้นไม่ใช่สิ่งที่อยู่ในตัวของบุคคลเพียงอย่างเดียว สิ่งที่อยู่ภายนอกก็มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจว่าจะสามารถรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างเข้าใจหรือไม่ ความรู้และประสบการณ์เดิมของตัวบุคคลที่เกิดจากการเรียนรู้มาจากสังคมก็สามารถที่จะมากำหนดแนวทางหรือพฤติกรรมในการรับรู้ได้ด้วยเช่นกัน

2.2.4 กระบวนการของการรับรู้ (Perception Process)

จำเนียร ช่วงโชติ และคณะ (2519: 83-86) กล่าวว่า กระบวนการการรับรู้จะเกิดขึ้นต้องประกอบด้วย

1. อาการสัมผัส หมายถึง อาการที่อวัยวะรับสัมผัสรับสิ่งเร้าหรือสิ่งเร้าผ่านเข้ามา กระพบกับอวัยวะรับสัมผัสต่างๆ เพื่อให้คนเรารับรู้สภาวะแวดล้อมรอบตัว ปกติคนเราเมื่อได้รับสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว มักจะจำแนกอาการสัมผัสนั้นๆตามประสบการณ์ที่ตนมีอยู่เกือบทุกครั้งไป จนเมื่อเป็นผู้ใหญ่แล้วเมื่อมีการสัมผัสกับอะไรก็ตามก็มักจะเน้นเอาแต่ความหมาย หรืออาจกล่าวได้ว่าแปลความหมายของการสัมผัสนั้นเป็นส่วนใหญ่ จนบางครั้งดูเหมือนว่าความรู้สึกในการสัมผัสอันแท้จริงได้คลายความสำคัญไปหรือตนเองเกือบจะรู้สึกอะไรเลย

2. การแปลความหมายจากอาการสัมผัส ส่วนสำคัญที่จะช่วยให้การแปลความตีหรือถูกต้องเพียงใดนั้นต้องอาศัย

- สถิติปัญหา หรือความเฉลียวฉลาด เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่เป็นสิ่งเกื้อหนุนการรับรู้สิ่งเร้าต่างๆของบุคคลได้เป็นอย่างดี เพราะจะช่วยให้บุคคลเข้าใจสิ่งต่างๆสถานการณ์ต่างๆ หรือเหตุการณ์ต่างๆที่เขาสัมผัส หรือได้ผ่านพบเห็นมาได้รวดเร็ว

- การสังเกตพิจารณา จะช่วยให้คนเรารับรู้ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้แม่นยำละเอียดยิ่งขึ้น การสังเกตพิจารณานี้บางครั้งต้องใช้เวลาานาน แต่บางครั้งมีความชำนาญดีก็ไม่ต้องใช้เวลานานนัก ในขณะที่เรารับรู้อย่างเพิ่งพินิจนั้น สภาพจิตใจในขณะที่สังเกตพิจารณานั้นอย่างน้อยต้องมีความตั้งใจอันหมายถึงการตื่นตัวทำงานเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง และถ้าจะให้ละเอียดละเอียดยิ่งขึ้นก็ต้องอาศัยความสนใจหมกมุ่นอยู่กับสิ่งนั้นๆโดยเฉพาะด้วย

- ความสนใจและความตั้งใจ เป็นส่วนสำคัญไม่น้อยในการแปลความหมายจากอาการสัมผัส เช่น ถ้าความตั้งใจของเราไม่แน่วแน่หรือขาดสมาธิการจะแปลอะไรให้ถูกต้องก็ยากมาก ในทางตรงกันข้าม ถ้าคนเรามีความสนใจจดจ่อที่สิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้วเขาย่อมต้องสังเกตพิจารณาสิ่งนั้นอย่างละเอียดถี่ถ้วน ซึ่งจะก่อให้เกิดการแปลความหมายอย่างถูกต้อง

- คุณภาพของจิตใจในขณะที่นั้น ถ้าคนเราเหนื่อยหน่าย ชุ่นมัว ไม่ผ่อนคลาย ย่อมจะมีผลกระทบกระเทือนต่อสติปัญญาอันเป็นเหตุให้เกิดการเฉื่อยชาไม่เกิดความคิด ความเข้าใจแปลไม่ได้ดี แต่ถ้าตรงกันข้ามคือ จิตใจแจ่มใส กระชุ่มกระชวย ใจคอปลอดโปร่ง ก็ย่อมทำให้สติปัญญาดีขึ้นช่วยให้แปลอาการสัมผัสได้ดี

3. ความรู้เดิมและประสบการณ์เดิม ซึ่งได้แก่ความคิด ความรู้ และการกระทำที่เคย

ปรากฏแก่ผู้นั้นมาแล้วในอดีต มีความสำคัญมากสำหรับช่วยในการตีความหรือแปลความหมายของอาการสัมผัสได้โดยแจ่มชัด ความรู้เดิมและประสบการณ์การเดิมที่ได้สะสมเอาไว้สำหรับช่วยในการแปลความหมายได้คตินั้นจะต้องมีคุณลักษณะดังนี้

- เป็นความรู้ที่แน่นอน ถูกต้อง ชัดเจน
- ต้องมีปริมาณมาก กล่าวคือ รู้หลายอย่างจึงจะช่วยแปลความหมายต่างๆ

ได้สะดวกและถูกต้อง

ความรู้เดิมและประสบการณ์เดิมที่แตกต่างกันทั้งในด้านปริมาณและความถูกต้อง ย่อมทำให้คนเรามีการรับรู้ที่แตกต่างกันได้ (จาเนียร์ ช่วงโชติ และคณะ, 2519: 86)

2.2.5 ความหมายของการเรียนรู้

เชิขรศรี วิวิษศิริ (2527 อ้างถึงใน เขมวรรณ ศิวลลอ, 2551: 22) กล่าวว่า การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งจำแนกได้ 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ การเรียนรู้ที่สมบูรณ์จะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 ด้าน ซึ่งไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมภายนอกที่เรามองเห็นด้วยตาอย่างเดี๋ยว แต่ยักรวมไปถึงพฤติกรรมด้วย

Senge (1990 อ้างถึงใน เขมวรรณ ศิวลลอ, 2551: 22) อธิบายว่า การเรียนรู้ขององค์การเป็นกระบวนการซึ่งผู้บริหารแสวงหาวิธีในการปรับปรุงความสามารถของสมาชิกในการทำความเข้าใจและจัดการองค์การและสิ่งแวดล้อมให้ดี เพื่อจะสามารถตัดสินใจในการยกระดับประสิทธิผลขององค์การได้อย่างต่อเนื่อง

Huber (1991 อ้างถึงใน เขมวรรณ ศิวลลอ, 2551: 22) กล่าวว่า การเรียนรู้ขององค์การ คือ กระบวนการที่ช่วยในการเพิ่มศักยภาพโดยการประมวลสารสนเทศ

กาญจนา เกียรติธนาพันธุ์ (2542 อ้างถึงใน เขมวรรณ ศิวลลอ, 2551: 23) ได้อธิบายว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง เกิดขึ้นจากการฝึกหัดหรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคล การเรียนรู้ทำให้บุคคลมีการรับรู้ทั้งทางด้านส่วนตัว สังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางกระแสของการเปลี่ยนแปลงได้

2.2.6 ปัจจัยที่ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้

มัทนียา เชี่ยวชาญ (2549 : 34-36) ได้สรุปและรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้จากนักวิชาการหลายๆท่าน ได้ดังนี้

1. แรงจูงใจหรือการกระตุ้นเตือน (Motivation) เป็นกระบวนการที่ทำให้ความต้องการของมนุษย์ได้รับการตอบสนองและก่อให้เกิดความพึงพอใจ โดยมีแรงขับเป็นปัจจัยที่สำคัญ

ทำให้พฤติกรรมมนุษย์บรรลุเป้าหมายได้ การเรียนรู้ที่เกิดจากแรงจูงใจและมีการกระตุ้นย่อมจะมีประสิทธิภาพมากกว่าการเรียนรู้ที่ไม่มีกระตุ้น ถ้าหากว่าผู้เรียนมีแรงจูงใจสูงก็จะเรียนรู้ได้มากกว่าและดีกว่าผู้ที่ขาดแรงจูงใจ

2. ความต้องการ (Needs) ความต้องการของมนุษย์หมายถึง สภาวะที่บุคคลยังขาดหรือยังไม่มีสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และมีความต้องการที่จะมีหรือให้ได้มาในสิ่งเหล่านั้น สิ่งที่มีมนุษย์ต้องการจะมีแต่ยังมีไม่ได้นี้จะทำให้เกิดช่องว่าง ความขัดแย้ง ความไม่ลงรอย ซึ่งความต้องการนี้หากไม่ได้บำบัดให้เป็นที่พอใจตามสมควรแล้ว จะเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ การพัฒนาต่างๆ ความต้องการอาจแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ

- ความต้องการสิ่งที่ใช้ดำรงชีวิต (Biological Needs) หรือความต้องการทางร่างกาย เช่น อากาศหายใจ อาหาร ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่มนุษย์ขาดไม่ได้

- ความต้องการทางใจ (Socio-Psychological Needs) เมื่อมนุษย์ได้รับการบำบัดความต้องการทางร่างกายแล้วซึ่งเป็นความจำเป็นที่เป็นพื้นฐานแล้ว มนุษย์ก็จะมีความต้องการทางด้านสังคมและจิตใจ ได้แก่ ความต้องการการยอมรับ ความรัก ต้องการเพื่อนฝูง ต้องการความเห็นใจ ต้องการตำแหน่งหน้าที่ทางสังคม ซึ่งเป็นความต้องการที่ไม่มีที่สิ้นสุด ดังนั้นมนุษย์จึงต้องพยายามขวนขวายให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนยังขาดอยู่ เป็นแรงผลักดันให้บุคคลมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองอย่างไม่หยุดยั้ง ด้วยการเรียนรู้จากวิชาการ ประสบการณ์อย่างไม่หยุดจนกว่าจะได้รับสิ่งที่ตนปรารถนา

3. ความแตกต่างของบุคคล (Individual Differences) ความแตกต่างของบุคคลที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของบุคคล ซึ่งสามารถจำแนกได้ ดังนี้

- ความแตกต่างด้านร่างกาย
- ความแตกต่างด้านอารมณ์ ขึ้นอยู่กับขนบธรรมเนียมประเพณี การฝึกฝนฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ
- ความแตกต่างทางเพศ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการกำหนดบทบาทของหญิงและชายแตกต่างกัน
- ความแตกต่างทางด้านอายุ ทำให้เกิดความแตกต่างในด้านประสบการณ์ ความรับผิดชอบ ความสนใจ ความสามารถในการแก้ปัญหา ความคิด บุคลิกภาพและวุฒิภาวะด้านต่างๆ
- ความแตกต่างด้านสติปัญญา เป็นความสามารถของแต่ละบุคคลในการเรียนรู้และแก้ปัญหา ความสามารถพื้นฐานเหล่านี้พัฒนามาจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่ง

พันธุกรรมจะเป็นตัวกำหนดถึงความสามารถทางสติปัญญาเบื้องต้น และสิ่งแวดล้อมจะมีอิทธิพลในการพัฒนาระดับสติปัญญา

4. ความพร้อม (Readiness) เป็นสภาพของร่างกายและอารมณ์ของบุคคล ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ซึ่งแบ่งออกเป็น

- สภาพร่างกาย เป็นปัจจัยของการเรียนรู้อย่างหนึ่ง ถ้าหากร่างกายสมบูรณ์ไม่เจ็บป่วย ก็จะทำให้การเรียนรู้ได้ผลดีว่าการจัดสภาพการเรียนรู้ในขณะที่ร่างกายไม่สมบูรณ์

- อารมณ์ เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้มาก คนที่อยู่ในสภาพอารมณ์มั่งคั่ง ไม่หวั่นไหว ย่อมสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้มากกว่าคนที่มึนงงหวาดวิตก ดังนั้นผู้ที่มีหน้าที่ด้านการพัฒนาบุคลากรในองค์กรจะต้องพัฒนาคนในช่วงเวลาที่คนมีอารมณ์พร้อมที่จะเรียนรู้ (มัทนียา เชื้อวชาญ, 2549: 36)

การเรียนรู้ของแต่ละบุคคลอาจมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับทั้งสถานที่ และช่วงเวลาของแต่ละบุคคลด้วย การเรียนรู้ของแต่ละบุคคลจะมีผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกมาทั้งในเรื่องความต้องการที่จะทำในสิ่งต่างๆ สภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวของบุคคลส่งผลต่อการเรียนรู้และพฤติกรรมของบุคคลด้วย

2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

2.3.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

ความหมายของความต้องการพื้นฐาน 5 ชนิด ตามทฤษฎีของมาสโลว์

สุงรังค์ ไคว้ตระกูล (2548: 161-162) ได้อธิบายลักษณะของความต้องการในตัวมนุษย์ไว้ว่า

1. ความต้องการทางสรีระ (Physiological Needs) หมายถึง ความต้องการพื้นฐานของร่างกาย เช่น ความหิว ความกระหาย ความต้องการทางเพศและการพักผ่อน เป็นต้น ความต้องการเหล่านี้เป็นความต้องการที่จำเป็นสำหรับมีชีวิตอยู่มนุษย์ทุกคนมีความต้องการทางสรีระอยู่เสมอจะขาดเสียไม่ได้ ถ้าอยู่ในสภาพที่ขาดจะกระตุ้นให้คนมีกิจกรรม ขวนขวายที่จะสนองความต้องการ

2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยหรือสวัสดิภาพ (Safety Needs) หมายถึง ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เป็นอิสระจากความกลัว ขู่เข็ญ บังคับ จากผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม เป็นความต้องการที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองความต้องการ

ประเภทนี้เริ่มตั้งแต่วัยทารกจนกระทั่งวัยรุ่น ความต้องการที่จะมีงานทำเป็นหลักแหล่งก็เป็นความต้องการเพื่อสวัสดิภาพของผู้ใหญ่อย่างหนึ่ง

3. ความต้องการความรักและเป็นส่วนหนึ่งของหมู่ (Love and Belonging Needs)

มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาจะให้เป็นที่รักของผู้อื่น และต้องการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นและเป็นส่วนหนึ่งของหมู่ ทราบว่าทุกคนยอมรับตนเป็นสมาชิก คนที่รู้สึกเหงาไม่มีเพื่อน มีชีวิตไม่สมบูรณ์ เป็นผู้ที่จะต้องซ่อมความต้องการประเภทนี้ คนที่รู้สึกว่าตนเป็นที่รักและยอมรับของหมู่จะเป็นผู้ที่สมปรารถนาในความต้องการความรักและเป็นส่วนหนึ่งของหมู่

4. ความต้องการที่จะรู้สึกว่าตนเองมีค่า (Esteem Needs) ความต้องการนี้ประกอบด้วย

ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ มีความสามารถต้องการที่จะให้ผู้อื่นเห็นว่าตนมีความสามารถ มีคุณค่าและมีเกียรติ ต้องการได้รับความยกย่องนับถือจากผู้อื่น ผู้ที่มีความปรารถนาในความต้องการนี้จะเป็นผู้ที่มีความมั่นใจในตนเอง เป็นคนมีประโยชน์และมีค่าตรงข้ามกับผู้ที่ขาดความต้องการประเภทนี้ จะรู้สึกว่าตนไม่มีความสามารถและมีปมด้อย มองโลกในแง่ร้าย

5. ความต้องการที่จะรู้จักตนเอง ตามสภาพที่แท้จริงและพัฒนาตามศักยภาพของตน

(Needs For Self Actualization) มาสโลว์อธิบายความต้องการที่เรียกว่า “Self Actualization” ว่าเป็นความต้องการที่จะรู้จักตนเองตามสภาพที่แท้จริงของตน จะกล้าที่จะตัดสินใจเลือกทางเดินของชีวิต รู้จักค่านิยมของตนเองมีความจริงใจต่อตนเอง ปรารถนาที่จะเป็นคนที่ดีที่สุดในอาชีพที่จะมีความสามารถทำได้ ทั้งทางด้านสติปัญญา ทักษะ และอารมณ์ความรู้สึกยอมรับตนเองทั้งส่วนดีส่วนเสียของตน ที่สำคัญที่สุดก็คือการมีสติยอมรับว่าตนใช้กลไกในการป้องกันตนในการปรับตัวและพยายามที่จะเลิกใช้ เปิดโอกาสให้ตนเองเผชิญกับความจริงของชีวิต เผชิญกับสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ โดยคิดว่าเป็นสิ่งที่ “ท้าทาย” “น่าตื่นเต้น” และมีความหมาย กระบวนการที่จะพัฒนาตนเองเต็มตามที่ตามศักยภาพของตน เป็นกระบวนการที่ไม่มีจุดจบ ตลอดเวลาที่มีชีวิตอยู่ มนุษย์ทุกคนมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองตามศักยภาพของตน เพราะมีน้อยคนที่จะได้ถึงขั้น Self Actualization อย่างสมบูรณ์ (สรวงศ์ ใศวระกุล, 2548: 162)

ความต้องการของมนุษย์แต่ละบุคคลย่อมที่จะไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับความพึงพอใจ ความรู้ ตำแหน่งหน้าที่การทำงาน และสภาพแวดล้อมของตัวบุคคลนั้นด้วย มนุษย์มีความต้องการที่ไม่สิ้นสุดเมื่อได้สิ่งหนึ่งมาแล้วก็ย่อมที่จะต้องการอีกสิ่งหนึ่งที่ดีกว่า เพื่อตอบสนองความต้องการของตัวเอง เมื่อความต้องการของคนเราไม่เหมือนกันสิ่งที่จะมาตอบสนองก็ย่อมที่จะไม่เหมือนกันด้วย บางคนพอใจกับสิ่งที่ตนเองมีอยู่แต่บางคนยังรู้ว่าอยากที่จะได้สิ่งที่ดีกว่านี้ ผู้สูงอายุก็เช่นเดียวกันเป็นกลุ่มบุคคลที่ผ่านความต้องการมาอย่างหลากหลายในการใช้ชีวิต ฉะนั้นในช่วงบั้นปลายของชีวิตความต้องการของพวกเขาจึงมีแนวโน้มเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ใช่พวกเขาจะต้อง

แสวงหาทุกอย่างแต่ในบางอย่างก็ต้องมีผู้หยิบยื่นให้เช่นกัน เพราะกลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่สังคมต้องให้การดูแลมากเป็นพิเศษ

2.4 แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545 -2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552

2.4.1 แนวคิดพื้นฐานของแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552

ปรัชญา

ผู้สูงอายุไม่ใช่บุคคลด้อยโอกาสหรือเป็นภาระต่อสังคม แต่สามารถมีส่วนร่วมเป็นพลังพัฒนาสังคมจึงควรได้รับการส่งเสริมและเกื้อกูลจากครอบครัว ชุมชน และรัฐให้ดำรงชีวิตอยู่อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี และคงไว้ซึ่งภาวะสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีให้นานที่สุด

ขณะเดียวกันผู้สูงอายุที่ประสบความทุกข์ยาก ต้องได้รับการเกื้อกูลจากครอบครัว ชุมชน สังคม และรัฐอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

การสร้างหลักประกันในวัยสูงอายุเป็นกระบวนการสร้างความมั่นคงให้แก่สังคมโดยการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ได้แก่

1. ประชากรช่วยตนเอง
2. ครอบครัวดูแล
3. ชุมชนช่วยเกื้อกูล
4. สังคม รัฐสนับสนุน

โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ควรมีการบูรณาการให้เหมาะสมกับสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง

วิสัยทัศน์

“ผู้สูงวัยเป็นหลักชัยของสังคม”

1. ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี คือ
 - มีสุขภาพที่ดีทั้งกายและจิต
 - ครอบครัวมีสุข สังคมเอื้ออาทร อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ปลอดภัย
 - มีหลักประกันที่มั่นคง ได้รับสวัสดิการและการบริการที่เหมาะสม

- อยู่อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจและมี
ส่วนร่วมในครอบครัว ชุมชน และสังคม

- มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลและข่าวสารอย่างต่อเนื่อง

2. ครอบครัวและชุมชนเป็นสถาบันหลักที่มีความเข้มแข็งสามารถให้การเกื้อหนุน
แก่ผู้สูงอายุได้อย่างมีคุณภาพ

3. ระบบสวัสดิการและบริการ จะต้องสามารถรองรับผู้สูงอายุให้สามารถดำรงอยู่
กับครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีคุณภาพและมีมาตรฐาน

4. ทุกภาคส่วนจะต้องมีส่วนร่วมในระบบสวัสดิการ และบริการให้แก่ผู้สูงอายุโดย
มีการกำกับดูแลเพื่อการคุ้มครองผู้สูงอายุในฐานะผู้บริโภค

5. ต้องมีการดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุที่ทุกข์ยากและต้องการการ
เกื้อกูลให้ดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างดีและต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ด้วยการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า มี
ศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ และมีหลักประกันที่มั่นคง

2. เพื่อสร้างจิตสำนึกให้สังคมไทยตระหนักถึงผู้สูงอายุในฐานะบุคคลที่มี
ประโยชน์ต่อส่วนรวม และส่งเสริมให้คงคุณค่าไว้ให้นานที่สุด

3. เพื่อให้ประชากรทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมการ และมีการ
เตรียมความพร้อมเพื่อการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ

4. เพื่อให้ประชาชน ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ และเอกชน
ตระหนักและมีส่วนร่วมในการกิจด้านผู้สูงอายุ

5. เพื่อให้มีกรอบและแนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุสำหรับทุกภาคส่วน
ที่เกี่ยวข้องอันจะนำไปสู่การบูรณาการงานด้านผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ มาตรการ หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ ดัชนี และเป้าหมาย

แผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุงนี้แบ่งยุทธศาสตร์ออกเป็น 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ
2. ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ
3. ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

4. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการระดับชาติและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

5. ยุทธศาสตร์ด้านการประมวล พัฒนา และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ และการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ

1) มาตรการ หลักประกันรายได้เพื่อวัยสูงอายุ

- (1) ขยายหลักประกันสุขภาพให้ครอบคลุมถ้วนหน้า
- (2) ส่งเสริมและสร้างวินัยการออมทุกช่วงวัย

2) มาตรการ การให้การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

- (1) ส่งเสริมการเข้าถึง และพัฒนาการจัดบริการการศึกษา และการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อความเข้าใจชีวิต และพัฒนาการในแต่ละวัย และเพื่อเตรียมตัวเข้าสู่วัยสูงอายุที่เหมาะสม
- (2) รณรงค์ให้สังคมตระหนักถึงความจำเป็นของการเตรียมการเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุ

3) มาตรการ การปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ

- (1) ส่งเสริมให้ประชาชนทุกวัย เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการดูแล รับผิดชอบผู้สูงอายุในครอบครัวและชุมชน
- (2) ส่งเสริมให้มีกิจกรรมสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับคนทุกวัย โดยเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม และการกีฬา
- (3) รณรงค์ให้สังคมมีจิตสำนึกและตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ

1) มาตรการ ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันการเจ็บป่วย และดูแลตนเองเบื้องต้น

- (1) จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบที่หลากหลายและเหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ และครอบครัว

2) มาตรการ ส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ

- (1) ส่งเสริมการจัดตั้งและดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุและเครือข่าย
- (2) สนับสนุนกิจกรรมขององค์กรเครือข่ายผู้สูงอายุ

3) มาตรการ ส่งเสริมด้านการทำงานและการหารายได้ของผู้สูงอายุ

- (1) ส่งเสริมการทำงานทั้งเต็มเวลาและไม่เต็มเวลา ทั้งในระบบ และนอกระบบ
- (2) ส่งเสริมการฝึกอาชีพและจัดหางานให้เหมาะสมกับวัย และความสามารถ
- (3) ส่งเสริมการรวมกลุ่มในชุมชนเพื่อจัดทำกิจกรรมเสริมรายได้ โดยให้ผู้สูงอายุสามารถมีส่วนร่วม

4) มาตรการ สนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ

- (1) ประกาศเกียรติคุณผู้สูงอายุที่เป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม
- (2) ส่งเสริมให้เกิดคลังปัญญากลางของผู้สูงอายุเพื่อรวบรวมภูมิปัญญาในสังคม
- (3) ส่งเสริมและเปิด โอกาสให้มีการเผยแพร่ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุและให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านต่างๆ ในสังคม

5) มาตรการ ส่งเสริมสนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการเพื่อผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้และสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อ

- (1) ส่งเสริมสนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
- (2) ส่งเสริมการผลิต การเข้าถึงสื่อ และการเผยแพร่ข่าวสารสำหรับผู้สูงอายุ
- (3) ดำเนินการให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่อง

6) มาตรการ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

- (1) สนับสนุนส่งเสริมให้ความรู้แก่ครอบครัวและผู้สูงอายุในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยเพื่อรองรับความต้องการในวัยสูงอายุ
- (2) กำหนดมาตรการแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อสร้าง/ปรับปรุงที่อยู่อาศัยและระบบสาธารณูปโภคสำหรับผู้สูงอายุ
- (3) มีการออกกฎหมายให้สิทธิพิเศษแก่ภาคเอกชนที่จัดบริการด้านที่พัก

อาศัยที่ได้มาตรฐานสำหรับผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

1) มาตรการ คุ้มครองด้านรายได้

(1) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทุกคนได้รับสวัสดิการด้านรายได้พื้นฐานที่รัฐจัดให้

(2) ส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนในชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ

2) มาตรการ หลักประกันด้านสุขภาพ

(1) พัฒนาและส่งเสริมระบบประกันสุขภาพที่มีคุณภาพสำหรับผู้สูงอายุทุกคน

(2) ส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางสุขภาพ และการตรวจสุขภาพประจำปีอย่างทั่วถึง

(3) ให้ความสำคัญที่จำเป็นตามมาตรฐาน การป้องกันและส่งเสริมสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ

(4) รัฐต้องให้อุปกรณ์ช่วยในการดำรงชีวิตประจำวันตามที่จำเป็น เช่น แวนตาไม้เท้า รถเข็น พื้นเทียมแก่ผู้สูงอายุ

3) มาตรการ ด้านครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง

(1) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้อยู่กับครอบครัวให้นานที่สุด โดยการส่งเสริมค่านิยมในการอยู่ร่วมกับผู้สูงอายุ

(2) ส่งเสริมสมาชิกในครอบครัวและผู้ดูแลให้มีศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุ โดยการให้ความรู้และข้อมูลแก่สมาชิกในครอบครัวและผู้ดูแลเกี่ยวกับการบริการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์

4) มาตรการ ระบบบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน

(1) ปรับปรุงบริการสาธารณะทุกระบบให้สามารถอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุในการดำรงชีวิตและติดต่อสัมพันธ์ กับสังคม กลุ่ม และบุคคล

- ดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุทราบถึงอัตราค่าโดยสารของระบบขนส่งสาธารณะและระบบขนส่งมวลชนต่างๆที่ลดหย่อนให้แก่ผู้สูงอายุ

- ส่งเสริมให้มีการปรับปรุงบริการระบบขนส่งสาธารณะทุกประเภทให้ผู้สูงอายุเข้าถึง และใช้ได้อย่างสะดวกเหมาะสมกับผู้สูงอายุตลอดระยะเวลาให้บริการ โดยมีการประกาศเกียรติคุณแก่หน่วยบริการที่มีผลงานดีเด่น

- ส่งเสริมให้ภาครัฐและเอกชนที่รับผิดชอบสถานที่สาธารณะ ปฏิบัติตามมาตรฐานสถานที่สาธารณะสำหรับผู้สูงอายุ

- จัดตั้งอำนวยความสะดวกที่ใช้ได้จริงในสถานที่สาธารณะแก่ ผู้สูงอายุ เช่น ถนน ทางเดินสาธารณะในเขตชุมชน สะดวกเหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ และผู้พิการ

- จัดให้มีสวนสาธารณะและพื้นที่ออกกำลังกายที่เพียงพอและ เหมาะสมปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ

(2) จัดตั้งและพัฒนาบริการทางสุขภาพและทางสังคม รวมทั้งระบบการ ดูแลผู้สูงอายุในระยะยาวในชุมชนที่สามารถเข้าถึงผู้สูงอายุมากที่สุด โดยเน้นบริการถึงบ้านและมีการสอดประสานกันระหว่างบริการทางสุขภาพและทางสังคม โดยควรครอบคลุมบริการ ดังต่อไปนี้

- สนับสนุนการดูแลระยะยาว

- ระบบประกันสังคม

- ดูแลโรคเรื้อรังที่สำคัญ ได้แก่ ความดันโลหิตสูง เบาหวาน และ

โรคหลอดเลือดในสมอง

- อาสาสมัครในชุมชน

- สนับสนุนให้ผู้ดูแลมีความรู้ความสามารถในการดูแลผู้สูงอายุ

(3) ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรทางศาสนา องค์กร เอกชน และองค์กรสาธารณประโยชน์มีส่วนร่วมในการดูแลจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ โดย กระบวนการประชาคม

(4) เกื้อหนุนให้เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดบริการด้าน สุขภาพและสังคมให้แก่ผู้สูงอายุที่สามารถใช้บริการได้ โดยมีการดูแลและกำกับมาตรฐานและ ค่าบริการที่เป็นธรรมร่วมด้วย

(5) รัฐมีระบบและแผนเพื่อการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุเมื่อเกิดภัยพิบัติ

(6) ส่งเสริมให้โรงพยาบาลของรัฐ และเอกชนมีบริการแพทย์ทางเลือก

(7) จัดตั้งคลินิกผู้สูงอายุในโรงพยาบาลของรัฐที่มีจำนวนเตียงตั้งแต่

120 เตียงขึ้นไป

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการระดับชาติ และการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

1) มาตรการ การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการระดับชาติ

- (1) เสริมสร้างความเข้มแข็งคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ให้สามารถผลักดันนโยบายและภารกิจที่สำคัญด้านผู้สูงอายุสู่การปฏิบัติ
- (2) ให้คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมด้านผู้สูงอายุ จังหวัดในคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดเป็นเครือข่ายการบริหารและพัฒนาผู้สูงอายุในระดับจังหวัดและท้องถิ่น
- (3) พัฒนาศักยภาพของเครือข่ายในระดับจังหวัดและท้องถิ่น
- (4) คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติวางแผนและดำเนินการให้มีการติดตามประเมินผลแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ปรับแผน และแปลงแผน ไปสู่การปฏิบัติที่ทันกำหนดเวลา

2) มาตรการ ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

- (1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตหรือฝึกอบรมบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ในระดับวิชาชีพ อย่างเพียงพอและมีมาตรฐาน
- (2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตหรือฝึกอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุ อย่างเพียงพอและมีมาตรฐาน
- (3) กำหนดแผนการผลิตบุคลากรด้านผู้สูงอายุให้เหมาะสมและเพียงพอต่อความต้องการของประเทศและดำเนินการติดตามอย่างต่อเนื่อง

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์การประมวล พัฒนา และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ และการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ

- 1) มาตรการ สนับสนุนและส่งเสริมการวิจัย และพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ สำหรับการกำหนดนโยบาย และการพัฒนาการบริการหรือการดำเนินการที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ
- 2) มาตรการ ดำเนินการให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติที่มีมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง
- 3) มาตรการพัฒนาระบบข้อมูลทางด้านผู้สูงอายุให้ถูกต้องและทันสมัย โดยมีระบบฐานข้อมูลที่สำคัญด้านผู้สูงอายุที่ง่ายต่อการเข้าถึงและสืบค้น (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2553: 29-58)

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ทำให้สังคมไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

2.5.1 ทฤษฎีความก้าวหน้าทางวัฒนธรรม

ทฤษฎีความก้าวหน้าทางวัฒนธรรม (Cultural Progress Theory) เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอีกแนวทางหนึ่ง เจ้าของทฤษฎี คือ เลสลีย์ เอ. ไวท์ (Leslie A. White) นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน (ม.ป.ป. อ้างถึงใน สนธยา พลศรี, 2547: 158-160) มีสาระสำคัญดังนี้

1. ระบบของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมประกอบด้วยระบบย่อยที่สำคัญ 3 ระบบ คือ

ระบบที่หนึ่ง ระบบเทคโนโลยี (Technological System) หมายถึง เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ และเทคนิควิธีในการใช้เครื่องในการใช้เครื่องมือเหล่านั้น เป็นระบบที่สำคัญมากที่สุด เพราะมีความจำเป็นเบื้องต้นสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ มีส่วนประกอบที่สำคัญ คือ พลังงาน ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ในส่วนเล็กๆ ของจักรวาลอันเป็นอาณาบริเวณที่สิ่งมีชีวิตต่างๆ ใช้ดำรงชีพอยู่นั้น สสารต่างๆ ถูกนำมาจัดระเบียบเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้เพราะ “ชีวิตคือ กระบวนการสร้างเสริม” สิ่งมีชีวิตต่างก็มุ่งแสวงหาพลังงานอิสระจากระบบของสิ่งไม่มีชีวิตเพื่อเอามาใช้บำรุงร่างกาย เพื่อความอยู่รอดของตน ดังนั้น กระบวนการวิวัฒนาการทางชีวภาพ จึงมุ่งไปสู่การจัดองค์การที่ใหญ่ขึ้น มีความแตกต่างทางโครงสร้างมากขึ้น มีการทำหน้าที่ตามความถนัดเพิ่มมากขึ้น มีความสอดคล้องกลมกลืนกันในระดับที่สูงขึ้น และมีการรวมพลังในระดับที่สูงขึ้นด้วย และมีการรวมพลังในระดับที่สูงขึ้นด้วย ทั้งนี้เพราะ “ชีวิตทั้งปวง คือ การต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งพลังงานอิสระ” นั่นเอง ดังนั้น ระบบเทคโนโลยีจึงเป็นตัวกำหนดรูปแบบของระบบสังคม

ระบบที่สอง ระบบสังคมวิทยา (Sociological System) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งแสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมแบบแผนต่างๆ ไม่ว่าจะอยู่ในเรื่องของส่วนรวมหรือส่วนบุคคลรวมถึงลักษณะทางสังคมต่างๆ เช่น ระบบเครือญาติ เศรษฐกิจ จริยธรรม การเมือง การทหาร การศาสนา อาชีพและนันทนาการ เป็นต้น ระบบสังคมวิทยาเป็นส่วนประกอบของวัฒนธรรมที่มีความสำคัญรองลงมาจากระบบเทคโนโลยี เป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะจัดการใช้ประโยชน์จากเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ เพื่อการดำรงชีพ นั่นคือ ระบบเทคโนโลยีเป็นตัวแปรอิสระและระบบสังคมวิทยาเป็นตัวแปรตามนั่นเอง

ระบบที่สาม ระบบอุดมการณ์ (Ideological System) เป็นความรู้สึกรู้สึกนึกคิดต่างๆ ความเชื่อ ความรู้ซึ่งแสดงออกมาในภาษาพูด และการใช้สัญลักษณ์ในรูปแบบอื่นๆ เช่น นิยายลึกลับ มหัศจรรย์ วรรณคดี ปรัชญา วิทยาศาสตร์ ความรู้พื้นฐานต่างๆ เป็นต้น

2. ความสัมพันธ์ของระบบวัฒนธรรม

ระบบย่อยของวัฒนธรรม คือ ระบบเทคโนโลยี ระบบสังคมวิทยา และระบบอุดมการณ์ที่กล่าวมาแล้ว จะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ถ้าแบ่งระบบทั้งสามนี้ออกเป็นระดับตามลำดับต่ำสูงแล้ว ระบบเทคโนโลยีอยู่ในระดับต่ำสุด ระบบอุดมการณ์จะอยู่เบื้องบนหรือสูงสุด ส่วนสังคมจะอยู่ระหว่างกลาง ระบบสังคมจะช่วยให้การทำหน้าที่ของระบบเทคโนโลยีเป็นไปได้ด้วยดี ระบบอุดมการณ์นั้น เป็นการแสดงออกของพลังงานด้านเทคโนโลยีและสะท้อนสถานะทางสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัย ระบบเทคโนโลยีจึงมีความสำคัญสูงสุดเป็นตัวกำหนดรูปแบบของระบบสังคมถ้าระบบเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไป ระบบสังคมและระบบอุดมการณ์ก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วย

3. ระดับความก้าวหน้าของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการดำรงชีพของมนุษย์ เป็นกลไกที่ช่วยตอบสนองความต้องการในด้านการครองชีพ การป้องกันรักษาตนเอง การวางข้อกำหนดทางสังคม การปรับตัวให้เข้ากับสถานะของจักรวาล และการนันทนาการ หน้าที่ของวัฒนธรรมโดยส่วนรวมจึงขึ้นอยู่กับพลังงานที่หามาได้กับวิธีการใช้ประโยชน์จากพลังงานเหล่านั้น โดยตัวของมันเอง พลังงานไม่มีความสำคัญแต่อย่างใด จะต้องหาทางนำมาใช้ประโยชน์ รวมทั้งการควบคุม การกำหนดทิศทางได้ด้วยวิธีการทางเทคโนโลยีนั่นเอง ประสิทธิภาพของเครื่องมือเครื่องใช้ที่มีอยู่ในสังคมต่างๆแตกต่างกัน ทำให้ปริมาณการใช้ การควบคุม และการกำหนดทิศทางของพลังงานในสังคมต่างๆแตกต่างกันออกไปด้วย การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปริมาณของพลังงานที่สมาชิกแต่ละคนนำมาใช้ในสังคม (Energy) กับประสิทธิภาพของเทคโนโลยีหรือเครื่องมือที่นำพลังงานมาใช้ในระยะเวลาหนึ่งปี (Technology) ซึ่งอาจเขียนเป็นสูตรได้ ดังนี้

$$E \times T = C$$

E : จำนวนของพลังงานที่แต่ละคนสามารถนำเอามาใช้ได้ในแต่ละปี

T : ประสิทธิภาพของเทคโนโลยีที่นำเอาพลังงานมาใช้

C : ระดับพัฒนาการทางวัฒนธรรม

พลังงานแห่งแรกที่ถูกนำมาใช้ในระบบวัฒนธรรม คือ พลังงานในตัวของมนุษย์เอง แต่ตอบสนองความต้องการได้ไม่มากนัก กล่าวคือ ผู้ใหญ่แต่ละคนโดยเฉลี่ยแล้วมีพลังงานเพียงเล็กน้อย คือ ประมาณเท่ากับ $\frac{1}{10}$ ของหนึ่งแรมม้าเท่านั้น เมื่อนำเอาพลังงานของผู้หญิง เด็ก และคนชรา ซึ่งอยู่ในสังคมเดียวกันมาคำนวณรวมด้วย ก็จะได้ปริมาณเพียงคนละเท่ากับ $\frac{1}{20}$ ของหนึ่งแรมม้าเท่านั้น และเนื่องจากว่าปริมาณสินค้าและบริการต่างๆที่นำมาสนองความต้องการบริโภค

ของมนุษย์ในสังคมขึ้นอยู่กับปริมาณของพลังงานที่สมาชิกแต่ละคนจะสามารถนำเอามาใช้ได้ วัฒนธรรมเริ่มแรกของมนุษย์ซึ่งอาศัยพลังงานจากร่างกายมนุษย์เพียงอย่างเดียว จึงมีลักษณะที่ง่าย ๆ หยิบๆ เพียงอยู่รอดไปได้วันต่อวันเท่านั้น การที่วัฒนธรรมจะก้าวหน้าไปได้ จะต้องสร้างเครื่องมือต่างๆ ขึ้นมา เพื่อแสวงหาแหล่งพลังงานจากทรัพยากรธรรมชาติในรูปแบบใหม่ๆ มาใช้ ไม่ใช่อาศัยเฉพาะแรงงานจากร่างกายมนุษย์เพียงอย่างเดียว (ม.ป.ป. อ้างถึงใน สนธยา พลศรี, 2547: 160)

วัฒนธรรมของมนุษย์ก้าวหน้าขึ้นมาเรื่อยๆ เมื่อมนุษย์ได้คิดแสวงหาพลังงานจากแหล่งอื่นๆ มาใช้ ซึ่งเริ่มจากการรู้จักใช้ไฟ เพื่อให้ความอบอุ่น หุงต้ม ป้องกันสัตว์ทำร้าย เป็นต้น พลังงานจากไฟนี้ถูกนำมาใช้มากขึ้น เมื่อมนุษย์รู้จักใช้ไฟเพื่อการขับเคลื่อนต่างๆ เช่น เครื่องจักรไอน้ำ นอกจากนั้น ก็มีการใช้พลังงานจากธรรมชาติอื่นๆ อีก เช่น พลังลม พลังน้ำ และแรงงานสัตว์ เป็นต้น เทคโนโลยีใหม่ๆ ได้มีส่วนเพิ่มประสิทธิภาพของเครื่องมือเครื่องใช้และควบคุมพลังงานต่างๆ ให้เพิ่มมากขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย (สนธิ สมัครการ, 2525 อ้างถึงใน สนธยา พลศรี, 2547: 160)

2.5.2 ทฤษฎีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามลำดับขั้น

ทฤษฎีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามลำดับขั้น (The Stages of Economic Growth) เจ้าของทฤษฎี คือ วัตต์ ดับเบิลยู. รอสโทว์ (Watt W. Rostow) (ม.ป.ป. อ้างถึงใน สนธยา พลศรี, 2547: 170-171) มีสาระสำคัญดังนี้

1. ทั่วไปของการพัฒนา

ทฤษฎีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามลำดับขั้นเชื่อว่า การพัฒนาประเทศให้ประสบความสำเร็จ คือ แนวทางการพัฒนาของประเทศที่มีอุตสาหกรรมก้าวหน้า เช่น กลุ่มประเทศในยุโรปตะวันตกและสหรัฐอเมริกา เพราะประเทศเหล่านี้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาแล้วถ้านำไปใช้ในประเทศอื่นก็จะประสบความสำเร็จด้วย

2. ลำดับขั้นของการพัฒนา

กลุ่มประเทศยุโรปตะวันตกและสหรัฐอเมริกา ซึ่งประสบความสำเร็จในการพัฒนาประเทศ มีขั้นตอนของการพัฒนา 5 ขั้นตอน ตามลำดับ คือ

ขั้นที่หนึ่ง ขั้นเศรษฐกิจสังคมเป็นแบบดั้งเดิม (Traditional Society) เป็นระยะที่เศรษฐกิจและสังคมของมนุษย์ยังล้าหลังโบราณ ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีน้อย การขยายตัวทางเศรษฐกิจน้อยมาก อาชีพหลัก คือ เกษตรกรรมแบบการยังชีพ

ขั้นที่สอง ขั้นเตรียมการพัฒนา (Preconditions for Take-off) เป็นระยะที่สังคมได้มีการติดต่อค้าขายกับสังคมภายนอกมากขึ้น เพราะการคมนาคมติดต่อกันสะดวกสบายขึ้น สถาบันทางสังคมเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันอย่างชัดเจน การประกอบอาชีพเริ่มพัฒนามากขึ้นทั้ง

ปริมาณและคุณภาพ มีการขยายตัวเพื่อเพิ่มคุณภาพการผลิต ผลผลิตกลายเป็นการผลิตเพื่อส่งขายมากขึ้น มีการนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้มากขึ้น มีการสร้างทุนพื้นฐานอย่างกว้างขวางเกิดการขยายตัวของสินค้าขาเข้า เช่น สินค้าประเภททุน และมีการเพิ่มการลงทุนมากขึ้น

ขั้นที่สาม ขั้นเข้าสู่กระบวนการพัฒนา (Take-of Stage) เป็นระยะที่มีการลงทุนด้านอุตสาหกรรมสูงกว่าด้านอื่นๆ อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นรวดเร็วมาก มีโครงสร้างทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ ที่มีประสิทธิภาพ สังคมเมืองได้เกิดขึ้นและขยายตัวอย่างรวดเร็ว

ขั้นที่สี่ ขั้นทะยานเข้าสู่ภาวะของการพัฒนา (Drive to Maturity Stage) ขั้นนี้เป็นผลจากขั้นที่ 3 เมื่อเศรษฐกิจในสังคมขยายตัว ทำให้ความเป็นอยู่ของสมาชิกในสังคมขยายตัว ทำให้ความเป็นอยู่ของสมาชิกในสังคมมีความสะดวกสบายมากขึ้น เครื่องมือเครื่องใช้ตลอดจนเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆมีมากขึ้น มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีต่างๆในการจัดสรรและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ แรงงานส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานที่มีฝีมือ (Skill Labour) มีระบบการจัดการที่มีคุณภาพและมีความต้องการสิ่งใหม่ๆเพื่อการพัฒนาในขั้นต่อไป

ขั้นที่ห้า ขั้นพัฒนาสมบูรณ์แบบ (Stage of High Mass Consumption) เป็นขั้นที่สมาชิกในสังคมมีมาตรฐานการครองชีพสูงมาก มีการจ้างงานเต็มที่ ประชาชนมีการอุปโภคและบริโภคอย่างอุดมสมบูรณ์ วิถีชีวิตของประชาชนเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย เศรษฐกิจมั่นคง สังคมมั่นคง และประชาชนมีความสุข ซึ่งบรรลุเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของทุกประเทศ (Rostow, ม.ป.ป. อ้างถึงใน สนธยา พลศรี, 2547: 171)

2.5.3 ทฤษฎีภาวะทันสมัย

ทฤษฎีภาวะทันสมัย (Modernization Theory) สำคัญของทฤษฎีมีดังนี้

1. การพัฒนาประเทศให้มีความทันสมัย เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงจากสังคมที่ยังไม่เจริญก้าวหน้า มีระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมด้าหลัง ไปสู่สังคมที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และมีเทคโนโลยีระดับสูงเช่นเดียวกับประเทศในกลุ่มแถบยุโรป ตะวันตกและอเมริกาเหนือ (แสวง รัตนมงคลมาส, 2534 อ้างถึงใน สนธยา พลศรี, 2547: 176)

2. เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และชีวิตส่วนตัวของบุคคลในแต่ละประเทศ จะมีภาวะแตกต่างกัน 2 ประการ คือ ภาวะเก่าแก่โบราณที่ล้าหลังกับภาวะทันสมัยที่มีความเจริญก้าวหน้าต้องสร้างความทันสมัยแทนที่ความด้าหลังโบราณ ประเทศจึงเจริญก้าวหน้า

3. ประเทศที่พัฒนาแล้วสามารถก้าวสู่ภาวะทันสมัยได้ด้วยตัวเอง แต่ประเทศด้อยพัฒนาไม่สามารถที่จะดำเนินการได้สำเร็จ อาจจะสร้างความทันสมัยได้เพียงบางส่วนเท่านั้นทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองขึ้น

4. กระบวนการสร้างภาวะทันสมัยของประเทศด้อยพัฒนา ต้องเป็นไปเช่นเดียวกับลักษณะการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามลำดับขั้น และการกระจายความเจริญทางเศรษฐกิจที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งความเจริญก้าวหน้าตามลำดับขั้นนี้เกิดขึ้นจากการที่สังคมยอมรับเทคโนโลยีทันสมัยในแต่ละขั้นโดยไม่ข้ามขั้นตอน

5. ภาวะทันสมัยทางเศรษฐกิจ คือ การมีโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ทันสมัยแบบสังคมอุตสาหกรรม และการสร้างชุมชนเมืองให้เกิดขึ้น โดยกระบวนการที่สำคัญ คือ การกลายเป็นอุตสาหกรรม (Industrialization) และการกลายเป็นเมือง (Urbanization)

6. ภาวะทันสมัยในทางการเมือง คือ การนำการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีตัวแทน (Representative Democracy) ตามแบบกลุ่มประเทศในยุโรปตะวันตกและอเมริกาเหนือ

7. ภาวะทันสมัยในทางการเมือง คือ การใช้แนวความคิดแบบสมเหตุสมผลเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินใจระบบค่านิยม บรรทัดฐานทัศนคติและเป้าหมายของสังคม โดยการวางข้อกำหนดเกี่ยวกับกิจกรรมทางสังคมของบุคคล และการจัดรูปองค์กรของสถาบันต่างๆ เป็นองค์กรขนาดใหญ่ (Bureaucracy) แบบตะวันตก

8. บุคลิกภาพของสมาชิกในสังคมทันสมัย (Modern Man) แบบชาวตะวันตก เช่น มีความรับผิดชอบมุ่งความสำเร็จเป็นสำคัญมีระบบค่านิยมและการเรียนรู้เกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมตลอดจนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Participation)

9. ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างภาวะทันสมัย คือ ผู้เชี่ยวชาญทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองแบบตะวันตก ซึ่งอาจจะเป็นคนในประเทศหรือต่างประเทศก็ได้

10. รัฐต้องมีบทบาทในการวางแผนเพื่อผลักดันให้เกิดภาวะทันสมัย ด้วยการจัดตั้งองค์กรต่างๆ ขึ้นดำเนินงานอย่างจริงจัง ขอความช่วยเหลือจากประชาชนในประเทศและความร่วมมือกับรัฐบาลต่างประเทศ ทั้งในด้านเงินทุน เทคโนโลยีการตลาด และผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ (ปรีชากร, 2528 อ้างถึงใน สนธยา พลศรี, 2547: 177)

2.5.4 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงประชากร (Theory of Demographic Transition)

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงประชากรพัฒนาขึ้นเมื่อกลางทศวรรษที่ 1940 มีคำาทาทางวิชาการปรากฏมากมายตั้งแต่นั้นมา จนกระทั่งทศวรรษที่ 1970 แนวคิดดั้งเดิมเกี่ยวกับทฤษฎีนี้ได้เบี่ยงเบน

ออกไปในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจกับการเพิ่มทางประชากร และถือเป็นแนวคิดหลักที่สำคัญแนวคิดหนึ่งเกี่ยวกับบทบาทของการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีต่อการลดภาวะเจริญพันธุ์ ซึ่งเป็นไปในลักษณะที่แนวคิดด้านการสร้างความทันสมัยที่ครอบงำแนวคิดด้านการพัฒนา

เมื่อก้าวถึงทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงประชากรลักษณะที่พบโดยทั่วไปคือ การพยายามอธิบายว่า ทำไมประเทศที่พัฒนาแล้วในปัจจุบันจึงมักมีลักษณะในทำนองเดียวกัน คือ การผ่านขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงทางประชากร 3 ขั้นตอนเหมือนกัน เริ่มจากช่วงเวลานับศตวรรษก่อนที่เศรษฐกิจจะก้าวเข้าสู่ความทันสมัย ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นพบว่า การเพิ่มทางประชากรมีลักษณะคงที่หรือเพิ่มช้ามากเนื่องจากดุลยภาพระหว่างอัตราการเกิดในระดับสูงและอัตราการตายที่อยู่ในระดับสูงเช่นกัน สถานการณ์ในช่วงเวลาดังกล่าวเรียกว่าขั้นที่ 1 จากนั้นได้ก้าวเข้าสู่ขั้นที่ 2 เมื่อดุลยภาพของอัตราการเกิดและการตายเริ่มเปลี่ยนแปลงและส่งผลให้การเพิ่มทางประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ความทันสมัย (Modernization) ซึ่งควบคู่ไปด้วยกับวิธีการที่ดีขึ้นทางด้านสาธารณสุข โภชนาการที่ดีขึ้น การมีรายได้สูง เป็นต้น ได้ส่งผลให้อัตราการตายลดลง ในขณะที่ทำให้อายุขัยโดยเฉลี่ย (Life Expectancy) สูงขึ้นจาก 40 ปี เป็น 60 ปี อย่างไรก็ตามอัตราการตายที่ลดลงนี้ไม่ได้เกิดควบคู่ไปในทันทีกับการลดอัตราการเกิด ลักษณะของการที่การเกิดมีอัตราสูงและอัตราการตายต่ำนี้ทำให้ประชากรขยายตัวอย่างรวดเร็วมuchoเมื่อเทียบกับช่วงก่อน ขั้นที่ 2 นี้จึงถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงประชากร (เปลี่ยนแปลงจากการที่ประชากรมีอัตราการเพิ่มคงที่หรืออย่างช้าๆสู่การเพิ่มอย่างรวดเร็ว และจะลดลงในเวลาต่อมา) สำหรับขั้นที่ 3 นั้นเริ่มเมื่อพลังและอิทธิพลของความทันสมัยและพัฒนาการทางเศรษฐกิจทำให้ภาวะเจริญพันธุ์ลดลง โอกาสของสถานการณ์ในขั้นที่ 3 นี้จะบังเกิดได้สมาชิกของกลุ่มประชากรแต่ละคนเริ่มคุมกำเนิดอย่างตั้งใจ ในที่สุดอัตราการเกิดที่ลดลงได้เข้าสู่ดุลยภาพกับอัตราการตายที่อยู่ในระดับต่ำเป็นผลให้ประชากรมีอัตราการเพิ่มต่ำมากหรือไม่เพิ่มเลย

แนวคิดหลักของทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงประชากรนี้คือ ภาวะเจริญพันธุ์ลดลงหลังจากที่อัตราการตายได้ลดลงแล้ว และสภาพการณ์ดังกล่าวจะไม่เกิดขึ้นจนกระทั่งการดำเนินการตลอดจนสถาบันต่างๆ ทางเศรษฐกิจและสังคมแบบหัวเก่าซึ่งสนับสนุนให้มีภาวะเจริญพันธุ์ในอัตราสูงได้สลายตัวลง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงที่ความทันสมัยเป็นตัวนำมา ซึ่งความทันสมัยที่ว่านี้ส่งเสริมการลดภาวะเจริญพันธุ์ถึงระดับที่ได้คู่กับภาวะการตาย กระบวนการสร้างความทันสมัยนี้เป็นอันเดียวกับที่ได้ทำให้อัตราการตายลดลง และมักถือว่าเป็นสิ่งเดียวกับการพัฒนาความเป็นอุตสาหกรรม (Industrialization) และความเป็นเมือง (Urbanization) (เกื้อ วงศ์บุญสิน, 2545: 80-81)

2.5.5 ผลกระทบของการพัฒนาต่อภาวะการณ้ตาย

Morsley และ Chen (1984 อ้างถึงใน เกื้อวงศ์บุญสิน, 2545: 113-122) ได้กล่าวว่า การศึกษาถึงผลกระทบของปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมที่มีต่อภาวะการณ้ตายนั้น โดยทั่วไปการศึกษาวิจัยทางสังคมศาสตร์ในยุคแรกๆ มักจะเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมกับแบบแผนการตายของเด็ก (ภาพที่ 2.8) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะการณ้ตายและปัจจัยทางเศรษฐกิจซึ่งพิจารณาในรูปของสหสัมพันธ์ (Correlation) จะถูกนำมาพิจารณาถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมที่สำคัญอะไรบ้าง ที่มีผลกระทบต่อระดับภาวะการณ้ตายที่แตกต่างกันยกตัวอย่างเช่น ปัจจัยทางรายได้และการศึกษาของมารดา เป็นปัจจัยที่สำคัญและใช้กันมากในการหาค่าสหสัมพันธ์กับตัวแปรภาวะการณ้ตาย โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา อย่างไรก็ตาม ปัจจัยทางการแพทย์ที่เป็นสาเหตุของการตายของโรคต่างๆ มักจะไม่ได้มีการนำมาพิจารณาในทางสังคมศาสตร์

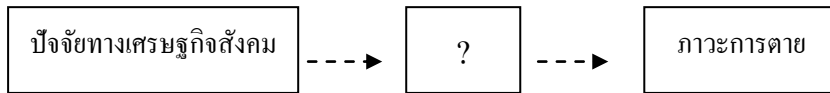
สำหรับการวิจัยทางการแพทย์ มักจะเน้นไปที่กระบวนการทางชีววิทยาของโรคต่างๆ (ภาพที่ 2.9) เช่น ศึกษาถึงสาเหตุการตาย โดยศึกษากระบวนการเกิดโรคแต่ละชนิด (เช่น โรคติดเชื้อตลอดจนการขาดสารอาหารต่างๆ) การศึกษากระบวนการตลอดจนขั้นตอนการแพร่ของโรคตามภาวะสิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมที่เสียไป จากการปล่อยสารพิษในโรงงาน หรือการเทขยะมูลฝอยลงสู่แม่น้ำ มีผลต่อโรคอะไรบ้าง เช่น โรคอหิวาตกโรค เป็นต้น การวิจัยด้านโภชนาการอาจจะวิจัยเฉพาะไปในด้านการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดา การบริโภคน้ำใน ชีวิตประจำวันของประชากร ตลอดจนสุขนิสัยในการบริโภค เป็นต้น

Morsley และ Chen (1984 อ้างถึงใน เกื้อวงศ์บุญสิน, 2545: 113) กล่าวว่า การศึกษาดังกล่าวทั้งด้านสังคมศาสตร์และด้านการแพทย์ช่วยให้เข้าใจภาวะการณ้ตายโดยเฉพาะของเด็กว่ามีผลมาจากปัจจัยอะไร ทั้งจากปัจจัยทางการแพทย์ และทางเศรษฐกิจสังคม อย่างไรก็ตามยังไม่ได้มีการประสานแนวคิดสองแนวดังกล่าวเข้าด้วยกันเพื่อให้การอธิบายถึงสภาวะการณ้ตายได้หลายแง่มุมขึ้น ทั้งสองได้เสนอตัวแปรแทรกกลาง (แนวคิดคล้ายกับตัวแปรแทรกกลางในการศึกษาภาวะเจริญพันธุ์) และกล่าวว่าตัวแปรทางเศรษฐกิจสังคมจะมีผลกระทบต่อตัวแปรแทรกกลาง ซึ่งจะมีผลกระทบต่อภาวะการณ้ตาย โดยเฉพาะภาวะการณ้ตายของเด็กอีกทีหนึ่ง เขาแบ่งตัวแปรแทรกกลางออกเป็น

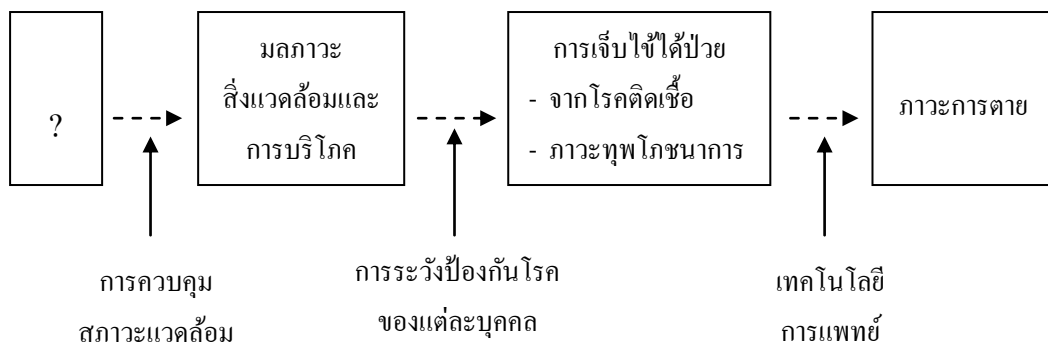
- ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อมารดา เช่น อายุ จำนวนบุตร ช่วงห่างการมีบุตร
- มลภาวะสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลกระทบต่อมลภาวะอากาศเป็นพิษ (ก่อให้เกิดโรคของระบบทางเดินหายใจ) ปัญหาน้ำเสีย (ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อโรคทางเดินอาหาร) เป็นต้น
- การขาดสารอาหาร เช่น แคลอรี โปรตีน วิตามิน
- การบาดเจ็บจากอุบัติเหตุต่างๆ หรือการทำร้ายตัวเอง

- การระวังป้องกันโรคของประชากรแต่ละบุคคล โดยพิจารณาทั้งในแง่ของการระวังและ การรักษาโรค

ก. การวิจัยเชิงสังคมศาสตร์

ข. การวิจัยเชิงการแพทย์

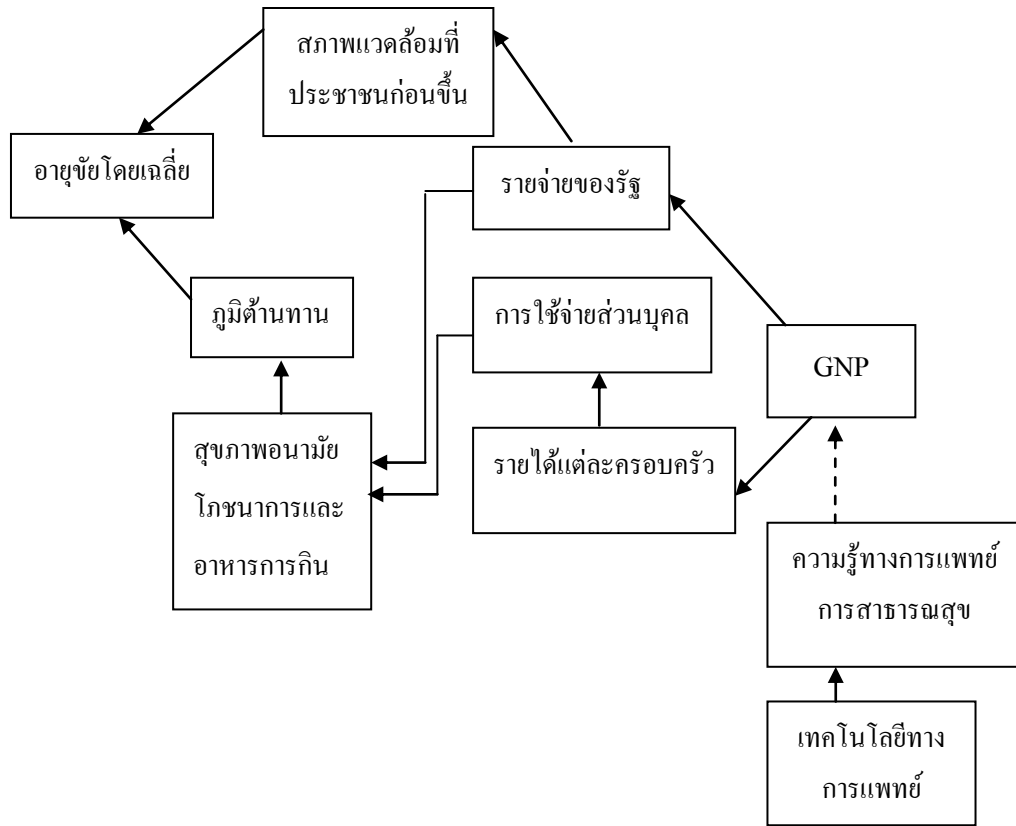

ภาพที่ 2.8 รูปแบบการศึกษาเชิงสังคมศาสตร์ และเชิงการแพทย์ในการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อ ภาวะการณ้ตาย

แหล่งที่มา : Morsley และ Chen 1984 อ้างถึงใน เกื้อ วงศ์บุญสิน, 2545: 115.

จากแนวคิดดังกล่าว เนื้อหาที่จะกล่าวต่อไปซึ่งจะพิจารณาผลกระทบของการพัฒนาต่อ ภาวะการตาย จะใช้แนวคิดภาวะตัวแปรแทรกกลางดังกล่าวเป็นแนวทางในการพิจารณาต่อไป

การพัฒนาทางเศรษฐกิจสังคมที่ส่งผลให้รายได้ของรัฐและของแต่ละครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น ย่อมทำให้มาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชากรดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้ารายได้เฉลี่ยของประชากรนั้นเพิ่มขึ้นสูงกว่าระดับรายได้ที่ยังชีพได้ตามปกติ ย่อมมีส่วนทำให้อำนาจซื้อ ของครอบครัวที่มีต่อบริการทางการแพทย์และอนามัยสูงขึ้น การที่รัฐมีรายได้สูงขึ้นย่อมสัมพันธ์ให้ การบริการด้านการแพทย์และสาธารณสุขมีเพิ่มขึ้น (ในที่นี้ยังไม่ได้มีการพิจารณาในรายละเอียดว่า การกระจายบริการด้านสาธารณสุขนั้นครอบคลุมประชากรได้ทั่วถึงทั้งประเทศเพียงใด ตลอดทั้งยัง ไม่ได้พิจารณาการว่างบด้านสาธารณสุขเป็นสัดส่วนเท่าใด เมื่อเทียบกับงบอื่นๆของรัฐ) และจะมี ส่วนสัมพันธ์กับการลดภาวะการณ้ตายของประชากร (Morsley และ Chen, 1984 อ้างถึงใน เกื้อ วงศ์ บุญสิน, 2545: 115)

ภาพที่ 2.9 ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมต่อการเพิ่มอายุขัยโดยเฉลี่ยของประชากร

แหล่งที่มา : เกื้อ วงศ์บุญสิน, 2545: 118.

ถ้าหากพิจารณาว่าการเพิ่มผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น (GNP) จะมีผลให้รัฐมีงบประมาณเพิ่มขึ้น รายได้ของแต่ละครัวเรือนเพิ่มขึ้นตลอดจนการเพิ่มพูนความรู้ทางด้านการแพทย์และการสาธารณสุข ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะมีผลกระทบต่ออายุขัยของประชากร ดังนี้

1. รัฐมีงบประมาณเพิ่มขึ้น จะสัมพันธ์กับการแก้ไขสภาพแวดล้อมที่เป็นพิษ ซึ่งเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ตลอดจนเกิดจากปัญหาชุมชนแออัด หรือปัญหาด้านขยะมูลฝอย น้ำเสียจากโรงงานหรือจากแต่ละครัวเรือน รวมไปถึงภัยธรรมชาติต่างๆ ซึ่งปัญหาดังกล่าวมักจะมีสัมพันธ์กับการเกิดโรคระบาด ทุพภิกขภัย เป็นต้น

ถ้าพิจารณาจากสาเหตุการตายตามโมเดลที่ทางองค์การสหประชาชาติ United Nation (1973 อ้างถึงใน เกื้อ วงศ์บุญสิน, 2545: 119) ได้แบ่งไว้คือ

กลุ่มที่ 1 เป็นการตายจากโรคที่สัมพันธ์กับระบบหายใจ โรคติดเชื้อ โรคพยาธิต่างๆ

กลุ่มที่ 2 เป็นการตายจากโรคมะเร็ง

กลุ่มที่ 3 เป็นการตายจากระบบหมุนเวียนของโลหิต เช่น โรคหัวใจ

กลุ่มที่ 4 เป็นการตายด้วยสาเหตุรุนแรงต่างๆ เช่น อุบัติเหตุ ฆ่าตัวตาย ถูกฆ่าตาย หรือจากการปฏิบัติการณ์ในสงคราม

กลุ่มที่ 5 เป็นการตายจากสาเหตุอื่นๆ นอกเหนือไปจาก 4 กลุ่มข้างต้น เช่น การตายโดยไม่ทราบสาเหตุ โรคเบาหวาน โรคโลหิตจาง โรคไตอักเสบ โรคเนื้องอก โรคแผลในกระเพาะ โรคตับแข็ง โรคไต เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า การที่รัฐมีงบประมาณเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นรายจ่ายด้านการแพทย์และสาธารณสุขนั้นจะสามารถลดสาเหตุการตายของกลุ่มที่ 1 ลงได้ ทั้งนี้เพราะการปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่อาจจะส่งผลต่อปัญหาสุขภาพจะมีส่วนลดพาหะของโรคและทำให้การตายจากโรคติดต่อ โรคติดเชื้อ และโรคพยาธิต่างๆ ลดลง

ในส่วนของภูมิด้ำนทานของประชากรที่มีต่อพาหะของโรคต่างๆซึ่งในเรื่องภูมิด้ำนทานต่อโรคต่างๆนั้น สามารถพิจารณาที่ประเด็นต่อไปนี้คือ

1) กรรมพันธุ์

2) สภาพการใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งสัมพันธ์กับคุณภาพและปริมาณของ

- โภชนาการ
- เครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัย
- การบริการทางการแพทย์
- การออกกำลังกาย

3) ความรู้เรื่องสุขภาพอนามัยและการปฏิบัติตัวเพื่อการมีสุขภาพอนามัยที่ดี (พฤติกรรมอนามัย)

- การรักษาความสะอาด
- วิธีการเลี้ยงดูบุตร
- การปฏิบัติตัวเวลาป่วยไข้

การที่รัฐมีงบประมาณเพิ่มขึ้น ทำให้รัฐสามารถเพิ่มรายจ่ายที่ใช้ในการสร้างภูมิด้ำนทานต่อโรคของประชากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประชากรวัยเด็ก นอกจากนี้จะสร้างภูมิด้ำนทานโดยเน้นเรื่องปัญหาโภชนาการต่างๆของประชากรในเขตชนบท เป็นต้น รายจ่ายของรัฐอาจใช้ไปในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทำให้ลดสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษ ซึ่งเป็นพาหะของโรคต่างๆ การเพิ่มรายจ่ายของรัฐไม่ว่าจะในรูปของการบริการทางการแพทย์ เช่น การให้บริการฉีดวัคซีนป้องกันโรคต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัคซีนในทารกและเด็ก ตลอดจนการให้มีการดำเนินการด้ำนสุขศึกษา ให้คำแนะนำแก่ประชาชนในยามเจ็บป่วย การให้ความรู้ด้ำนโภชนาการจะมีความสัมพันธ์กับการลด

ภาวะการณ้ตาย การที่รัฐเพิ่มงบประมาณด้านการแพทย์และการสาธารณสุขเพื่อการแก้ไขสภาพแวดล้อมต่างๆ และการเพิ่มภูมิด้้านทานโรคให้กับประชกรนั้น รัฐบาลจำเป็นต้องมีมาตรการในการกระจายงบประมาณระหว่างประชกรในเขตเมืองและเขตชนบท และควรที่จะให้สัมพันธ์กับโครงสร้างและองค์ประกอบทางประชกร ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่าเป็นการพัฒนาการผสมผสานประชกรเข้ากับการพัฒนาในระดับมหภาค ซึ่งในที่นี้คือความสัมพันธ์ของการพัฒนากับภาวะการณ้ตาย

2. รายได้ของแต่ละครัวเรือนเพิ่มขึ้น ย่อมมีส่วนสัมพันธ์กับการมีภูมิด้้านทานโรคเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพราะเมื่อรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้น มาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชกรย่อมดีขึ้น อำนาจซื้อของครอบครัวที่มีต่อบริการทางการแพทย์และอนามัยย่อมสูงขึ้นตามไปด้วย สามารถมีทุนทรัพย์พอที่จะหาอาหารที่ดีมีประโยชน์มาเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวได้ ดังนั้นจึงมีส่วนลดภาวะทุพโภชนาซึ่งพบมากในประเทศกำลังพัฒนา และซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดโรคอื่นๆตามมาประชกรจึงมีสุขภาพดีขึ้น เป็นการเพิ่มอายุขัยโดยเฉลี่ยของตัวประชกรเอง

3. การเพิ่มความรู้ทางด้้านการแพทย์และการสาธารณสุข การที่รัฐมีงบประมาณเพิ่มขึ้นย่อมทำให้รัฐสามารถเพิ่มงบประมาณการค้นคว้าวิจัยต่างๆในด้้านการแพทย์และการสาธารณสุข จากผลการศึกษาของ Preston (1976) เกื้อ วงศ์บุญญสิน, 2545: 121-122) พบว่า การลดอัตราการตายของประชกรของโลกก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 19 นั้นเป็นผลจากการปรับปรุงด้้านต่างๆนอกเหนือจากด้้านการแพทย์ เช่น การปรับปรุงที่อยู่อาศัย การมีน้ำประปา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม หลังจากคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา การค้นพบทางด้้านการแพทย์และการสาธารณสุข เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ภาวะการณ้ตายลดระดับลงอย่างมาก อิทธิพลของความก้าวหน้าทางการแพทย์ต่อการลดอัตราการตายนี้ไม่เพียงแต่จะมีผลต่อประเทศที่พัฒนาแล้วเท่านั้น แต่หากยังส่งผลต่อประเทศกำลังพัฒนาที่รับเอาเทคโนโลยีทางด้้านการแพทย์ และการสาธารณสุขที่ทันสมัยมาใช้ในการป้องกันและรักษาโรคเช่นกัน

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (2553: 10-12) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยที่เพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ และเพิ่มเป็นจำนวนมาก ได้ข้อมูลในการศึกษาดังนี้

1. โครงสร้างทางอายุและเพศของประชกรสูงอายุ

การเพิ่มสัดส่วนประชกรสูงอายุในประเทศไทยเป็นผลมาจากความจริงที่ว่าอัตราเพิ่มประชกรสูงอายุสูงกว่าอัตราเพิ่มประชกรรวมของประเทศ และหากศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเพศ และอายุของประชกรอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไประหว่างปี พ.ศ.2543 ถึง พ.ศ.2573 จะพบว่าประชกรสูงอายุในวัยปลายหรือที่มีอายุมากที่สุด (อายุ 80 ปีขึ้นไป) มีการเพิ่มขนาดและสัดส่วนเร็วกว่าประชกรสูงอายุกลุ่มอื่น หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ประเทศไทยไม่ได้อยู่ในสถานการณ์ที่

มีขนาดและสัดส่วนของประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเท่านั้น แต่ประเทศไทยยังมีการสูงอายุขึ้นอย่างรวดเร็วในกลุ่มของประชากรที่สูงอายุอีกด้วย

นอกจากนี้โครงสร้างทางอายุและเพศของประชากรสูงอายุยังชี้แนะให้เห็นถึงความไม่สมดุลกันทางเพศในกลุ่มของผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั้งนี้เพราะสัดส่วนของหญิงสูงอายุจะมีมากกว่าและเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วกว่าสัดส่วนของชายสูงอายุ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางอายุและเพศของประชากรสูงอายุชี้แนะให้เห็นถึงแนวโน้มที่ประเทศไทยจะมีขนาดและสัดส่วนของประชากรสูงอายุที่มีอายุมากๆ (อายุ 80 ปีขึ้นไป) เพิ่มขึ้น การมีสัดส่วนประชากรหญิงสูงอายุมากกว่าประชากรชายสูงอายุซึ่งแสดงถึงความไม่สมดุลทางเพศก็ชี้แนะให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องจัดเตรียมบริการทางด้านสุขภาพอนามัยสำหรับกลุ่มหญิงสูงอายุเป็นการเฉพาะด้วย (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2553: 10)

2. กระบวนการทางประชากรที่นำไปสู่การสูงอายุทางประชากร

การลดลงของภาวะเจริญพันธุ์

การลดลงอย่างรวดเร็วของภาวะเจริญพันธุ์ของประเทศไทยเป็นสาเหตุหลักที่นำไปสู่การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรสูงอายุ เพราะการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ส่งผลโดยตรงต่อการลดลงของจำนวนประชากรวัยเด็ก ในขณะที่การลดลงอย่างช้าๆของการตายในกลุ่มของประชากรในวัยแรงงานและวัยสูงอายุทำให้ขนาดประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้น ดังนั้น สัดส่วนของประชากรสูงอายุจึงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในระหว่างที่อัตราเจริญพันธุ์ลดลงอย่างรวดเร็ว นั้น สัดส่วนของประชากรสูงอายุก็เพิ่มอย่างรวดเร็ว และเมื่ออัตราเจริญพันธุ์เริ่มเข้าสู่ภาวะคงที่ การเพิ่มสัดส่วนประชากรสูงอายุก็เริ่มช้าลง ด้วยเหตุนี้จึงพบว่า สัดส่วนของประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นในลักษณะของกราฟรูปตัว J คือเพิ่มอย่างรวดเร็วในระยะต้น (รูปกราฟเป็นเส้นโค้ง) และเริ่มช้าลงจนอัตราเพิ่มอยู่ในลักษณะของเส้นตรงในระยะปลาย

การลดลงของภาวะการตาย

สำหรับประเทศไทยในช่วงเวลาที่ผ่านมา การลดลงของภาวะการตายไม่ได้ส่งผลให้ สัดส่วนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นในทันที ดังเช่นที่พบว่าการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์อย่างรวดเร็วมีผลต่อการลดลงของจำนวนเด็กและมีผลต่อการเพิ่มสัดส่วนประชากรสูงอายุอย่างชัดเจน ทั้งนี้เป็นเพราะกลุ่มที่ได้รับผลจากการลดลงของภาวะการตายในระยะแรกคือกลุ่มทารกและเด็ก เพราะเป็นกลุ่มที่มีการลดลงของภาวะการตายมากกว่าและเร็วกว่ากลุ่มอื่นๆ เมื่อการตายลดลงไปได้มากระดับหนึ่งแล้วจึงจะส่งผลให้เกิดการลดลงของภาวะการตายในกลุ่มประชากรวัยทำงานและวัยสูงอายุ สำหรับประเทศไทยในอนาคต การลดลงของการตายจะมีผลต่อการเพิ่มประชากรสูงอายุเพราะมี

แนวโน้มว่าภาวะเจริญพันธุ์ของไทยได้ลดลงสู่ระดับที่ต่ำมากแล้ว (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2553: 11)

อย่างไรก็ตาม พัฒนาการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่ผ่านมา ได้ส่งผลให้คนไทยมีอายุยืนยาวขึ้น โดยในช่วงปี พ.ศ.2548-2553 อายุคาดหมายเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด3 (Life Expectancy at Birth) ของชายไทยคือประมาณ 68.5 ปี หญิงไทยประมาณ 75.0 ปี โดยคาดว่าในปี พ.ศ.2568-2573 จะเพิ่มเป็น 73.6 ปีสำหรับชาย และ 79.1 ปีสำหรับหญิง (United Nation, 2007 อ้างถึงใน มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2553: 12)

ปัจจุบันด้วยความก้าวหน้าในเรื่องของเทคโนโลยีด้านต่างๆนั้นก็มีส่วนที่ช่วยให้มนุษย์มีอายุยืนยาวขึ้น อีกทั้งในเรื่องของทางการแพทย์ที่มีความก้าวหน้ามากขึ้น ความฉลาดในการดูแลตนเองของมนุษย์ และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้มนุษย์พยายามที่จะคิดค้นวิธีการต่างๆในการดูแลรักษาตัวเอง เพื่อให้มีชีวิตอยู่ได้อย่างยืนยาว สำหรับในประเทศไทยของเราเองก็มีการชี้ให้เห็นว่าปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางประชากรเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยได้มีการนำเสนอออกมาผ่านสื่อต่างๆ อาทิ เช่น ในด้านของการนำเสนอข่าวจากทีมนวไรต์.เคลินิวส์ เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2554 (วิทยาลัยประชากรศาสตร์, 2554: 1) ที่ผ่านมา ว่า “อัตราประชากรไทยชะลอตัว ปรับยุทธศาสตร์แก้วิกฤติเสริมคุณภาพ” ประเทศไทยเราก็เป็นหนึ่งในจำนวนหลายประเทศที่กำลังเผชิญกับสภาวะการเจริญพันธุ์ต่ำ และมีสัดส่วนของประชากรสูงอายุเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้สาเหตุเนื่องมาจากความสำเร็จของโครงการวางแผนครอบครัวแห่งชาติ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว และความก้าวหน้าทางการแพทย์และสาธารณสุข ทำให้การวางแผนครอบครัวเป็นที่แพร่หลาย

ปัจจุบันอัตราเพิ่มของประชากรไทยชะลอตัวลงอย่างรวดเร็ว และประชากรมีสุขภาพและอายุยืนยาวขึ้น ทำให้ในอนาคตประเทศไทยจะมีประชากรสูงอายุ (60 ปี ขึ้นไป) เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และเป็นการเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่เร็วมาก จากร้อยละ 10.7 ในปีพ.ศ. 2550 หรือประมาณ 7 ล้านคน เป็นร้อยละ 11.8 หรือ 14.4 ล้านคน คาดว่าในปีพ.ศ. 2568 จะมีอัตราการเข้าสู่ “ภาวะประชากรสูงอายุ” (Population Aging) รวดเร็วเป็น 2 เท่า ภายในระยะเวลาไม่ถึง 20 ปี ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางอายุและเพศของประชากร จากสถานการณ์ปัญหาที่ประเทศไทยกำลังประสบอยู่นี้ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งรับผิดชอบในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพประชาชนทุกกลุ่มวัย จึงได้ตระหนักเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ และจัดทำยุทธศาสตร์ส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยเน้นการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในระยะยาว(Long Term Care) ซึ่งจะแบ่งศักยภาพของผู้สูงอายุเป็น 3 กลุ่ม ตามความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวัน ได้แก่ กลุ่มที่ 1

ผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองได้ ช่วยเหลือผู้อื่น ชุมชนและสังคมได้ กลุ่มที่ 2 ผู้สูงอายุที่ดูแลช่วยเหลือตัวเองได้บ้าง และกลุ่มที่ 3 ผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองไม่ได้ พิการ

สำหรับเรื่องสภาวะการเจริญพันธุ์ต่ำที่ประเทศไทยเผชิญอยู่นั้น จากสถิติปัจจุบันพบว่าผู้หญิงไทยคนหนึ่งมีลูกเฉลี่ยเพียง 1.5 คนเท่านั้น จากช่วงระหว่างปีพ.ศ. 2506-2526 มีการเกิดในประเทศไทยแต่ละปีเกินกว่า 1 ล้านคน แต่ปัจจุบันอัตราการเกิดลดลงเหลือเพียงร้อยละ 1.3 หรือ 8 แสนคน และมีแนวโน้มว่าเด็กจะเกิดในประเทศไทยลดต่ำลงไปอีก เพราะคนหนุ่มสาวนิยมเป็นโสดกันมากขึ้นและผู้ที่ตั้งงานแล้วก็มีลูกน้อยลง จึงคาดการณ์ได้ว่าประชากรของประเทศไทยจะเพิ่มช้าลงไปอีกในอนาคตและจะไปคงที่อยู่ประมาณ 65-66 ล้านคน ในอีก 20-30 ปีข้างหน้าจะมีเด็กเกิดในประเทศไทยเพียงประมาณปีละ 7 แสนคนเท่านั้น (วิทยาลัยประชากรศาสตร์, 2554: 1)

การพัฒนาประชากรเด็กจึงเป็นเรื่องที่ต้องคำนึงถึงอีกเช่นกัน โดยเริ่มดูแลตั้งแต่การเกิด พ่อแม่ต้องมีความพร้อมก่อนตั้งครรภ์ การดูแลครรภ์ขณะคลอดและหลังคลอดทั้งแม่และทารก ทางกรมอนามัยจึงได้ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาอนามัยการเจริญพันธุ์แห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ.2553-2557) เพื่อส่งเสริมคุณภาพของการเกิดทุกรายในประเทศไทย

ยุทธศาสตร์การพัฒนางานอนามัยการเจริญพันธุ์แห่งชาติประกอบด้วย

1. เสริมสร้างครอบครัวใหม่และเด็กรุ่นใหม่ให้เข้มแข็งเพื่อให้การตั้งครรภ์ทุกรายเป็นการตั้งครรภ์ที่พร้อม ทารกและเด็กได้รับการเลี้ยงดูอย่างมีคุณภาพ
2. ส่งเสริมพฤติกรรมอนามัยการเจริญพันธุ์และสุขภาพทางเพศที่เหมาะสม โดยมีระบบการเรียนรู้ การสอนแบบมีส่วนร่วมเรื่องเพศศึกษาและทักษะชีวิตที่รอบด้าน
3. พัฒนาระบบบริการอนามัยการเจริญพันธุ์ โดยให้โรงพยาบาลทุกระดับมีการจัดบริการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์สำหรับวัยรุ่น และมีโรงเรียนต้นแบบการจัดบริการอนามัยการเจริญพันธุ์ที่มีคุณภาพ
4. พัฒนาระบบบริหารจัดการอย่างบูรณาการ โดยให้ทุกจังหวัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาอนามัยการเจริญพันธุ์และมีแผนแม่บทจัดการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์
5. การพัฒนากฎหมาย กฎ ระเบียบ
6. การพัฒนาจัดการด้านความรู้และเทคโนโลยี โดยจัดให้มีระบบเฝ้าระวังสถานการณ์ มีนวัตกรรมและการจัดการความรู้ด้านอนามัยการเจริญพันธุ์และสุขภาพทางเพศ

นอกจากทุกหน่วยงานจะประสานความร่วมมือปรับยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาประชากรแล้วตัวประชาชนเองควรมีส่วนร่วมในการช่วยส่งเสริมคุณภาพประชากรด้วยการให้ความสำคัญกับการมีลูก คืออย่ามีลูกมากจนเกินความเหมาะสม เพราะจะทำให้การพัฒนาของครอบครัวเป็นไปได้ไม่มี

ควรมีครอบครัวละไม่เกิน 3 คน และที่สำคัญคือการเริ่มต้นที่การเตรียมพร้อมร่างกายจิตใจที่ดีก่อน การตั้งครรภ์ เมื่อตั้งครรภ์แล้วควรไปฝากท้องยังสถานบริการและไปพบแพทย์ตามนัดทุกครั้ง สุดท้ายเมื่อลูกคลอดมาแล้วควรเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างน้อย 6 เดือน พร้อมกับสร้างเสริมพัฒนาการ ให้ลูกตามวัย จนกระทั่งเติบโตไปสู่วัยรุ่นควรแนะนำให้ความรู้เรื่องเพศสัมพันธ์อย่างถูกต้อง และเมื่ออยู่ในวัยทำงานควรตรวจสุขภาพร่างกายทุกปี โดยเฉพาะโรคร้ายอย่างมะเร็ง (วิทยาลัยประชากรศาสตร์, 2554: 1)

ในปัจจุบันคนไทยก็นิยมที่จะมีลูกลดลงหรือว่าอยู่เป็น โสดกันมากขึ้น เพราะไม่ว่าจะด้วยเหตุผลที่ต้องทำงานไม่มีเวลาที่จะมาดูแลคนอื่น หรือความสบายใจในด้านต่างๆก็ตาม จึงมีการออกมาพูดถึงประเด็นดังกล่าวมากขึ้น ดังการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ วันที่ 16 มิถุนายน 2554 (วิทยาลัยประชากรศาสตร์, 2554: 1)ในเรื่องของ “คนไทยมีลูกน้อยลง เนะรัฐจงใจให้ป๋ม” นักวิชาการเสนอรัฐออกนโยบายจูงใจประชาชนมีลูกเฉลี่ย 2 คน จากที่มี 1.5 คนในปัจจุบัน เพื่อรับมือสังคมผู้สูงอายุในอนาคต ซึ่งจุดเปลี่ยนโครงสร้างประชากรไทย การเกิดน้อยลงและอายุยืนยาวมากขึ้น ส่วนอัตราการเพิ่มประชากรคงที่ อีก 10 ข้างหน้า ไม่เกิน 65 ล้านคน

ปราโมทย์ ประสาทกุล นักวิชาการด้านประชากรศาสตร์ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม ม.มหิดล กล่าวถึงสภาพสังคมไทยในปัจจุบันว่า มีลูกน้อยลง อายุยืนมากขึ้น อยู่กันอย่างแออัดในเมือง และก้าวไปสู่สังคมผู้สูงอายุที่จะต้องอยู่โดดเดี่ยวมากขึ้น เพราะเวลานี้ถือว่าประเทศไทยได้เคลื่อนตัวเองผ่านจุดเปลี่ยนประชากรแล้ว คือ ภาวะเจริญพันธุ์ได้ลดลงอย่างรวดเร็ว เพราะมีการรณรงค์ให้วางแผนครอบครัว สถิติเมื่อปี 2503 สตรีคนหนึ่งมีลูกเฉลี่ยมากกว่า 6 คน ได้ลดลงเหลือเพียง 1.5 คนในปัจจุบัน ตัวเลขที่น่าสนใจคือ เมื่อปี 2506-2526 มีการเกิดมากกว่า 1 ล้านคนต่อปี แต่เมื่อปี 2553 มีการเกิดเพียง 7.8 แสนคน คนไทยจึงมีลูกน้อยลงอย่างมาก และมีแนวโน้มว่าจะยังมีลูกน้อยลงไปอีกในอนาคต “คนไทยในปัจจุบันไม่นิยมแต่งงานหรือแต่งงานแล้วมีลูก 1-2 คน เท่านั้น สาเหตุที่มีลูกน้อยลงเกิดจากสภาพทางเศรษฐกิจ การทำงาน สิ่งแวดล้อม คู่สมรสมีบุตรยาก สถานภาพสตรีเปลี่ยนแปลงไปโดยทำงานนอกบ้าน มีอิสระ โดยไม่จำเป็นต้องแต่งงาน ไม่อยากมีภาระผูกพัน มีสถานะโสดมากขึ้น”

อีกหนึ่งจุดเปลี่ยนผ่านประชากรของประเทศไทยก็คือ คนไทยมีอายุยืนมากขึ้น ปัจจุบันผู้ชายอายุเฉลี่ย 73 ปี ผู้หญิงอายุเฉลี่ย 76 ปี หากคิดสัดส่วนผู้สูงอายุที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป เมื่อปี 2503 มี 2.8% แต่ปัจจุบันมีถึง 8% ของประชากรทั่วประเทศ ในอนาคตสังคมไทยจะมีผู้สูงอายุคิดเป็นสัดส่วนถึง 20% ส่งผลให้โครงสร้างอายุประชากรเปลี่ยนไปอย่างมากและได้ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว ดังนั้นรัฐบาลจะต้องสร้างความมั่นคงทางอาชีพ สุขภาพ ที่อยู่อาศัย และสวัสดิการต่างๆ เพื่อให้สร้างภาระแก่คนหนุ่มสาววัยแรงงานในอนาคต

ส่วนภาวะการตายได้ลดระดับลงอย่างชัดเจน เมื่อก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 อัตราการตายของประชากรไทยสูงเกินกว่า 30 ต่อ 1,000 คน แต่ปัจจุบันลดลงเหลือเพียง 7 ต่อ 1,000 คน ขณะที่อัตราการตายของทารกจากที่เคยสูงกว่า 100 ต่อการเกิด 1,000 ราย ก็ลดลงเหลือเพียงไม่ถึง 15 ต่อการเกิด 1,000 ราย (วิทยาลัยประชากรศาสตร์, 2554: 1)

จากบทความหรือการนำเสนอข่าวของสื่อต่างๆ ก็เป็นอีกหนทางหนึ่งที่ทำให้ผู้ศึกษาทราบได้ว่า ปัจจุบันนี้ประเทศที่กำลังจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัวและที่วิกฤตมากไปกว่านั้นคือ อัตราส่วนของผู้สูงอายุต่อผู้เลี้ยงดูหนึ่งคนนั้นอยู่ในอัตราที่เพิ่มสูงขึ้น ดังนั้นหากมองไปยังภาพรวมแล้วก็จะส่งผลกระทบต่อไปยั้งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เป็นอย่างมาก ที่สำคัญที่สุดคือขาดแรงงานที่จะเป็นกำลังพัฒนาประเทศต่อไป หากเมื่อเป็นเช่นนี้แล้วสังคมไทยที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเราจึงควรนำสิ่งที่เรานับอยู่มาคิดหาแนวทางในการป้องกัน ไม่ให้เกิดปัญหาด้านผู้สูงอายุ จัดเตรียมในเรื่องของการพัฒนาผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพเพื่อให้ไม่กลายเป็นกลุ่มพึ่งพิง พัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุเพื่อที่จะสามารถนำสิ่งเหล่านั้นมาสร้างประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศได้อีกต่อไป

2.6 ผลการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

2.6.1 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

2.6.1.1 ประวัติกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นกระทรวงที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นกระทรวงภาคสังคมในการทำหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม การสร้างความเป็นธรรมและความเสมอภาคในสังคม การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในชีวิต สถาบันครอบครัวและชุมชน โดยรวมส่วนราชการด้านนโยบายและการปฏิบัติ ประกอบด้วย

- กรมประชาสงเคราะห์ สังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (สยช.)
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (กสส.)
- สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กองพัฒนาสตรี เด็ก และเยาวชน กรมการพัฒนา

ชุมชน

- การเคหะแห่งชาติ (กคช.)
- สังกัดกระทรวงมหาดไทย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)

- สังกัดกระทรวงการคลัง

เป็นส่วนราชการในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อเป็นองค์การและกลไกด้านสังคมในการบรรลุนโยบายของรัฐบาลที่ให้ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะเด็ก เยาวชน สตรี ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิต ให้มีการพิทักษ์ และคุ้มครองสิทธิตามกรอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 โดยบูรณาการแนวคิด ทิศทาง และการบริหารให้เป็นระบบจากภาคีทุกภาคส่วนและทุกระดับ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2554: 1)

2.6.1.2 โครงสร้างกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ภาพที่ 2.10 แสดง โครงสร้างกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

แหล่งที่มา: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2554: 1.

วิสัยทัศน์

มุ่งสู่สังคมคุณภาพ บนพื้นฐานความรับผิดชอบร่วมกัน

พันธกิจ

1. สร้างระบบสวัสดิการให้ประชาชนมีหลักประกันและมีความมั่นคงในชีวิต
2. พัฒนาคนและสังคมให้มีคุณภาพและมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง
3. เสริมสร้างทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม
4. พัฒนาองค์ความรู้ ชีตความสามารถ และระบบการบริหารจัดการด้านการพัฒนาสังคม

ยุทธศาสตร์

1. การผลักดันให้เกิดสังคมสวัสดิการ
2. การพัฒนาสังคมเข้มแข็ง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง
3. การเสริมสร้างพลังทางสังคม
4. การยกระดับขีดความสามารถการบริหารจัดการด้านการพัฒนาสังคม

ค่านิยมองค์กร

ร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมพลัง สร้างสรรค์สังคมคุณภาพ

(กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2554: 1)

สิทธิประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่ประสงค์จะขอรับบริการตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 มาตรา 11 ข้อ (8) (9) (10) คือ การช่วยเหลือผู้สูงอายุ ซึ่งได้รับอันตรายจากการทารุณกรรม หรือถูกแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง ต้องการคำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการแก้ไขปัญหาคอปกครัว จัดที่พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่มให้ตามความเหมาะสม และส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ให้บริการในจังหวัดต่างๆ ดังนี้ กรุงเทพมหานคร ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา ชลบุรี ลำปาง เชียงใหม่ บุรีรัมย์ ขอนแก่น นครพนม ภูเก็ต สงขลา และยะลา บริการที่จัดให้ ได้แก่

1. ศูนย์ข้อมูลและสารสนเทศงานสวัสดิการผู้สูงอายุ ให้บริการ ทำเนียบเครือข่ายดำเนินงานผู้สูงอายุ คลังปัญญาผู้สูงอายุ สถานการณ์และสถิติข้อมูลความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุในพื้นที่ให้บริการ ข้อมูลการให้บริการ การดำเนินงานของศูนย์ฯ รวมถึง ข้อมูลผู้ใช้บริการ

2. ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนา ให้การฝึกอบรมสำหรับผู้ที่มีความสนใจในการจัดบริการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
3. ศูนย์การเรียนรู้ สนับสนุนงานวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ถ่ายทอดภูมิปัญญา อาชีพ เป็นสถานที่ศึกษาดูงานและฝึกอบรม
4. ศูนย์การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุแบบสถาบัน เป็นการจัดบริการในสถาบันตามมาตรฐานที่กำหนด และมีรูปแบบการจัดบริการผู้สูงอายุตามสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของผู้สูงอายุ
5. ศูนย์การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในชุมชน เป็นการจัดบริการผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุได้อาศัยอยู่กับครอบครัว ชุมชน โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ท้องถิ่น องค์กรประชาชน ชุมชน และประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดบริการครอบคลุมทุกมิติ (สุขภาพ สังคม ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม)
6. ศูนย์บริการให้คำแนะนำ ปกป้อง และส่งต่อ มีบริการให้คำแนะนำ ปกป้องหลายช่องทาง เช่น บริการโดยตนเองที่ศูนย์ฯ บริการทางโทรศัพท์ บริการผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ออกหน่วยบริการ ให้คำปรึกษา และส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2554: 1)

2.6.2 สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ

สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (สทส.) จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2545 ภายใต้กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ โดยกำหนดให้เป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่รับผิดชอบภารกิจเกี่ยวกับผู้สูงอายุโดยตรง เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริมศักยภาพคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงมีคุณภาพชีวิตที่ดี

อำนาจหน้าที่

สทส. มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ.2545 ดังนี้

1. เสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการใช้ศักยภาพ การคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ และการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุ

2. พัฒนามาตรการ กลไก และกำหนดมาตรฐานการส่งเสริมศักยภาพ กลุ่มครองและพิทักษ์สิทธิ การจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุและการกำกับดูแลให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด
3. ส่งเสริมและประสานเครือข่ายในการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิ การเสริมสร้างบทบาททางสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุ ให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม พันธกรณี หรือข้อตกลงระหว่างประเทศ
4. พัฒนาองค์ความรู้ในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ และการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุ
5. ปฏิบัติงานร่วมกับ หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน สทส. ได้ปรับปรุงแนวทางและพัฒนามาตรการ กลไก โดยเน้นดำเนินการในการส่งเสริมการใช้ศักยภาพ การคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ และการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ.2546 นโยบายรัฐบาลรวมทั้งอนุสัญญาและปฏิญญาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์เป็นหลัก เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรต่อไป

วิสัยทัศน์

สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุเป็นองค์กรกลางในการขับเคลื่อนให้เป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ

พันธกิจ

1. พัฒนาแผน มาตรการ กลไก และนวัตกรรมในการส่งเสริมสวัสดิภาพและคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ
2. ส่งเสริมทุกภาคส่วนร่วมรับผิดชอบเพื่อมุ่งสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ
3. ส่งเสริมการนำศักยภาพผู้สูงอายุมาใช้ประโยชน์ต่อสังคม
4. ส่งเสริมการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุให้เข้าถึงระบบสวัสดิการสังคม
5. พัฒนาระบบบริหารจัดการสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพในการพัฒนางานผู้สูงอายุ

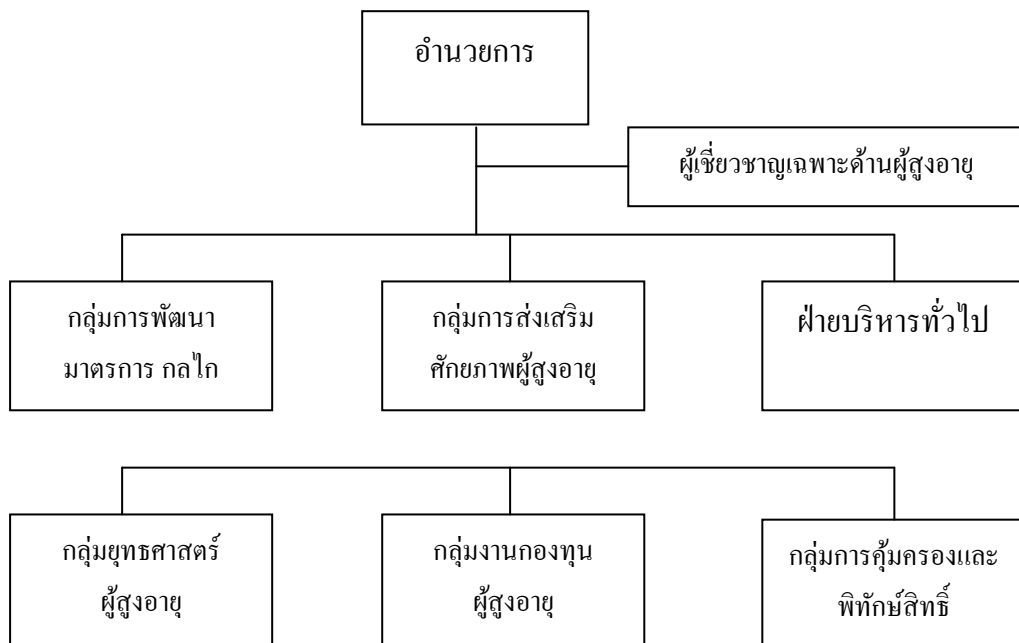
เป้าประสงค์

1. มีแผน มาตรการ กลไก นวัตกรรมเพื่อการส่งเสริมสวัสดิภาพและคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ
2. ทุกภาคส่วนมีการดำเนินการรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ
3. ผู้สูงอายุได้ใช้ภูมิปัญญา/ความสามารถ ทำประโยชน์ต่อสังคม
4. ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิ
5. การบริหารจัดการของสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพและเอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมสวัสดิภาพและคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป (สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2554: 1)

2.6.2.1 โครงสร้างสำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ

ภาพที่ 2.11 ภาพแสดงโครงสร้างสำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ

แหล่งที่มา: สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2553: 1.

สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ ได้จัดทำผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2552 ของสำนักงานไว้ โดยมีการแจกแจงรายละเอียดต่างๆไว้เป็นส่วนๆ ดังนี้

ผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2552

1. โครงการเสริมสร้างหลักประกันทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

1.1 งานคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ

ความสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล สอดคล้องกับนโยบายข้อ 3.5.4

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการให้กับคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ คณะกรรมการและ คณะอนุกรรมการชุดต่าง ๆ ที่แต่งตั้งขึ้นโดย กผส.
2. เพื่อให้การดำเนินการมติคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ด้านการเตรียมความพร้อม เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และการรองรับสิทธิผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ปรากฏผลอย่างเป็นรูปธรรมในเชิงรุก

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. นโยบายและแผนหลัก รวมทั้งแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน สถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุ ได้รับการผลักดันให้มีการนำไปปฏิบัติ ในหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. ผู้สูงอายุได้รับประโยชน์จากการจัดกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน
3. ความเห็นและข้อสังเกตที่เกี่ยวข้องกับงานผู้สูงอายุ

ผลการดำเนินงาน

1) การดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลด้านผู้สูงอายุ

(1) การผลักดันนโยบาย เรื่อง เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

- คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ โดยนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน กรรมการ ได้ออกระเบียบคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ พ.ศ.2552 เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินการในเรื่องเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยงบประมาณที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ได้รับตามโครงการสร้างหลักประกันรายได้แก่ผู้สูงอายุ จำนวน 9,000,000,000 บาท สามารถจัดสรรให้ผู้สูงอายุที่มีสิทธิได้เพียง 3,000,000 คน แต่มีผู้สูงอายุขึ้นทะเบียนรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จำนวน 3,576,661 คน เป็นเงิน 10,729,983,000 บาท ทำให้มีผู้สูงอายุที่มีสิทธิคงเหลือที่ยังไม่ได้รับเงินเบี้ยยังชีพอีกจำนวน 576,661 คน เป็นเงิน 1,729,983,000 บาท และมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2552 ได้อนุมัติ

งบประมาณเพิ่มเติมประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2552 สำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 576,661 คน เป็นเงิน 1,729,983,000 บาท มีจำนวนผู้สูงอายุที่ขึ้นทะเบียนและรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุตามระเบียบคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ พ.ศ.2552 ตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล จำนวน 6 เดือน (เม.ย.-ก.ย. 52)

- การแก้ไขระเบียบกระทรวงมหาดไทยฯ และระเบียบกรุงเทพมหานคร ให้สอดคล้องกับระเบียบ กพส. ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ พ.ศ.2552 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สถ.) กระทรวงมหาดไทย ได้ยกร่างระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2552 เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งอยู่ระหว่างให้คณะกรรมการร่างกฎหมายของกระทรวงมหาดไทยพิจารณา ก่อน และจะนำเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยลงนาม และนำระเบียบลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(2) การผลักดันนโยบายการขยายเขตงานให้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพจากกองทุนผู้สูงอายุ

คณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ ได้ขยายเขตงานให้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพจากกองทุนผู้สูงอายุ โดยไม่เสียดอกเบี้ย ระยะเวลาชำระคืน 3 ปี จากเดิมรายละ 15,000 บาท ให้ขยายเพิ่มเป็นรายละ 30,000 บาท เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2552 เป็นต้นไป

2) การขยายสิทธิผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปรับปรุงแก้ไขประกาศกระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนการสงเคราะห์ในการจัดการศพ มาตรา 11 (12) ซึ่งให้การช่วยเหลือเป็นเงินในการจัดการศพผู้สูงอายุตามประเพณี รายละ 2,000 บาท เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการช่วยเหลือค่าจัดการศพตามประเพณี

3) การดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564)

โครงการสร้างระบบการติดตามและประเมินผลแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ศึกษาและประเมินผลการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ตามยุทธศาสตร์ มาตรการ และตัวชี้วัดตามแผนผู้สูงอายุฯ ซึ่งผลการศึกษาจะนำไปสู่การปรับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และได้มอบหมายให้คณะกรรมการติดตามการดำเนินการตามนโยบายและแผนผู้สูงอายุ

กำหนดขั้นตอน และกระบวนการในการปรับแผนผู้สูงอายุฯ โดยใช้ผลการศึกษาประเมินโครงการดังกล่าวเป็นฐานในการปรับแผนผู้สูงอายุ และให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม

4) การดำเนินการของคณะอนุกรรมการผลักดันระบบการออมเพื่อวัยผู้สูงอายุ แห่งชาติ

โดยมีกระทรวงการคลังเป็นเจ้าภาพ ได้นำเสนอผลการศึกษาเบื้องต้น โครงการกองทุน การออมเพื่อการชราภาพ (กอช.) วัตถุประสงค์ เพื่อให้มีระบบการออมเพื่อการชราภาพมีความครอบคลุมทั่วถึงแรงงานทุกคน สร้างความเท่าเทียม และเป็นธรรมในการดูแลจากภาครัฐ เพื่อสร้างความมั่นคงในวัยชรา และมีกองทุนเพื่อลดภาระรัฐบาลในระยะยาวอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะนี้ กำลังอยู่ระหว่างยกร่างพระราชบัญญัติการจัดตั้งกองทุนการออมเพื่อการชราภาพ และเตรียมจัดสัมมนาประชาสัมพันธ์ทั่วประเทศเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจ เรื่อง การออมเพื่อการชราภาพแก่แรงงานตามกลุ่มอาชีพและกลุ่มองค์กรชุมชน

5) นำเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรี

- เสนอรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2550
- แต่งตั้ง นายประพันธ์ ระลิกมุล เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติแทนตำแหน่งที่ว่างลง

1.2 โครงการกองทุนดูแลผู้สูงอายุที่ขาดที่พึ่ง

ความสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล สอดคล้องกับนโยบายข้อ 3.5.4

หลักเกณฑ์ในการจัดสรรความช่วยเหลือให้แก่จังหวัด มีดังนี้

1. จำนวนประชากรผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่
2. สภาพปัญหา หรือ ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่
3. ศักยภาพของชุมชน อาทิ ทุนทางสังคม ทรัพยากรในชุมชน
4. ความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น / เครือข่าย/หน่วยงานในพื้นที่

ประโยชน์ที่ได้รับ

ผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความเดือนร้อนและยากจนได้รับความช่วยเหลือ การคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 มาตรา 11 ในเรื่องการทารุณกรรม ถูกแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย การช่วยเหลือด้านที่พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่ม และการสงเคราะห์เงินช่วยเหลือในการจัดการศพตามประเพณี

ผลการดำเนินงาน

กิจกรรมที่ 1 การคุ้มครองพิทักษ์สิทธิ มาตรา 11 (8) (9) ให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุกรณีเดือดร้อนจากการถูกทารุณกรรม ผู้สูงอายุถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายและผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง รายละ 500 บาท ผู้สูงอายุได้รับการช่วยเหลือ จำนวน 925 คน เป็นเงิน 432,000 บาท

กิจกรรมที่ 2 การส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุใช้ชีวิตในชุมชน มาตรา 11 (10) ให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนเรื่องที่พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่ม รายละ 2,000 บาท ผู้สูงอายุได้รับการช่วยเหลือ จำนวน 7940 คน เป็นเงิน 10,743,110 บาท

กิจกรรมที่ 3 การสนับสนุนการจัดการศพผู้สูงอายุตามประเพณี มาตรา 11 (12) ให้การสงเคราะห์เงินช่วยเหลือในการจัดการศพตามประเพณีสำหรับผู้สูงอายุที่ถึงแก่กรรม และมีฐานะยากจน รายละ 2,000 บาท ผู้สูงอายุได้รับการช่วยเหลือ จำนวน 22,105 คน เป็นเงิน 44,209,500 บาท

ปัญหาอุปสรรค

จำนวนงบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้สูงอายุที่เดือดร้อนจำเป็น

2. โครงการสนับสนุนการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

2.1 งานวันผู้สูงอายุแห่งชาติ

ความสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล สอดคล้องกับนโยบายข้อ 3.5.4

วัตถุประสงค์

1. เพื่อบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคมในการจัดกิจกรรมเนื่องในวันผู้สูงอายุแห่งชาติ

2. เพื่อกระตุ้นเตือนให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของผู้สูงอายุ

ประโยชน์ที่ได้รับ

หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ท้องถิ่น ชุมชนทั่วประเทศร่วมจัดกิจกรรมเนื่องในวันผู้สูงอายุแห่งชาติ และผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมตามศักยภาพของตนเอง

ผลการดำเนินงาน

สทส. ดำเนินการจัดงานพิธีเปิดงานวันผู้สูงอายุแห่งชาติในสวนกลาง ณ สนามกีฬาเมืองทองธานี อาคารรัตนเดอริ์คอม จังหวัดนนทบุรี โดยขยายช่วงเวลาการจัดงาน เป็นเวลา 9.00-17.00 น. ทำให้ผู้สูงอายุ ครอบครัวและผู้สนใจทั่วไป มีโอกาสเข้าร่วมงานได้มากขึ้น ในการจัด

กิจกรรมงานวันผู้สูงอายุแห่งชาติในครั้งนี้ มีการถ่ายทอดสดพิธีเปิดงาน ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ และทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ NBT (ช่อง 11) มีผู้สูงอายุ ครอบครัว และผู้สนใจ เข้าร่วมงาน จำนวน 2,168 คน สำหรับการจัดงานวันผู้สูงอายุแห่งชาติ ในส่วนภูมิภาคนั้น สท. และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ขอความร่วมมือผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด รวมทั้งกรุงเทพมหานคร และส่วนราชการระดับกระทรวง ที่มีหน่วยงานในส่วนภูมิภาค จัดกิจกรรมวันผู้สูงอายุแห่งชาติ ตามแนวทางการจัดกิจกรรมเนื่องในงานวันผู้สูงอายุแห่งชาติตามที่คณะกรรมการจัดงานวันผู้สูงอายุแห่งชาติ กำหนดโดยมีห้วงเวลาการจัดกิจกรรมตลอดเดือนเมษายน มีจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 380,248 คน

2.2 โครงการเตรียมความพร้อมประชากรก่อนวัยสูงอายุ

ความสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล สอดคล้องกับนโยบายข้อ 3.5.4

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้บุคลากรภาครัฐมีการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ผู้สูงอายุด้านต่างๆ ได้แก่ ความเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจ การเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพ การวางแผนเงินออม ตลอดจนการปรับตัวในการดำเนินชีวิตในครอบครัวและสังคมอย่างมีความสุข

2. เพื่อสร้างความตระหนักแก่ภาคส่วนต่าง ๆ ในการเตรียมความพร้อมประชากรเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

ผลการดำเนินงาน

1. สัมมนาเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการข้าราชการข้าราชการและลูกจ้างประจำในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ณ โรงแรมกระบี่รีสอร์ท จังหวัดกระบี่ ระหว่างวันที่ 2-31 ตุลาคม 2551 จำนวนกลุ่มเป้าหมาย 37 คน

2. จัดอบรมหลักสูตรเตรียมความพร้อมบุคลากรเข้าสู่ผู้สูงอายุ ณ โรงแรมมวกเหล็ก พาราไดส์ รีสอร์ท จังหวัดสระบุรี ระหว่างวันที่ 15-17 มิถุนายน 2552 จำนวนกลุ่มเป้าหมาย 71 คน

3. สัมมนาเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุบุคลากรภาครัฐ ณ ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพมิชชั่น อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ระหว่างวันที่ 22-26 มิถุนายน 2552 จำนวนกลุ่มเป้าหมาย 23 คน

4. สัมมนาเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการข้าราชการข้าราชการและลูกจ้างประจำทุกส่วนราชการทั่วประเทศ ณ โรงแรมโดมอนด์ พลาซ่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี ระหว่างวันที่ 13-17 กรกฎาคม 2552 จำนวนกลุ่มเป้าหมาย 103 คน

5. สัมมนาเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุบุคลากรภาครัฐ ณ ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพมิชชั่น อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ระหว่างวันที่ 20-24 กรกฎาคม 2552 จำนวนกลุ่มเป้าหมาย 45 คน

6. สัมมนาเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุบุคลากรภาครัฐ ณ ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพมิชชั่น อำเภอมากเหล็ก จังหวัดสระบุรี ระหว่างวันที่ 31 สิงหาคม-4 กันยายน 2552 จำนวนกลุ่มเป้าหมาย 41 คน

กลุ่มเป้าหมายรวมทั้งสิ้น 320 คน

2.3 โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมของผู้สูงอายุ

ความสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล สอดคล้องกับนโยบายข้อ 3.5.4

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคมของผู้สูงอายุ
2. เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะในการเขียนโครงการของผู้สูงอายุ

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ผู้สูงอายุที่เข้ารับการอบรมสามารถเขียนโครงการและมีโครงการ/กิจกรรมที่พร้อมจะดำเนินการในพื้นที่ได้
2. ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมภายใต้โครงการที่ได้รับการ สนับสนุน จากกองทุนผู้สูงอายุหรือแหล่งทุนอื่น

ผลการดำเนินงาน

1. ผู้สูงอายุมีความรู้ในการเขียนโครงการ
 2. ผู้สูงอายุมีทักษะในการเขียนโครงการ
 3. ผู้สูงอายุที่เป็นผู้แทนผู้สูงอายุในชมรมที่เข้ารับการอบรมมีโครงการด้านผู้สูงอายุ
 4. ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมอบรม แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสพการณ์ในการเขียนโครงการ
- ด้านผู้สูงอายุ

5. มีหลักสูตรการอบรม

6. มีรายงานผลการอบรม

2.4 โครงการวิจัยการเสริมสร้างความมั่นคงเพื่อวัยสูงอายุ

ความสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล สอดคล้องกับนโยบายข้อ 3.5.4

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับความต้องการระบบการดูแลผู้สูงอายุ และการจัดให้มีบริการโดยสถานประกอบการ
2. เพื่อศึกษาโครงสร้างและจัดวางรูปแบบ แนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงเพื่อวัยสูงอายุ

3. เพื่อศึกษาหาแนวทางสนับสนุน ส่งเสริม จัดให้มีระบบการดูแลผู้สูงอายุ และการกำกับดูแลสถานประกอบการ ทั้งด้านคุณภาพและบริการ

ผลการดำเนินงาน

ได้มีการทบทวนงานวิจัยที่มีอยู่แล้วภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ ทบทวนระบบและรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุในต่างประเทศ วิเคราะห์แหล่งข้อมูลที่มีอยู่แล้วภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในปัจจุบัน และประชากรกลุ่มที่มีแนวโน้มที่จะขาดผู้ดูแลในอนาคต (โดยพิจารณาจากกลุ่มประชากรที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป) โดยการศึกษา ครั้งนี้จะเน้นกลุ่มประชากรในเขตเมือง เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ของผู้สูงอายุ และประชากรกลุ่มที่มีแนวโน้มที่จะขาดผู้ดูแลในอนาคตในแต่ละกลุ่มและทราบถึงปัญหาและ ความต้องการ รวมถึงลักษณะหรือรูปแบบของการดูแล โดยการรวบรวมข้อมูลจะเก็บจากกรุงเทพมหานคร และ 9 จังหวัดใน 4 ภูมิภาคต่างๆ จากนั้นจึงรวบรวมข้อมูลสถานประกอบการที่ให้บริการดูแลผู้สูงอายุและสัมภาษณ์ผู้ประกอบการเพื่อวิเคราะห์ภาพรวมให้บริการและปัญหาในปัจจุบัน และประเมินต้นทุนในการจัดให้มีการดูแลผู้สูงอายุตามลักษณะหรือรูปแบบของการดูแล

3. โครงการพัฒนารูปแบบการจัดบริการสวัสดิการสังคมเชิงบูรณาการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน

3.1 โครงการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมเชิงบูรณาการสำหรับผู้สูงอายุ ความสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล สอดคล้องกับนโยบายข้อ 3.5.4

วัตถุประสงค์ :

- 1) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกลไกระดับพื้นที่ในการทำหน้าที่บูรณาการกิจกรรม ด้านสุขภาพควบคู่ไปกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
- 2) เพื่อส่งเสริมให้ครอบครัวและชุมชนสามารถทำหน้าที่ให้การดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม

ผลการดำเนินงาน

บูรณาการความร่วมมือระหว่างกระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ภายใต้การสนับสนุนทางวิชาการจากองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (JICA) ในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีการดำเนินการใน 4 พื้นที่นำร่อง คือ

- ตำบลยางฮ่อม อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย
- ตำบลสะอาด อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

- ตำบลศรีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี
- ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การดำเนินงานในปี 2550-2551 มีการสำรวจข้อมูลผู้สูงอายุในพื้นที่นำร่อง 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัด เชียงราย นนทบุรี สุราษฎร์ธานี ขอนแก่น รวมจำนวน 4,066 คน เพศหญิง จำนวน 2,249 คน คิดเป็นร้อยละ 55.31 เป็นเพศชาย จำนวน 1,817 คน คิดเป็นร้อยละ 44.68 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 60-69 ปี ส่วนใหญ่ มีความสามารถในการทำกิจกรรมประจำวันได้เอง ปัญหาสุขภาพที่พบจะมีโรคประจำตัวเรื้อรัง ได้แก่ ความดันโลหิตสูง กระดูกและข้อ ปัญหาสายตา ตามลำดับ ขณะเดียวกันบริการเคลื่อนที่หรือบริการสุขภาพที่สะดวกและเข้าถึงผู้สูงอายุที่บ้านและชุมชนก็เป็นบริการสุขภาพที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการ สำหรับบริการด้านสังคม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต่างต้องการได้รับการสนับสนุนด้านรายได้และค่าใช้จ่าย รองลงมาคือ การได้รับการดูแล ด้านสุขภาพอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ข้อมูลในการวิเคราะห์ความเข้มแข็งทั้ง 4 พื้นที่นำร่อง จะนำไปสู่ การพิจารณาและวางแผนการดำเนินงานในปี 2552 ซึ่งได้มีการบูรณาการกิจกรรมการดำเนินงาน ร่วมกันระหว่างกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่ง ประกอบด้วย กิจกรรม การส่งเสริมและป้องกันสุขภาพกายและจิตของผู้สูงอายุ การจัดทำฐานข้อมูล ผู้สูงอายุ การพัฒนาทักษะความรู้ด้านการดูแลผู้สูงอายุให้แก่บุคคลผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุและ อาสาสมัคร การส่งเสริมอาชีพและ ความมั่นคงด้านรายได้ การสร้างและพัฒนาเครือข่ายการทำงาน ด้านผู้สูงอายุ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การดำเนินงานระหว่างพื้นที่นำร่องด้วยการศึกษาดูงาน

3.2 โครงการขยายผลอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน

ความสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล สอดคล้องกับนโยบายข้อ 3.5.4

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน และผู้สูงอายุ รวมทั้งเครือข่ายในท้องถิ่น มีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน (อผส.) เป็นกลไกในการดูแลผู้สูงอายุ ในชุมชน

2. เพื่อให้ชุมชนสามารถดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม

ผลการดำเนินงาน

การดำเนินงานขยายผลโครงการ อผส. เป็นการดำเนินงานตามมติ คณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2550 ที่ให้มีการดำเนินงาน อผส. ในทุกเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายให้ขยายผลให้ครบทุกแห่งภายในปี 2556 ดังนั้นเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมาย สท.จึงได้มีการดำเนินงานในปี 2552 ดังนี้

1. ส่งเสริม สนับสนุน การเสริมสร้างระบบงาน อพส. ประจำปีงบประมาณ 2552 ใน 75 จังหวัด รวม 245 เขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีค่าเป้าหมายจำนวน อพส. 9,800 คน และจำนวนผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแล จาก อพส. 49,000 คน แยกเป็น

- การเสริมสร้างระบบงานเป็นปีที่ 2 ให้แก่ 170 เขต อปท. (ต่อเนื่อง จากปีงบประมาณ 2551)

- การเสริมสร้างระบบงานเริ่มต้นปีที่ 1 ให้แก่ 75 เขต อปท.

โดยผลการดำเนินงาน มี อพส. 9,894 คน ให้การดูแลผู้สูงอายุ 91,794 คน สูงกว่า ค่าเป้าหมาย ที่ตั้งไว้ ร้อยละ 187

2. ส่งเสริมให้ทุกจังหวัดจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการ สังคม ด้านผู้สูงอายุจังหวัด เพื่อเป็นกลไกบูรณาการทุกภาคส่วนภายในจังหวัด ทำหน้าที่ พิจารณากำหนดนโยบาย แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุ และดำเนินการขยายผล โครงการ อพส.ภายในจังหวัด ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดหลายจังหวัดในฐานะประธาน คณะอนุกรรมการฯ ได้เห็นความสำคัญของงาน อพส. จึงได้สนับสนุนงบประมาณให้ดำเนินการ ขยายผลภายในจังหวัดเอง

3. ส่งเสริมสนับสนุนให้ พมจ.ทุกจังหวัดจัดประชุมผู้บริหาร อปท.ทุกแห่งภายใน จังหวัด เพื่อชี้แจงให้ทราบถึงคุณลักษณะและผลดีของงาน อพส. และส่งเสริมให้ อปท.ที่พร้อม สามารถนำระบบงาน อพส. ไปดำเนินการด้วยงบประมาณของตนเอง

อนึ่ง สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุในฐานะเลขานุการคณะอนุกรรมการบูรณา การขยายผล การดำเนินงาน โครงการ อพส. สามารถส่งเสริมให้เกิดระบบงาน อพส. ในพื้นที่ต่างๆ ได้ประมาณ 911 เขต อปท. มี อพส. รวม 30,049 คน ผู้สูงอายุที่ทุกข์ยากเดือดร้อนได้รับการดูแล 209,514 คน แยกเป็นการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ดังนี้

ตารางที่ 2.1 ตารางการดำเนินงานโครงการ อผส. ของสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ

หน่วยงาน	เขตพื้นที่ ดำเนินงาน	อผส. (คน)	ผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแล (คน)
1. สภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ	367 เขต อปท.	11,010	55,050
2. สทส.(ร่วมกับพมจ. 75 จังหวัด)	320 เขต อปท.	13,532	123,155
3. กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ	91 ตำบล	1,347	10,509
4. อปท. และองค์กรภาคเอกชนต่างๆ	133 เขต อปท.	4,160	20,800
รวม	911 เขตพื้นที่	30,049	209,514

ดังนั้น จากจำนวนเขต อปท. ทั่วประเทศ 7,776 แห่ง ซึ่งเป็นเป้าหมายตามมติ ครม. มีการดำเนินงานให้มี อผส. มีการดำเนินงานให้มี อผส.แล้ว 911 เขต อปท. จึงยังคงเหลือพื้นที่เป้าหมายจำนวน 6,865 เขต อปท. ซึ่งคาดว่าจะสามารถดำเนินการได้ครอบคลุมทุกพื้นที่ได้ในกรอบเวลาดังตาม มติ ครม.

3.3 โครงการคลังปัญญาผู้สูงอายุ

ความสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล สอดคล้องกับนโยบายข้อ 3.5.4

สทส. ดำเนินโครงการคลังปัญญาผู้สูงอายุ ร่วมกับ พมจ. 21 จังหวัด และภาคีพัฒนาทุกภาคส่วน ในจังหวัดเชียงราย ลำพูน อุตรดิตถ์ แพร่ ลำปาง น่าน อุทัยธานี มหาสารคาม บุรีรัมย์ สกลนคร ชัยภูมิ สุรินทร์ สุพรรณบุรี เพชรบุรี จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ประจวบคีรีขันธ์ พัทลุง สงขลา ตรัง และกระบี่

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. จัดทำระบบทะเบียนคลังปัญญาผู้สูงอายุระดับจังหวัดที่เชื่อมโยงถึงระดับประเทศเพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุให้ดำรงศักยภาพความเป็นทุนของสังคมของประเทศให้ยาวนานที่สุด
2. เสริมสร้างโอกาสในการพัฒนาตนเองของผู้สูงอายุ พัฒนาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและการรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน
3. เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติให้สังคมตระหนักในคุณค่าความสำคัญของผู้สูงอายุผู้เป็นภูมิปัญญาของแผ่นดิน

ผลการดำเนินงาน

1. โครงการสามารถเชิญชวนผู้สูงอายุที่มีความรู้ด้านต่างๆ 23 สาขาวิชา และมีจิตอาสาพร้อมที่จะใช้ภูมิปัญญาสร้างประโยชน์แก่ชุมชน ตลอดจนถ่ายทอดทักษะประสบการณ์ความรู้ให้แก่ เด็ก เยาวชน และผู้สนใจทุกกลุ่มวัยได้รวม 6,528 คน เป็นชาย 4,890 คน และหญิง 1,638 โดยได้จัดทำระบบฐานข้อมูลทะเบียนคลังปัญญาสูงอายุที่สามารถสืบค้นและเชื่อมโยงได้ทุกระดับที่เว็บไซต์ <http://opptgg.opp.go.th>

2. ผู้เป็นภูมิปัญญาสูงอายุ 267 คน สร้างกิจกรรมในลักษณะการถ่ายทอดความรู้ และฝึกทักษะปฏิบัติให้แก่กลุ่มสนใจ 166 กิจกรรมมีผู้รับประโยชน์โดยตรง 8,935 คน

3. ทุกจังหวัดมีสื่อเป็นหนังสือ วิดีทัศน์ โปสเตอร์ แผ่นพับ หรือนิทรรศการ เผยแพร่ ให้ อปท. โรงเรียน ทุกหน่วยงาน ได้ทราบและใช้บริการ ซึ่งหลายจังหวัดได้ประชาสัมพันธ์ทางวิทยุชุมชน ตลอดจนจัดเวทีให้ผู้สูงอายุแสดงผลงาน และวิเคราะห์สถานการณ์ภูมิปัญญาจังหวัด เพื่อวางแผนให้มีการทำงานที่ยั่งยืนเข้มแข็งต่อไปด้วย

4. เกิดการบูรณาการความร่วมมือในการส่งเสริมกิจกรรมการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่หลากหลายตามบริบทของแต่ละพื้นที่ ได้แก่ จ.ตรัง ประสานงบประมาณพัฒนาจังหวัดมาสนับสนุนโครงการคลังปัญญาผู้สูงอายุ 385,300 บาท พมจ.เป็นที่เล็งใจให้คลังปัญญาผู้สูงอายุเขียนโครงการขอรับเงินจากกองทุนผู้สูงอายุสนับสนุนกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชุมชน โดย จ. เพชรบุรี ได้รับอนุมัติ 2 โครงการ มูลค่า 86,100 บาท จ. จันทบุรีได้ 3 โครงการเป็นเงิน 185,530 บาท จ. บุรีรัมย์ได้ 1 โครงการเป็นเงิน 71,140 บาท และจ. เชียงรายได้รับอนุมัติ 3 โครงการ เป็นเงิน 134,245 บาท รวมเป็นเงินสนับสนุนจากกองทุนผู้สูงอายุ 477,015 บาท นอกจากนี้ จังหวัดสงขลาได้ประสานงานกับเหล่ากาชาดจังหวัดสงขลา สามารถรับเงินสนับสนุนกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุได้ 9 โครงการ เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาผู้สูงอายุมี 2 โครงการเป็นเงิน 45,000 บาท รวมเป็นการสนับสนุนงบประมาณจากภาคีเครือข่ายที่คลังปัญญาผู้สูงอายุสามารถจัดหามาดำเนินการได้เองในปี 2552 เป็นเงินทั้งสิ้น 907,315 บาท

5. สท. ได้จัดเวทีเผยแพร่ความรู้จากบทเรียน โครงการคลังปัญญาและมอบโล่เกียรตินิยมเพื่อส่งเสริมกำลังใจแก่ผู้สูงอายุที่มีผลงานการถ่ายทอดภูมิปัญญาดีเด่น ทั้งนี้เป็นการสร้างความตระหนักให้สังคมให้เห็นแบบอย่างคุณค่าความสำคัญของผู้สูงอายุผู้ส่งต่อความรู้ศิลปะและวัฒนธรรมภูมิปัญญาไทยให้สืบสานต่อเนื่องไม่สูญหาย

ผลที่ได้รับ

ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีที่ได้ดำรงบทบาทอย่างเต็มศักยภาพเป็นผู้ให้แก่สังคม ทั้งด้านภูมิความรู้ ภูมิธรรม ภูมิปัญญา ส่งต่อสิ่งดีงามความเป็นเอกลักษณ์ตามแบบ

วัฒนธรรมอันดีงามให้คงอยู่สืบรุ่นต่อไป ส่วนอนุชนได้เรียนรู้ จากแหล่งต้นธารความรู้ Tacit Knowledge ซึ่งผู้สูงอายุเป็นผู้ลงทุน ลงแรง เสียเวลาศึกษาทดสอบพิสูจน์ให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตไว้แล้ว ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปพัฒนาต่อยอดให้เข้ากับบริบทของตนเพิ่มคุณค่าได้ไม่รู้จบ และในระหว่างการถ่ายทอดภูมิปัญญา นอกจากจะทำให้ได้บทวนระบบขององค์ความรู้ในแต่ละสาขาวิชาไว้เป็นมรดกกับสังคมประเทศชาติแล้วยังเป็นกระบวนการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมเครือญาติแบบไทย การนับถือผู้ใหญ่ ความมีเมตตาอาทรต่อกัน ให้กลับมาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน อีกทางหนึ่งด้วย

ปัญหาอุปสรรค

ผู้สูงอายุมีจิตอาสาพร้อมจะมีส่วนร่วมพัฒนาสังคมด้านภูมิปัญญาโดยไม่หวังผลตอบแทนส่วนตัว แต่การต้องแบกรับภาระ ค่าวัสดุ อุปกรณ์ ค่าพาหนะ หรือรายจ่ายอื่นในการสร้างกิจกรรมเพื่อส่วนรวม ก็เป็นการบั่นทอนความตั้งใจของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก พมจ. และ สทส. ได้สนับสนุนความรู้ และยึดบทบาทเป็นที่เล็งในการเขียน โครงการในองค์กรผู้สูงอายุ จังหวัดต่างๆ แต่ก็สามารถขับเคลื่อนความสำเร็จได้ในระดับหนึ่งเท่านั้นเพราะบุคลากรมีจำกัดไม่ทั่วถึงเพื่อความยั่งยืนในการดำเนิน โครงการคลังปัญญาผู้สูงอายุจึงเห็นควรประสานงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เห็นประโยชน์เป็นองค์กรหลักในการเชิญชวนให้ผู้สูงอายุร่วมเป็นพลังในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาต่อไป

3.4 โครงการศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุในชุมชน

ความสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล สอดคล้องกับนโยบายข้อ 3.5.4

วัตถุประสงค์

เผยแพร่คู่มือการจัดตั้งศูนย์เอนกประสงค์ฯและประเมินผลการดำเนินงานพื้นที่นำร่อง
ผลการดำเนินงาน

1. ประเมินผลการดำเนินงานศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุในชุมชน

(Assessment An Implementation of The Multipurpose Senior Center in Community) โดยการจัดจ้างสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วงเงิน 1,460,000 บาท (หนึ่งล้านสี่แสนหกหมื่นบาทถ้วน) เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ เปรียบเทียบผลการดำเนินงานศูนย์ฯ ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานศูนย์ฯ สำหรับผู้สูงอายุในชุมชน และศึกษาแนวทางการดำเนินงานของศูนย์ฯ ในอนาคต

2. จัดสัมมนาเผยแพร่แนวคิดและรูปแบบการจัดตั้งศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุในชุมชน จำนวน 4 ครั้ง/4 ภาค ผู้เข้าร่วมการสัมมนาประกอบด้วยผู้แทนจากองค์กร

บริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้แทนจากพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ผู้แทนจากศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ผู้แทนจากหน่วยงาน ชมรม มูลนิธิ โดยสรุปจำนวนคนและองค์กรที่เข้าร่วมสัมมนา ทั้งสิ้น 575 คน/502 องค์กร

3.5 โครงการส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ความสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล สอดคล้องกับนโยบายข้อ 3.5.4

วัตถุประสงค์

เพื่อรณรงค์ให้สังคม/ชุมชนตระหนักในการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ปลอดภัย รวมทั้งการจัดตั้งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน และเพื่อให้หน่วยงานมีแนวทางการส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน

ผลการดำเนินงาน

1. จัดจ้างคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ศึกษาสำรวจข้อมูลพื้นที่ชุมชนเพื่อเตรียมการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สิ่งอำนวยความสะดวก ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 2 พื้นที่ คือ 1) เทศบาลตำบลแม่เหียะ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ วงเงิน 350,000 บาท (สามล้านห้าแสนบาทถ้วน) และ 2) เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา อ.หางดง จ.เชียงใหม่ วงเงิน 350,000 บาท (สามล้านห้าแสนบาทถ้วน) ซึ่งคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ส่งมอบรายงานการศึกษาชั้นกลางของเทศบาลตำบลแม่เหียะ และรายงานการศึกษาชั้นต้นของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา ให้แก่ สท. เรียบร้อยแล้ว

2. จัดโครงการค่ายความสัมพันธ์คนสองวัย (ผู้สูงอายุและเยาวชน) บ้านป่าเป้า เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นการดำเนินการร่วมกับภาคีเครือข่ายการพัฒนาผู้สูงอายุและเยาวชน

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจและตระหนักต่อการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และเป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ผ่านการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวของเยาวชน และการถ่ายทอดประสบการณ์ของผู้สูงอายุ

มีวิทยากรเฉพาะด้านรับผิดชอบและมีครูพี่เลี้ยง เทศบาลหนองตองพัฒนา เป็นแกนหลักช่วยอำนวยความสะดวก สรุปลำดับจำนวนผู้สูงอายุและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่าย 65 คน

3. พัฒนาศักยภาพและการเรียนรู้ของคณะกรรมการบริหารศูนย์อเนกประสงค์ผู้สูงอายุ จำนวน 3 ครั้ง

ครั้งที่ 1 จัดเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2552 ณ ลำปำรีสอร์ท อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง และศึกษาดูงานศูนย์อเนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุในชุมชน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอข้อมูล แลกเปลี่ยนการดำเนินงานของศูนย์อเนกประสงค์ในแต่ละพื้นที่

ได้แก่ พัทลุง สกลนคร และเชียงใหม่ ที่มีลักษณะแตกต่างกัน ประโยชน์ของการดำเนินงานที่มีผลต่อผู้สูงอายุและชุมชน ผู้เข้าร่วมการสัมมนาประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารศูนย์เเนกประสงค์ฯ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง คณะกรรมการบริหารศูนย์เเนกประสงค์ฯ เทศบาลเมืองสกลนคร จ.สกลนคร คณะกรรมการบริหารศูนย์เเนกประสงค์ฯ เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา อ.หางดง จ.เชียงใหม่ ข้าราชการ สท. รวมจำนวน 105 คนเพื่อการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในชุมชน โดยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ

ครั้งที่ 2 จัดเมื่อวันอังคารที่ 4 สิงหาคม 2552 ณ ศูนย์เเนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุในชุมชนป่าเป้า เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอข้อมูล แลกเปลี่ยน ทบทวนบทบาทการดำเนินงานของศูนย์เเนกประสงค์ฯ เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา ซึ่งเป็นต้นแบบในเขตพื้นที่ภาคเหนือที่สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานจากการส่งเสริมและสนับสนุนของท้องถิ่นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุในชุมชน และเชื่อมโยงแนวความคิดงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ที่เป็นมิตรสำหรับผู้สูงอายุเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ เพื่อการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับชุมชนในอนาคต ผู้เข้าร่วมการสัมมนาประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารศูนย์เเนกประสงค์ฯ เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา คณะกรรมการบริหารศูนย์เเนกประสงค์ฯ อำเภอเขาชัยสน คณะกรรมการบริหารศูนย์เเนกประสงค์ฯ เทศบาลเมืองสกลนคร ข้าราชการ สท. และผู้แทน พมจ. เชียงใหม่ รวมจำนวน 111 คน

ครั้งที่ 3 จัดเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 17 กันยายน 2552 ณ ศูนย์เเนกประสงค์เทศบาลเมืองสกลนคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการขยายผลการดำเนินงาน/การสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์ฯ ให้ดียิ่งขึ้น ด้วยกลไกการดำเนินงานของท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จจนเป็นต้นแบบของการศึกษาดูงาน ผู้เข้าร่วมการสัมมนา ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา 90 คน คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง 30 คน คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เทศบาลเมืองสกลนคร 30 คน ผู้แทน พมจ. สกลนคร และผู้แทนพมจ. เชียงใหม่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ สท. จำนวน 11 คน

4. ติดตามผลการดำเนินงานศูนย์เเนกประสงค์จากหน่วยงานที่เข้าร่วมการสัมมนา 4 ภาค เพื่อวางแผน/สนับสนุนการดำเนินงานของจังหวัด และ อปท. ในระยะต่อไป จำนวน 350 องค์กร

2. การดำเนินงานโครงการพัฒนารูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน

ผลการดำเนินงาน

2.1 ศึกษาสำรวจข้อมูลพื้นที่ชุมชนเพื่อเตรียมการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สิ่งอำนวยความสะดวก ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 2 พื้นที่ คือ 1) เทศบาลตำบลแม่เหิยะ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ วงเงิน 350,000 บาท และ 2) เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา อ.หางดง จ.เชียงใหม่ วงเงิน 350,000 บาท โดยการจัดจ้าง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดำเนินงาน 3) เผยแพร่ผลการดำเนินงานตามโครงการให้หน่วยงานและชุมชนที่เกี่ยวข้องได้ทราบ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเรื่องสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ รวมทั้งเรียนรู้ กระบวนการดำเนินงานวิจัยชุมชน เพื่อสร้างการพัฒนาในพื้นที่อื่นเพิ่มเติม โดยการ ผลิตสื่อวีดิทัศน์ เรื่องหมู่บ้านต้นแบบการดูแลและการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ ในวงเงิน 40,000 บาท เผยแพร่ผลการสังเคราะห์การศึกษา ผลิตเป็นหนังสือเรื่องบ้านและชุมชนสำหรับผู้สูงอายุใน ชนบทภาคเหนือ ซึ่งนำเสนอแนวคิดและบทเรียนเพื่อการออกแบบและแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน เผยแพร่ผลให้หน่วยงานและชุมชนที่เกี่ยวข้องได้ทราบและนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงาน

4. งานกองทุนผู้สูงอายุ

กองทุนผู้สูงอายุ ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 มาตรา 13 เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุ ให้มีศักยภาพ ความมั่นคง และคุณภาพชีวิตที่ดีรวมทั้งสนับสนุนกิจกรรมขององค์กรที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสนับสนุน ผู้สูงอายุให้มีความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง

ผลการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุ

- ประชุมคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุ จำนวน 13 ครั้ง
- ประชุมคณะกรรมการพิจารณากลับกรอง โครงการที่ขอรับการสนับสนุนและการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพจากกองทุนผู้สูงอายุ จำนวน 21 ครั้ง
- ประชุมคณะกรรมการด้านการระดมทุน จำนวน 5 ครั้ง
- การเปิดตัวกองทุนผู้สูงอายุ ในงานวันผู้สูงอายุแห่งชาติ (วันที่ 9 เมษายน 2552) โดยมิ นายกรัฐมนตรี (นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) เป็นประธาน
- กองทุนผู้สูงอายุได้เข้าสู่ระบบการประเมินผลการดำเนินงานทุนหมุนเวียน โดยกระทรวงการคลัง และได้รับรางวัลกองทุนหมุนเวียนดีเด่น ประจำปี 2552 ด้านผลการดำเนินงานดีเด่น ประเภทรางวัลชมเชย (10 ส.ค. 52)

- การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานกองทุนผู้สูงอายุทางหนังสือพิมพ์, แผ่นพับ, โปสเตอร์ แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ และชมรมผู้สูงอายุ
- สนับสนุนการจัดงานวันผู้สูงอายุแห่งชาติ การประชาสัมพันธ์ไปยังชีพผู้สูงอายุ และการจัดทำทะเบียนผู้สูงอายุที่มีสิทธิ์รับเบี้ยยังชีพ
- การมอบรางวัลแก่ผู้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายบุคคลดีเด่น, โครงการที่มีการผลการดำเนินงานดีเด่น (งานวันผู้สูงอายุแห่งชาติปี 2552)
- การมอบรางวัลให้องค์กรที่ดำเนินโครงการดีเด่น จำนวน 4 ภาคๆ ละ 1 องค์กร (26 ส.ค. 52)
- การอบรมเชิงปฏิบัติการการเสริมสร้างเครือข่ายในการเขียนโครงการ
 1. การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเครือข่ายโครงการ ดังนี้
 - ภาคเหนือ (จังหวัดพิษณุโลก) จำนวน 17 จังหวัด ผู้เข้าร่วม จำนวน 92 คน
 - ภาคใต้ (จังหวัดสงขลา) จำนวน 14 จังหวัด ผู้เข้าร่วม จำนวน 77 คน
 - ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดอุบลราชธานี) จำนวน 19 จังหวัด ผู้เข้าร่วม จำนวน 95 คน
 - ภาคกลาง (กรุงเทพมหานคร) จำนวน 25 จังหวัด ผู้เข้าร่วม จำนวน 120 คน
 2. การอบรมจะมีการแบ่ง เป็น 2 ส่วน
 - การบรรยายเรื่องความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกองทุนผู้สูงอายุ หลักเกณฑ์การสนับสนุนโครงการ จากกองทุนผู้สูงอายุ และเทคนิคการเขียนโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนโครงการจากกองทุนผู้สูงอายุ โดยวิทยากรจากผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการบริหารกองทุน
 - การฝึกเขียนโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน โดยเป็นการจัดกลุ่มตามจำนวนจังหวัดที่เข้าร่วมการอบรม โดยมีวิทยากรและเจ้าหน้าที่กองทุนผู้สูงอายุ เป็นผู้ช่วยฝึกเขียนโครงการของแต่ละกลุ่ม เพื่อช่วยตรวจสอบความถูกต้องของโครงการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การสนับสนุนโครงการจากกองทุนผู้สูงอายุ
 3. การสุ่มเลือกจังหวัดเพื่อนำเสนอโครงการเป็นรายจังหวัด โดยมีวิทยากรและเจ้าหน้าที่ร่วมแสดงความคิดเห็นหลังจากเสร็จสิ้นการนำเสนอโครงการแต่ละจังหวัด
 4. ข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมประชุม
 - กองทุนผู้สูงอายุควรให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไขโครงการ โดยให้โครงการที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วได้รับอนุมัติทุกโครงการ
 - กองทุนผู้สูงอายุควรกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการให้มีความยืดหยุ่นและเอื้อต่อผู้สูงอายุ

- การอนุมัติโครงการที่ขอรับการสนับสนุนควรมติ ให้มีกลุ่มเป้าหมายวัยอื่น
ร่วมกิจกรรมกับผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

สรุป การสนับสนุนโครงการและกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพจากกองทุนผู้สูงอายุ ปีงบประมาณ 2552

- 1) โครงการที่ขอรับการสนับสนุน จำนวน 193 โครงการ เป็นเงิน 27,523,924 บาท
 - 2) กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายบุคคล จำนวน 3,138 ราย เป็นเงิน 51,082,208 บาท
 - 3) กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายกลุ่ม จำนวน 22 กลุ่ม (112 ราย) เป็นเงิน 2,071,000 บาท
- รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 80,677,132 บาท

2.7 ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรรวิ ธัญญะตุลย์ (2548: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การนำนโยบายการกระจายอำนาจลงสู่
ท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณียุทธศาสตร์การแก้ปัญหาคความยากจน” ผลการศึกษาพบว่า ยุทธศาสตร์
การแก้ปัญหาคความยากจนในรัฐบาลชุดพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร มีการปรับเปลี่ยนต่างจากอดีต
ที่มีการแก้ไขผ่านกระบวนการต่างๆ และมีข้อมูลของความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) เป็นแนวทาง
นโยบายดังกล่าวมีลักษณะสั่งจากบนลงล่าง (Top-Down) การกำหนดแผนและสั่งการโดยตรงมา
จากรัฐบาลผ่านมาสู่ผู้ว่าฯ CEO แล้วลงไปที่อำเภอ โดยขาดการเชื่อมโยงกับท้องถิ่น เนื่องจากคนใน
ชุมชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วม

สำหรับปัญหาและข้อจำกัดของการนำนโยบายไปปฏิบัติสู่การปฏิบัติในระดับท้องถิ่น
พบว่า

1. ยุทธศาสตร์ดังกล่าวเป็นยุทธศาสตร์ที่เกิดจากการหาเสียงของฝ่ายการเมือง
ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ว่าเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง หรือระบบราชการไม่ถูกกระตุ้น
โดยฝ่ายการเมืองจะทำให้กระบวนการขาดความต่อเนื่อง และขาดการเชื่อมโยงกับท้องถิ่น

2. ทศนคติของผู้บริหารส่วนกลางที่มององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าไม่มี
ศักยภาพ การบริหารงานแบบ CEO ทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติถูกรวมอยู่ที่ส่วนกลางเพียงฝ่าย
เดียว เป็นการแบ่งอำนาจจากส่วนกลางไปกระจุกตัวอยู่แค่จังหวัดแต่การกระจายไปไม่ถึงองค์กรส่วน
ท้องถิ่น ท้องถิ่นถูกผลักให้รับผิดชอบแค่ การจัดการ โครงสร้างพื้นฐานและงานบริการประชาชนใน
ท้องถิ่น

3. มีการถ่ายโอนภารกิจบางส่วนแต่ไม่มีการโอนงบประมาณ นโยบายที่ถูกสร้างขึ้นภายใต้แนวคิดประชานิยม ที่มีลักษณะขายตรง ทำทุกอย่างเพื่อคะแนนเสียง ซึ่งจุดอ่อนของนโยบายประชานิยมทำให้ท้องถิ่นรอความช่วยเหลือจากรัฐบาลและส่วนกลางเพียงฝ่ายเดียว ประชาชนขาดจิตสำนึก แรงกระตุ้นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่น

4. การปฏิบัติการที่ซ้ำซ้อนระหว่างภูมิภาคและท้องถิ่นขาดการบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูล ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณ ไม่สามารถใช้จ่ายเงินงบประมาณได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ นำมาซึ่งความไร้ประสิทธิภาพประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะ

1. รัฐบาลควรกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริงทุกมิติและมอบอำนาจให้ท้องถิ่นดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์แก้ปัญหาความยากจน

2. ส่วนภาครัฐฯ ตั้งหน่วยงานตรวจสอบการทำงานของท้องถิ่น ว่ามีการใช้เงินอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ ซึ่งหากมีการทุจริตก็ให้ดำเนินการตามกฎหมาย

3. ปัญหาความยากจน เป็นปัญหาซ้ำซากจึงต้องแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่องไม่ยึดติดกับตัวผู้นำหรือนโยบายทางการเมือง เป้าหมายสำคัญคือทำให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

มณฑิธร เลิศรัฐการ (2548: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การนำนโยบายการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนออกประสงค์ไปปฏิบัติ” ผลการศึกษาพบว่า ในเรื่องนี้มี การถ่ายโอนนโยบาย และแปลงนโยบายไปสู่งานปฏิบัติทั้ง 3 หน่วยงานอย่างชัดเจน ได้แก่ (1) กระทรวงมหาดไทย (2) กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (3) สำนักอุทยานซอฟต์แวร์แห่งประเทศไทย ในส่วนของความเป็นไปได้ในการนำนโยบายไปปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง กล่าวคือ ในแง่ของการปฏิบัติสามารถดำเนินการได้ทั้งด้านเทคนิคและทรัพยากรบริหาร แต่ในแง่การตัดสินใจ และการจัดการเงินนโยบายมีโอกาสเกิดปัญหาและอุปสรรคจนไม่สามารถดำเนินการได้ทันตามเวลาที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากความขัดแย้งในการจัดสรรงบประมาณลงสู่หน่วยงานปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง

วัฒนะชัย ยะนินทร (2547: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “การนำนโยบายหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไปปฏิบัติ กรณีศึกษา กลุ่มแปรรูปผ้าฝ้าย อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น” ผลการศึกษาพบว่า

1. การนำนโยบายหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ไปสู่การปฏิบัติ พบว่า อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ได้แปลงนโยบายสู่การปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ของจังหวัด และนโยบายระดับชาติ ซึ่งมีเป้าหมายหลัก 3 ประการ คือ มาตรฐานผลิตภัณฑ์คุณภาพระดับโลก ซึ่งมีเอกลักษณ์เป็นที่ลือ

ชื่อเพียงหนึ่งเดียว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการปรับปรุงเทคโนโลยี โดยเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องมีความตระหนัก และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายดังกล่าวเป็นอย่างดี

2. แนวทางส่งเสริมและสนับสนุน ด้านนโยบายหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมด้านกฎหมายและการส่งเสริมด้านการตลาดจำหน่ายสินค้า

3. ปัญหาและอุปสรรค ของการนำนโยบายหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ไปสู่การปฏิบัติของอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น พบว่ามี 3 ประเด็นใหญ่คือ ปัญหาความไม่พร้อมด้านบุคลากร วัตถุประสงค์ของนโยบายที่ไม่ชัดเจน และการขาดเทคโนโลยี เครื่องมือสื่อสารสนับสนุน สมสิทธิ์ ชัยรัตนมโนกร (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การนำมาตรการด้านความปลอดภัยไปปฏิบัติของโรงงานอุตสาหกรรมไม้ยางพารา: ศึกษากรณีจังหวัดยะลา” ผลการศึกษาพบว่า

1. การนำมาตรการด้านความปลอดภัย ของโรงงานอุตสาหกรรมไม้ยางพารา ไปปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมี 2 บทบาท ได้แก่

- บทบาทด้านการส่งเสริม ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่าหัวหน้างานมีความรู้ ความเข้าใจตระหนักถึงปัญหา การประเมินปัญหาและการป้องกันควบคุมอันตรายจากการทำงานได้ โน้มน้าว จูงใจพนักงาน มีความรู้สึกร่วมในการให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในการทำงาน มีการกำหนดนโยบายความปลอดภัยเป็นลายลักษณ์อักษร

- บทบาทด้านการป้องกัน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่า มีการสำรวจตรวจสอบการทำงานของเครื่องจักร เครื่องมือและอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภัยและพร้อมใช้งาน มีมาตรการควบคุมป้องกันที่ดี เช่น การจัดระบบข้อมูลด้านการเลื่อยไม้ การจัดการเกี่ยวกับการสัมผัสฝุ่น ระบบการตรวจสอบและเฝ้าระวัง ส่งลูกจ้างระดับบริหาร ระดับปฏิบัติการ และระดับหัวหน้างานเข้ารับการฝึกอบรมที่เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย

2. ปัจจัยด้านประสบการณ์ทำงาน การได้รับการอบรมด้านความปลอดภัยในการทำงานไม่มีผลต่อการนำมาตรการด้านความปลอดภัย ไปใช้ในโรงงานอุตสาหกรรมไม้ยางพารา

3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการนำมาตรการด้านความปลอดภัย ไปใช้ในโรงงานอุตสาหกรรมไม้ยางพารา คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงาน การควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่รัฐ ส่วนความรับผิดชอบต่อสังคม และระดับความคาดหวังต่อประโยชน์ที่จะได้รับ ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการนำมาตรการด้านความปลอดภัยไปใช้ในอุตสาหกรรมไม้ยางพารา

กิติพงษ์ เร่งถนอม (2550: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริการงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ: ศึกษาเฉพาะกรณี เทศบาลตำบลยาง

เนิ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษาพบว่า การจัดบริการสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลยางเนิ่งเป็นการบริหารจัดการที่ตรงกับความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุ เพราะนโยบายของคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลยางเนิ่ง ได้ให้ความสนใจและเห็นความสำคัญของผู้สูงอายุมากขึ้น การพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยการแจกเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุเป็นที่ต้องการของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก น่าจะเพิ่มวงเงินให้สูงขึ้นด้วย ปัญหาของผู้สูงอายุเป็นปัญหาที่ใหญ่ซึ่งไม่อาจแก้ไขให้หมดไปได้

ดังนั้น ผู้สูงอายุจึงควรได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐมากขึ้น อันจะส่งผลให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุดีขึ้น

ฉัฐวรรณ เปี้ยลัดดา (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การนำแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรภาครัฐสู่การปฏิบัติ กรณีศึกษา: ศูนย์สร้างทาง กรมทางหลวง” ผลการศึกษาพบว่า

1. ปัจจัยที่ส่งผลการนำแผนยุทธศาสตร์สู่การประเทศ พบว่าบุคลากรในทุกระดับของหน่วยงานเป็นปัจจัยที่สำคัญและมีส่วนผลักดันยุทธศาสตร์ขององค์กรไปสู่เป้าหมาย และผู้บริหารระดับสูงก็เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อความสำเร็จและความล้มของการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งปัจจัยในด้านการวางแผนงบประมาณและการจัดสรรทรัพยากรก็มีผลต่อความสำเร็จของการนำแผนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติเช่นกัน

2. แนวทางการเชื่อมโยงแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติในหน่วยงานพบว่า ขึ้นอยู่กับยุทธศาสตร์ที่หน่วยงานกำหนดขึ้น ได้มีการสื่อสารและถ่ายทอดไปยังผู้บริหารระดับต่างๆ และบุคลากรอย่างทั่วถึง ส่งผลให้บุคลากรสามารถเชื่อมโยงกลยุทธ์สู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่ผู้บริหารเป็นผู้นำในการปรับเปลี่ยนองค์กร ผลักดันวิสัยทัศน์ ปลุกขวัญกำลังใจ สร้างศรัทธา ความเชื่อมั่น กำหนดแผนยุทธศาสตร์ แผนดำเนินการ และโครงการที่เป็นรูปธรรม รวมทั้งแนวทางที่หน่วยงานมีการวางระบบควบคุมภายในเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการดำเนินงานและการบริหารงานทาง

3. การดำเนินมาตรการเชิงยุทธศาสตร์ พบว่า หน่วยงานต้องมีการปรับโครงสร้างองค์กร เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในด้านนโยบายและการบริหารจัดการในการนำกลยุทธ์และการบริหารทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ และต้องมีการวางแผนการใช้งบประมาณที่สัมพันธ์กับงบประมาณกับงบประมาณรายได้ที่ได้รับอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงของการจัดสรรงบประมาณ ในขณะที่เดียวกันต้องสนับสนุนพัฒนาการจัดทำแผนการบำรุงรักษาเครื่องจักรกลและการแท่งจำหน่ายเครื่องจักรกลที่มีสภาพเก่าไม่คุ้มค่าในการซ่อมและไม่เหมาะสมที่จะนำไปใช้งาน ค่าเฉลี่ย 3.64 รวมทั้งมาตรการที่หน่วยงานมีการเตรียมเครื่องจักรและอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน เพื่อให้การดำเนินโครงการต่างๆเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การติดตามและประเมินผล พบว่าการติดตามและประเมินแผนกลยุทธ์เป็นปัจจัยที่สำคัญในการวัดผลความสำเร็จของงานที่สำคัญอย่างยิ่ง และผู้บริหารระดับสูงมีหน้าที่สำคัญในการประเมินและตรวจสอบผลการดำเนินงาน นอกจากนี้หน่วยงานควรมีกระบวนการในการตรวจสอบและวิเคราะห์สมรรถภาพของทรัพยากรที่ใช้ รวมไปถึงผลของการออกแบบและการก่อสร้างทาง ตลอดจนมีการติดตามและประเมินแผนยุทธศาสตร์ในหน่วยงานเน้นไปที่ปัจจัยแห่งความสำเร็จและดัชนีวัดผลขององค์กร

5. ผลการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ พบว่า ผลของการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ นั้น ทำให้หน่วยงานมีกระบวนการก่อสร้างทางที่ถูกต้องตามขั้นตอนและตรวจสอบได้และทางหลวงมีคุณภาพได้มาตรฐานเป็นไปตามข้อกำหนด รวมทั้ง สามารถปฏิบัติงานเร่งด่วน ถูกเงิน ได้ทันเหตุการณ์อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีผลสำคัญของการปฏิบัติงานตามแผนยุทธศาสตร์ในหน่วยงานสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของกรมทางหลวง และกระทรวงคมนาคม

สาวิตรี รัตนชูโชติ (2552: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “การเข้าถึงสิทธิของคนพิการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550” ผลการศึกษาพบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 31-40 ปี ด้านสถานภาพสมรส โสด ด้านการศึกษาระดับมัธยม อาชีพลูกจ้างหรือพนักงาน พิการทางกายหรือการเคลื่อนไหว สิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพสำหรับคนพิการในชุมชนให้ความสำคัญกับรถวีลแชร์/รถเข็น
2. การรับรู้เกี่ยวกับสิทธิตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ในภาพรวมพบว่า มีการรับรู้อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 0.89
3. ระดับการเข้าถึงสิทธิตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 ประกอบด้วย ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านกายภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 0.70
4. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าถึงสิทธิของคนพิการได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ ประเภทความพิการ และสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพในชุมชนเมือง คือ ทางลาดขึ้น-ลง ห้องน้ำคนพิการ รถวีลแชร์/รถเข็น

จำรูญ จะโรรัมย์ (2549: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “ความสำเร็จของการนำนโยบายกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ไปปฏิบัติ: ศึกษากรณีสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดภาคเหนือตอนบนและภาคเหนือตอนล่าง” ผลการศึกษาพบว่า ความสำเร็จของการนำนโยบายกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ไปปฏิบัติทั้ง 5 ยุทธศาสตร์ โดยภาพรวมยุทธศาสตร์อยู่ในระดับปานกลาง

ในยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างกลไกการคุ้มครองทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง ในยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างหลักประกันในเป็นโอกาสอยู่ในระดับปานกลาง ในยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพความมั่นคงในการดำรงชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ในยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาสังคมให้สมดุลอยู่ในระดับปานกลาง ในยุทธศาสตร์ที่ 5 การปรับระบบบริหารจัดการเพิ่มประสิทธิภาพความทันสมัยและความโปร่งใสในการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการและเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความสำเร็จอยู่ในระดับมาก

ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ไปปฏิบัติ ได้แก่ อายุ ประสบการณ์การปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาค สถานภาพการสมรส ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการและเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ไปปฏิบัติ

มานพ ต้นสุภายน และชญญ์ ฉัตรกมลวรกิจ (2553: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “การประเมินมาตรฐานการส่งเสริมสวัสดิภาพและคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมในชุมชน เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา อำเภอลำดอง จังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุในตำบลหนองตองผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัดมาตรฐานผู้สูงอายุทั้ง 4 ด้านสามารถสรุปได้ดังนี้ ด้านความมั่นคงในชีวิตด้านสุขภาพ พบว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับการตรวจสุขภาพทั่วไปประจำปี คิดเป็นร้อยละ 86.70 และผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแลและรักษาโรคเมื่อเจ็บป่วย คิดเป็นร้อยละ 97.70 ด้านครอบครัวและการอยู่อาศัย ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับครอบครัวหรือในบริเวณใกล้เคียงกันคิดเป็นร้อยละ 96.00 ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับบุตร/ธิดา และคู่สมรส คิดเป็นร้อยละ 44.60 และ 36.90 ตามลำดับ รองลงมาคือ อยู่คนเดียว คิดเป็นร้อยละ 10.30 ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน พบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบหรือถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจ คิดเป็นร้อยละ 100.00 ด้านการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับการศึกษาอบรม เรียนรู้ ตามความสนใจ ความถนัดหรือความต้องการ คิดเป็นร้อยละ 78.30 และเข้าถึงบริการข้อมูลข่าวสาร คิดเป็นร้อยละ 97.80 ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 71.50 และผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานและมีงานทำ คิดเป็นร้อยละ 63.40 และผู้สูงอายุที่มีเงินออม คิดเป็นร้อยละ 62.00 ด้านสังคมพบว่า ผู้สูงอายุที่ได้ปฏิบัติศาสนกิจที่ตนนับถือ คิดเป็นร้อยละ 96.70 และที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 80.20 ตลอดจนผู้สูงอายุที่มีการถ่ายทอดภูมิปัญญา/องค์ความรู้หรือทักษะชีวิตให้กับลูกหลานหรือชุมชน คิดเป็นร้อยละ 94.70 ซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของ

ชุมชนท้องถิ่นและการหนุนเสริมศักยภาพของกลุ่มผู้สูงอายุในตำบลหนองตองเป็นสำคัญ

จัทร์เพ็ญ ทะเรรัมย์ (2551: บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบ “รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลจาง อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า โดยเฉลี่ยผู้สูงอายุมีความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมประจำวันในระดับดี ด้านสุขภาพจิตโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ด้านสถานภาพทางสังคมโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สถานภาพทางเศรษฐกิจโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับไม่ดี ด้านสภาพแวดล้อมโดยเฉลี่ยผู้สูงอายุมีสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี ด้านสุขภาพกายโดยเฉลี่ยผู้สูงอายุมีสุขภาพกายอยู่ในระดับไม่ดีตามลำดับ

รูปแบบการดูแลคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุพบว่า 1) การให้บริการการศึกษา ผู้สูงอายุได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่องไม่เป็นทางการ เช่น การบอกเล่า การให้คำแนะนำ ทางหอกระจายข่าวและระบบเสียงไร้สายของเทศบาล 2) การให้บริการสาธารณสุข เป็นการให้การรักษาแต่ขาดการส่งเสริมให้มีความรู้การดูแลสุขภาพ เช่น เทศบาลให้ยาสามัญประจำบ้าน เพื่อนบ้านให้ยาสมุนไพรหม้อหรือยาต้ม และการจับเส้น และมีรถกู้ชีพฉุกเฉินบริการรับ-ส่งไปโรงพยาบาล 3) การให้บริการที่อยู่อาศัย ซ่อมแซมที่อยู่อาศัยโดยใช้การเกณฑ์แรงงานกันในชุมชน และให้ที่อยู่อาศัยชั่วคราวสำหรับผู้ไร้ที่พึ่ง 4) การบริการประกันรายได้ ผู้สูงอายุได้รับเบี้ยยังชีพ เดือนละ 500 บาท และทุกชุมชนมีกลุ่มฌาปนกิจหมู่บ้าน 5) การบริการด้านสังคม ได้รับแจกผ้าห่มกันหนาว และกิจกรรมวันผู้สูงอายุ และการไปร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา 6) การให้บริการนันทนาการ เป็นกิจกรรมการส่งเสริมร่วมกับกิจกรรมอื่นให้ผู้สูงอายุได้เคลื่อนไหวร่างกาย ได้แก่วันสำคัญทางศาสนาต่างๆ ประเพณีท้องถิ่น

ดิณณา คัญใหญ่ (2546: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การนำนโยบายการจัดทำทะเบียนและบัตรประจำตัวเกษตรกร ปี 2544 ไปปฏิบัติ: ศึกษากรณีจังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า เท่าที่ผ่านมาการนำนโยบายการจัดทำทะเบียนและบัตรประจำตัวเกษตรกรไปสู่การปฏิบัติในจังหวัดเชียงรายความสำเร็จในภาพรวมอยู่ในค่อนข้างสูง โดยสถาบันราชภัฏประเมินว่า สำเร็จระดับสูงขณะที่กรมส่งเสริมการเกษตรประเมินว่า ระดับความสำเร็จค่อนข้างสูง และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรประเมินว่าความสำเร็จในระดับปานกลางตามลำดับ หากเปรียบเทียบความสำเร็จระหว่างปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลการดำเนินงานตามนโยบาย พบว่า กระบวนการมีความสำเร็จมากกว่าผลการดำเนินงานและปัจจัยนำเข้า ตามลำดับ ทั้งนี้ได้รับเงินทะเบียนเกษตรกรได้จำนวน 142,819 ครัวเรือน จากจำนวนครัวเรือนเกษตรกรเป้าหมายที่กำหนดไว้ 194,558 ครัวเรือน หรือร้อยละ 73.41

ปัญหาอุปสรรคในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ได้แก่ 1) มีระยะเวลาปฏิบัติสั้นเกินไปและจำนวนเจ้าหน้าที่มีน้อย จึงต้องเร่งดำเนินงานทำให้ผลการดำเนินงานขาดประสิทธิภาพ 2)

งบประมาณในการดำเนินงานมีไม่เพียงพอ 3) การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงทำให้เกษตรกรไม่ทราบนโยบายชัดเจนและไม่เห็นความสำคัญจึงไม่ไปขึ้นทะเบียนตามที่นัดหมาย 4) แบบรับขึ้นทะเบียนมีข้อมูลมากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติสับสนในคำนิยามต่างๆ 5) เกษตรกรกลัวถูกเก็บภาษีจึงไม่ให้ข้อมูลตรงกับความจริง 6) เกษตรกรชาวเขามีปัญหาเรื่องภาษาและการสื่อสารต้องใช้ล่ามแปลทำให้เสียเวลา

ปรีชา ทองคำเยี่ยม (2549: บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการนำโครงการปลูกป่าประชารัฐไปสู่การปฏิบัติ กรณีศึกษา ตำบลท่าสายและตำบลป่าอ้อดอนชัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า 1. ระดับของความสำเร็จของการนำโครงการปลูกป่าประชารัฐสู่การปฏิบัติ ในภาพรวมในด้านการมีส่วนร่วมในโครงการ และความร่วมมือจากองค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐ มีความสำเร็จอยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการนำโครงการปลูกป่าประชารัฐสู่การปฏิบัติ ได้แก่ อาชีพ การศึกษา สถานภาพทางสังคม ความรู้ความเข้าใจในโครงการ ความชัดเจนของโครงการปลูกป่า การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ภาวะผู้นำ ทักษะติดต่อโครงการ การดำเนินกิจกรรมพัฒนาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ได้แก่ เพศ และอายุ

3. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน คือ 1) ด้านผู้นำชุมชน ได้แก่ การตัดสินใจในการเข้าร่วมกิจกรรมและการดำเนินการในโครงการแต่เพียงผู้เดียว และผู้นำขาดความเข้าใจในการดำเนินโครงการ 2) ด้านการสนับสนุนจากองค์กรท้องถิ่น ได้แก่ ขาดการสนับสนุนด้านเงินทุนและอุปกรณ์และให้ความสำคัญในการปลูกป่าและการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ค่อนข้างน้อย 3) ด้านหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ การให้การสนับสนุนและการดำเนินการปลูกป่าไม่ต่อเนื่องและขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

4. ปัญหาอื่นๆ ได้แก่ ปัญหาพื้นที่ทับซ้อนกับอุทยานแห่งชาติ และความเข้าใจในการดำเนินงานไม่ตรงกัน

อัญญา สาเรือง (2549: บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคของการนำระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ.2548 ไปปฏิบัติ ผลการศึกษาพบว่า 1. กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ.2548 แต่ยังไม่สามารถตีความระเบียบเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามระเบียบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ปัญหาและอุปสรรคของการนำระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ.2548 ไปปฏิบัติ ได้แก่ ปัญหาการขาดบุคลากรทั้งทางด้านปริมาณ ความรู้

ความสามารถ และความร่วมมือ ปัญหาการขาดงบประมาณในการดำเนินการ ปัญหาการขาดอำนาจ และความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยผู้คุมนโยบายกับหน่วยปฏิบัติ ปัญหาการขาดความสนับสนุนของสังคมในภาคต่างๆ

3. ผลที่ได้จากการศึกษาจะนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ.2548 โดยมีข้อเสนอแนะคือ ควรให้การให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับระเบียบแก่หน่วยงานของรัฐที่ต้องปฏิบัติตามระเบียบและประชาชนซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับระเบียบ กำหนดให้งานการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นงานหนึ่งของหน่วยงานของรัฐต้องทำ เพื่อจักได้มีการจัดสรรบุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการดำเนินการ ควรที่จะมีหน่วยงานเฉพาะเพื่อวิเคราะห์โครงการของรัฐทุกโครงการก่อนที่จะนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณา กำหนดให้หน่วยงานของรัฐจัดทำแผนงาน โครงการ กิจกรรมต่างๆ ในการดำเนินการตามระเบียบ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนของการแปลงนโยบายไปสู่แผนงาน โครงการ กิจกรรม และการให้มีการปฏิบัติตามแผนงาน โครงการ กิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งมีการกำกับติดตาม และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ควรให้กลุ่มต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานของรัฐ ตั้งแต่ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันปรับปรุง ร่วมกันแก้ไข

ราชนนท์ สุวรรณหิตาทร (2548: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อการนำนโยบายการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกลำไย ปี 2548 ไปปฏิบัติ: ศึกษากรณีจังหวัดน่าน ผลการศึกษาพบว่า ในการดำเนินงานที่ผ่านมา การนำนโยบายการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกลำไยปี 2548 ไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดน่าน ความสำเร็จในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง

โดยคณะเจ้าหน้าที่ผู้รับขึ้นทะเบียนและตรวจสอบแบบคำร้องของขึ้นทะเบียน คณะเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ปฏิบัติการฯ และคณะเจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูลและจัดส่งข้อมูลการขอขึ้นทะเบียนสรุปว่ามีผลสำเร็จในระดับที่ค่อนข้างสูง หากเปรียบเทียบความสำเร็จระหว่างปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลการดำเนินงานพบว่า ผลการดำเนินงานมีระดับความสำเร็จมากกว่า กระบวนการและปัจจัยนำเข้าตามลำดับ ทั้งนี้การขึ้นทะเบียนเกษตรกร ผู้ปลูกลำไยปี 2548 จังหวัดน่านได้จำนวน 8,345 ราย จากจำนวนเป้าหมายที่กำหนดไว้ 9,805 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 85.10

ปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยสรุป ได้แก่

1. มีระยะเวลาปฏิบัติสั้นเกินไปและจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติมีน้อย จึงต้องเร่งดำเนินงาน ทำให้มีผลการดำเนินงานขาดประสิทธิภาพ
2. งบประมาณและอัตรากำลังในการดำเนินงานมีจำกัด

3. มีระยะเวลาในการประชาสัมพันธ์กระชั้นชิดและไม่ทั่วถึง ทำให้เกษตรกรไม่ทราบนโยบายชัดเจนและไม่เห็นความสำคัญจึงไม่ไปขึ้นทะเบียนตามที่นัดหมาย
4. แบบรับขึ้นทะเบียนมีข้อมูลมากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสับสนในคำนิยามต่างๆ
5. วิธีการและขั้นตอนยุ่งยาก เช่น การใช้เอกสารทะเบียนบ้าน เอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกิน ประกอบหลักฐานในการขอรับขึ้นทะเบียน ทำให้เกษตรกรไม่สะดวกและไม่มาขึ้นทะเบียน
6. เกษตรกรกลัวถูกเก็บภาษีจึงไม่ให้ข้อมูลตรงกับความจริง
7. เกษตรกรชาวไทยภูเขาบนพื้นที่สูงมีปัญหาเรื่องภาษาและการสื่อสารต้องใช้ล่ามแปลทำให้เสียเวลา

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ในครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี ดำเนินการโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-Informant) รวมทั้งใช้การสังเกตการณ์ การศึกษาทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจาก เอกสาร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 แนวคิดในการศึกษา

แนวคิดในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ใช้ทฤษฎีตัวแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติ ตลอดจน ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ และเงื่อนไขที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ อันจะสามารถส่งผลกระทบต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ตามการ ทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 มาเป็นแนวทางเบื้องต้นในการศึกษา

3.2 วิธีการศึกษา

การศึกษานี้ อาศัยกระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นเครื่องมือสำคัญ ประกอบด้วย

- ข้อมูลจากเอกสาร โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร วิทยานิพนธ์ งานวิจัยของ หน่วยงานต่างๆ วารสาร และบทความจากสื่อสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง
- การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-Informant) โดยอาศัยแนวสัมภาษณ์ตามประเด็นที่ต้องการศึกษา
- การสังเกต โดยสังเกตพฤติกรรม กระบวนการกลุ่ม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของ ชมรมผู้สูงอายุ ประเพณี วัฒนธรรม และพิธีกรรมต่างๆ ในชุมชน เพื่อสังเกตการณ์มีส่วนร่วม บทบาท และศักยภาพของผู้สูงอายุในชุมชน

3.3 กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ เป็นกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ ของอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ประกอบด้วย

3.2.1 กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ปฏิบัติตามนโยบายระดับจังหวัด ได้แก่ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดน่าน หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาสังคม หรือผู้ที่พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดน่านมอบหมายให้รับผิดชอบ

3.2.2 กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ปฏิบัติตามนโยบายระดับท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค้การบริหารส่วนท้องถิ่นของแต่ละตำบล นักพัฒนาชุมชนประจำตำบล หรือผู้ที่นายกองค้การบริหารส่วนตำบลมอบหมายให้รับผิดชอบ

3.2.3 กลุ่มชาวบ้านที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประธานชมรมผู้สูงอายุระดับตำบล

กลุ่มต่างๆ ในตารางที่ 3.1 เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้านผู้สูงอายุที่สำคัญ ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีคุณสมบัติพิเศษ เป็นผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยจะเน้นเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ คือ กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ปฏิบัติตามนโยบายระดับจังหวัด เจ้าหน้าที่รัฐในระดับท้องถิ่น และประธานชมรมผู้สูงอายุระดับตำบล และผู้สูงอายุเนื่องจากเป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการนำนโยบายไปปฏิบัติและรับผลของการปฏิบัติตามนโยบายนั้น เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเอกสารและการสังเกต ให้ข้อมูลสามารถส่งผลต่อข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติได้มากยิ่งขึ้น ดังนี้

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ	จำนวน(คน)
1. กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ปฏิบัติตามนโยบายระดับจังหวัด	2
2. กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ปฏิบัติตามนโยบายระดับท้องถิ่น	32
3. ประธานชมรมผู้สูงอายุ	15
รวม	49

3.4 แนวทางการสนทนาหรือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

การศึกษาการนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ ของอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ได้ใช้แนวสนทนาหรือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ กรอบในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ยึดหลักจาก ทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติ และการทบทวนวรรณกรรมจากบทที่ 2 มาเป็นกรอบเบื้องต้นในการตั้งคำถามในการสัมภาษณ์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

- ชื่อ – สกุล
- เพศ
- อายุ
- การศึกษา
- อาชีพ
- ตำแหน่ง
- ประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง

ส่วนที่ 2 การนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

- การให้ความสำคัญของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ
- แนวทางการดำเนินกิจกรรมตามแผนพัฒนาผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง
- วัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุ
- หน่วยงานย่อยที่รับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ
- กระบวนการในการติดต่อสื่อสาร
- แนวทาง วิธีการในการดำเนินงานร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ
- ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาและกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน

ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจในการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

- ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงของเจ้าหน้าที่ที่
รับผิดชอบ
- ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์ การดำเนินงานในแผนผู้สูงอายุฉบับ
ปรับปรุง
- ระเบียบขั้นตอนต่างๆ ในการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ
- วัตถุประสงค์ เป้าหมายของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง
- กฎหมาย นโยบายต่างๆที่เกี่ยวข้อง
- วิธีการในการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง
ไปปฏิบัติให้กับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ

ส่วนที่ 4 ขั้นตอนในการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ของอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

- วิธีการในการเข้าไปเสริมสร้างกิจกรรมเกี่ยวกับการนำแผนผู้สูงอายุฉบับ
ปรับปรุงไปปฏิบัติในชุมชน
- กิจกรรมต่างๆที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
- การเสริมสร้างศักยภาพในตัวผู้สูงอายุ
- บทบาทของผู้สูงอายุในชุมชน สังคม ที่อาศัยอยู่
- แนวทางในการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ

ส่วนที่ 5 การรับรู้และความต้องการการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ของอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

- การออกให้ความรู้และบริการ ประชาสัมพันธ์ หรือไม่ ในเรื่องใดบ้าง
- การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมต่างๆ
- ความสอดคล้องของกิจกรรมกับความต้องการของผู้สูงอายุ และบริบทในชุมชน
- ความคาดหวังที่เกิดขึ้นในการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ

**ส่วนที่ 6 ผลการดำเนินงานของการนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ของอำเภอ
เวียงสา จังหวัดน่าน**

- กิจกรรมที่ได้เข้าไปส่งเสริมให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ
- กิจกรรมที่เกิดขึ้นเองจากกลุ่มผู้สูงอายุ
- การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเพื่อการช่วยเหลือและพึ่งพากัน
- การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้สูงอายุในการวางแผนการสร้างหรือดำเนินกิจกรรม

ต่างๆ

- ผลตอบรับของการดำเนินกิจกรรม
- ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม
- การนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติประสบความสำเร็จหรือความ

ล้มเหลวในการดำเนินงาน

- ความรู้ ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่กับการดำเนินงานที่ผ่านมา

**ส่วนที่ 7 ปัญหาและอุปสรรคในการนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ของอำเภอ
เวียงสา จังหวัดน่าน**

- ความชัดเจนของวัตถุประสงค์
- บุคลากร
- งบประมาณ
- วัสดุอุปกรณ์
- ความร่วมมือภายในองค์กร
- การสนับสนุนและความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินงานการนำแผน

ผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ

**ส่วนที่ 8 ข้อเสนอแนะในการนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ของอำเภอเวียงสา
จังหวัดน่าน**

- ข้อเสนอแนะการดำเนินงานในปัจจุบัน
- ข้อเสนอแนะการดำเนินงานในอนาคต

3.5 วิธีพัฒนาแนวทางสัมภาษณ์

ขั้นตอนในการพัฒนาประเด็นสัมภาษณ์เจาะลึก เริ่มจากศึกษาข้อมูลเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลังจากพัฒนาประเด็นการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้ศึกษาได้นำประเด็นที่พัฒนาไปเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

3.6 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้การสัมภาษณ์ การพูดคุย สังเกตบริบท และทำการจดบันทึกข้อมูล และขออนุญาตนำข้อมูลต่างๆที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล มาพิมพ์เผยแพร่ในงานวิจัยของผู้ศึกษาในการเก็บข้อมูล ผู้ศึกษาจะแจ้งวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลให้กับผู้ให้ข้อมูลทุกรายได้รับทราบ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกดำเนินการโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้วิธีการพูดคุยอย่างเป็นทางการแบบเจาะลึกตามแนวคำถามที่เตรียมไว้ และทำการวิเคราะห์ให้เชื่อมโยงตามความสอดคล้องของเนื้อหา ยึดหลักการกระเทียบเคียงกับแนวคิด ทฤษฎี ควบคู่กับบริบทและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารต่างๆ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกของแต่ละบุคคลมาทำการวิเคราะห์จัดหมวดหมู่เทียบเคียงกับแนวคิดทฤษฎี ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และบริบท โดยผู้ศึกษาได้นำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่เพื่อให้เห็นความชัดเจนพร้อมกับความสัมพันธ์ของหน่วยงานที่นำแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ให้เชื่อมโยงกับทฤษฎีตัวแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติ

3.8 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

3.8.1 การนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง การนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ที่รัฐบาลได้กำหนดขึ้นในระดับประเทศไปปฏิบัติ ในระดับของอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

3.8.2 การนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ หมายถึง การที่หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับจังหวัด และท้องถิ่นมีการดำเนินงาน กิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุภายใต้แผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครอง พิทักษ์สิทธิ และผลประโยชน์ให้กับผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

3.8.3 ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

3.8.4 เจ้าหน้าที่ของรัฐระดับจังหวัด หมายถึง พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดน่าน หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาสังคม หรือผู้ที่พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดน่าน มอบหมายให้รับผิดชอบในการนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฯไปปฏิบัติ ในเขตอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

3.8.5 เจ้าหน้าที่ของรัฐระดับท้องถิ่น หมายถึง นายกองค้การบริหารส่วนท้องถิ่นของแต่ละตำบล นักพัฒนาชุมชนประจำตำบล หรือผู้ที่นายกองค้การบริหารส่วนตำบลมอบหมายในการนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ของอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

3.8.6 ชมรมผู้สูงอายุ หมายถึง การรวมกลุ่มกันของประชาชนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปในแต่ละหมู่บ้าน แต่ละตำบล ในเขตอำเภอเวียงสา มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มสมาชิกอยู่ตลอดเวลา

3.8.7 การรับรู้ หมายถึง การรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ทั้งสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้นำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติในระดับจังหวัด ท้องถิ่น และผู้สูงอายุที่เป็นผู้รับผลจากการนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ

3.8.8 การเรียนรู้ หมายถึง แนวทางการดำเนินงาน กิจกรรม การศึกษาหาความรู้ สร้างความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงของเจ้าหน้าที่ผู้นำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง ไปปฏิบัติในระดับจังหวัดและท้องถิ่น ที่จะได้นำข้อมูลที่มีอยู่แล้วมาปรับ ประยุกต์ และพัฒนาเพื่อให้เกิดประโยชน์กับตัวของผู้สูงอายุ และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ได้สภาพแวดล้อม สังคม และสิ่งที่มีมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

3.8.9 ความต้องการ หมายถึง ความต้องการที่จะได้รับงบประมาณ ข้อมูล ความรู้ การสนับสนุน และแนวทางการดำเนินกิจกรรมต่างๆในด้านผู้สูงอายุของเจ้าหน้าที่ในระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่น ความต้องการที่จะได้รับการส่งเสริมและสวัสดิการต่างๆจากภาครัฐของผู้สูงอายุ เพื่อที่จะให้มีความมั่นคงในการดำเนินชีวิตมากขึ้น

3.8.10 แนวทางการดำเนินงาน หมายถึง กิจกรรมในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุภายใต้แผนพัฒนาในระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่นที่ได้มีการดำเนินงานแล้ว และพัฒนาขึ้นในแต่ละปี ซึ่งยึดแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงเป็นกรอบในแนวทางการดำเนินงาน เพื่อสร้างสวัสดิการที่มั่นคงและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุต่อไป

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ได้มุ่งศึกษาถึง การนำนโยบายไปสู่ การปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยจะแสดงให้เห็นถึง การแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุงไป ปฏิบัติ เงื่อนไขที่มีผลต่อการการแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น และข้อเสนอแนะ ผู้ศึกษาได้ศึกษาจากข้อมูลเอกสาร และรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญรวม 49 คน โดยใช้แนวทางการสนทนาหรือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก รวมไปถึงการสังเกตพฤติกรรม กระบวนการกลุ่ม การมีส่วนร่วม นำมาวิเคราะห์ตามขั้นตอนต่างๆ เพื่อนำเสนอผลการศึกษา ดังนี้

4.1 บริบทอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

4.2 สถานการณ์ผู้สูงอายุอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

4.3 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

4.4 การนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552 ไปปฏิบัติ

4.5 เงื่อนไขที่มีผลต่อการนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ

4.6 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

4.7 สรุปผลการศึกษา

4.1 บริบทอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของอำเภอเวียงสา

คำขวัญอำเภอเวียงสา

ประตูสู่น่าน ตำนานชนตองเหลือง เมืองเจ็ดสายน้ำ งามล้ำวัฒนธรรม รุ่งริ้นแข่งเรือออก
พรรษา

ประวัติอำเภอเวียงสา

อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ตามพงศาวดารจังหวัดน่านได้บันทึกไว้เมื่อปี พ.ศ.2139 สมัยเจ้า
เจตบุตรพรหมมินทร์เจ้าผู้ครองนครน่านองค์ที่ 31 ระบุว่าได้เวียงป้อเป็นหัวเมืองประเทศราชขึ้นตรง
ต่อนครน่าน ซึ่งเจ้าอัครวรปัญญา เจ้าผู้ครองนครน่าน ได้ทำการก่อสร้างเวียงป้อขึ้น เมื่อปี พ.ศ.
2336 ตั้งอยู่บริเวณวัดศรีกลางเวียงในปัจจุบัน และได้แต่งตั้งให้มีผู้ครองเวียงเป็นเชื้อสายของเจ้าผู้
ครองนครน่าน ชื่อว่า “เจ้าอินต๊ะวงษา” แต่ประชาชนนิยมเรียกว่า “เจ้าหลวงเวียงสา” มาเป็นเจ้า
ครองเมืององค์แรกตั้งแต่ปี พ.ศ.2427 ต่อมาในปี พ.ศ.2440 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติ
ลักษณะการปกครองท้องที่ ร.ศ.116 ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเวียงป้อไปขึ้นกับแขวงบริเวณน่าน
ได้ ต่อมาได้ตั้งเป็น “กิ่งอำเภอเวียงสา” และได้รับยกฐานะเป็น “อำเภอเวียงสา” เมื่อปี พ.ศ.2451 มี
เจ้ามหาเทพวงษารัฐ เป็นนายอำเภอคนแรก และได้มีการเปลี่ยนชื่ออำเภออีก 3 ครั้ง ดังนี้

พ.ศ.2461 เปลี่ยนชื่อจากอำเภอเวียงสา เป็น “อำเภอนูญฮิ้น”

พ.ศ.2482 เปลี่ยนชื่อจากอำเภอนูญฮิ้น เป็น อำเภอสา ตามระเบียบการตั้งชื่ออำเภอ
ของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งให้ตั้งตามชื่อสิ่งสำคัญที่เป็นเอกลักษณ์ที่มีอยู่ในท้องที่อำเภอนั้นๆคือ
ลำน้ำสา

พ.ศ.2526 เปลี่ยนชื่อจากอำเภอสา เป็น อำเภอเวียงสา

อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของตัวจังหวัดน่าน ระยะทาง 25 กิโลเมตร ตาม
เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ระยะทาง 640 กิโลเมตร มีอาณา
เขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอบ้านหลวง อำเภอเมืองน่าน และกิ่งอำเภอภูเพียง

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน และสาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอร่องขาว จังหวัดแพร่

อำเภอเวียงสา มีบริเวณที่ราบกว้างขวางอุดมสมบูรณ์ริมฝั่งแม่น้ำ 7 สายไหลผ่าน ได้แก่ แม่น้ำน่าน แม่น้ำว้า ลำน้ำสา ลำน้ำ ลำน้ำสาคร ลำน้ำฮ้าง และลำน้ำแหง จึงเป็นแหล่งผลิตข้าวพืชและ สัตว์น้ำหลากหลายชนิด มีพื้นที่ประมาณ 1,931 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,206,875 ไร่ จำแนกเป็นพื้นที่ ดังนี้

พื้นที่ราบ ประมาณ 277,581.25 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 23

ภูเขา ประมาณ 925,581.25 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 75

พื้นน้ำ ประมาณ 94,137.50 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2

พื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่ ใช้ระบบชลประทานจากฝายสา และ โครงการสูบน้ำด้วย ไฟฟ้า

พื้นที่การเกษตร จำนวน 268,471.45 ไร่ แยกเป็น

- พื้นที่ทำนา จำนวน 24,306 ไร่
- พื้นที่ปลูกพืชไร่ จำนวน 208,751.45 ไร่
- พื้นที่ปลูกพืชผัก จำนวน 769 ไร่
- พื้นที่ปลูกจิง จำนวน 492 ไร่
- พื้นที่ปลูกไม้ผล จำนวน 22,528 ไร่
- พื้นที่ปลูกไม้ยืนต้น จำนวน 11,625 ไร่
- พื้นที่ทำการประมง จำนวน 2,316 ไร่

พื้นที่ที่เป็นที่อยู่อาศัย จำนวน 15,097 ไร่ (สำนักงานเกษตรอำเภอเวียงสา, 2555: 1)

อำเภอเวียงสา มีประชากรส่วนใหญ่อาชีพเกษตรกรกรรม โดยมีพื้นที่ทำนาข้าวบริเวณที่ราบ ลุ่ม พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ พืชไร่ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ถั่วเหลือง ส่วนผลไม้ที่ทำการเพาะปลูกมาก ได้แก่ ลำไย มะขาม มะม่วง ลิ้นจี่ และส้มเขียวหวาน (สีทอง) รองลงมา มีอาชีพจากเงินเดือน และ ค่าจ้างประจำรายเดือน ประชากรมีรายได้เฉลี่ย 39,210 บาท ต่อคนต่อปี (สำนักงานสาธารณสุข อำเภอเวียงสา อ้างถึงใน สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเวียงสา, 2553: 1)

ด้านการศึกษา

ในระบบโรงเรียน มีสถานศึกษาทั้งสังกัดของรัฐบาล เอกชน และการศึกษาพิเศษ ดังนี้

โรงเรียนประถมศึกษา 60 แห่ง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 3 แห่ง

โรงเรียนมัธยมศึกษา 5 แห่ง
 วิทยาลัยการอาชีพ 1 แห่ง
 อุดมศึกษา (มรภ.อุตรดิตถ์ วิทยาเขตน่าน) 1 แห่ง

นอกระบบโรงเรียน

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 1 แห่ง
 ศูนย์อบรมและพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
 จำนวน 43 แห่ง

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน 4 แห่ง

โรงเรียนพระปริยัติธรรม จำนวน 2 แห่ง

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประมาณ ร้อยละ 99.00 นับถือศาสนาอื่นๆประมาณ
 ร้อยละ 1.00

ด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่น

อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน มีวัฒนธรรมสอดแทรกอยู่ในวิถีชีวิตของทุกพื้นที่ มีความ
 หลากหลายตามเผ่าพันธุ์ เชื้อชาติ และภาษา จัดเป็นกลุ่มได้ 9 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชาวพื้นเมืองเวียง
 सा กลุ่มชาวเชียงแสน กลุ่มชาวไทยพรวน กลุ่มชาวลาว กลุ่มชาวม้ง กลุ่มชาวเมี่ยน กลุ่มชาวลัวะ
 กลุ่มชาวมุ และกลุ่มชาวเผ่าตองเหลือง

ด้านประเพณีงานประเพณีที่สำคัญ

ได้แก่ งานเทศกาลออกพรรษาของวัดบุญยืน พระอารามหลวง จะมีงานทานสลากภัตร ซึ่ง
 เป็นประเพณีสืบทอดกันมาไม่ต่ำกว่า 200 ปี และในงานดังกล่าวจะมีการแข่งขันเรือยาวประเพณี
 ของหมู่บ้านต่างๆในอำเภอและอำเภอใกล้เคียง ณ บริเวณสะพานข้ามแม่น้ำน่าน บ้านบุญยืน ตำบล
 กลางเวียง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน (สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน, 2555: 1)

การปกครองส่วนภูมิภาค

อำเภอเวียงสาแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 17 ตำบล 127 หมู่บ้าน ได้แก่

1. ตำบลกลางเวียง (Klang Wiang)	พื้นที่รับผิดชอบ 15 หมู่บ้าน
2. ตำบลจิ่ง (Khueng)	พื้นที่รับผิดชอบ 7 หมู่บ้าน
3. ตำบลไหล่น่าน (Lai Nan)	พื้นที่รับผิดชอบ 8 หมู่บ้าน
4. ตำบลตาลชุม (Tan Chum)	พื้นที่รับผิดชอบ 7 หมู่บ้าน

5. ตำบลนาเกลือ (Na Lucang)	พื้นที่รับผิดชอบ 7 หมู่บ้าน
6. ตำบลสัน (San)	พื้นที่รับผิดชอบ 10 หมู่บ้าน
7. ตำบลน้ำมวบ (Nam Muap)	พื้นที่รับผิดชอบ 8 หมู่บ้าน
8. ตำบลน้ำปั่ว (Nam Pua)	พื้นที่รับผิดชอบ 6 หมู่บ้าน
9. ตำบลยาบหัวนา (Yap Hua Na)	พื้นที่รับผิดชอบ 7 หมู่บ้าน
10. ตำบลปงสนุก (Pong Sanuk)	พื้นที่รับผิดชอบ 4 หมู่บ้าน
11. ตำบลอายนาลัย (Ai Na Lai)	พื้นที่รับผิดชอบ 11 หมู่บ้าน
12. ตำบลสันนาหนองใหม่ (San Na Nong Mai)	พื้นที่รับผิดชอบ 4 หมู่บ้าน
13. ตำบลแม่ชะนิง (Mae Khaning)	พื้นที่รับผิดชอบ 7 หมู่บ้าน
14. ตำบลแม่สาคร (Mae Sakhon)	พื้นที่รับผิดชอบ 6 หมู่บ้าน
15. ตำบลจอมจันทร์ (Chom Chan)	พื้นที่รับผิดชอบ 8 หมู่บ้าน
16. ตำบลแม่สา (Mae Sa)	พื้นที่รับผิดชอบ 7 หมู่บ้าน
17. ตำบลทุ่งศรีทอง (Thung Si Thong)	พื้นที่รับผิดชอบ 5 หมู่บ้าน

การปกครองส่วนท้องถิ่น

ห้องที่อำเภอเวียงสาประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 16 แห่ง ได้แก่

เทศบาลตำบลเวียงสา ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลกลางเวียง

เทศบาลตำบลกลางเวียง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลกลางเวียง (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลเวียงสา) และตำบลปงสนุกทั้งตำบล

เทศบาลตำบลจิ่ง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลจิ่งทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลไหล่น่าน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลไหล่น่านทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลตาลชุม ครอบคลุมพื้นที่ตำบลตาลชุมทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลนาเกลือ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลนาเกลือทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลสัน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลสันทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำมวบ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลน้ำมวบและตำบลสันนาหนองใหม่ทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำปั่ว ครอบคลุมพื้นที่ตำบลน้ำปั่วทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลยาบหัวนา ครอบคลุมพื้นที่ตำบลยาบหัวนาทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลอายนาลัย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลอายนาลัยทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ชะนิง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่ชะนิงทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาคร ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่สาครทั้งตำบล
 องค์การบริหารส่วนตำบลจอมจันทร์ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลจอมจันทร์ทั้งตำบล
 องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่สาทั้งตำบล
 องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลทุ่งศรีทองทั้งตำบล

(วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี อำเภอเวียงสา, 2554: 1)

4.2 สถานการณ์ผู้สูงอายุอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลประชากร แยกตามกลุ่มอายุ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

ลำดับ	ช่วงอายุ	จำนวนประชากร (คน)			
		ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
1	0-5	1292	1190	2482	3.49
2	6-10	2032	1932	3964	5.57
3	11-15	2135	1975	4110	5.77
4	16-20	2433	2466	4899	6.88
5	21-25	2564	2645	5209	7.32
6	26-30	2529	2590	5119	7.19
7	31-35	2724	2805	5529	7.76
8	36-40	2723	2727	5450	7.65
9	41-45	2966	2938	5904	8.29
10	46-50	3064	3220	6284	8.83

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ลำดับ	ช่วงอายุ	จำนวนประชากร (คน)			
		ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
11	51-55	2742	2734	5476	7.69
12	56-60	2385	2366	4751	6.67
13	60 ปีขึ้นไป	5778	6244	12022	16.88
	รวม	35367	35832	71199	100

แหล่งที่มา: สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน, 2554: 1.

จากจำนวนประชากรในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวน 12,022 คน จากจำนวนประชากรทั้งหมด 71,199 คน คิดเป็นร้อยละ 16.88 ของจำนวนประชากรทั้งหมด เมื่อเปรียบเทียบกับประชากรในวัยเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 0-15 ปี มีจำนวน 10,556 คน คิดเป็นร้อยละ 14.83 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยกว่าจำนวนของผู้สูงอายุในปีเดียวกัน จากตาราง 4.1 จะสังเกตได้ว่ากลุ่มประชากรที่มีมากที่สุดของอำเภอเวียงสาคือ ช่วงอายุตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไป และประชากรในกลุ่มนี้เองในอีก 10 ปีข้างหน้าก็จะเข้าสู่วัยของผู้สูงอายุ การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในกลุ่มอื่นๆ ที่ถึงจะมีการเพิ่มจำนวนขึ้นแต่เพิ่มขึ้นในจำนวนที่ไม่มาก เพราะกลุ่มจำนวนประชากรที่มีมากที่สุดขณะนี้คือกลุ่มประชากรวัยแรงงานและในอนาคตอีก 10 ปีข้างหน้าประชากรกลุ่มวัยแรงงานนี้ก็จะกลายมาเป็นประชากรในกลุ่มของผู้สูงอายุที่จะต้องมีมากขึ้นกว่าจำนวนของผู้สูงอายุในปัจจุบันนี้ ก็จะเป็นอีกหนึ่งปัญหาที่ว่าจำนวนของประชากรในวัยเด็กนั้นมีจำนวนไม่มากอีก 10 ปีข้างหน้ากลุ่มประชากรในวัยเด็กก็ต้องกลายมาเป็นประชากรวัยแรงงานที่จะต้องดูแลประชากรทั้งกลุ่มผู้สูงอายุและประชากรกลุ่มวัยเด็ก ลักษณะจำนวนประชากรของอำเภอเวียงสาจะมีลักษณะที่คล้ายกับรูปสามเหลี่ยมกลับหัว เพราะว่ากลุ่มผู้สูงอายุจะกลายเป็นกลุ่มประชากรที่มีจำนวนมากที่สุดในอำเภอเวียงสาและกลุ่มประชากรวัยเด็กจะมีจำนวนน้อยที่สุดภาระหน้าที่ในการดูแลประชากรส่วนใหญ่จึงต้องตกมาอยู่กับประชากรวัยแรงงานที่จะต้องดูแลทั้งสองกลุ่มประชากรให้ดีที่สุด

และเหตุผลที่สำคัญอีกหนึ่งประการคือสังคมของอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน เป็นสังคมที่อยู่ในเขตชนบทอยู่กันแบบพี่น้อง บทบาทของผู้สูงอายุในสังคมจึงมีมาก โดยเฉพาะในเรื่องอำนาจบารมีในด้านประเพณีวัฒนธรรม การทำกิจกรรมต่างๆของชุมชนกลุ่มผู้สูงอายุจะมีบทบาทในเรื่องของการเป็นที่ปรึกษาในการทำกิจกรรมต่างๆ เพราะแม้ว่าผู้สูงอายุจะไม่มีความรู้ในเรื่องของการทำกิจกรรมหรือการพัฒนาต่างๆในชุมชน แต่ด้วยความที่เป็นผู้มีความรู้ในเรื่องชุมชนอยู่ในชุมชนมานานและที่สำคัญชุมชนก็ให้การยอมรับนับถือกับกลุ่มของผู้สูงอายุ การที่ชุมชนจะทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นจึงต้องผ่านความคิดเห็นของกลุ่มผู้สูงอายุก่อนว่าควรทำไปในรูปแบบใดเพื่อที่กิจกรรมที่ทำนั้นไม่ขัดต่อความเป็นชุมชนที่มีมาอย่างยาวนานแล้ว และเป็นผู้นำตามธรรมชาติที่ได้รับการยอมรับ เคารพนับถือจากบุคคลต่างๆในชุมชน ผู้สูงอายุจึงเป็นกลุ่มที่มีบทบาทมากในสังคมของอำเภอเวียงสา

การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของอำเภอเวียงสาในอนาคตอีก 10 ปีข้างหน้าเป็นเหตุผลที่ว่าในปัจจุบันนี้กลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนานั้นจะต้องให้ความสำคัญและเตรียมความพร้อมที่จะรับมือกับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัว หน่วยงานทุกภาคส่วนในอำเภอเวียงสาจะต้องมีมาตรการในการรองรับและรับมือกับสิ่งที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องสวัสดิการในการรองรับสิทธิขั้นพื้นฐานของกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อที่จะป้องกันไม่ให้ผู้สูงอายุกลายเป็นปัญหาของสังคม และกลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่มีบทบาทมากในสังคมของอำเภอเวียงสาด้วย ควรที่จะได้รับการดูแลเป็นพิเศษจากหน่วยงานที่รับผิดชอบทางด้านผู้สูงอายุ ควรที่จะมีการเริ่มดำเนินงานในปัจจุบันนี้เป็นต้นไป เพื่อให้เกิดความพร้อม ความชำนาญในการดำเนินงาน หากเมื่อประชากรของอำเภอเวียงสาเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัวก็สามารถที่จะดำเนินกิจกรรมเพื่อรองรับกับจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งจะต้องทำให้กลุ่มผู้สูงอายุที่จะมากที่สุดกลายเป็นกลุ่มที่จะสร้างประโยชน์และไม่กลายเป็นปัญหาของสังคมต่อไป

4.3 ข้อมูลพื้นฐานผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 44.90) รองลงมาคืออายุระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 24.49) และอายุระหว่าง 41-50 ปี (ร้อยละ 20.41) ตามลำดับ ในส่วนของระดับการศึกษาของผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 44.90) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี รองลงมาคือ จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 26.53) และจบการศึกษาในระดับปริญญาโท (ร้อยละ 20.41) ตามลำดับ ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ (ร้อยละ 44.90) รองลงมา (ร้อยละ 30.61) ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และอื่นๆ (ร้อยละ 24.49) ที่เป็น

นักการเมืองท้องถิ่น ตำแหน่งของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญมีดังนี้ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นประชาชนชมรมผู้สูงอายุ (ร้อยละ 30.61) รองลงมาคือตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล/นายกเทศมนตรีและตำแหน่งนักพัฒนาสังคม/นักพัฒนาชุมชน ที่มีจำนวนของผู้ให้ข้อมูลเท่ากัน (ร้อยละ 26.53) (ร้อยละ 10.20) ที่มาจากตำแหน่งอื่นๆที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานด้านผู้สูงอายุ เช่น รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน หัวหน้าสำนักงานปลัด เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป และเจ้าหน้าที่บุคลากร และตำแหน่งนักวิชาการการศึกษา (ร้อยละ 6.12) ตามลำดับ เนื่องจากว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนหนึ่งยังไม่มีตำแหน่งนักพัฒนาชุมชนจึงต้องมอบหมายงานให้กับเจ้าหน้าที่ในตำแหน่งอื่นเข้ามารับผิดชอบงานทางด้านผู้สูงอายุด้วย

เนื่องด้วย เทศบาลตำบลกลางเวียงและเทศบาลตำบลเวียงสา มีพื้นที่รับผิดชอบหมู่บ้านในตำบลเดียวกันคือตำบลกลางเวียง ประชาชนชมรมผู้สูงอายุระดับตำบลจึงเป็นบุคคลคลเดียวกัน

ตารางที่ 4.2 แสดงข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	จำนวน (n=49)	ร้อยละ
อายุ		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี	5	10.20
31 - 40 ปี	12	24.49
41 - 50 ปี	10	20.41
51 ปีขึ้นไป	22	44.90
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	13	26.53
มัธยมศึกษาตอนปลาย	1	2.04
ปวช. ปวส. หรืออนุปริญญา	3	6.12
ปริญญาตรี	22	44.90
ปริญญาโท	10	20.41
อาชีพ		
เกษตรกร	15	30.61
ข้าราชการ	22	44.90

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	จำนวน (n=49)	ร้อยละ
อื่นๆ	12	24.49
นักพัฒนาสังคม/นักพัฒนาชุมชน	13	26.53
นายกองค์การบริหารส่วนตำบล/นายกเทศมนตรี	13	26.53
นักวิชาการการศึกษา	3	6.12
ประธานชมรมผู้สูงอายุ	15	30.61
อื่นๆ	5	10.20

4.4 การนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

4.4.1 ความเข้าใจในแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ.2552

แผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง เป็นแผนระยะยาวระดับชาติที่ดำเนินงานด้านผู้สูงอายุมีการกำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน มีมาตรการหลัก มาตรการย่อย หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรม โครงการต่างๆที่ได้กำหนดไว้ในแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง ด้วยความเป็นแผนระดับชาติจึงจำเป็นอย่างมากที่จะต้องได้รับการพัฒนาในทุกด้านอย่างพร้อมๆกัน ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติงานที่เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง จึงต้องมารศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงอย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับตัวแผนและสามารถดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงได้อย่างถูกต้อง ในการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุนั้นตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในส่วนงานที่ตนเองรับผิดชอบ และยังต้องมีความรอบรู้ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆด้วย ในการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุก็เช่นเดียวกันตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับนโยบาย แผน กฎหมายด้านผู้สูงอายุด้วยเช่นกัน แผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง จึงเป็นอีกหนึ่งมาตรการที่บังคับใช้ในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับสิทธิประโยชน์ตามที่สังคมได้มอบให้ เพราะกลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่มีมากเพิ่มขึ้นเรื่อยๆใน

สังคม อีกทั้งประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัว จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมในการรองรับและดูแลสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่กลุ่มผู้สูงอายุจะต้องได้รับเพื่อให้กลุ่มผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ด้วยการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรีพึ่งตนเองได้ และมีหลักประกันที่มั่นคง
2. เพื่อสร้างจิตสำนึกให้สังคมไทยตระหนักถึงผู้สูงอายุในฐานะบุคคลที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวม และส่งเสริมให้คงคุณค่าไว้ให้นานที่สุด
3. เพื่อให้ประชากรทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมการ และมีการเตรียมความพร้อมเพื่อการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ
4. เพื่อให้ประชาชน ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ และเอกชน ตระหนักและมีส่วนร่วมในการกิจด้านผู้สูงอายุ
5. เพื่อให้มีกรอบและแนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุสำหรับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอันจะนำไปสู่การบูรณาการงานด้านผู้สูงอายุ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2553: 30)

ส่วนงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในลำดับสุดท้ายของการนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ และก็เป็นหน่วยงานของรัฐหน่วยงานแรกที่มีความใกล้ชิดกับกลุ่มผู้สูงอายุในการดำเนินงานและในการรับทราบปัญหาความต้องการของผู้สูงอายุ ฉะนั้นตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุจะต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนในตัวแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง เพื่อที่จะสามารถปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพและนำตัวแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง มาเป็นกรอบใหญ่ใจความที่ผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุจะต้องนำมาปฏิบัติและคำนึงถึงให้มากที่สุดในการดำเนินงานเพราะเป็นสิ่งที่สร้างประโยชน์และเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุโดยตรง ในการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่ว่าจะอยู่ในระดับใดก็จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ตนเองรับผิดชอบและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุด้วย ดังนั้นในการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบทุกภาคส่วนจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจ ในรายละเอียดของตัวแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงเป็นอย่างดี เพื่อที่จะสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ในตัวแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงได้

ข้อมูลจากการศึกษาพบว่าการนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจ ที่ชัดเจนในเรื่องของ

แผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง รู้เพียงแค่ข้อมูลเบื้องต้นว่ามีตัวแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงเกิดขึ้น เพื่อที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้น โดยที่ไม่ได้ศึกษาว่าแผนผู้สูงอายุมียุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน มาตรการในการนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง ไปสู่การปฏิบัติอย่างไร ซึ่งมุ่งทำให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้นมีกิจกรรมที่มุ่งเน้นไปในส่วนของผู้สูงอายุที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อรองรับกับสถานการณ์ของผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นในสังคมไทยของเรา และที่สำคัญไปกว่านั้นก็คือประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัวในไม่กี่ปีข้างหน้า แต่ในส่วนของการพัฒนาชุมชนซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุส่วนใหญ่ในอำเภอเวียงสา กลับยังไม่เข้าใจในรายละเอียดและขอบข่ายการดำเนินงานในตัวแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงอย่างชัดเจน อีกทั้งยังไม่ได้มีการศึกษาอย่างจริงจังในเรื่องของแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง แต่การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเวียงสาในขณะนี้ตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะยึดถือตามหลักการดำเนินงานตามแผนพัฒนาของทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลัก ซึ่งการดำเนินงานในแต่ละปีของทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะมีปฏิทินการดำเนินงานกิจกรรมขององค์กรเองอยู่แล้วว่าจะต้องดำเนินงานอะไรบ้าง และด้วยการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่จะยึดตามแผนพัฒนาของทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหลักจึงไม่ได้มีความสนใจที่จะศึกษาสิ่งอื่นเท่าที่ควรแม้ว่าสิ่งๆนั้นจะมีความเกี่ยวข้องกับงานที่รับผิดชอบด้วยก็ตาม ทั้งๆที่แผนผู้สูงอายุเป็นแผนระดับชาติที่สร้างขึ้นเพื่อให้สิทธิ์และคุ้มครองสิทธิ์แก่ผู้สูงอายุ ในการศึกษาตัวของเจ้าหน้าที่นั้นจะศึกษาในเพียงแต่สิ่งที่ตนเองต้องรับผิดชอบเพียงเท่านั้น

ดังที่ นามสมมติ ก (2554) ได้อธิบายไว้ว่า ความเข้าใจในเรื่องของแผนผู้สูงอายุมีความเข้าใจแค่ในเบื้องต้นเกี่ยวกับหลักการต่างๆไปของตัวแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง แต่ถ้าให้เจาะลึกในรายละเอียดทุกประเด็นในเนื้อหาของตัวแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงนั้น ไม่ได้มีการศึกษาข้อมูลในทุกส่วนอย่างแท้จริงและการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุที่ผ่านมานั้นจะยึดหลักปฏิบัติตามแผนพัฒนาของเทศบาลเป็นหลักอยู่แล้ว ดังนั้นการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุจึงครอบคลุมอยู่แค่ในส่วนงานของที่ตนเองรับผิดชอบเพียงเท่านั้น หากมีงานหรือกิจกรรมที่นอกเหนือจากในส่วนที่ตนเองต้องรับผิดชอบหรือได้รับมอบหมายมานั้นก็จะไม่ค่อยได้สนใจในงานส่วนอื่นมากนัก

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ตนเองต้องรับผิดชอบเพียงเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นระเบียบหรือกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาเป็นประจำอยู่แล้วเท่านั้น ถึงแม้ว่าส่วนตัวของ

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะไม่มีความรู้ ความเข้าใจ และไม่ได้ศึกษารายละเอียดที่ชัดเจนในเรื่องแผน ผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง แต่ด้วยประสบการณ์การทำงานและความชำนาญในหน้าที่ที่ตนเองต้องรับผิดชอบ ก็สามารถช่วยให้การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุผ่านพ้นและบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ได้ สิ่งที่ทำให้เจ้าหน้าที่มีความรู้ในแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงอยู่บ้างแม้จะไม่มี ความชัดเจนนั้นก็ เป็นสิ่งที่ทำให้เห็นได้ว่าตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเองนั้นยังไม่มี ความสนใจ หรือความรอบรู้ในสิ่งที่ตนเองต้องรับผิดชอบอย่างดีพอ โดยใน ส่วนของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้าน ผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของอำเภอเวียงสา กลับมีเจ้าหน้าที่ในบางส่วนที่ให้ข้อมูลว่า ไม่รู้จักเลยว่าแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงคืออะไร เพื่ออะไร แล้วมีหน่วยงานรับผิดชอบบ้าง แม้แต่ ตัวแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงก็ยังไม่เคยเห็นเลยตั้งปฏิบัติงานในส่วนงานของผู้สูงอายุมา และนี่ก็ เป็นอีกหนึ่งประเด็นที่สามารถบอกได้ว่าการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่นั้นไม่มี ความรู้ ความเข้าใจที่ ชัดเจน แต่ใช้ความชำนาญและประสบการณ์ในการทำงานมากกว่าการที่จะมานั่งศึกษาว่าในส่วน งานของตนเองในปัจจุบันนี้สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องมีอะไรเปลี่ยนแปลงไปหรือมีอะไรเพิ่มเติมมาบ้าง และ ในส่วนของผู้สูงอายุมีอะไรบ้างที่เข้ามาสนับสนุน เข้ามาช่วยเหลือบ้าง เจ้าหน้าที่จะรู้แ่งงานในส่วน ที่ตนเองรับผิดชอบหรือได้รับมอบหมายมาเพียงเท่านั้น

ดังกล่าวของ นามสมมติ ข (2554) ที่กล่าวไว้ว่า ไม่เคยได้ยินเกี่ยวกับเรื่องแผน ผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง ไม่เคยเห็นไม่เคยรับรู้เกี่ยวกับเรื่องแผนผู้สูงอายุฉบับ ปรับปรุง แล้วหน่วยงานไหนเป็นผู้รับผิดชอบในการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง ไปปฏิบัติ รู้แต่เรื่องของสิทธิของผู้สูงอายุที่ได้รับจากรัฐและสิทธิตามกฎหมายจาก พรบ.ผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 เท่านั้น แต่ในส่วน ของ อบต. การทำกิจกรรมด้านผู้สูงอายุ ก็จะยึดตามระเบียบแผนพัฒนาของทางองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้นการ ทำงานของเราจะทำแค่ในส่วนที่ได้รับมอบหมายมาเท่านั้นหลักๆก็จะมีแจก เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ในส่วนของกิจกรรมอื่น ๆ นั้นก็ไม่ค่อยมีเพราะว่าผู้สูงอายุส่วน ใหญ่จะไม่ค่อยให้ความสนใจจะสนใจแต่ในส่วน ของกิจกรรมที่ตนเองจะได้ ประโยชน์เท่านั้น

การให้ข้อมูลของเจ้าหน้าที่นั้นทำให้เกิดประเด็นที่น่าสนใจขึ้นมาอีกว่า ฉะนั้นแล้วไม่ เพียงแต่เจ้าหน้าที่แต่เพียงฝ่ายเดียว ตัวของผู้สูงอายุเองก็ควรที่จะให้ความสนใจ ให้ ความสำคัญ และ ควรที่จะทราบถึงสิทธิประโยชน์ของตนเองที่พึงจะได้รับด้วยเช่นกัน หากคอยเพียงแต่จะเป็นผู้รับ เพียงฝ่ายเดียวนั้นก็คงจะไม่ได้ ฉะนั้นแล้วตัวของนักพัฒนาชุมชนนอกจากจะต้องมีความรอบรู้

เกี่ยวกับเพื่อให้ผู้สูงอายุแล้วก็จะต้องสามารถที่จะชักจูงสร้างความเข้าใจให้กับตัวของผู้สูงอายุด้วย เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำขึ้นให้ด้วย แต่ถึงแม้ว่าไม่ว่าสังคมเป็นอย่างไรตัวของผู้สูงอายุยังทำงานอยู่ด้วยก็ตามยังสามารถประกอบอาชีพหาเลี้ยงตัวเองได้ จึงไม่ค่อยให้ความสนใจในกิจกรรมที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำขึ้น นอกจากจะได้รับความสนใจอยู่เพียงแค่เรื่องเดียวคือ การรับเงินแจกเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุก็ไม่ค่อยมีความรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเองเกี่ยวกับสวัสดิการที่ทางภาครัฐจัดสรรให้มากเท่าใดนัก

ดังเช่นที่ นามสมมติ ค (2554) ได้กล่าวไว้ว่า “ตัวผู้สูงอายุก็จะก็ไม่ค่อยที่จะรู้เรื่องเกี่ยวกับสิทธิต่างๆจึงต้องคอยกระตุ้นข่าวสารให้อยู่เสมอไม่เช่นนั้นก็จะไม่มีใครที่สนใจเลยนอกจากรับเบี้ยยังชีพ”

ในกรณีนี้ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองต้องหันกลับมามองตนเอง กลับมามองการทำงานหรือกิจกรรมต่างๆของตนเองว่าจะทำอย่างไรใช้วิธีการอะไรที่จะสามารถทำให้กลุ่มผู้สูงอายุในเขตที่ตนเองรับผิดชอบนั้นหันกลับมาให้ความสนใจกับกิจกรรมที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดให้ นอกจากเรื่องของการแจกเบี้ยยังชีพ ในเมื่อตัวของเจ้าหน้าที่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ตนเองต้องรับผิดชอบแล้วก็เป็นสิ่งที่ยากในการปฏิบัติงานด้วยเช่นกัน ที่จะทำให้ผู้สูงอายุเข้าใจในกิจกรรมที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำขึ้นให้กับตนเองโดยในส่วนของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง ก็ได้ระบุถึงความสำคัญและสิ่งที่ผู้สูงอายุควรจะมีไว้ว่า

1. ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี คือ

- มีสุขภาพที่ดีทั้งกายและจิต
- ครอบครัวมีสุข สังคมเอื้ออาทร อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ปลอดภัย
- มีหลักประกันที่มั่นคง ได้รับสวัสดิการและการบริการที่เหมาะสม
- อยู่อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจและมีส่วนร่วม

ในครอบครัว ชุมชน และสังคม

- มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลและข่าวสารอย่างต่อเนื่อง

2. ครอบครัวและชุมชนเป็นสถาบันหลักที่มีความเข้มแข็งสามารถให้การเกื้อหนุนแก่ผู้สูงอายุได้อย่างมีคุณภาพ

3. ระบบสวัสดิการและบริการ จะต้องสามารถรองรับผู้สูงอายุให้สามารถดำรงอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีคุณภาพและมีมาตรฐาน

4. ทุกภาคส่วนจะต้องมีส่วนร่วมในระบบสวัสดิการ และบริการให้แก่ผู้สูงอายุโดย

มีการกำกับดูแลเพื่อการคุ้มครองผู้สูงอายุในฐานะผู้บริโภค

5. ต้องมีการดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุที่ทุกข์ยากและต้องการการเกื้อกูลให้ดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างดีและต่อเนื่อง (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2553: 29-30)

ทั้งตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ตัวของผู้สูงอายุ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุและต้องให้ความสำคัญกับสิ่งที่แผนผู้สูงอายุให้ความสำคัญด้วย หากว่าตัวของเจ้าหน้าที่ได้มีการศึกษาแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงอย่างละเอียดชัดเจนแล้วมีการนำไปประชาสัมพันธ์บอกต่อทั้งกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องและกลุ่มผู้สูงอายุว่าภาครัฐเล็งเห็นความสำคัญของกลุ่มผู้สูงอายุในเรื่องไหนบ้าง มีแนวทางการดำเนินงานให้กับผู้สูงอายุในรูปแบบใดบ้างเพื่อที่สามารถสร้างประโยชน์ให้กับกลุ่มของผู้สูงอายุ อีกทั้งยังเป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันในการทำงานระหว่างตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ผู้สูงอายุ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง สิ่งเพียงสิ่งเดียวเท่านั้นก็สามารถที่จะสร้างความสนใจ ความใส่ใจ ดึงดูดกลุ่มผู้สูงอายุ และหน่วยงานภายนอกให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำขึ้นได้ อย่างไม่ยาก เหตุผลเพียงว่าผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ไม่ใช่เพียงเพื่อกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น แต่ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นเกิดขึ้นกับทุกฝ่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมทั้งในเรื่องของชื่อเสียงจากความสำเร็จในงาน สุขภาพกาย สุขภาพใจ เป็นต้น

ส่วนใหญ่ตัวของนักพัฒนาชุมชนเหตุผลหนึ่งไม่มีความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจนในเรื่องแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง และก็ยังไม่ได้รับการส่งเสริมในเรื่องของการอบรม สร้างความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจนให้กับตัวของเจ้าหน้าที่ด้วยเช่นกัน หน่วยงานของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดน่าน ที่รับผิดชอบในเรื่องแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง ก่อนที่จะมอบหมายงานให้กับหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ได้มีการสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจนให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในระดับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การประชุม อบรมต่างๆ ที่จัดขึ้นส่วนใหญ่ก็จะเน้นภาพรวมยังไม่มีการอบรมให้ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงอย่างจริงจัง

ดังความคากล่าวของ นามสมมติ ง (2554) ที่กล่าวไว้ว่า เรื่องแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง ยังไม่รู้เรื่องอย่างชัดเจนและทาง สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดน่าน ที่เป็นหน่วยงานหลักเรื่องผู้สูงอายุก็ยังไม่เคยมีการอบรมให้ความรู้ในเรื่องดังกล่าวเลย

ในส่วนของผู้ปฏิบัติหน้าที่มีหน้าที่ในการทำงานที่หลากหลาย อาทิ นักวิชาการ การศึกษา ก็เป็นอีกหนึ่งเหตุผลที่ทำให้ตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่ได้มีการศึกษางานที่เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของตัวเองอย่างจริงจัง เพราะบางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในตำแหน่งนักพัฒนาชุมชน จึงต้องมอบความรับผิดชอบการดำเนินงานในด้านผู้สูงอายุให้กับเจ้าหน้าที่ตำแหน่งอื่นรับผิดชอบไปพร้อมกับการรับผิดชอบหน้าที่หลักของตนเอง เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจึงไม่มีความรู้ในเรื่องแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง เพราะไม่ใช่หน้าที่ความรับผิดชอบหลักของตนเอง การดำเนินงานจึงอาศัยความร่วมมือกันทั้งองค์กรและดำเนินการตามปฏิทินการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตามที่ นามสมมติ จ (2554) กล่าวไว้ว่า องค์กรบริหารส่วนตำบลของเราไม่มีนักพัฒนาชุมชน การทำกิจกรรมด้านผู้สูงอายุเป็นหน้าที่ของนักวิชาการการศึกษา ด้วยหน้าที่ความรับผิดชอบที่หลากหลายจึงไม่สามารถที่มีเวลาศึกษา ลงลึกในรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างชัดเจน หลักๆก็จะรู้ในส่วนงานของตัวเอง

จากข้อมูลที่น่าเสนอข้างต้นสรุปได้ว่า เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ยังไม่ได้ศึกษารายละเอียดของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง ทำให้ไม่มีความรู้และความเข้าใจ ในเรื่องของยุทธศาสตร์ มาตรการ และการดำเนินงาน สิ่งที่จะรู้อ่างกว้างๆเพียงแค่ว่าแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงทำมาเพื่ออะไร ในการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุของตัวเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานก็จะยึดตามระเบียบของแผนพัฒนาของทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลัก

4.4.2 บทบาทของภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน

บทบาทของภาครัฐ

1. บทบาทในฐานะผู้ผลักดันให้เกิดแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ หน่วยงานของภาครัฐเป็นหน่วยงานที่ทำงานเพื่อสังคม เพื่อประชาชน และเพื่อประเทศชาติ เป็นหน่วยงานที่ต้องดูแลประชาชน สร้างการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ในฐานะของผู้บริหารนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่านหนึ่งมองว่า แผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงก็เป็นอีกหนึ่งนโยบายของที่หน่วยงานของภาครัฐให้ความสำคัญและผลักดันให้เกิดขึ้น เพราะได้เล็งเห็นความสำคัญของกลุ่มผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากในสังคมไทย ประเทศไทยของเราได้เคลื่อนตัวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัว ดังนั้นเมื่อสังคมกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุก็จะเกิดปัญหาด้านผู้สูงอายุตามมาอีกมากมาย

เพราะกลุ่มผู้สูงอายุที่มีมากที่สุดที่สุดในสังคมและยังเป็นกลุ่มที่อยู่ในฐานะของกลุ่มประชากรวัยพึ่งพิง เพื่อเป็นการสร้างมาตรการในการรองรับและแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นภาครัฐจึงได้มีการกำหนดแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงขึ้น แผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง ที่กำหนดขึ้นมานั้นเป็นแผนที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน มาตรการในการดำเนินงาน อย่างชัดเจน อีกทั้งได้ระบุถึงหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละโครงการ กิจกรรมไว้อย่างชัดเจน บทบาทในฐานะผู้ผลักดันให้เกิดแผนผู้สูงอายุแห่งชาติจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ถือเป็นเตรียมความพร้อมในการรับมือกับปัญหาทางด้านผู้สูงอายุที่จะเกิดขึ้น

ดั่งที่ นามสมมติ จ (2554) ซึ่งได้กล่าวว่า แผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง เป็นอีกหนึ่งมาตรการที่ภาครัฐผลักดันขึ้นให้ทุกภาคส่วนในสังคมเห็นถึงความสำคัญของปัญหาที่ประเทศของเราจะต้องเผชิญหน้า ซึ่งถือเป็นมาตรการในการรับมือที่ดีอย่างหนึ่ง

ภาครัฐถูกมองว่าเป็นหน่วยงานระดับบนสุดในเรื่องของการผลักดันแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง การดำเนินกิจกรรมทางด้านผู้สูงอายุทั้งในเรื่องส่วนของความรู้ที่เป็นวิชาการในส่วนที่เป็นความรู้ทางวิชาการคือประเด็นในเรื่องของเนื้อหาของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง ที่ยังไม่สามารถลงไปถึงตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในลำดับสุดท้ายได้ เจ้าหน้าที่ในลำดับสุดท้ายถือว่าเป็นกลุ่มที่สำคัญที่สุดในการปฏิบัติงานเพราะผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่นี้จะสามารถตอบโจทย์ของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงได้ เมื่อนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติแล้วผลของการปฏิบัตินั้นประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลว ภาครัฐเป็นหน่วยงานแรกที่ถ่ายทอดในเรื่องของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง ในส่วนนี้ก็แสดงให้เห็นว่าภาครัฐนั้นให้ความสำคัญกับกลุ่มของผู้สูงอายุในสังคม ตัวแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง จึงมีความสำคัญในเรื่องของการรองรับปัญหาที่เกี่ยวกับเรื่องของผู้สูงอายุที่ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัว

2. บทบาทในฐานะผู้สนับสนุนด้านงบประมาณในการดำเนินงาน

การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ นั้นงบประมาณถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนที่จะให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรม โครงการต่าง ๆ ตามแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง จะต้องใช้งบประมาณเข้ามาเป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมในการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง เพราะแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง เป็นแผนที่ถูกสร้างขึ้นด้วยหน่วยงานของภาครัฐ ฉะนั้นแล้วควรมีการสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อให้การดำเนินงานต่าง ๆ เกิดขึ้นจริงตามที่ได้

กำหนดไว้ ในที่นี้อาจไม่ใช่บทบาทหน่วยงานของภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวที่จะสนับสนุนในเรื่องงบประมาณ อาจมีในส่วนของหน่วยงานอื่น องค์กรที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานของเอกชนที่เข้ามาให้ความร่วมมือ ให้ความช่วยเหลือในส่วนของงบประมาณอยู่บ้าง ในฐานะของผู้ผลักดันให้เกิดแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงขึ้น หน่วยงานของภาครัฐจึงจำเป็นต้องเป็นหน่วยงานหลักที่สนับสนุนในเรื่องของงบประมาณในการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงด้วยเช่นกัน

ดังที่ นามสมมติ ช (2554) กล่าวไว้ว่า “งบประมาณในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ส่วนใหญ่ก็จะได้รับอุดหนุนจากรัฐบาลตามงบประมาณที่ภาครัฐจัดสรรให้”

เนื่องด้วยพื้นที่ในการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง เป็นพื้นที่ทั่วทั้งประเทศ จึงต้องใช้งบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงานเป็นอย่างมาก ต้องใช้ความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆของภาครัฐเข้ามาช่วยในการสนับสนุนในการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง อีกทั้งแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง เป็นแผนระดับชาติจึงต้องได้รับการผลักดันให้มีการดำเนินกิจกรรมต่างๆตามแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงอย่างจริงจัง ส่งผลถึงเรื่องงบประมาณที่จะต้องได้รับการจัดสรรอย่างจริงจังและทั่วถึง

ดังที่ นามสมมติ ช (2554) ที่กล่าวว่า “ต้องมีการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานให้เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้เกิดความทั่วถึงและเกิดกิจกรรมโครงการ ขึ้นจริงตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง”

นั่นก็เป็นอีกหนึ่งสิ่งที่สำคัญที่ภาครัฐให้การสนับสนุน เพราะความหลากหลายและความทั่วถึงของกิจกรรมนั้นจะมีมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับงบประมาณในการดำเนินการด้วยเช่นกัน การรับนโยบายมาจากภาครัฐนั้นบางส่วนก็ไม่สามารถที่จะทำได้จริงหรือหากทำได้ก็ทำไม่ได้ไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพราะข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญ

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานของภาครัฐที่มีใกล้ชิดกับชุมชนและกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด ในฐานะของผู้เป็นแกนนำในการดำเนินกิจกรรมต่างๆด้านผู้สูงอายุ เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการพัฒนากับชุมชนมากที่สุด ส่วนของการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุขององค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น มีบทบาทในการพัฒนาเป็นอย่างมาก เริ่มตั้งแต่บทบาทในฐานะผู้ให้ความรู้ ความเข้าใจ คำแนะนำ ในเรื่องของสิทธิ สวัสดิการต่างๆที่ผู้สูงอายุควรจะได้รับ บทบาทในฐานะผู้ดำเนินกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ หน้าที่ทั้งสองบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นสิ่งที่จะทำให้ผู้สูงอายุเข้าถึงสิทธิ สวัสดิการต่างๆ ที่ตนเองจะได้รับ เพิ่มศักยภาพในตัวของผู้สูงอายุ และทำให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง สามารถที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

1. บทบาทในฐานะผู้ให้ความรู้ ความเข้าใจ กับผู้สูงอายุ

ปัจจุบันสังคมได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้สูงอายุมากขึ้นจะเห็นได้จากการจัดทำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง ถือได้ว่าเป็นการให้สิทธิ สวัสดิการต่างๆแก่กลุ่มผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะหน่วยงานของภาครัฐที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เข้าถึงประชาชน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายได้มากที่สุด ในส่วนของการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นหน่วยงานที่เข้าถึงกลุ่มผู้สูงอายุได้มากที่สุด ในเรื่องของการเข้าไปให้ความรู้ ความเข้าใจ กับผู้สูงอายุ ในเรื่องสิทธิ สวัสดิการต่างๆที่ผู้สูงอายุควรจะได้รับจากหน่วยงานของภาครัฐ และบทบาทของผู้สูงอายุที่มีต่อสังคมในปัจจุบัน ในบางครั้งอาจจะเรียกได้ว่าเป็นผู้ชี้นำทางความคิดให้กับกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน เพราะด้วยความที่อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน เป็นสังคมชนบทบทบาทจากหน่วยงานของภาครัฐจะมีความสำคัญมาก สิ่งที่รัฐนำไปให้ในเรื่องของความรู้ต่างๆ การชี้แจง แนะนำ ต่างๆจะได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากกลุ่มผู้สูงอายุ อีกทั้งส่วนหนึ่งผู้สูงอายุในชนบทค่อนข้างที่จะมีความห่างไกลจากข้อมูลข่าวสารจากสังคมปัจจุบันค่อนข้างมาก การติดตามข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆจึงมีค่อนข้างน้อย ในเรื่องของความรู้ สวัสดิการ และสิทธิต่างๆที่หน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปให้ความรู้หรือชี้แจงให้ได้รับทราบนั้นก็จะได้ความสนใจจากผู้สูงอายุเป็นอย่างดี การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ความเข้าใจกับผู้สูงอายุในเรื่องดังกล่าวนี้ หน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะทำไปพร้อมๆพร้อมกับการแจกเบี้ยยังชีพกับผู้สูงอายุในแต่ละเดือน ลักษณะของการให้ความรู้ก็เหมือนเป็นการพูดคุยกันมากกว่า เช่น ในหนึ่งเดือนที่ผ่านมามีข่าวสารที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุในเรื่องใดบ้าง มีปัญหาอะไรบ้างที่เกิดขึ้น หรือว่ามีสิทธิอะไรที่ผู้สูงอายุจะได้รับจากสังคมอีกบ้าง แต่ในส่วนของการเข้าไปจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องสิทธิประโยชน์ต่างๆเกี่ยวกับผู้สูงอายุโดยตรง ในส่วนนี้ไม่มีการจัดกิจกรรมจะเป็นในลักษณะของการสอดแทรกการให้ความรู้ควบคู่ไปกับการแจกเบี้ยยังชีพ

ดั่งที่ นามสมมติ ญ (2554) กล่าวไว้ว่า การลงพื้นที่ให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุในเรื่องสิทธิ หรือสวัสดิการเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ทาง อบต. ยังไม่เคยจัดกิจกรรมที่เข้าไปให้ความรู้ โดยแก่ผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่ก็จะมีการพูดคุยกับกลุ่มของผู้สูงอายุในเรื่องนี้ไปพร้อมๆกับการแจกเบี้ยยังชีพในแต่ละเดือน ว่าเรื่องของผู้สูงอายุมีข้อมูลข่าวสาร หรือเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นบ้าง เพราะกลุ่มผู้สูงอายุบ้านเราการติดตามข้อมูลข่าว ในเรื่องสิทธิของตนเองยังมีค่อนข้างน้อย ทาง อบต. จึงจะพูดคุยสร้างความรู้ ความ เข้าใจให้กับผู้สูงอายุเกี่ยวกับเรื่องสิทธิและสวัสดิการที่ผู้สูงอายุควรจะได้รับเพื่อให้ ผู้สูงอายุเกิดการรับรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับตนเอง

หน้าที่ในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของ ผู้สูงอายุที่เกิดขึ้น สิทธิประโยชน์ สวัสดิการต่างๆที่ผู้สูงอายุควรจะต้องได้รับ บทบาทของผู้สูงอายุที่มีต่อชุมชน สังคมในปัจจุบัน จึงกลายเป็นหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นผู้มีบทบาทมากที่สุดในเรื่องนี้ ด้วยความที่เป็นสังคมชนบทและกลุ่มผู้สูงอายุที่ให้ความไว้วางใจในหน่วยงานของภาครัฐที่นำสิ่งที่เป็นประโยชน์มาให้กับตนเอง บทบาทในการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับ ผู้สูงอายุและชุมชนจึงเป็นบทบาทที่สำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องรับผิดชอบ

2. บทบาทในฐานะผู้ดำเนินกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ

การดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุในชุมชนเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยมีหน่วยงานของ อบต. เป็นผู้ให้การสนับสนุนในการทำกิจกรรมทั้งหมดไม่ว่ากิจกรรมในรูปแบบไหนก็ตาม ทั้งในเรื่องของสวัสดิการต่างๆ สุขภาพ การส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุต่างๆ เนื่องจาก อบต. เป็นหน่วยงานที่ต้องดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีทั้งสุขภาพกายและสุขภาพใจ ดังนั้นบทบาทในฐานะผู้ดำเนินกิจกรรมต่างๆให้กับผู้สูงอายุจึงเป็นบทบาทที่มีความสำคัญมากเช่นกัน เพราะในการดำเนินกิจกรรมต่างๆให้กับผู้สูงอายุได้นั้นต้องทราบถึงปัญหาหรือความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มผู้สูงอายุก่อน จึงจะสามารถดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นให้หมดไป เพื่อส่งเสริมสุขภาพกาย สุขภาพใจ และบทบาทของผู้สูงอายุในชุมชนให้มีมากขึ้น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่เข้าถึงชุมชนและผู้สูงอายุได้อย่างใกล้ชิดมากที่สุด หากไม่มีการสนับสนุนไม่ว่าในเรื่องใดก็ตามจากหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หากไม่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกิจกรรมต่างๆภายในชุมชนก็จะไม่ค่อยเกิดขึ้น โดยเฉพาะกิจกรรมที่ต้องใช้งบประมาณในการดำเนินงาน ในเรื่องของกิจกรรมการการคิดริเริ่มในการทำกิจกรรมนั้นเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นผู้ให้การช่วยเหลือและ

อำนวยความสะดวกให้กับทางผู้สูงอายุ การดำเนินกิจกรรมต่างๆของผู้สูงอายุจะเสนอผ่านมายังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพราะนอกจากนักพัฒนาชุมชนประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้วในแต่ละหมู่บ้านยังมีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (สอบต.) ที่ถือว่าเป็นตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลความเป็นอยู่ให้กับประชาชนและยังตัวกลางในการประสานงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชนให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆร่วมกันได้เป็นอย่างดี

ตามที่ นามสมมติ ณ (2554) ได้กล่าวไว้ว่า การดำเนินงานของทางองค์การบริหารส่วนตำบลจะใช้สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในการเป็นสื่อกลางให้ทั้งสองฝ่ายเพราะตัวของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจะทราบถึงปัญหา และเข้าถึงข้อมูลที่แท้จริงจากกลุ่มผู้สูงอายุได้มากกว่า

การดำเนินกิจกรรมต่างๆด้านผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจะทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อีกทั้งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ก็จะเป็นบุคคลในพื้นที่ด้วยที่มีความใกล้ชิดคุ้นเคยกับชุมชนเป็นอย่างดีปัญหาในเรื่องของการเข้าถึงความต้องการของชุมชนหรือความต้องการของผู้สูงอายุจึงไม่ใช่ปัญหาหลักในการดำเนินงานของทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับชุมชน ความเป็นอยู่ของผู้คนในเขตอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน หากมองในเรื่องของการดำเนินงานต่างๆแล้วแทบจะแยกออกจากกันไม่ออกระหว่างประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ความรับผิดชอบของตนเองในส่วนของผู้ปฏิบัติงานนั้นไม่ใช่เรื่องยาก เพราะว่าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใหญ่จะเป็นบุคคลในพื้นที่ที่มีภูมิสำเนาแต่กำเนิดเป็นคนในพื้นที่นั้นๆการรับรู้ การเข้าถึงความต้องการต่างๆของประชาชน เข้าใจถึงสภาพปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น สร้างสัมพันธที่ดีในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่และชุมชนจึงเป็นไปอย่างรวดเร็วและได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี เพราะเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็คือประชาชนคนหนึ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดูแลเช่นกัน

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่ากิจกรรมต่างๆที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำขึ้นนั้นเกิดมาจากความต้องการของผู้สูงอายุเพราะว่าผู้สูงอายุจะเป็นผู้เขียน โครงการกิจกรรม เสนอขึ้นมายังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ด้วยความเคยชินที่สังคมมอบให้ที่ทำให้ประชาชนกลายเป็นผู้รับเพียงฝ่ายเดียวไม่มีการกระตุ้นให้เห็นถึงคุณค่าของสิ่งที่ได้รับมา ส่งผลถึงสิ่งที่เสนอมายังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นก็ยิ่งมาจากการชี้แนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

อยู่เช่นกันทั้งเหตุผลที่ว่าผู้สูงอายุไม่ค่อยมีความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ค่อยกล้าที่จะบอกในสิ่งที่ตนเองต้องการ ผู้สูงอายุในชุมชนจะเห็นว่าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการดำเนินงาน เข้ามาให้ความรู้ ให้ความช่วยเหลือกับผู้สูงอายุจึงเลือกที่จะเห็นด้วยและยอมรับตามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ไปเกือบในทุกๆเรื่องกับทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำให้ จึงกลายเป็นว่าบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเข้าไปดำเนินกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุจึงไม่ใช่แค่บทบาทของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานต่อประชาชนที่คอยให้ความช่วยเหลือ อำนาจความสะดวกในการดำเนินกิจกรรมต่างๆเพียงเท่านั้น แต่เป็นเหมือนบทบาทของครูกับนักเรียนที่ครูบอกสอนอะไรออกไปนักเรียนก็จะเห็นด้วยและสนับสนุนในสิ่งที่ครูเสนอออกมานั้น ต้องคอยถามว่าจะเอาอะไรอีกหรือเปล่า มีอะไรเดือดร้อนหรือไม่ ต้องการให้ช่วยในเรื่องไหนบ้าง สิ่งนี้ไม่ควรทำสิ่งนี้ไม่ดีไม่ควรทำ เป็นการเข้าไปชี้แนะให้กับทางผู้สูงอายุทุกเรื่องทุกอย่าง โดยเฉพาะในส่วนของงานชี้แนะในเรื่องของการดำเนินกิจกรรมต่างๆของผู้สูงอายุให้เป็นไปตามแผนการดำเนินงานของทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยข้อจำกัดทางงบประมาณที่ไม่ใช่มาจากตามแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงถือเป็นหน่วยงานหลักที่เข้าถึงกลุ่มผู้สูงอายุได้มากที่สุดในกลุ่มการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ เป็นกลุ่มที่เข้าไปดำเนินกิจกรรมต่างๆให้กับทางผู้สูงอายุได้มากที่สุดแต่กระนั้นก็ไม่สามารถที่จะดำเนินกิจกรรมทุกอย่างได้ตามที่ผู้สูงอายุเสนอเข้ามา เพราะต้องขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้บริหารด้วยว่ามีทัศนคติในการบริหารงานมุ่งไปทางด้านไหนหรือให้ความสำคัญกับการพัฒนาในด้านไหนเป็นสำคัญ ที่ส่งผลไปถึงบทบาทของผู้สูงอายุในชุมชนด้วยว่าจะได้รับการพัฒนามากน้อยแค่ไหน ด้วยสภาพบริบทต่างๆของอำเภอเวียงสาที่อยู่อาศัยกันแบบที่แบบหนึ่ง ให้ความสำคัญในเรื่องของการเคารพผู้ที่อาวุโสกว่า ยึดถือธรรมเนียมปฏิบัติของชุมชนที่มีมาอย่างยาวนาน กลุ่มผู้สูงอายุจึงเป็นกลุ่มที่ได้รับการเคารพนับถือจากประชาชนในชุมชนเพราะผู้สูงอายุถือเป็นบุคคลต้นแบบของชุมชน เป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมต่างๆที่เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีผลต่อการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุเป็นอย่างมากและกิจกรรมเหล่านั้นก็จะได้รับการสนับสนุนจากชุมชนเป็นอย่างดีด้วยเช่นกัน

ดังที่ นามสมมติ ด (2554) กล่าวไว้ว่า เทศบาลของเราเองถือว่าเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน มาก ซึ่งเรื่องของการจัดกิจกรรมด้านผู้สูงอายุนั้นแม้ว่าจะมีการทำประชาคมกันมาแล้วก็ตาม ให้ผู้สูงอายุเองเป็นผู้เสนอกิจกรรมโครงการต่างๆมาให้กับทางเทศบาล แต่ก็ยังไม่ได้มาจากผู้สูงอายุโดยตรง เพราะว่า

เวลาที่ลงไปทำประชาคมหรือลงไปสอบถามสำรวจความคิดเห็น ความต้องการของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ผู้สูงอายุก็ไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น ดังนั้นทางเจ้าหน้าที่ก็จะเป็นผู้เสนอโครงการ กิจกรรมให้กับทางผู้สูงอายุมากกว่าก็ตามความเห็นของผู้สูงอายุว่าเห็นด้วยกับสิ่งที่เสนอไปให้หรือไม่ ผู้สูงอายุก็จะมีส่วนร่วมในเรื่องของการลงความเห็น ถ้าหากเห็นด้วยกับกิจกรรมดังกล่าวก็ให้ทางผู้สูงอายุเขียนเสนอโครงการ กิจกรรมเข้ามายังเทศบาลว่าต้องการที่จะจัดทำกิจกรรมอะไร อยากให้ทางเทศบาลช่วยเหลือ สนับสนุนในเรื่องใดบ้างก็จะเป็นรูปแบบนี้อยู่ตลอด

บทบาทของชุมชน

ชุมชนในส่วนของ การดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุชุมชนจะมีบทบาทในฐานะของการให้การสนับสนุน การช่วยเหลือ และการอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของทางอปท. ที่ถือเป็นบทบาททางอ้อมที่มีต่อการดำเนินกิจกรรมทางด้านผู้สูงอายุในชุมชน ชุมชนถือว่ามี ความใกล้ชิด ผูกพันกับตัวของผู้สูงอายุมากที่สุด คอยเป็นผู้ประสานงานในการติดต่อ ประชาสัมพันธ์ ทั้งในเรื่องของการให้ความรู้หรือการดำเนินกิจกรรมต่างๆที่ได้มาจากหน่วยงานต่างๆให้กับทางผู้สูงอายุได้รับทราบ ยิ่งด้วยสภาพสังคมที่เป็นชนบทการทำงานของแต่ละฝ่ายจึงเชื่อมถึงกันอย่างแยก ออกจากกันไม่ได้ ทุกฝ่ายจึงมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันหมด ไม่มี การแบ่งแยกหน่วยงานในการ ทำงานเพราะต่างฝ่ายต่างเอื้ออาทรต่อกันในการดำเนินงานซึ่งผลประโยชน์ที่ได้ก็ตกเป็นของ ประชาชนในชุมชนเหมือนกันหมดทุกฝ่าย ชุมชนใช้วิธีการเสียงตามสาย ปากต่อปาก ในการ ประชาสัมพันธ์เรื่องราวต่างๆให้รับรู้โดยทั่วกันทุกคนในชุมชนให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่ แล้ว ยิ่งด้วยผู้สูงอายุกับชุมชนเป็นสิ่งที่คู่กันและมีความผูกพันกันอย่างมาก ผู้สูงอายุเป็นถือได้ว่า เป็นผู้นำตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นผู้ทรงบารมีที่ประชาชนในชุมชนให้ความเคารพนับ ถือ เป็นผู้นำในการประกอบกิจกรรม ประเพณีต่างๆของชุมชน ทุกคนในชุมชนจึงมีบทบาทที่สำคัญ เท่าๆกัน โดยเฉพาะในกลุ่มของผู้นำหมู่บ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน สอบต.) ที่คอย อำนวยทั้งในเรื่องของการจัดสถานที่ในการดำเนินกิจกรรม อำนวยความสะดวกในเรื่องของการ เดินทาง เป็นต้น เพราะการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นจะมีการจัด หมุนเวียนกันไปทุกหมู่บ้านซึ่งจะได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากกลุ่มผู้ของผู้นำหมู่บ้านและ ประชาชนต่างๆให้การสนับสนุนเข้ามาด้วย ด้วยความห่างไกลของพื้นที่และความลำบากในการ เดินทางหากจะให้ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินกิจกรรมทั้งหมดนั้นก็คงจะเป็นเรื่องยากที่

จะสามารถทำได้ อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มบุคคลจากภายนอกด้วย เช่น กลุ่มร้านค้า มูลนิธิ ชมรมต่างๆ ที่เข้ามาสนับสนุนในเรื่องของทั้งของรางวัล อาหาร น้ำดื่ม กลุ่มเหล่านี้ยังเป็น ตัวกระตุ้นให้ชุมชนเล็งเห็นความสำคัญของผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้นด้วย

ชุมชนแม้ว่าจะไม่ได้เป็นผู้เข้าไปให้ความรู้กับผู้สูงอายุโดยตรงแต่ก็เป็นตัวกลางที่เป็นผู้ ประสานงานที่สำคัญระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานภายนอกกับผู้สูงอายุใน ชุมชนได้เป็นอย่างดี เป็นผู้สร้างความเข้าใจที่ตรงกัน สถานสัมพันธ์ให้กับทั้งสองฝ่ายในการดำเนิน กิจกรรมร่วมกันเพื่อให้ผลของการดำเนินกิจกรรมนั้นประสบความสำเร็จ

ดั่งที่ นามสมมติ ต (2554) ได้กล่าวว่า การดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุนั้นต้องสร้าง ความเข้าใจร่วมกันกับทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมก่อน โดยจะเน้น ไปในส่วนของบริบทที่เกี่ยวข้องที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุด ไปที่กลุ่มของสถาบัน ครอบครัวและชุมชนซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่มีความใกล้ชิดกับผู้สูงอายุมากที่สุด เป็นกลุ่ม ที่สามารถทราบถึงความต้องการและตัวของผู้สูงอายุเองก็ให้ความไว้วางใจมากที่สุด ด้วยเช่นกัน การใช้กลุ่มบุคคลที่มีความใกล้ชิดเช่นนี้จะทำให้ทางเราได้ข้อมูลที่เป็น ความจริงมากที่สุดเพื่อที่เราจะนำข้อมูลในส่วนนี้มาและสามารถจัดกิจกรรมให้ตรงกับ ความต้องการของผู้สูงอายุให้ได้มากที่สุด

ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องล้วนแล้วแต่มีความสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุเป็นอย่างมากแต่จะมีบทบาทหน้าที่ที่โดดเด่นและสำคัญแตกต่างกันไป ดังนั้นการดำเนินกิจกรรมด้าน ผู้สูงอายุจึงต้องอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินกิจกรรม ทางด้านผู้สูงอายุประสบความสำเร็จมากที่สุด

4.4.3 ขั้นตอนการนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ

การนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน เจ้าหน้าที่ผู้ ปฏิบัติในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ได้ยึดกรอบการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุตามแผน ผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง มาเป็นกรอบในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจาก เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่ได้มีการศึกษารายละเอียดในตัวแผน ผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง จึงทำให้ไม่มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับตัวแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง

ยุทธศาสตร์ มาตรการการดำเนินงานที่ได้กำหนดไว้ในแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นผลสืบเนื่องมาถึงในส่วนของขั้นการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ในการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุในอำเภอเวียงสาเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ไม่ได้นำตัวแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงมาเป็นกรอบในการดำเนินงาน แต่การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุในอำเภอเวียงสาเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเน้นการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาของหน่วยงานตัวเองเป็นหลัก และใช้บริบทของชุมชนมาวางแผนในการดำเนินกิจกรรมโดยใช้ศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่ออกมาใช้ ใช้สิ่งที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

ดังเช่น นามสมมติ ถ (2554) ได้กล่าวว่า การดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุของทางองค์การบริหารส่วนตำบล ก็จะยึดแผนพัฒนาของทางองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหลัก ดำเนินงานตามบริบทของชุมชนในแต่ละพื้นที่ ซึ่งพยายามที่จะดึงจุดเด่นของแต่ละชุมชนที่มีอยู่ออกมาใช้

การดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่จะเป็นการดำเนินกิจกรรมที่เน้นส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ที่ส่งเสริมในเรื่องของสุขภาพ และแสดงให้เห็นถึงบทบาท ศักยภาพของผู้สูงอายุ ดำเนินการภายใต้กระบวนการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุในชุมชนที่จัดตั้งขึ้นที่ใช้ชื่อว่า “ชมรมผู้สูงอายุ” ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงใช้กระบวนการกลุ่มเข้ามาเป็นตัวกลางให้เกิดการรวมตัวกันของกลุ่มผู้สูงอายุ กระตุ้นการเข้าร่วมกิจกรรมให้มากยิ่งขึ้น ภายใต้การดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุที่มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันแล้ว ทางชมรมผู้สูงอายุเองก็ยังมีส่งเสริมในเรื่องของสวัสดิการให้กับสมาชิกภายในชมรม ส่งเสริมการออมเงิน การสร้างรายได้ การส่งเสริมสุขภาพ ผลจากการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุแท้จริงแล้วเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสพบปะ พูดคุยกัน มีการกิจกรรมทำร่วมกัน เพื่อลดความซึมเศร้าที่เป็นโรคที่เกิดขึ้นมากในกลุ่มผู้สูงอายุ

ดังที่ นามสมมติ ท (2554) กล่าวว่า กิจกรรมที่ได้จัดขึ้นให้กับกลุ่มผู้สูงอายุก็เพื่อส่งเสริมทั้งทางด้านสุขภาพกายและและสุขภาพใจให้กับผู้สูงอายุ แล้วก็ยังผลักดันให้คนในชุมชนเห็นถึงความสำคัญและบทบาทของผู้สูงอายุ การที่ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมร่วมกันก็ยังช่วยในเรื่องของการแก้โรคซึมเศร้า ที่ผู้สูงอายุเป็นมากเพราะส่วนใหญ่ก็จะอยู่แต่บ้านไม่ได้ออกไปไหน การออกมาพบปะกันจึงเป็นความสุขทางใจอีกอย่างหนึ่ง

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในบางส่วนก็สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกับยุทธศาสตร์ มาตรการการดำเนินงานของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงเช่นเดียวกัน แต่ด้วยสิ่งที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีความรู้ ความเข้าใจ ไม่มีการศึกษาในเรื่องของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงอย่างชัดเจน จึงไม่มีความเข้าใจที่ชัดเจนว่ากิจกรรมที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการไปนั้นสอดคล้องเป็นไปตามยุทธศาสตร์ มาตรการการดำเนินงานในแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง มากเพียงใด ด้วยลักษณะแผนพัฒนาของทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาของจังหวัดและประเทศ รูปแบบการดำเนินงาน กิจกรรมต่างๆในแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงไม่มีลักษณะที่ขัดต่อแผนพัฒนาในระดับใหญ่ขึ้นไป ซึ่งยุทธศาสตร์ในการดำเนินการของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง มียุทธศาสตร์ในเรื่องของการส่งเสริมสุขภาพ การส่งเสริมอาชีพ การส่งเสริมรายได้ และการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ ยุทธศาสตร์ในเรื่องดังกล่าวนี้หน่วยงานที่รับผิดชอบหลักต้องเป็นผู้รับมาดำเนินการในระดับของกระทรวง ในแต่ละกระทรวงก็จะมีกรมและหน่วยงานย่อยอื่นๆที่สังกัดภายใต้กระทรวงที่ต้องร่วมรับผิดชอบในการแปลงแผนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ หน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นหน่วยงานสุดท้ายในระดับของจังหวัดที่ต้องมีการดำเนินกิจกรรมนำแผนไปสู่การปฏิบัติ โครงการ กิจกรรมที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดขึ้นนั้นหลักๆแล้วก็ป็นกิจกรรมหรือโครงการย่อยต่างๆในแต่ละยุทธศาสตร์การดำเนินงานของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงด้วยเช่นกัน เพียงแค่ว่าตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในระดับท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ได้มีการศึกษาอย่างละเอียดชัดเจนในเรื่องของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง จึงไม่รู้ว่าลักษณะของโครงการ กิจกรรมที่ตนเองได้ดำเนินการไปนั้นก็มีความสอดคล้องเป็นไปตามลักษณะของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง เช่นเดียวกัน

เช่นที่ นามสมมติ ฐ (2554) ได้กล่าวว่า การดำเนินกิจกรรมให้กับกลุ่มของผู้สูงอายุจะเน้นตามแผนพัฒนาของหน่วยงานเราเอง ในการจัดทำแผนพัฒนาของทางเทศบาลจะยึดตามแผนพัฒนาของอำเภอ ของจังหวัด และของประเทศมาเป็นกรอบในการจัดทำแผน จะเห็นได้ว่าลักษณะของกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยเฉพาะในจังหวัดก็จะมีลักษณะที่คล้ายๆกัน จะต่างกันก็ขึ้นอยู่กับศักยภาพในแต่ละพื้นที่ว่า จะสามารถดึงจุดเด่นของตัวเองออกมาใช้ได้มากแค่ไหน

การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นใช้วิธีการขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งจากกลุ่มของผู้นำชุมชน ประชาชนผู้สูงอายุทั้งในระดับตำบลและหมู่บ้านในการดำเนินงานร่วมกัน ขอความร่วมมือจากทั้งชุมชน โรงเรียน รพ.สต. รวมไปถึงวัดในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้ผู้สูงอายุได้แสดงศักยภาพที่มีอยู่ในตัวเองในด้านต่างๆถ่ายทอดไปให้กับเยาวชนรุ่นต่อไป โดยการผลักดันให้ผู้สูงอายุเป็นครูของชุมชนในการถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ให้กับบุคคลรุ่นต่อไปในชุมชน เป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่มีอยู่ในตัวผู้สูงอายุให้กับเยาวชนรุ่นลูก รุ่นหลานได้เรียนรู้และสืบทอดกันต่อไป อีกทั้งยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สูงอายุกับเยาวชนได้เป็นอย่างดี

การจัดกิจกรรมในรูปแบบของการถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านต่างๆไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ เรื่องสมุนไพรพื้นบ้าน ดนตรี การละเล่นต่างๆที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานที่จัดทำขึ้นนั้น ส่วนใหญ่แล้วการดำเนินกิจกรรมในรูปแบบนี้ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะใช้วิธีการขอความร่วมมือไปในส่วนโรงเรียนในการที่จะให้ผู้สูงอายุเข้าไปเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาพื้นบ้านต่างๆให้กับเยาวชนรุ่นลูกหลานได้เรียนรู้สืบทอดกันไป การจัดกิจกรรมในรูปแบบนี้ได้รับการตอบรับและความร่วมมือเป็นอย่างดีจากทางโรงเรียนในเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการสนับสนุนกิจกรรมในรูปแบบดังกล่าวเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ทั้งยังเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้กับเยาวชนเกิดความรัก ความหวงแหน ในวัฒนธรรมชุมชนของตนเอง การจัดกิจกรรมส่งเสริมในรูปแบบนี้จะใช้งบประมาณในการดำเนินการน้อยที่สุดเพราะวัสดุอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมเป็นสิ่งที่ได้จากในชุมชนจะมีก็แต่ในเรื่องเครื่องดนตรีพื้นบ้านที่ต้องใช้งบประมาณในการสนับสนุนอยู่มาก และกิจกรรมที่มุ่งเน้นในการส่งเสริมอาชีพนั้นก็เพื่อส่งเสริมทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่มขึ้น มีหลากหลายกิจกรรม เช่น การทำไม้กวาด ทำแหนม ทำดอกไม้แห้งต่างๆ และการทำเครื่องจักรสานต่างๆ กิจกรรมที่มุ่งเน้นส่งเสริมเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นภูมิปัญญาของผู้สูงอายุอีกทั้งเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ผู้สูงอายุจะมีการรวมกลุ่มกันในการดำเนินกิจกรรม กิจกรรมเหล่านี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เฉพาะในส่วนองงบประมาณในการดำเนินงานเพียงเท่านั้น ไม่ได้เข้าไปสอนหรือเป็นวิทยากรให้ความรู้แต่อย่างใด เพราะกิจกรรมที่ทำส่วนใหญ่เป็นการดึงภูมิปัญญาหรือศักยภาพที่มีอยู่ในตัวของผู้สูงอายุออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดต่อชุมชน ให้ผู้สูงอายุมีการบริหารจัดการตนเองในการดำเนินงาน

ดั่งที่ นามสมมติ น (2554) อธิบายว่า เราก็ได้จัดกิจกรรมที่พยายามจะผลักดันให้กลุ่มผู้สูงอายุในแต่ละชุมชนเข้ามาเป็นครูภูมิปัญญาของชุมชนให้เป็นวิทยากรใน

การสอนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาพื้นบ้านต่างๆ ให้กับลูกหลานในหมู่บ้าน ทางเรา ร่วมกับทางโรงเรียนในเขตของเราที่มีการเชิญให้ผู้สูงอายุเข้าไปเป็นครูในโรงเรียน ที่สอนเกี่ยวเรื่องของภูมิปัญญาพื้นบ้านต่างๆ เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับ รุ่นลูกรุ่นหลานที่จะต้องได้รับการปลูกฝัง ได้รับการเรียนรู้ที่ดีที่ถูกต้อง กิจกรรมเหล่านี้ทางเรากำลังพยายามผลักดันให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อที่จะเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อให้ทุกฝ่ายได้ตระหนักถึงความสำคัญของชุมชนและยังทำให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกัน สามารถที่จะคลายปัญหาความเหงา ความซึมเศร้า และยังใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์อีกด้วย

มีการออกให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุในด้านต่างๆ ไปพร้อมๆ กับการแจกเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในแต่ละเดือน การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุในบางกิจกรรมที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีความรู้ ความสามารถในการเรื่องดังกล่าว อย่างดีพอ นั้น เช่น เรื่องการดูแลสุขภาพ การส่งเสริมสุขภาพให้ถูกต้องของผู้สูงอายุ ก็จะมีการจัดทำแผนการดำเนินงานแล้วขอความร่วมมือส่งต่อไปยังหน่วยงานของ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวเข้ามาเป็นผู้ดูแลในการดำเนินกิจกรรมด้วย ในที่นี้ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะเข้าไปดูแล สนับสนุนการดำเนินงานควบคู่กันไปด้วย ในเรื่องดังกล่าวแต่ละหน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานนั้น จะเข้าใจว่าการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวก็เป็นส่วนหนึ่งในดูแลประชาชนของตนเองด้วยเพราะกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงานนั้นก็เป็กลุ่มเป้าหมายเดียวกัน จึงทำให้ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดีในการดำเนินกิจกรรม

ดังที่ นามสมมติ บ (2554) ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมที่ทางเรายังไม่มีความรู้ ความเข้าใจที่ดีพอ เช่นในเรื่องของการส่งเสริมสุขภาพต่างๆทางเราก็จะทำหนังสือขอความร่วมมือกับหน่วยงานของ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ในการออกให้ความรู้เรื่องสุขภาพ ตรวจร่างกายผู้สูงอายুর่วมกับทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุจะมีความแตกต่างกันอยู่บ้างในรูปแบบของกิจกรรมขึ้นอยู่กับพื้นที่ในการดำเนินงานด้วย เพราะอำเภอเวียงสามมีกลุ่มคนหลากหลายกลุ่มอาศัยอยู่ โดยเฉพาะในเขตรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่จะนิง ที่มีกลุ่มคน 6 กลุ่ม อาศัยอยู่ คือ ขมุ ถิ่น มัง

เมียน มลาปรี และคนพื้นเมือง รูปแบบของกิจกรรม โครงการต่างๆที่จัดทำขึ้นจึงมีความหลากหลาย และต้องมีการแยกการดำเนินกิจกรรม ด้วยเหตุผลที่ว่ากลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นชาวเขาภาษาที่ใช้ในการสื่อสารจะเป็นภาษาถิ่นของตัวเอง จึงกลายเป็นอีกหนึ่งปัญหาให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่จะต้อง ใช้ทักษะความสามารถ และการขอความร่วมมือกับผู้นำของชุมชนในการเป็นสื่อกลางในการ สื่อสาร ในบางครั้งก็ทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินงานและความทั่วถึงของกิจกรรมด้วย

ดังที่ นามสมมติ ป (2554) กล่าวคือ องค์การบริหารส่วนตำบลของเรามีกลุ่มคนที่ อาศัยอยู่หลากหลาย กิจกรรมที่จัดขึ้นต้องมีการจัดกิจกรรมแยกกันบ้างตามหมู่บ้าน หรือกลุ่มนั้นๆ อีกทั้งกลุ่มผู้สูงอายุชาวเขาก็จะพูดคุยกันด้วยภาษาถิ่นของตนเอง หรือพูดภาษาพื้นเมือง ภาษาไทยไม่ได้เลย จึงทำให้เกิดปัญหาในการดำเนินการ บ้าง

4.4.4 ผลลัพธ์การนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ

ผลการศึกษาการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ใน ครั้งนี้พบว่า เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่ได้มีการศึกษาเรื่อง แผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงอย่างจริงจัง จะรู้เพียงกว้างๆอย่างผิวเผิน ทำให้เกิดความไม่รู้ ไม่เข้าใจ ในเรื่องของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง ที่ส่งผลสืบเนื่องมาในขั้นของการนำแผนผู้สูงอายุฉบับ ปรับปรุง ไปปฏิบัติ ที่การดำเนินกิจกรรมทางด้านผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้ นำ แผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงมาเป็นกรอบในการดำเนินงานที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุเช่นเดียวกัน จึงส่งผล สืบเนื่องมายังขั้นของผลลัพธ์ในการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติคือ ความล้มเหลวใน การนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ในอำเภอเวียงสา

ความล้มเหลวที่เกิดขึ้นในการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติครั้งนี้ เป็นผลสืบ เนื่องมาจากหลายสาเหตุที่ส่งกระทบต่อเนื่องกันมาจนถึงผู้ปฏิบัติงานในลำดับสุดท้าย นั่นก็คือ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่มีความรู้ ความเข้าใจที่แท้จริงเกี่ยวกับ หน้าที่ความรับผิดชอบในงานที่ตนเองกำลังปฏิบัติอยู่

ดังเช่น นามสมมติ ผ (2554) ให้ความเห็นว่ามี ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับงานที่ ตัวเองรับผิดชอบเท่านั้น แต่ในบางเรื่องที่ได้รับผิดชอบก็ยอมรับว่ายังมีความรู้ไม่เพียงพอ

อย่างของแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงที่มาสอบถามนี้ คงต้องกลับไปนั่งดูงานที่ตัวเองรับผิดชอบอย่างจริงจัง การทำงานก็ทำตามที่ได้รับมอบหมายมาส่วนใหญ่ ลักษณะงานก็จะ เป็นกิจกรรมหรืองานที่เคยดำเนินการมาแล้วทั้งนั้น

จากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทำให้สามารถวิเคราะห์สิ่งที่เป็นประเด็นให้เห็นถึงความล้มเหลวที่เกิดขึ้นจากการนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ในอำเภอเวียงสา ได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 แผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง ยังไม่ลงไปสู่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เนื่องจากในระดับของท้องถิ่นเรื่องของแผนผู้สูงอายุยังไม่มีเผยแพร่ที่ชัดเจน ไม่มีการประชาสัมพันธ์ให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเกิดการรับรู้เกี่ยวกับตัวแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในระดับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงไม่เกิดการรับรู้ว่ามีแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง มีความสำคัญในเรื่องใดบ้าง การจัดทำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงขึ้นมาเพื่ออะไร หน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงมีหน่วยงานไหนบ้าง ไม่ได้สร้างกระบวนการรับรู้ที่ถูกต้องให้กับผู้ปฏิบัติงานในลำดับสุดท้ายอย่างเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ส่งผลไปถึงการนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติที่หน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ได้นำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง มาเป็นกรอบในการดำเนินงานของตนเอง

เช่นที่ นามสมมติ ฝ (2554) กล่าวไว้ว่า “ตั้งแต่ที่ทำงานมายังไม่เคยได้รับรู้ในเรื่องของแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงเลย แล้วตัวแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงนี้คืออะไร ใครรับผิดชอบ ก็ไม่ทราบเช่นกัน”

จากคำกล่าวทำให้เห็นได้ว่าแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง ในขั้นของการนำไปปฏิบัติยังไม่สามารถสร้างกระบวนการรับรู้ในเรื่องแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงให้เกิดขึ้นในกลุ่มของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้

ประเด็นที่ 2 เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง

สืบเนื่องมาจากประเด็นที่ 1 เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้เกิดการรับรู้แผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง ถูกกำหนดขึ้นมาเพราะอะไรและเพื่ออะไร ส่งผลถึงตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่ได้มีการศึกษาในรายละเอียดของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงอย่างจริงจัง เมื่อไม่ได้มีการศึกษาอย่างจริงจังก็ไม่เกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง ไม่รู้ในยุทธศาสตร์ มาตรการการดำเนินงานของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง จึงไม่รู้ว่าขอบข่ายการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง มีกรอบในการดำเนินงานครอบคลุมถึงส่วนไหนในการนำไปปฏิบัติ ครอบคลุมลักษณะกิจกรรม โครงการลักษณะใดบ้างถึงเรียกได้ว่าอยู่ภายใต้การดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง ซึ่งยุทธศาสตร์และมาตรการในการดำเนินงานของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง มีดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ

- 1) มาตรการ หลักประกันรายได้เพื่อวัยสูงอายุ
 - (1) ขยายหลักประกันสุขภาพให้ครอบคลุมถ้วนหน้า
 - (2) ส่งเสริมและสร้างวินัยการออมทุกช่วงวัย
- 2) มาตรการ การให้การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต
 - (1) ส่งเสริมการเข้าถึง และพัฒนาการจัดบริการการศึกษา และการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อความเข้าใจชีวิต และพัฒนาการในแต่ละวัย และเพื่อเตรียมตัวเข้าสู่วัยสูงอายุที่เหมาะสม
 - (2) รณรงค์ให้สังคมตระหนักถึงความจำเป็นของการเตรียมการเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุ
- 3) มาตรการ การปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ
 - (1) ส่งเสริมให้ประชาชนทุกวัย เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการดูแลรับผิดชอบผู้สูงอายุในครอบครัวและชุมชน
 - (2) ส่งเสริมให้มีกิจกรรมสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับคนทุกวัย โดยเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม และการกีฬา
 - (3) รณรงค์ให้สังคมมีจิตสำนึกและตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ

- 1) มาตรการ ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันการเจ็บป่วย และดูแลตนเองเบื้องต้น
 - (1) จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบที่หลากหลายและเหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ และครอบครัว
- 2) มาตรการ ส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ
 - (1) ส่งเสริมการจัดตั้งและดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุและเครือข่าย
 - (2) สนับสนุนกิจกรรมขององค์กรเครือข่ายผู้สูงอายุ
- 3) มาตรการ ส่งเสริมด้านการทำงานและการหารายได้ของผู้สูงอายุ
 - (1) ส่งเสริมการทำงานทั้งเต็มเวลาและไม่เต็มเวลา ทั้งในระบบ และนอกระบบ
 - (2) ส่งเสริมการฝึกอาชีพและจัดหางานให้เหมาะสมกับวัย และความสามารถ
 - (3) ส่งเสริมการรวมกลุ่มในชุมชนเพื่อจัดทำกิจกรรมเสริมรายได้ โดยให้ผู้สูงอายุสามารถมีส่วนร่วม
- 4) มาตรการ สนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ
 - (1) ประกาศเกียรติคุณผู้สูงอายุที่เป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม
 - (2) ส่งเสริมให้เกิดคลังปัญญากลางของผู้สูงอายุเพื่อรวบรวมภูมิปัญญาในสังคม
 - (3) ส่งเสริมและเปิด โอกาสให้มีการเผยแพร่ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุและให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านต่างๆ ในสังคม
- 5) มาตรการ ส่งเสริมสนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการเพื่อผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้และสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อ
 - (1) ส่งเสริมสนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
 - (2) ส่งเสริมการผลิต การเข้าถึงสื่อ และการเผยแพร่ข่าวสารสำหรับผู้สูงอายุ
 - (3) ดำเนินการให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่อง
- 6) มาตรการ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม
 - (1) สนับสนุนส่งเสริมให้ความรู้แก่ครอบครัวและผู้สูงอายุในการ

ปรับปรุงที่อยู่อาศัยเพื่อรองรับความต้องการในวัยสูงอายุ

(2) กำหนดมาตรการแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อสร้าง/ปรับปรุงที่อยู่อาศัย และระบบสาธารณสุขปึกสำหรับผู้สูงอายุ

(3) มีการออกกฎหมายให้สิทธิพิเศษแก่ภาคเอกชนที่จัดบริการด้านที่พักอาศัยที่ได้มาตรฐานสำหรับผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

1) มาตรการ คุ้มครองด้านรายได้

(1) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทุกคนได้รับสวัสดิการด้านรายได้พื้นฐานที่รัฐจัดให้

(2) ส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนในชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ

2) มาตรการ หลักประกันด้านสุขภาพ

(1) พัฒนาและส่งเสริมระบบประกันสุขภาพที่มีคุณภาพเพื่อผู้สูงอายุทุกคน

(2) ส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางสุขภาพ และการตรวจสุขภาพประจำปีอย่างทั่วถึง

(3) ให้วัคซีนที่จำเป็นตามมาตรฐาน การป้องกันและส่งเสริมสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ

(4) รัฐต้องให้อุปกรณ์ช่วยในการดำรงชีวิตประจำวันตามที่จำเป็น เช่น แวนตาไม้เท้า รถเข็น ฟันเทียมแก่ผู้สูงอายุ

3) มาตรการ ด้านครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง

(1) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้อยู่กับครอบครัวให้นานที่สุด โดยการส่งเสริมค่านิยมในการอยู่ร่วมกับผู้สูงอายุ

(2) ส่งเสริมสมาชิกในครอบครัวและผู้ดูแลให้มีศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุ โดยการให้ความรู้และข้อมูลแก่สมาชิกในครอบครัวและผู้ดูแลเกี่ยวกับการบริการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์

4) มาตรการ ระบบบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน

(1) ปรับปรุงบริการสาธารณะทุกระบบให้สามารถอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุในการดำรงชีวิตและติดต่อสัมพันธ์ กับสังคม กลุ่ม และบุคคล

- ดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุทราบถึงอัตราค่าโดยสาร

ของระบบขนส่งสาธารณะและระบบขนส่งมวลชนต่างๆที่ลดหย่อนให้แก่ผู้สูงอายุ

- ส่งเสริมให้มีการปรับปรุงบริการระบบขนส่งสาธารณะทุกประเภทให้ผู้สูงอายุเข้าถึง และใช้ได้สะดวกเหมาะสมกับผู้สูงอายุตลอดระยะเวลาให้บริการ โดยมีการประกาศเกียรติคุณแก่หน่วยบริการที่มีผลงานดีเด่น

- ส่งเสริมให้ภาครัฐและเอกชนที่รับผิดชอบสถานที่สาธารณะ ปฏิบัติตามมาตรฐานสถานที่สาธารณะสำหรับผู้สูงอายุ

- จัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่ใช้ได้จริงในสถานที่สาธารณะแก่ผู้สูงอายุ เช่น ถนน ทางเดินสาธารณะในเขตชุมชน สะดวกเหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ และผู้พิการ

- จัดให้มีสวนสาธารณะและพื้นที่ออกกำลังกายที่เพียงพอและเหมาะสมปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ

(2) จัดตั้งและพัฒนาบริการทางสุขภาพและทางสังคม รวมทั้งระบบการดูแลผู้สูงอายุในระยะยาวในชุมชนที่สามารถเข้าถึงผู้สูงอายุมากที่สุดโดยเน้นบริการถึงบ้านและมีการสอดประสานกันระหว่างบริการทางสุขภาพและทางสังคม โดยควรครอบคลุมบริการดังต่อไปนี้

- สนับสนุนการดูแลระยะยาว

- ระบบประกันสังคม

- ดูแลโรคเรื้อรังที่สำคัญ ได้แก่ ความดันโลหิตสูง เบาหวาน และ

โรคหลอดเลือดในสมอง

- อาสาสมัครในชุมชน

- สนับสนุนให้ผู้ดูแลมีความรู้ความสามารถในการดูแลผู้สูงอายุ

(3) ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรทางศาสนา องค์กรเอกชน และองค์กรสาธารณประโยชน์มีส่วนร่วมในการดูแลสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุ โดยกระบวนการประชาคม

(4) เกื้อหนุนให้เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดบริการด้านสุขภาพและสังคมให้แก่ผู้สูงอายุที่สามารถซื้อบริการได้ โดยมีการดูแลและกำกับมาตรฐานและค่าบริการที่เป็นธรรมร่วมด้วย

(5) รัฐมีระบบและแผนเพื่อการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุเมื่อเกิดภัยพิบัติ

(6) ส่งเสริมให้โรงพยาบาลของรัฐ และเอกชนมีบริการแพทย์ทางเลือก

(7) จัดตั้งคลินิกผู้สูงอายุในโรงพยาบาลของรัฐที่มีจำนวนเตียงตั้งแต่

120 เตียงขึ้นไป

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการระดับชาติ และการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

1) มาตรการ การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการระดับชาติ

(1) เสริมสร้างความเข้มแข็งคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ให้สามารถผลักดันนโยบายและภารกิจที่สำคัญด้านผู้สูงอายุสู่การปฏิบัติ

(2) ให้คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมด้านผู้สูงอายุจังหวัดในคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดเป็นเครือข่ายการบริหารและพัฒนาผู้สูงอายุในระดับจังหวัดและท้องถิ่น

(3) พัฒนาศักยภาพของเครือข่ายในระดับจังหวัดและท้องถิ่น

(4) คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติวางแผนและดำเนินการให้มีการติดตามประเมินผลแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ปรับแผน และแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติที่ทันกำหนดเวลา

2) มาตรการ ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

(1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตหรือฝึกอบรมบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ในระดับวิชาชีพ อย่างเพียงพอและมีมาตรฐาน

(2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตหรือฝึกอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุ อย่างเพียงพอและมีมาตรฐาน

(3) กำหนดแผนการผลิตบุคลากรด้านผู้สูงอายุให้เหมาะสมและเพียงพอต่อความต้องการของประเทศและดำเนินการติดตามอย่างต่อเนื่อง

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์การประมวล พัฒนา และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ และการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ

1) มาตรการ สนับสนุนและส่งเสริมการวิจัย และพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ สำหรับการกำหนดนโยบาย และการพัฒนาการบริการหรือการดำเนินการที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ

2) มาตรการ ดำเนินการให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติที่มีมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง

3) มาตรการพัฒนาระบบข้อมูลทางด้านผู้สูงอายุให้ถูกต้องและทันสมัย โดยมีระบบฐานข้อมูลที่สำคัญด้านผู้สูงอายุที่ง่ายต่อการเข้าถึงและสืบค้น (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2553: 31-35)

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการศึกษาในรายละเอียดเกี่ยวกับแผนผู้สูงอายุอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นประเด็นของการกำหนดตัวแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงขึ้นมา เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับประเด็น เนื้อหาสาระต่างๆ ที่ได้กำหนดไว้ ก่อนที่จะลงลึกไปในขั้นของหน้าที่ความรับผิดชอบที่แต่ละหน่วยจะต้องนำไปปฏิบัติ ตามที่ได้มีการกำหนดไว้ในแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่แท้จริงก่อนที่จะมีการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปสู่ในขั้นของการปฏิบัติอย่างแท้จริง

ประเด็นที่ 3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเวียงสาไม่มีการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ

จากประเด็นข้างต้นทั้งสองประเด็นคือ แผนผู้สูงอายุยังไม่ลงไปสู่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในระดับท้องถิ่นไม่เกิดการรับรู้ในกระบวนการตามแผนงานของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง ทำให้ไม่ได้มีการศึกษาในเรื่องของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง ไม่เกิดความรู้ ความเข้าใจ ส่งผลสืบเนื่องมายังประเด็นที่ 3 ในการปฏิบัติงานในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงจึงไม่ถูกนำมาเป็นกรอบในการดำเนินงานของหน่วยงานในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในขั้นของผลลัพธ์จากการศึกษาเรื่องการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ในอำเภอเวียงสา จึงเกิดความล้มเหลว เพราะไม่มีการรับรู้ในเรื่องแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงตั้งแต่เริ่มแรกของการดำเนินงาน จึงไม่มีผล การนำไปปฏิบัติในขั้นตอนอื่นๆเช่นกัน

ข้อค้นพบในการศึกษาการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

การดำเนินกิจกรรมทางด้านผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินงานโดยยึดหลักการพัฒนาตามแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ เพราะในตัวแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีการกำหนดปฏิทินในการดำเนินงาน ที่ได้มีการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานไว้แล้ว เนื่องจากตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีความรู้ ความเข้าใจ ที่ชัดเจนในเรื่องแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง จึงไม่สามารถตอบได้ว่ากรอบการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงเป็นเช่นไร ในขณะที่เดียวกันก็มิรู้ด้วยว่าลักษณะการดำเนินกิจกรรมทางด้านผู้สูงอายุตามแผนพัฒนาของหน่วยงานตนเองนั้น ก็มีความสอดคล้องเป็นไปตาม ยุทธศาสตร์ มาตรการในการดำเนินงานของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงเช่นเดียวกัน

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมองว่าการดำเนินกิจกรรมทางด้านผู้สูงอายุของหน่วยงานตนเองนั้นประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน เพราะว่าการปฏิบัติงานยึดจากแผนพัฒนา แผนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของหน่วยงานเองเป็นหลัก มีการสำรวจความคิดเห็น ความต้องการของประชาชนก่อนมีการดำเนินงานต่างๆ ใช้ความเป็นคนในพื้นที่ที่มีความคุ้นเคยกับประชาชน คุ้นเคยกับบริบทของชุมชนที่สามารถเข้าใจถึงสภาพความเป็นชุมชนในแต่ละพื้นที่ได้

ดั่งที่ นามสมมติ พ (2554) ได้กล่าวว่า การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุถือว่าประสบความสำเร็จ เพราะผู้สูงอายุจะให้การตอบรับเป็นอย่างดีในการดำเนินงานต่างๆ อีกทั้งตัวของเจ้าหน้าที่ก็เป็นคนในชุมชนอยู่แล้วก็จะทราบถึงความต้องการของผู้สูงอายุได้ไม่ยากนัก

ด้วยความที่เป็นสังคมชนบทการพัฒนาหรือการเข้ามาของสิ่งใหม่ๆ ในสังคมจะต้องทำให้เกิดการยอมรับก่อนเพื่อที่ทุกคนจะเข้าใจและยอมทำตาม ส่วนมากแล้วคนส่วนใหญ่โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุเองจะไม่ค่อยทำอะไรใหม่ๆ จะยึดตามหลักที่เคยทำมาก่อน การที่จะให้ผู้สูงอายุหันมาออกกำลังกาย ทำกลุ่มจักรยาน เลี้ยงสัตว์ต่างๆ โดยการรวมนั้นค่อนข้างที่จะยาก เพราะว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่อยู่ในกิจวัตรประจำวันหรือว่าเป็นอาชีพของตนอยู่แล้วผู้สูงอายุจะคิดว่าการออกกำลังกายไม่จำเป็นที่จะต้องไปรวมกันทำพร้อมกันเพราะผู้สูงอายุในชุมชนยังทำงานกันอยู่ การทำเกษตรกรรมต่างๆ ต้องออกไปทำทุกวันเขาถือว่าการทำงานก็ถือเป็นการออกกำลังกาย ส่วนเรื่องของการจักรยานนั้นทุกคนก็จะทำเป็นทำไว้ใช้เองที่บ้านจึงไม่จำเป็นที่จะต้องรวมกลุ่มกันทำเพราะทุกคนก็ทำเป็นกันแล้ว สิ่งเหล่านี้ความคิดแบบชนบทเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุยังค่อนข้างที่จะยึดติดอยู่มากเจ้าหน้าที่จึงต้องทำให้กลุ่มผู้สูงอายุเข้าใจ แล้วเห็นถึงประโยชน์ที่พวกเขาควรจะได้จึงจะได้รับความสนใจและการตอบรับจากกลุ่มผู้สูงอายุ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่ตัวของเจ้าหน้าที่ตระหนักถึงมากที่สุดในการทำกิจกรรมต่างๆ ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน

สาเหตุที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือการได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีในการดำเนินงานจากหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน ที่ให้การสนับสนุน การช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งหากจะมองในส่วนการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เองทั้งหมดผลของการดำเนินกิจกรรมต่างๆ นั้นก็คงไม่ประสบความสำเร็จได้ถึงเพียงนี้ เพราะยังมีในบางเรื่อง บางกิจกรรมที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจที่ดีพอจึงต้องอาศัยขอความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องที่มีความรู้

ความเข้าใจ ความชำนาญในเรื่องดังกล่าวมากกว่าเข้ามาช่วยดูแลโอกาสนี้เองก็ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เรียนรู้ในเรื่องดังกล่าวไปในตัวด้วยเช่นกัน การดำเนินกิจกรรมต่างๆด้านผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จเพราะสามารถที่จะตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีในการดำเนินกิจกรรมต่างๆจากกลุ่มของผู้สูงอายุนอกจากตัวของผู้สูงอายุจะพึงพอใจกับกิจกรรมที่ดำเนินไปแล้วนั้นยังส่งผลไปในเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วย การที่ผู้สูงอายุได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขที่เพิ่มขึ้นทั้งทางสุขภาพกายและสุขภาพใจ

ตามที่ นามสมมติ พ (2554) ได้อธิบายไว้ว่า ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุนั้นส่วนใหญ่ก็จะได้รับผลการตอบรับที่ดีจากกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุจะให้ความสนใจในการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมต่างๆซึ่งทางเราพยายามที่จะเน้นให้ผู้สูงอายุเห็นถึงความสำคัญของตัวเองและเห็นว่าหน่วยงานองค์กรต่างๆให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ นอกจากนี้ก็จะสร้างคุณค่าทางด้านจิตใจให้กับผู้สูงอายุยังเป็นการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับทางผู้สูงอายุด้วยทั้งในเรื่องของการดูแลส่งเสริมสุขภาพ การสร้างรายได้เสริม ให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงการรับรู้สิทธิต่างๆของตัวเองที่ได้รับตามกฎหมาย การดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุที่ผ่านมาขององค์การบริหารส่วนตำบลก็ถือว่าประสบความสำเร็จ เพราะดูจากผลการตอบรับจากกลุ่มผู้สูงอายุและสามารถดำเนินงานได้ตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในแต่ละกิจกรรม

ด้วยเหตุผลที่ว่าแผนพัฒนาของทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นย่อมที่จะไม่ขัดต่อแผนดำเนินการ ระเบียบต่างๆของส่วนกลางอยู่แล้ว ในบางครั้งการดำเนินกิจกรรมก็ไม่สามารถที่จะทำได้ตามนโยบายของส่วนกลางทั้งหมด กิจกรรมบางอย่างชุมชนไม่สามารถที่จะปฏิบัติได้หรืออาจจะด้วยบริบทและความสามารถของชุมชน จึงทำให้ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆตามนโยบายของส่วนกลางได้ทั้งหมด สำหรับตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจกับการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุที่ผ่านมา ถือว่าเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันทั้งตัวของเจ้าหน้าที่และผู้สูงอายุ ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานได้รู้ถึงปัญหา ความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุในการลงพื้นที่ปฏิบัติงานในแต่ละครั้ง ซึ่งสามารถนำสิ่งเหล่านี้มาปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุในครั้งต่อไป เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมแก่ผู้สูงอายุเกิดประโยชน์กับตัวของผู้สูงอายุให้มากที่สุด ตัวของเจ้าที่เองแล้วถือว่ามีความเข้าใจในงานที่ทำดีแต่การถ่ายทอดลงสู่การปฏิบัติในชุมชน

แต่ครั้งนั้นอาจจะมีผิดเพี้ยนไปบ้าง แต่ก็ยังสามารถที่จะปฏิบัติให้อยู่ในกรอบการดำเนินงานได้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ชัดเจนเกี่ยวกับกฎระเบียบ กฎหมายต่างๆด้านผู้สูงอายุมากขึ้นไปด้วย

นอกจากตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะบอกว่าการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุนั้นประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน ในกลุ่มของผู้สูงอายุเองก็บอกว่าการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่ดีกับตัวของผู้สูงอายุ การส่งเสริมอาชีพก็ทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้เสริม เช่น กลุ่มจักรสาน การทำดอกไม้ประดิษฐ์ต่างๆ การเลี้ยงสัตว์ นอกจากจะมีรายได้เสริมแล้วในการดำเนินกิจกรรม เช่น การเลี้ยงสัตว์ ที่มีการหมุนเวียนการทำงานกันของสมาชิกในกลุ่มในการดูแล หากมีการขายสัตว์ที่เลี้ยงกันในกลุ่มก็จะนำเงินที่ได้มาปันผลให้กับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ซึ่งจะมีเงินที่หักออกก่อนเพื่อนำมาเป็นทุนในการลงทุนครั้งต่อไปด้วย นอกจากจะสร้างรายได้แล้วยังทำให้เกิดความรัก ความสามัคคีในกลุ่ม ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกัน โดยเฉพาะที่กลุ่มผู้สูงอายุต้องการก็คือการส่งเสริมในเรื่องของจิตใจและยังมีในส่วนของกิจกรรมที่ส่งเสริมการออกกำลังกาย เช่น การเล่นเปตอง การรำไม้พอง ที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนในเรื่องของอุปกรณ์การกีฬาในขณะที่ในตอนเย็นผู้สูงอายุจะมีการรวมตัวกันในการทำกิจกรรมดังกล่าวร่วมกันกิจกรรมนี้ส่งเสริมทั้งในเรื่องของร่างกายและจิตใจ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือโครงการ กิจกรรมเกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาต่างๆในชุมชนให้กับเยาวชนลูกหลานได้สืบทอดต่อไป สิ่งนี้นอกจากจะเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาของชุมชนยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สูงอายุกับเยาวชนในชุมชนอีกด้วย

เช่นที่ นามสมมติ ก (2554) กล่าวว่า การเข้ามาทำกิจกรรมต่างๆขององค์กรบริหารส่วนตำบล ให้กับผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่ดีกับผู้สูงอายุเพราะผู้สูงอายุคนแก่จะก็อยู่บ้านเฉยๆอยู่แล้ว การเข้ามาทำกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุที่ผ่านมาก็ได้รับการตอบรับที่ดีจากผู้สูงอายุ เพราะได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์อีกด้วย

กิจกรรมต่างๆที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเวียงสาดำเนินการทางด้านผู้สูงอายุ ล้วนแล้วแต่มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกับยุทธศาสตร์ และมาตรการการดำเนินงานทางด้านผู้สูงอายุในแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง เหตุผลที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบอกว่าไม่ได้ยึดกรอบการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงคือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่มีความรู้ ความเข้าใจ และไม่ได้ศึกษาเรื่องแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงอย่างจริงจัง จึงไม่ทำให้เกิดการนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติในอำเภอเวียงสา

4.5 เจื่อนใจที่มีผลต่อการนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ

การนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ผลการศึกษาพบว่าการนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติในครั้งนี้ประสบความสำเร็จ เพราะมีเจื่อนใจที่ส่งผลต่อการนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ดังนี้

เจื่อนใจที่ 1 การขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดการเผยแพร่ และการอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานอย่างทั่วถึง

ตัวของผู้กำหนดแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง ต้องกลับมาตั้งทบทวนตั้งแต่เริ่มแรกว่าเกิดข้อผิดพลาดในการดำเนินงานส่วนใดบ้างของตนเอง จากประเด็นที่ตั้งข้อสังเกตขึ้นส่วนแรกที่เกิดว่าเป็นเจื่อนใจที่ทำให้ผลการดำเนินงานสวนทางกันคือ การขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดการเผยแพร่ และการอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เพราะเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในระดับท้องถิ่นยังขาดในเรื่องของการรับรู้เกี่ยวกับเรื่องของแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ดังนั้นในส่วนของผู้ที่กำหนดหรือสร้างแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้เกิดการรับรู้ของทุกภาคส่วนในสังคมอย่างทั่วถึงกัน ที่สำคัญคือกลุ่มของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงในระดับของท้องถิ่น ที่ถือว่าเป็นตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐที่เข้าไปดำเนินงานโดยตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ในส่วนนี้ต้องให้การสนับสนุนกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในขั้นสุดท้ายด้วยสิ่งแรกคือ การสร้างการรับรู้ที่ถูกต้องและอย่างทั่วถึงให้กับตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้เห็นถึงความสำคัญที่มีการกำหนดแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงขึ้น ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง ที่สำคัญหน่วยงานไหนบ้างที่ต้องรับผิดชอบ ให้ตระหนักถึงบทบาทของตนเองที่มีตามแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง รวมไปถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานได้รับรู้ โดยเฉพาะในส่วนหน่วยงานของท้องถิ่นที่เป็นผู้ปฏิบัติงานในขั้นสุดท้ายตามแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง ทั้งมีความใกล้ชิด เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและชุมชนได้มากที่สุดเพื่อก่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่ถูกต้องและสามารถตอบสนองต่อทั้งกลุ่มเป้าหมายและเป้าหมายของแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงให้ได้มากที่สุด

ดั่งที่ นามสมมติ ม (2554) กล่าวว่า ในทางปฏิบัติจะไม่เกิดผลสำเร็จแน่นอน หากหน่วยงานในระดับสูงยังไม่มีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ให้เกิดการรับรู้ที่ชัดเจน และอย่างทั่วถึง ก่อนมองไปในเรื่องของความสำเร็จของการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ควรที่จะมองกลับขึ้นไปในขั้นแรกของกระบวนการก่อนว่า แผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง เป็นที่รับรู้ของหน่วยงานที่นำไปปฏิบัติมากแค่ไหน

เงื่อนไขที่ 2 เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง

ตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเป็นอีกหนึ่งเงื่อนไขสำคัญที่จะบอกได้ว่า การนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงจะประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการดำเนินงาน การนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติครั้งนี้ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเวียงสา มีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องแผนผู้สูงอายุอย่างกว้างและรู้เพียงแค่ผิวเผินเท่านั้น ยังไม่ได้มีการศึกษารายละเอียดของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงอย่างจริงจัง ส่งผลถึงการดำเนินงานทางด้านผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่ได้ยึดการดำเนินงานหรือกิจกรรมตามแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง แต่จะเน้นการดำเนินงานหรือกิจกรรมทางด้านผู้สูงอายุตามแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลัก ส่งผลถึงความล้มเหลวในการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ

ดั่งที่ นามสมมติ ย (2554) ให้ความเห็นไว้ว่า พอจะทราบในเรื่องเกี่ยวกับแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงอยู่บ้างว่ากำหนดขึ้นมาเพื่ออะไร แต่ในทางปฏิบัติก็ยังไม่เคยเห็นตัวแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงเลย หากจะให้เจาะลึกลงไปในรายละเอียด คงตอบไม่ได้ในเรื่องเกี่ยวกับแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง เพราะการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุก็จะเน้นตามแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหลัก จึงไม่ค่อยที่จะมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวมากเท่าใดนัก

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทางด้านผู้สูงอายุถือว่าเป็นกลไกที่สำคัญมากในการถ่ายทอดความรู้ และการดำเนินงานต่างๆ ไปสู่การปฏิบัติ เมื่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่มีความรู้ความเข้าใจที่ดีพอเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบของตัวเอง ทำให้สามารถมองเห็นถึงผลที่จะเกิดขึ้นในการดำเนินงานไม่ว่าจะเป็นไปตามการดำเนินงานของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงที่วางเอาไว้หรือไม่ก็ตาม

ดั่งที่ นามสมมติ ร (2554) กล่าวไว้ว่า“การดำเนินงานทางด้านผู้สูงอายุทางเรา ดำเนินการตามปฏิทินการดำเนินกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล เพราะในแต่ละกิจกรรมก็จะมีข้อจำกัดทางด้านงบประมาณอยู่ด้วย”

เงื่อนไขที่กล่าวมานี้ล้วนส่งผลต่อความล้มเหลวของการนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ขึ้นอยู่กับว่าเงื่อนไขเหล่านี้จะได้รับการแก้ไข พัฒนา ปรับปรุง ให้ดีขึ้นมากน้อยแค่ไหนเพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จในการนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติให้ได้มากที่สุด

4.6 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ปัญหา อุปสรรค

จากผลการนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ.2552ไปปฏิบัติ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ในครั้งนี้ประสบกับความล้มเหลวในเรื่องของการนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ในการดำเนินงานสิ่งที่เป็นปัญหา อุปสรรคต่อการนำแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุงในครั้งนี้เกิดมาจากสาเหตุที่สำคัญ ดังนี้

1. สมรรถนะของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

สมรรถนะในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติผู้ปฏิบัติงาน ทั้งในเรื่องของความรู้ความสามารถในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เฉพาะในส่วนของตัวเองรับผิดชอบเพียงเท่านั้น สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เคยศึกษาตัวแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงมาแล้วบ้างแต่ยังไม่มีความเข้าใจที่ชัดเจน และในบางครั้งการมองความสำเร็จของตัวแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงตามวัตถุประสงค์นั้นอาจมุ่งเน้นในเชิงปริมาณว่าทำได้มากแค่ไหนเป็นที่เปอร์เซ็นต์สำคัญกว่าการมองในเชิงคุณภาพว่าผลที่เกิดขึ้นนั้นนอกจากจะทำได้มากแล้วยังสร้างคุณประโยชน์ให้กับผู้สูงอายุในด้านไหน มีการพัฒนาในส่วนงานอื่นที่เกี่ยวข้องในด้านบ้าง การดำเนินงานต่างๆที่เกิดขึ้นเกิดจากความเข้าใจที่แท้จริงในการดำเนินงานหรือดำเนินงานเพราะเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบที่ต้องทำ ผลที่เกิดขึ้นมาสามารถนำมาพัฒนาทางด้านจิตใจของทั้งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและกลุ่มเป้าหมายได้หรือไม่ ผลที่เกิดขึ้นไม่ควรมองแค่ในจุดเดียวแต่ควรมองให้กว้างและลึกลงไปในอนาคตด้วยว่าสามารถที่จะสร้างประโยชน์ต่อไปได้อย่างไร

ต้องมีการสร้างในเรื่องของการเชื่อมโยง การบูรณาการการทำงานร่วมกัน คือทุกหน่วยงานก็จะทำงานตามหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบเท่านั้น ทั่วๆที่กรอบใหญ่ในการดำเนินกิจกรรมเป็นเรื่องเดียวกันและทุกหน่วยงานก็มีความเกี่ยวข้องกันในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอยู่ การเชื่อมโยงการทำงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องก็เป็นผลที่ในการที่เราจะได้เห็นถึงทรศนะหรือมุมมองในการทำงานที่กว้างออกไป เพื่อที่จะได้นำมาปรับประยุกต์ใช้ในการทำงานของเราได้ และยังคงช่วยในเรื่องของการประหยัดงบประมาณในการดำเนินงาน ความซ้ำซ้อนในรูปแบบของการดำเนินกิจกรรม หากมองในตัวแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงมีหน่วยงานที่รับผิดชอบมากเกินไปทั้งๆที่เรื่องหรือประเด็นในการพัฒนาเป็นเรื่องเดียว จึงทำให้เกิดปัญหาความซ้ำซ้อนของการปฏิบัติงาน

รวมไปถึงเรื่องของความพร้อมในการดำเนินกิจกรรม ทั้งตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรม โดยเฉพาะในเรื่องของการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นกับหมู่บ้านที่มีความห่างไกล มีปัญหาในเรื่องของการเดินทาง การติดต่อประสานงานในเรื่องของความห่างไกล ยังไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ ปัญหาเรื่องการสื่อสาร ภาษา เพราะมีกลุ่มชาวเขา ไม่สามารถที่จะทำความเข้าใจในภาษากลางหรือภาษาของคนเมืองได้ การอ่านหนังสือไม่ออก สิ่งเหล่านี้ยังส่งผลไปในเรื่องของกิจกรรมที่ทำไปแล้วมักจะขาดการต่อยอดในการทำกิจกรรมต่อไปหรือว่ามีก็มีจำนวนน้อยมากเพราะด้วยปัญหาในข้างต้น ในเรื่องของการส่งเสริมอาชีพนั้นก็ยังประสบกับปัญหาการขาดตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุ ถ้าทำสินค้าออกไปแล้วไม่มีตลาดรองรับกลุ่มผู้สูงอายุก็จะเลิกทำบ้างหรือไม่ก็ทำแค่ไว้ใช้ในครัวเรือนเท่านั้น การขาดตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้สูงอายุจึงเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะทำให้กิจกรรมที่ทำนั้นประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการดำเนินงาน

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีการเตรียมการในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ เริ่มตั้งแต่ขั้นก่อนการปฏิบัติไปจนถึงลำดับสุดท้ายของการดำเนินงานที่จะต้องไม่ให้เกิดปัญหาเกิดขึ้นหรือมีปัญหาเกิดขึ้นน้อยที่สุด ตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจึงต้องมีการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมที่ทำไปพร้อมทั้งบทบาทของตัวเองที่จะต้องรับผิดชอบและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้ได้ สมรรถนะของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุดในการดำเนินงาน ทั้งความรู้ความสามารถ การเข้าใจกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น การมีปฏิภาณไหวพริบที่ดี การสร้างสัมพันธ์ที่ดีในการปฏิบัติงานทั้งกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้วยกันเองและกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงานสามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

2. งบประมาณในการดำเนินงาน

หากมีแต่ตัวแผนงานในการดำเนินงานแต่ไม่มีงบประมาณลงไปสนับสนุนการทำงาน ในส่วนของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานก็คงไม่เล็งเห็นความสำคัญของการดำเนินงานในส่วนนี้ด้วยเช่นกัน

เพราะงบประมาณในการดำเนินงานถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมาก ที่จะสามารถบอกได้ว่าในการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงจะเกิดขึ้นได้จริงหรือไม่ การดำเนินงานต้องใช้งบประมาณเข้ามาเป็นตัวขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อให้การดำเนินงานนั้นสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ งบประมาณที่จะเข้าไปสนับสนุนทั้งเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานที่ยังขาดในเรื่องของเอกสาร เช่น แผ่นพับประชาสัมพันธ์การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ขาดในเรื่องของการสนับสนุนอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรมของผู้สูงอายุ เช่น เครื่องดนตรี เครื่องออกกำลังกาย เป็นต้น

อีกทั้งการสนับสนุนด้านงบประมาณยังเป็นตัวกระตุ้นการดำเนินกิจกรรมให้เกิดขึ้นจริง ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเล็งเห็นความสำคัญของการดำเนินกิจกรรม ว่าหน่วยงานให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าวมากน้อยแค่ไหน เพราะหากไม่มีงบประมาณมาสนับสนุนกิจกรรมต่างๆก็คงไม่เกิดขึ้นตามที่ได้กำหนดไว้ แม้แต่ในเรื่องของการที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะให้ความสนใจในเรื่องดังกล่าวก็ยังคงเกิดขึ้นน้อยตามไปด้วย เพราะส่วนใหญ่จะให้ความสนใจกับกิจกรรมที่มีงบประมาณมาสนับสนุนมากกว่า

3. การสนับสนุนเชิงนโยบายจากรัฐบาล

การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่จะเน้นการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาล เช่นการแจกเบี้ยยังชีพแบบขั้นบันได การขึ้นรถเมล์ฟรีของผู้สูงอายุ การเข้าชมสถานที่ราชการ พิพิธภัณฑ์ต่างๆฟรี เป็นต้น นโยบายเหล่านี้ได้รับการตอบรับและเป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วนในสังคมเป็นอย่างดี หากว่ารัฐบาลมีการส่งเสริมการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุให้เป็นที่ไปตามแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงอย่างจริงจัง จะทำให้หน่วยงานทุกภาคส่วนรวมถึงประชาชนเล็งเห็นถึงความสำคัญของแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง จะทำให้เกิดการพัฒนาการดำเนินงานทางด้านผู้สูงอายุที่เริ่มมาจากระดับฐานรากในขั้นของการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ผู้สูงอายุ หากรัฐบาลมีนโยบายที่ส่งเสริมเรื่องการดำเนินงานทางด้านผู้สูงอายุหรือส่งเสริมในเรื่องของการนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปสู่การปฏิบัติ อย่างจริงจัง จะทำให้หน่วยงานทุกภาคส่วนเห็นถึงความสำคัญของการนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นอีกหนึ่งแนวทางการสร้างมาตรการการรับมือกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัวของประเทศไทย

ในส่วนของแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงที่จัดทำขึ้นนั้นมีวิสัยทัศน์ในการดำเนินงานคือ

วิสัยทัศน์

“ผู้สูงวัยเป็นหลักชัยของสังคม”

1. ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี คือ

- มีสุขภาพที่ดีทั้งกายและจิต
 - ครอบครัวมีความสุข สังคมเอื้ออาทร อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ปลอดภัย
 - มีหลักประกันที่มั่นคง ได้รับสวัสดิการและการบริการที่เหมาะสม
 - อยู่อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจและมีส่วนร่วมในครอบครัว ชุมชน และสังคม
 - มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลและข่าวสารอย่างต่อเนื่อง
2. ครอบครัวและชุมชนเป็นสถาบันหลักที่มีความเข้มแข็งสามารถให้การเกื้อหนุนแก่ผู้สูงอายุได้อย่างมีคุณภาพ
 3. ระบบสวัสดิการและบริการ จะต้องสามารถรองรับผู้สูงอายุให้สามารถดำรงอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีคุณภาพและมีมาตรฐาน
 4. ทุกภาคส่วนจะต้องมีส่วนร่วมในระบบสวัสดิการ และบริการให้แก่ผู้สูงอายุโดยมีการกำกับดูแลเพื่อการคุ้มครองผู้สูงอายุในฐานะผู้บริโภค
 5. ต้องมีการดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุที่ทุกข์ยากและต้องการการเกื้อกูลให้ดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างดีและต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ด้วยการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ และมีหลักประกันที่มั่นคง
2. เพื่อสร้างจิตสำนึกให้สังคมไทยตระหนักถึงผู้สูงอายุในฐานะบุคคลที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวม และส่งเสริมให้คงคุณค่าไว้ให้นานที่สุด
3. เพื่อให้ประชากรทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมการ และมีการเตรียมความพร้อมเพื่อการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ
4. เพื่อให้ประชาชน ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ และเอกชนตระหนักและมีส่วนร่วมในภารกิจด้านผู้สูงอายุ
5. เพื่อให้มีกรอบและแนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุสำหรับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอันจะนำไปสู่การบูรณาการงานด้านผู้สูงอายุ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2553: 29-30)

หากหน่วยงานทุกภาคส่วนสามารถดำเนินงานทางด้านผู้สูงอายุให้เป็นไปตาม วิสัยทัศน์ และวัตถุประสงค์ของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง ก็จะส่งผลถึงการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง

ไปสู่การปฏิบัติประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน อีกทั้งยังสามารถมีมาตรการในการเตรียมความพร้อมรับมือกับสังคมผู้สูงอายุได้อย่างเต็มที่

การเปลี่ยนรัฐบาลในการบริหารประเทศบ่อยๆก็ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง เพราะว่รัฐบาลแต่ละชุดจะให้ความสำคัญที่จะสนใจกับประเด็นของผู้สูงอายุแตกต่างกันไป ส่งผลถึงการดำเนินงานและบทบาทของผู้สูงอายุที่จะได้รับความสำคัญนั้นก็มีมากน้อยแตกต่างกันไปด้วย

ดังเช่น นามสมมติ ล (2554) กล่าวว่า “การพัฒนาในบางเรื่องบางครั้งก็ต้องขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้บริการด้วยเช่นกันว่าให้ความสำคัญกับเรื่องไหนที่ต้องเป็นเรื่องแก้ไขที่เร่งด่วน การทำงานก็จะทำตามลำดับความสำคัญตามที่ได้รับมอบหมายมา”

ข้อเสนอแนะ

1. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต้องมีสมรรถนะในการดำเนินงานที่พร้อมทุกด้าน

ความรู้ ความเข้าใจ ในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เป็นที่สิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุด เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความกระตือรือร้นสนใจที่จะศึกษาในหน้าที่บทบาทความรับผิดชอบต่องานที่ตนเองปฏิบัติ ศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงและสิ่งที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับ การปฏิบัติหน้าที่ของตน เพราะปัจจุบันสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆขึ้นอย่างมากมาก โดยเฉพาะในเรื่องของผู้สูงอายุที่ได้รับความสนใจจากทุกภาคส่วนเป็นอย่างมาก และด้วยความที่สังคมไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จึงมีนโยบาย มาตรการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุเกิดขึ้นตามมา อีกหลายด้านตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต้องเกิดการรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้น เพื่อที่จะสามารถนำมาปรับประยุกต์หรือเป็นข้อมูลในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของตนเอง เพื่อให้การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตัวของผู้สูงอายุเอง และเพื่อให้ทันรองรับต่อสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

เช่นที่ นามสมมติ ว (2554) ได้ให้ความเห็นว่า ยอมรับว่าเรื่องเกี่ยวกับผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แต่ด้วยหน้าที่ที่มีค่อนข้างมากจึงทำให้ไม่ค่อยมีเวลาไปสนใจที่จะศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างจริงจัง ที่จริงแล้วเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเองก็ควรที่จะต้องมีการพัฒนาตัวเองอยู่ตลอดเวลา

ไม่ใช่แค่เพียงตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเพียงเท่านั้นที่จะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานที่ต้องมีความพร้อมทุกด้าน ในส่วนของผู้บังคับบัญชาหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในระดับที่สูงขึ้นไปที่ดำเนินงานทางด้านผู้สูงอายุ และมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรที่จะมีการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ที่ถูกต้องในเรื่องของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงอย่างจริงจัง ให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในระดับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องของการนำแผนผู้สูงอายุไปปฏิบัติในระดับของจังหวัด ควรมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจ การฝึกอบรม แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงาน แนะนำแนวทางในการนำแผนผู้สูงอายุไปปฏิบัติ ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในระดับท้องถิ่น เพื่อให้ตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในระดับท้องถิ่นเกิดความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจนในเรื่องของการนำแผนผู้สูงอายุฉบับไปปฏิบัติ

ดั่งที่ นามสมมติ ศ (2554) กล่าวไว้ว่า หน่วยงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดน่าน ควรที่จะมีการจัดการอบรม สร้างความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงหรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ โดยตรง เพื่อให้เจ้าหน้าที่ในระดับท้องถิ่นเกิดความเข้าใจและการรับรู้ที่ชัดเจนขึ้น เพราะที่ผ่านมากการอบรมไม่ค่อยจะมีเท่าใดนัก

การสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานถือเป็นอีกหนึ่งสิ่ง ที่เป็นตัวช่วยกระตุ้นการทำงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในระดับท้องถิ่น เพราะการจัดอบรมสร้างความรู้ ความเข้าใจเรื่องแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง แสดงให้เห็นว่าหน่วยงานของภาครัฐหรือหน่วยงานในระดับจังหวัดก็ให้ความสำคัญในเรื่องของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในระดับท้องถิ่นให้ความสนใจและความสำคัญในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุมากขึ้น และสนใจที่จะศึกษาในเรื่องแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงมากขึ้นด้วยเช่นกัน สิ่งนี้จึงถือเป็นหนึ่งประเด็นในการเสริมสร้างสมรรถนะให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในระดับท้องถิ่นให้มีมากขึ้น ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจึงควรร่วมมือกันในการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำเนินงาน โดยเฉพาะเรื่องของการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในการปฏิบัติงานให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในระดับท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงและนำไปสู่การปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จด้วยเช่นกัน

2. ให้ความสำคัญกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในระดับท้องถิ่น

การนำแผนผู้สูงอายุไปปฏิบัติในระดับของท้องถิ่นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะภาครัฐ ในฐานะที่เป็นผู้ผลักดันให้เกิดแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง ควรให้ความสำคัญกับหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะผู้ปฏิบัติงานในลำดับสุดท้าย ในเรื่องของศักยภาพและความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปสู่การปฏิบัติ ควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดวางแผน มาตรการ แนวทางในการดำเนินกิจกรรมทางด้านผู้สูงอายุ เพราะหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นถือว่าเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดและสามารถที่จะเข้าถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุได้ หากว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเข้าไปร่วมมีบทบาทในจัดทำแผนการดำเนินงานของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง ก็จะสามารถทำให้ตัวแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงเข้าถึงความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุ สร้างสวัสดิการทางสังคมที่มั่นคงให้กลุ่มผู้สูงอายุ ในส่วนของการปฏิบัติงานตามแผนผู้สูงอายุก็จะได้รับการตอบรับ ความสนใจ และมีการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงอย่างแท้จริงและมีประสิทธิภาพจากหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. ใช้การบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

การดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง เห็นได้ว่ามีหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำงานเรื่องเดียวกันอยู่หลายหน่วยงาน เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพและลดความซ้ำซ้อนในรูปแบบของกิจกรรมการดำเนินงาน ทุกภาคส่วนควรมีการบูรณาการการทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันและเกิดการรับรู้ในสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นการทำงานซึ่งกันและกันได้ เพื่อที่จะให้แต่ละฝ่ายมีประสิทธิภาพในการทำงานที่ตีเหมือนกัน ถือเป็นทางเลือกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานของแต่ละฝ่ายไปในตัว หากว่าหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างจริงจัง ก็จะทำให้ทุกฝ่ายมีการศึกษาในเรื่องของแผนผู้สูงอายุอย่างจริงจังจนไปด้วย เพื่อที่จะให้แต่ละฝ่ายเห็นถึงศักยภาพในการทำงานของตัวเอง การดำเนินงานเช่นนี้จะสามารถช่วยเสริมสร้างให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ เห็นถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าว เกิดการรับรู้ สนใจที่จะศึกษาในเรื่องแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงอย่างจริงจัง ที่จะส่งผลถึงในขั้นของการปฏิบัติงานที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเมื่อเกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองแล้ว ก็สามารถที่จะนำความรู้ ความเข้าใจที่มีอยู่นั้นมาลงมือในส่วนของการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.7 สรุปผลการศึกษา

ในพื้นที่ของอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน จำนวนผู้สูงอายุมีจำนวนมากขึ้นมากที่สุด ในจำนวนประชากรทั้งหมดของอำเภอเวียงสา เมื่อเทียบกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในกลุ่มอื่นๆ กลุ่มจำนวนประชากรที่มีมากที่สุดขณะนี้คือกลุ่มประชากรวัยแรงงานและในอนาคตอีก 10 ปีข้างหน้า ประชากรกลุ่มวัยแรงงานนี้จะกลายมาเป็นมาเป็นประชากรในกลุ่มของผู้สูงอายุที่จะต้องมีความมากขึ้นกว่าจำนวนของผู้สูงอายุในปัจจุบันนี้ ก็จะเป็นอีกหนึ่งปัญหาที่ว่าจำนวนของประชากรในวัยเด็กนั้นมีจำนวนไม่มากนักอีก 10 ปีข้างหน้ากลุ่มประชากรในวัยเด็กก็ต้องกลายมาเป็นประชากรวัยแรงงานที่จะต้องดูแลประชากรทั้งกลุ่มผู้สูงอายุและประชากรกลุ่มวัยเด็ก ลักษณะจำนวนประชากรของอำเภอเวียงสาจะมีลักษณะที่คล้ายกับรูปสามเหลี่ยมกลับหัว เพราะว่ากลุ่มผู้สูงอายุจะกลายเป็นกลุ่มประชากรที่มีจำนวนมากที่สุดในอำเภอเวียงสาและกลุ่มประชากรวัยเด็กจะมีจำนวนน้อยที่สุด

การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของอำเภอเวียงสาในอนาคตอีก 10 ปีข้างหน้าเป็นเหตุผลที่ว่าในปัจจุบันนี้กลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนานั้นจะต้องให้ความสำคัญและเตรียมความพร้อมที่จะรับมือกับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัว หน่วยงานทุกภาคส่วนในอำเภอเวียงสาจะต้องมีมาตรการในการรองรับและรับมือกับสิ่งที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องสวัสดิการในการรองรับสิทธิขั้นพื้นฐานของกลุ่มผู้สูงอายุ ควรที่จะมีการเริ่มดำเนินงานในปัจจุบันนี้เป็นต้นไปเพื่อให้เกิดความพร้อม ความชำนาญในการดำเนินงาน หากเมื่อประชากรของอำเภอเวียงสาเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัวก็สามารถที่จะดำเนินกิจกรรมเพื่อรองรับกับจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งจะต้องทำให้กลุ่มผู้สูงอายุที่จะมากที่สุดกลายมาเป็นกลุ่มที่จะสร้างประโยชน์และไม่กลายเป็นปัญหาของสังคมต่อไป

ผลการศึกษาจากการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ในครั้งนี้พบว่า เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่ได้มีการศึกษาเรื่องแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงอย่างจริงจัง จะรู้เพียงกว้างๆอย่างผิวเผิน ทำให้เกิดความไม่รู้ ไม่เข้าใจในเรื่องของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง ที่ส่งผลสืบเนื่องมาในขั้นของการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ที่การดำเนินกิจกรรมทางด้านผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้นำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงมาเป็นกรอบในการดำเนินงานที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุเช่นเดียวกัน จึงส่งผลสืบเนื่องมาขั้นของผลลัพธ์ในการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติคือ ความล้มเหลวในการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ในอำเภอเวียงสา

จากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทำให้สามารถวิเคราะห์สิ่งที่เป็นประเด็นให้เห็นถึงความล้มเหลวที่เกิดขึ้นจากการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ในอำเภอเวียงสา ได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 แผนผู้สูงอายุยังไม่ลงไปสู่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประเด็นที่ 2 เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง

ประเด็นที่ 3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเวียงสาไม่มีการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ

การศึกษาเรื่องการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติในอำเภอเวียงสา จึงเกิดความล้มเหลว เพราะไม่มีการรับรู้ในเรื่องแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงตั้งแต่เริ่มแรกของการดำเนินงาน จึงไม่มีผลการนำไปปฏิบัติในขั้นตอนอื่นเช่นกัน

ข้อค้นพบในการศึกษาการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

การดำเนินกิจกรรมทางด้านผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินงาน โดยยึดหลักการพัฒนาตามแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ เพราะในตัวแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีการกำหนดปฏิทินในการดำเนินงาน เนื่องจากตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีความรู้ ความเข้าใจ ที่ชัดเจนในเรื่องแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง จึงไม่สามารถตอบได้ว่ากรอบการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงเป็นเช่นไร ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ได้ช่วยว่าลักษณะการดำเนินกิจกรรมทางด้านผู้สูงอายุตามแผนพัฒนาของหน่วยงานตนเองนั้น ก็มีความสอดคล้องเป็นไปตามยุทธศาสตร์ มาตรการในการดำเนินงานของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง เช่นเดียวกัน

ผลการศึกษาพบว่า การนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติในครั้งนี้ประสบความล้มเหลว เพราะมีเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ดังนี้

เงื่อนไขที่ 1 การขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดการเผยแพร่ และการอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานอย่างทั่วถึง

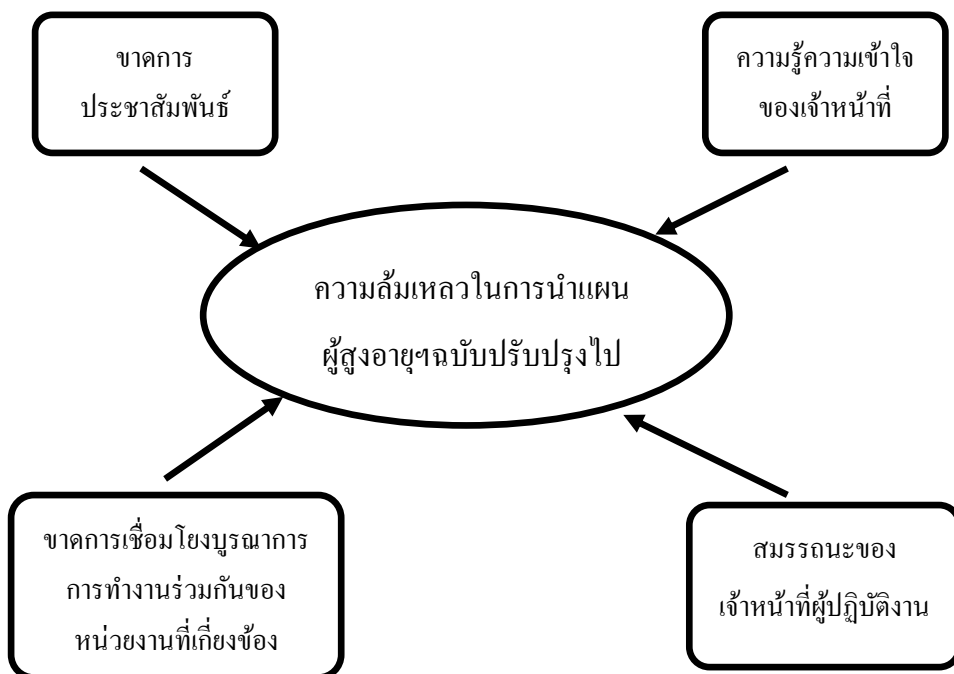
เงื่อนไขที่ 2 เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง

การนำแผนผู้สูงอายุไปปฏิบัติในระดับของท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะภาครัฐ ในฐานะที่เป็นผู้ผลักดันให้เกิดแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง ควรให้ความสำคัญกับหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะผู้ปฏิบัติงานในลำดับสุดท้าย ในเรื่องของศักยภาพและความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปสู่การปฏิบัติ เพราะ

เป็นส่วนที่มีความสำคัญที่จะบอกได้ว่า การนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ นั้น เกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงใด

แผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงเริ่มจากการที่เรื่องของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง ยังไม่สามารถที่จะลงไปสู่กระบวนการรับรู้ในหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้อย่างแท้จริง ส่งผลไปยังเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในระดับท้องถิ่น ไม่มีความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจน และไม่มีการศึกษาอย่างจริงจังในเรื่องแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง จึงทำให้การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุในอำเภอเวียงสาไม่เกี่ยวข้องกับแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง จากการศึกษาเรื่องการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ซึ่งประสบความล้มเหลวในการดำเนินงานที่เกิดจากปัญหาหลายด้านด้วยกัน อาทิ ปัญหาเรื่องของคุณรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ปัญหาสมรรถนะของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ปัญหาเรื่องของการขาดประชาสัมพันธ์ และปัญหาการขาดการขาดการเชื่อมโยงบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่ดำเนินงานทางด้านผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถสรุปผลในการศึกษาครั้งนี้ถึงเงื่อนไขที่มีผลต่อล้มเหลวในการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ได้ดังนี้

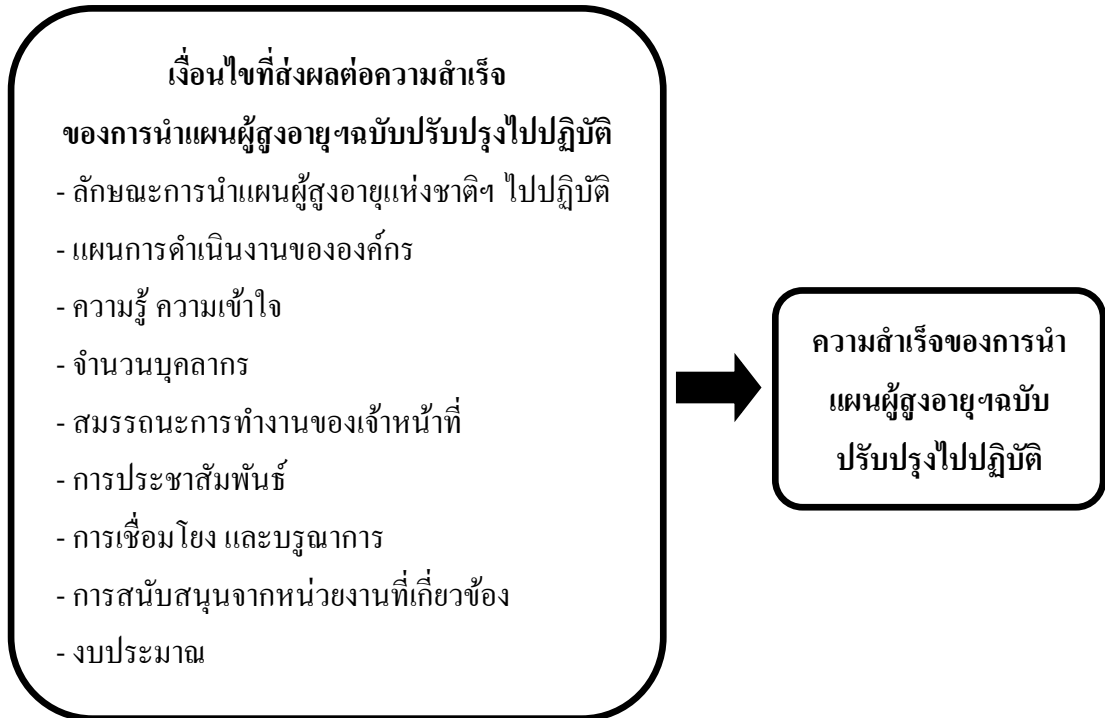
ภาพที่ 4.1 สรุปผลในการศึกษา

จากปัญหาความล้มเหลวที่เกิดขึ้นในการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ทำให้เห็นถึงเงื่อนไขสำคัญที่เป็นปัญหาในการดำเนินงาน และผลการศึกษาใน

ครั้งนี้ก็ทำให้ทราบถึงเงื่อนไขอื่นๆด้วยเช่นกันที่จะสามารถทำให้การนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน สามารถจำแนกออกได้ ดังนี้

ภาพที่ 4.2 สรุปเงื่อนไขความสำเร็จในการศึกษา

จากการสรุปแนวคิดในการศึกษาข้างต้น ทำให้เห็นถึงเงื่อนไขที่ส่งผลถึงความสำเร็จในการนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ซึ่งแต่ละเงื่อนไขมีความสำคัญในเรื่องของการดำเนินงานที่จะประสบความสำเร็จได้ ดังนี้

1. แผนการดำเนินงานขององค์กร

การดำเนินงานขององค์กรในเรื่องเกี่ยวกับผู้สูงอายุ บุคลากรในหน่วยงานควรจะมีค่านิยมทางการปฏิบัติตามแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง เพราะถือว่าเป็นแผนระดับชาติที่กำหนดขึ้นมาเพื่อรองรับและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับผู้สูงอายุ หน่วยงานหรือองค์กรจะต้องมีการศึกษาที่ชัดเจนในเรื่องของบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบของตนเองเกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมาย เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดและสามารถเข้าถึงประชาชนได้มากที่สุด เป็นตัวแทนของหน่วยงานจากภาครัฐในการรับฟังและแก้ไขปัญหาให้กับประชาชน ดังนั้นแผนการ

ดำเนินงานขององค์กรจะต้องให้ความสำคัญกับแผนอื่นที่เกี่ยวข้องในระดับใหญ่ขึ้นไป ดังนั้น แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรรำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงมาเป็นกรอบในการดำเนินงานทางด้านผู้สูงอายุด้วย ต้องมีการศึกษาทำความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของตนเอง เพื่อที่จะให้การดำเนินงานทางด้านผู้สูงอายุประสบความสำเร็จตามแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง

2. ความรู้ ความเข้าใจ

ตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องของการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ จะต้องมีการศึกษาเรื่องแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงอย่างจริงจัง มีความเข้าใจในรายละเอียดเกี่ยวกับขอบเขตงานที่ตนเองรับผิดชอบ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานก็จะต้องมีการศึกษาหาความรู้ใหม่เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง หากว่าตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ ความเข้าใจอย่างชัดเจนและมีการศึกษาเรื่องของผู้สูงอายุอย่างจริงจัง ก็จะส่งผลถึงการนำแผนผู้สูงอายุไปปฏิบัติที่จะประสบความสำเร็จด้วยเช่นเดียวกัน ฉะนั้นแล้วความรู้ ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจึงเป็นอีกหนึ่งเหตุผลที่สำคัญที่จะบอกได้ว่าการดำเนินงานนั้นจะประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการดำเนินงาน

3. จำนวนบุคลากร

ปัญหาที่เกิดขึ้นในการนำแผนผู้สูงอายุไปปฏิบัติในครั้งนี้พบว่า จำนวนของบุคลากรในการดำเนินงานที่มีไม่เพียงพอกับจำนวนงานหรือหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานหนึ่งคนทำงานหลายหน้าที่ควบคู่กันไป อาจทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินงาน ดำเนินงานใดงานหนึ่งได้ไม่ดีเท่าที่ควร ไม่มีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องที่กำลังดำเนินอยู่อย่างแท้จริง ส่งผลถึงการดำเนินงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นการเพิ่มจำนวนของบุคลากร เจ้าหน้าที่ในการดำเนินงาน เพื่อให้มีความชัดเจนในหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ จะทำให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงาน สามารถปฏิบัติงานที่ตนเองรับผิดชอบได้อย่างจริงจัง เพื่อให้งานที่ดำเนินอยู่นั้นประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน

4. สมรรถนะการทำงานของเจ้าหน้าที่

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความพร้อมในการทำงานของตัวเอง ทั้งในเรื่องของความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบของตัวเอง ความพร้อมในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ จะต้องมีความพร้อมทั้งในเรื่องของวิชาการและการลงมือปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงาน

เกิดความสมดุลกัน ไม่เกิดปัญหาในการดำเนินงาน และตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความพร้อมในการดำเนินงานทุกๆด้านเพื่อให้ในขั้นของการปฏิบัติสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ เช่นเดียวกัน ส่งผลถึงเรื่องความสำเร็จในการปฏิบัติงานที่จะเกิดขึ้นตามมานั่นเอง

5. การประชาสัมพันธ์

แผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง เมื่อมีการกำหนดขึ้นมาแล้วจะต้องมีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ สร้างความรู้ ความเข้าใจ ที่ชัดเจนและถูกต้องให้กับทุกภาคส่วนเกิดการรับรู้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ เพื่อที่จะให้ทราบ เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง สามารถที่จะนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปสู่การปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง สร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้นได้ด้วย แต่หากว่ามีการกำหนดแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงขึ้น แต่ไม่มีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ให้เกิดการรับรู้ และความเข้าใจในตัวแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แผนที่จัดทำขึ้นมานั้นก็ไม่เกิดประโยชน์เพราะไม่เกิดการรับรู้ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ เรื่องของการประชาสัมพันธ์จึงเป็นอีกหนึ่งประเด็นที่มีความสำคัญมากเช่นกันเกี่ยวกับความสำเร็จและความล้มเหลวที่จะเกิดขึ้นในเรื่องของการนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ

6. การเชื่อมโยงและบูรณาการ

ในการดำเนินงานต่างๆเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความสามารถในการเชื่อมโยงและบูรณาการการดำเนินงานของตัวเอง กับงานหรือหน่วยงานอื่นๆที่มีความเกี่ยวข้องกัน เพื่อที่จะสามารถสร้างประเด็นในการเรียนรู้ ช่วยลดในเรื่องของจำนวนงบประมาณในการดำเนินงาน เสริมสร้างทักษะความรู้ ความเข้าใจ แก่กันและกัน อีกทั้งยังเป็นการช่วยกระตุ้นให้แต่ละฝ่ายเห็นความสำคัญในบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของตนเองให้มากขึ้น หากสามารถปฏิบัติได้จริงก็จะเกิดความสำเร็จในการดำเนินงานของทุกภาคส่วนไปพร้อมๆกัน

7. การสนับสนุนจากหน่วยงานเกี่ยวข้อง

หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานขององค์กรถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่มีความสำคัญมาก เพราะการดำเนินงานบางอย่างองค์กรอาจไม่มีความพร้อมหรือความสามารถในเรื่องนั้นอย่างดีพอ จึงทำให้ต้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะสามารถดำเนินงานนั้นต่อไปได้ หากว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ให้การตอบรับและการสนับสนุนในเรื่องที่ขอความร่วมมือไปก็จะส่งผลถึงการดำเนินงานที่อาจจะไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้ หรือดำเนิน

ต่อไปได้แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานเช่นเดียวกัน ดังนั้นแล้วการสนับสนุนการทำงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็มีส่วนสำคัญในเรื่องของความสำเร็จในการดำเนินงานด้วยเช่นกัน

8. งบประมาณ

เรื่องของงบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินงานถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก การดำเนินกิจกรรม โครงการต่างๆ งบประมาณถือเป็นปัจจัยขับเคลื่อนในการดำเนินงาน จำนวนของงบประมาณก็เป็นอีกหนึ่งสิ่งที่จะบอกถึงรูปแบบความทั่วถึงของกิจกรรมหรือ โครงการนั้นๆ ฉะนั้นการจัดสรรเรื่องงบประมาณต้องคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น ลักษณะของกิจกรรมหรือโครงการ จำนวนผู้เข้าร่วม วัสดุ อุปกรณ์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ต้องมีการจัดการให้เหมาะสมเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมออกมาประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน

บทที่ 5

สรุป และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552 ไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์สำคัญในการศึกษา คือ ศึกษาการนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ ศึกษาเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ และศึกษาปัญหาอุปสรรค แนวทางการแก้ไข ในเรื่องของการนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ศึกษาได้ศึกษาจากข้อมูลเอกสาร และรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญรวม 49 คน โดยใช้แนวทางการสนทนาหรือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก รวมไปถึงการสังเกตพฤติกรรม กระบวนการกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 การนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ

ผลการศึกษาพบว่า การนำแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดน่าน (พมจ.น่าน) เป็นหน่วยงานหลักที่รับแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุงมาปฏิบัติในระดับของจังหวัดและส่งต่อการดำเนินงานมาลงในส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้านผู้สูงอายุจึงเป็นความรับผิดชอบของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้รับความร่วมมืออย่างดีจากทั้งผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน เพราะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานของภาครัฐที่มีความใกล้ชิดกับกลุ่มเป้าหมายและชุมชนมากที่สุด สำนักงานพัฒนาสังคมและความ

มั่นคงของมนุษย์ จังหวัดน่านจะเป็นผู้ให้การสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณในการดำเนินงาน และสนับสนุนในเรื่องของการจัดอบรมให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในระดับท้องถิ่น

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องแผน ผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุงอย่างชัดเจน เพราะในบางเรื่องยังเป็นเรื่องที่ทำไม่ได้จริง เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องที่ตนเองรับผิดชอบแต่ไม่มีความรู้ ความเข้าใจ ยังไม่ได้มีการศึกษาเรื่องแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุงอย่างจริงจังรู้อย่างกว้างๆ เพียงแค่ผิวเผินเท่านั้น ในการนำแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติไม่มีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน ไม่มีการอบรมให้ความรู้ที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุง ในทางปฏิบัติตัวของ เจ้าหน้าที่ของก่อนที่จะดำเนินงาน จะใช้การประชุมทำความเข้าใจวางแผนงานร่วมกันกับส่วนงานที่เกี่ยวข้องก่อนทุกครั้ง แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนก่อนการปฏิบัติงานจริงทุกครั้ง เนื่องจากตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุของ อปท. ยังไม่มีความเข้าใจหรือการรับรู้ที่ชัดเจนในเรื่องแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุง จึงไม่มีการสร้างความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อค้นพบในการศึกษาการนำแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

การดำเนินกิจกรรมทางด้านผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินงานโดยยึดหลักการพัฒนาตามแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ เพราะในตัวแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีการกำหนดปฏิทินในการดำเนินงาน ที่ได้มีการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานไว้แล้ว ซึ่งงบประมาณก็จะเป็นอีกหนึ่งส่วนสำคัญในการดำเนินงานต่างๆขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีความรู้ ความเข้าใจ ที่ชัดเจนในเรื่องแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุง จึงไม่สามารถตอบได้ว่ากรอบการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุงเป็นเช่นไร ในขณะที่เดียวกันก็รู้ด้วยว่าลักษณะการดำเนินกิจกรรมทางด้านผู้สูงอายุตามแผนพัฒนาของหน่วยงานตนเองนั้น ก็มีความสอดคล้องเป็นไปตามยุทธศาสตร์ มาตรการในการดำเนินงานของแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุงเช่นเดียวกัน

1.5.2 เงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ

การนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ผลการศึกษาพบว่า การนำแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติในครั้งนี้ ประสบความสำเร็จ เพราะมีเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการนำแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ดังนี้

เงื่อนไขที่ 1 การขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดการเผยแพร่ และการอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานอย่างทั่วถึง

ตัวของผู้กำหนดแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุง ต้องกลับมาทบทวนตั้งแต่เริ่มแรกว่าเกิดข้อผิดพลาดในการดำเนินงานส่วนใดบ้างของตนเอง จากประเด็นที่ตั้งข้อสังเกตขึ้นส่วนแรกๆ ที่คิดว่าเป็นเงื่อนไขที่ทำให้ผลการดำเนินงานสวนทางกันคือ การขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดการเผยแพร่ และการอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เพราะเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในระดับท้องถิ่นยังขาดในเรื่องของการรับรู้เกี่ยวกับเรื่องของแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุง โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุงอย่างชัดเจน

เงื่อนไขที่ 2 เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุง

ตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเป็นอีกหนึ่งเงื่อนไขสำคัญที่จะบอกได้ว่า การนำแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุงจะประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการดำเนินงาน การนำแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติครั้งนี้ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเวียงสา มีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องแผนผู้สูงอายุอย่างกว้างและรู้เพียงแค่ผิวเผินเท่านั้น ยังไม่ได้มีการศึกษารายละเอียดของแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุงอย่างจริงจัง ส่งผลถึงการดำเนินงานทางด้านผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่ได้ยึดการดำเนินงานหรือกิจกรรมตามแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุง แต่จะเน้นการดำเนินงานหรือกิจกรรมทางด้านผู้สูงอายุตามแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลัก ส่งผลถึงความล้มเหลวในการนำแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ เพราะไม่มีการรับรู้ในเรื่องแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุงตั้งแต่เริ่มแรกของการดำเนินงาน จึงไม่มีผลการนำแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุง ไปปฏิบัติในขั้นตอนอื่นเช่นกัน

5.1.3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ

ปัญหา อุปสรรค

จากผลการนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ในครั้งนี้ประสบกับความล้มเหลว ในการดำเนินงาน สิ่งที่เป็นปัญหา อุปสรรคต่อการนำแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุงในครั้งนี้เกิดมาจากสาเหตุที่สำคัญ ดังนี้

1. สมรรถนะของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

สมรรถนะในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติผู้ปฏิบัติงาน ทั้งในเรื่องของความรู้ ความสามารถในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เฉพาะในส่วนหน้าที่ของตนเอง รับผิดชอบเพียงเท่านั้น สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เคยศึกษาตัวแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุง มาแล้วบ้างแต่ยังไม่มีความเข้าใจที่ และยังขาดในเรื่องของการสร้างการเชื่อมโยง การบูรณาการการทำงานร่วมกัน การเชื่อมโยงการทำงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องก็เป็นผลที่ในการที่เราจะเห็นถึงทรศนะหรือมุมมองในการทำงานที่กว้างออกไป เพื่อที่จะได้นำมาปรับประยุกต์ใช้ในการทำงานของเราได้ และจะช่วยในเรื่องของการประหยัดงบประมาณในการดำเนินงาน ความซ้ำซ้อนในรูปแบบของการดำเนินกิจกรรม หากมองในตัวแผนผู้สูงอายุฯ ฉบับปรับปรุงมีหน่วยงานที่รับผิดชอบมากเกินไปทั้งๆที่เรื่องหรือประเด็นในการพัฒนาเป็นเรื่องเดียว จึงทำให้เกิดปัญหา ความซ้ำซ้อนของการปฏิบัติงาน

รวมไปถึงเรื่องของการความพร้อมในการดำเนินกิจกรรม ทั้งตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรม โดยเฉพาะในเรื่องของการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นกับหมู่บ้านที่มีความห่างไกล มีปัญหาในเรื่องของการเดินทาง การติดต่อประสานงานในเรื่องของความห่างไกล ยังไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ ปัญหาเรื่องการสื่อสาร ภาษา เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีการเตรียมการในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ เริ่มตั้งแต่ขั้นก่อนการปฏิบัติไปจนถึงลำดับสุดท้ายของการดำเนินงานที่จะต้องไม่ให้เกิดปัญหาเกิดขึ้น หรือมีปัญหาลดน้อยที่สุด ตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจึงต้องมีการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมที่ทำไปพร้อมทั้งบทบาทของตัวเองที่จะต้องรับผิดชอบและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้ได้ สมรรถนะของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุดในการดำเนินงาน ทั้งความรู้ ความสามารถ การเข้าใจกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น การมีปฏิภาณไหวพริบที่ดี การสร้างสัมพันธ์ที่ดีในการปฏิบัติงานทั้งกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้วยกันเอง และกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงาน สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

2. งบประมาณในการดำเนินงาน

หากมีแต่ตัวแผนงานในการดำเนินงานแต่ไม่มีงบประมาณลงไปสนับสนุนการทำงาน ในส่วนของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานก็คงไม่เล็งเห็นความสำคัญของการดำเนินงานในส่วนนี้ด้วยเช่นกัน เพราะงบประมาณในการดำเนินงานถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมาก ที่จะสามารถบอกได้ว่าในการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงจะเกิดขึ้นได้จริงหรือไม่ การดำเนินงานต้องใช้งบประมาณเข้ามาเป็นตัวขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อให้การดำเนินงานนั้นสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ อีกทั้งการสนับสนุนด้านงบประมาณยังเป็นตัวกระตุ้นการดำเนินกิจกรรมให้เกิดขึ้นจริง ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเล็งเห็นความสำคัญของการดำเนินกิจกรรม เพราะหากไม่มีงบประมาณมาสนับสนุนกิจกรรมต่างๆก็คงไม่เกิดขึ้นตามที่ได้กำหนดไว้ แม้แต่ในเรื่องของการที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะให้ความสนใจในเรื่องดังกล่าวก็ยังเกิดขึ้นน้อยตามไปด้วย เพราะส่วนใหญ่จะให้ความสนใจกับกิจกรรมที่มีงบประมาณมาสนับสนุนมากกว่า

3. การสนับสนุนเชิงนโยบายจากรัฐบาล

หากว่ารัฐบาลมีการส่งเสริมการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุให้เป็นไปตามแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงอย่างจริงจัง จะทำให้หน่วยงานทุกภาคส่วนรวมถึงประชาชนเล็งเห็นถึงความสำคัญของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง จะทำให้เกิดการพัฒนาการดำเนินงานทางด้านผู้สูงอายุที่เริ่มมาจากระดับฐานรากในขั้นของการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ผู้สูงอายุ หากรัฐบาลมีนโยบายที่ส่งเสริมเรื่องการดำเนินงานทางด้านผู้สูงอายุหรือส่งเสริมในเรื่องของการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปสู่การปฏิบัติ อย่างจริงจัง จะทำให้หน่วยงานทุกภาคส่วนเห็นถึงความสำคัญของการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการสร้างมาตรการการรับมือกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัวของประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

1. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต้องมีสมรรถนะในการดำเนินงานที่พร้อมทุกด้าน

ความรู้ ความเข้าใจ ในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เป็นที่สิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุด เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความกระตือรือร้นสนใจที่จะศึกษาในหน้าที่บทบาทความรับผิดชอบต่องานที่ตนเองปฏิบัติ ศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของตน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต้องเกิดการรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้น เพื่อที่จะสามารถนำมาปรับประยุกต์หรือเป็นข้อมูลในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของเอง

เพื่อให้การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุที่จะเกิดขึ้นมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตัวของผู้สูงอายุเอง และเพื่อให้ทันรองรับต่อสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

2. ให้ความสำคัญกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในระดับท้องถิ่น

การนำแผนผู้สูงอายุไปปฏิบัติในระดับของท้องถิ่นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะภาครัฐ ในฐานะที่เป็นผู้ผลักดันให้เกิดแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง ควรให้ความสำคัญกับหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะผู้ปฏิบัติงานในลำดับสุดท้าย ในเรื่องของศักยภาพและความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปสู่การปฏิบัติ ควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดวางแผน มาตรการ แนวทางในการดำเนินกิจกรรมทางด้านผู้สูงอายุ หากว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเข้าไปร่วมมีบทบาทในจัดทำแผนการดำเนินงานของแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง ก็จะสามารถทำให้ตัวแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงเข้าถึงความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุ สร้างสวัสดิการทางสังคมที่มั่นคงให้กลุ่มผู้สูงอายุ ในส่วนของการปฏิบัติงานตามแผนผู้สูงอายุก็จะได้รับการตอบรับ ความสนใจ และมีการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงอย่างแท้จริงและมีประสิทธิภาพจากหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. ใช้การบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

การดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุง เห็นได้ว่ามีหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำงานเรื่องเดียวกันอยู่หลายหน่วยงาน เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพและลดความซ้ำซ้อนในรูปแบบของกิจกรรมการดำเนินงาน ทุกภาคส่วนควรมีการบูรณาการการทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันและเกิดการรับรู้ในสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นการทำงานซึ่งกันและกันได้ เพื่อที่จะให้แต่ละฝ่ายมีประสิทธิภาพในการทำงานที่ดีเหมือนกัน ถือเป็นทางเลือกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานของแต่ละฝ่ายไปในตัว การดำเนินงานเช่นนี้จะสามารถช่วยเสริมสร้างให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติเห็นถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าว เกิดการรับรู้ สนใจที่จะศึกษาในเรื่องแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงอย่างจริงจัง ที่จะส่งผลถึงในขั้นของการปฏิบัติงานที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเมื่อเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองแล้ว ก็สามารถที่จะนำความรู้ ความเข้าใจที่มีอยู่นั้นมาลงมือในส่วนของการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากผลการศึกษาเรื่อง เรื่อง การนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน พบว่า การนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติประสบความล้มเหลว ปัญหาและสิ่งที่สะท้อนออกมามีหลายประเด็นที่ผู้ศึกษาเห็นว่าควรมีการแก้ไข ปรับปรุง ซึ่งมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.2.1.1 การนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง ไปปฏิบัติในระดับท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญกับหน่วยงานของท้องถิ่นตั้งแต่เริ่มแรกของการดำเนินงาน คำนึงถึงศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และในส่วนของ การเสริมสร้างทักษะความรู้ความสามารถให้ตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้ตัวของเจ้าหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ตนเองรับผิดชอบและสิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องให้มากที่สุด ในการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่จะให้เกิดความเข้าใจ ความชำนาญ ให้ผลของการดำเนินงานประสบความสำเร็จ

5.2.1.2 แนวทางในการนำแผนผู้สูงอายุ ฉบับปรับปรุง ไปปฏิบัติ ควรมีการกำหนดหน้าที่ภารกิจในการดำเนินงานให้กับหน่วยงานอย่างชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ จากสิ่งที่เกี่ยวข้องทั้งนโยบายของรัฐบาลด้านผู้สูงอายุ กฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 เป็นต้น

5.2.1.3 การดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง ควรคำนึงถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิด การนำไปปฏิบัติ โดยเฉพาะหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและตัวของผู้สูงอายุ ที่เป็นหน่วยงานฐานรากของการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้การทำงานด้านผู้สูงอายุเกิดผลสำเร็จมากที่สุด

5.2.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

เพื่อให้เป็นประโยชน์ในการศึกษาครั้งต่อไป ผู้ศึกษาขอเสนอประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

5.2.2.1 ผู้ศึกษาเห็นว่าแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง เป็นแผนการดำเนินงานระยะยาว ควรศึกษาในด้านการมีส่วนร่วมในการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติทั้งต่างพื้นที่และต่างหน่วยงานในการศึกษา เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจและบทบาทของผู้สูงอายุที่มีต่อสังคมในทุกด้าน

5.2.2.2 การประเมินและติดตามผลการดำเนินงานควรมีการประเมิน ติดตามกับทุกส่วนที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดการบูรณาการ เชื่อมโยงการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุร่วมกัน

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ. 2527. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2554. **ประวัติกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์**. ค้นวันที่ 17 พฤษภาคม 2555 จาก <http://www.m-society.go.th/aboutmso.php>
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2554. **โครงสร้างกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์**. ค้นวันที่ 17 พฤษภาคม 2555 จาก <http://www.m-society.go.th/aboutmso.php?pageid=4>
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2554. **วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ ค่านิยมองค์กร**. ค้นวันที่ 17 พฤษภาคม 2555 จาก <http://www.m-society.go.th/aboutmso.php?pageid=6>
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2554. **สิทธิประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ**. ค้นวันที่ 29 กันยายน 2554 จาก http://www.m-society.go.th/msoservice_detail.php?pageid=210
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2553. **แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ.2552**. กรุงเทพมหานคร: เทพเพ็ญวานิชย์.
- กรรวิ รัชญะตุลย์. 2548. **การนำนโยบายการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณี ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความยากจน จ.สุพรรณบุรี**. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- กล้า ทองขาว. 2548. **การนำนโยบายและแผนการศึกษาไปปฏิบัติ: แนวคิด ทฤษฎีและแนวทางการดำเนินงาน**. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- กิติพงษ์ เร่งถนอม. 2550. **ประสิทธิภาพการบริการงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ: ศึกษาเฉพาะกรณี เทศบาลตำบลยางน่อง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่**. สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- เกื้อ วงศ์บุญสิน. 2545. ประชากรกับการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจมววรรณ ผิวลออ. 2551. ความสัมพันธ์ของบรรยากาศองค์การต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- จันทร์เพ็ญ ทะเรรัมย์. 2551. รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลตาจาง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์. สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิราวรรณ ยืนยง. 2546. การรับรู้และการพัฒนาตนเองของครูประถมศึกษิตในการปฏิรูปการเรียนรู้. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- จำเนียร ช่วงโชติ และคณะ. 2519. จิตวิทยาการรับรู้และเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาจิตวิทยาสังคม คณะศึกษิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จำริญู จะโรรัมย์. 2549. ความสำเร็จของการนำนโยบายกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ไปปฏิบัติ: ศึกษิตกรณีสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดภาคเหนือตอนบนและภาคเหนือตอนล่าง. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ณัฐวรรณ ปิยลัดดา. 2550. การนำแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรภาครัฐสู่การปฏิบัติ กรณีศึกษา: ศูนย์สร้างทาง กรมทางหลวง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ดิณณา คัญใหญ่. 2546. การนำนโยบายการจัดทำทะเบียนและบัตรประจำตัวเกษตรกร ปี 2544 ไปปฏิบัติ: ศึกษิตกรณีจังหวัดเชียงราย. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธีรพันธ์ อินตะปาน. 2551. การประเมินผลการนำนโยบายการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุไปปฏิบัติ ขององค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็กในจังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นามสมมติ ก นักพัฒนาชุมชน. 2554 (21 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ข เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ. 2554 (28 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ค นักพัฒนาชุมชน. 2554 (26 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ง นักพัฒนาชุมชน. 2554 (23 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ จ นักวิชาการการศึกษิต 2554 (26 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.

- นามสมมติ ฉ นายกองค้การบริหารส่วนตำบล. 2554 (21 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ช นายกเทศมนตรี. 2554 (23 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ซ นักพัฒนาชุมชน. 2554 (23 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ญ นายกองค้การบริหารส่วนตำบล. 2554 (23 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ณ นายกองค้การบริหารส่วนตำบล. 2554 (27 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ด เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ. 2554 (28 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ต นายกองค้การบริหารส่วนตำบล. 2554 (26 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ถ นักพัฒนาชุมชน. 2554 (27 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ท ประธานชมรมผู้สูงอายุ. 2554 (28 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ธ นายกเทศมนตรี. 2554 (27 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ น นักพัฒนาชุมชน. 2554 (28 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ บ นายกองค้การบริหารส่วนตำบล. 2554 (28 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ป นายกองค้การบริหารส่วนตำบล. 2554 (21 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ผ นักพัฒนาชุมชน. 2554 (26 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ฝ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ. 2554 (23 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ พ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ. 2554 (21 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ฟ นักพัฒนาชุมชน. 2554 (21 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ภ ประธานชมรมผู้สูงอายุ. 2554 (22 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ม นักพัฒนาชุมชน. 2554 (28 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ย นักพัฒนาชุมชน. 2554 (22 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ร นายกเทศมนตรี. 2554 (22 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ล นายกองค้การบริหารส่วนตำบล. 2554 (22 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ว นักพัฒนาชุมชน. 2554 (27 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ศ นักพัฒนาชุมชน. 2554 (22 ธันวาคม). การสัมภาษณ์.

ประชุม รอดประเสริฐ. 2535. **นโยบายและการวางแผน: หลักการและทฤษฎี**. กรุงเทพมหานคร:
เนติกุลการพิมพ์.

ปรีชา ทองคำเยี่ยม. 2549. **ปัจจัยที่มีผลต่อการนำโครงการปลูกป่าพระราชสาส์นไปสู่การปฏิบัติ**

กรณีศึกษา ตำบลท่าสายและตำบลป่าอ้อดอนชัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. ภาคนิพนธ์

ปริญญาหมาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- พงษ์ชัย เถลิงกลิ่น. 2551. ความตระหนักของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมเขตเวทย์ ซิตี้ ต่อลักษณะ
ปัญหาสิ่งแวดล้อม. สารนิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์.
- มยุรี อนุমানราชชน. 2552. นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร: ชรรกมลการพิมพ์.
- มัทนียา เชี่ยวชาญ. 2549. ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ในการพัฒนาไปสู่องค์การแห่งการเรียนรู้:
กรณีศึกษาฝ่ายพัฒนาบุคลากร การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค. ภาคนิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มานพ ต้นสุภายน และ ธฤชญ นัตรกมลวรกิจ. 2553. การประเมินมาตรฐานการส่งเสริมสวัสดิ
ภาพและคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมในชุมชน เทศบาลตำบลหนองตอง
พัฒนา อำเภอลำดอง จังหวัดเชียงใหม่. สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก
เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- มณเฑียร เลิศรัฐการ. 2548. การนำนโยบายการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนนอกประสงค์ไป
ปฏิบัติ. ภาคนิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. 2553. สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2552.
กรุงเทพมหานคร: ทีคิวพี
- ราเชนทร์ สุวรรณหิตาทร. 2548. ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อการนำนโยบายการขึ้นทะเบียน
เกษตรกรผู้ปลูกลำไย ปี 2548 ไปปฏิบัติ: ศึกษากรณีจังหวัดน่าน. ภาคนิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- โรงพยาบาลเวียงสา. 2555. ข้อมูลทั่วไปของโรงพยาบาล. ค้นวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2555 จาก
http://www.sahospital.go.th/joomla/index.php?option=com_content&view=article&id=99&Itemid=173
- วรเดช จันทรศร. 2548. ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สหาย
บลิ๊อคและการพิมพ์.
- วิฒนะชัย ยะนินทร. 2547. การนำนโยบายหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไปปฏิบัติ กรณีศึกษา กลุ่ม
แปรรูปผ้าฝ้าย อำเภอกู่เวียง จังหวัดขอนแก่น. ภาคนิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. 2554. อำเภอกู่เวียงสา. ค้นวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2555 จาก
<http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%AD%E0%B8%B3%E0%B9%80%E0%B8%A0%E0%B8%AD%E0%B9%80%E0%B8%A7%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%7%E0%B8%AA%E0%B8%B2>

- วิทยาลัยประชากรศาสตร์. ประชากรกับการพัฒนา. 2554. **คนไทยมีลูกน้อยลง แนะรัฐจูงใจให้เพิ่ม.**
 คำนวันที่ 5 ตุลาคม 2554 จาก http://www.cps.chula.ac.th/html_th/pop_base/pop_dev/pop_dev_264.htm
- วิทยาลัยประชากรศาสตร์. ประชากรกับการพัฒนา. 2554. **อัตราประชากรไทยชะลอตัวปรับยุทธศาสตร์แก้วิกฤติเสริมคุณภาพ.** คำนวันที่ 5 ตุลาคม 2554 จาก http://www.cps.chula.ac.th/html_th/pop_base/pop_dev/pop_dev_271.htm
- วิพรรณ ประจวบเหมาะ และคณะ. 2552. รายงานการศึกษา โครงการปรับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564). กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. 2549. **สวัสดิการ แนวคิดและวิธีปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์.**
 กรุงเทพมหานคร: มิสเตอร์ก๊อปปี้.
- ศิริพงษ์ ตดาวัลย์ ณ อุษยา. 2551. **แนวความคิดและทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์.** เชียงใหม่: ธนุชนพรีนติ้ง.
- สาวิตรี รัตนชูโชติ. 2552. **การเข้าถึงสิทธิของคนพิการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550.** ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุรางค์ ไคว่ตระกูล. 2548. **จิตวิทยาการศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สนธยา พลศรี. 2547. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์.
- สมพร เฟื่องจันทร์. 2539. **นโยบายสาธารณะ : ทฤษฎีและการปฏิบัติ.** กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- สมสิทธิ์ ชัยรัตนมโนกร. 2549. **การนำมาตรการด้านความปลอดภัยไปปฏิบัติของโรงงานอุตสาหกรรมไม้ยางพารา: ศึกษากรณีจังหวัดยะลา.** ภาคนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานเกษตรอำเภอเวียงสา. 2555. **ข้อมูลทั่วไป.** คำนวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2555 จาก <http://www.nan.doae.go.th/nan04/genaral/data1.htm>
- สำนักสถิติเศรษฐกิจและสังคม. กลุ่มสถิติแรงงาน. 2554. **การทำงานของผู้อยู่สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ.2553.** กรุงเทพมหานคร: สำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

- สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน. 2555. **ข้อมูลทั่วไป**. ค้นวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2555 จาก <http://sa-eoffice.com/%E0%B8%82%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%A1%E0%B8%B9%E0%B8%A5%E0%B8%97%E0%B8%B1%E0%B9%88%E0%B8%A7%E0%B9%84%E0%B8%9B%E0%B8%AD%E0%B8%B3%E0%B9%80%E0%B8%A0%E0%B8%AD%E0%B9%80%E0%B8%A7%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%87/>
- สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเวียงสา. 2555. **ข้อมูลประชากรแยกตามช่วงอายุ 2112**. ค้นวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2555 จาก <http://sa-eoffice.com/report/report10.php>
- สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. 2554. **โครงสร้างสำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ**. ค้นวันที่ 17 พฤษภาคม 2555 จาก http://www.oppo.opp.go.th/pages/aboutus/aboutus_04.html
- สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. 2554. **ที่มา อำนาจหน้าที่**. ค้นวันที่ 17 พฤษภาคม 2555 จาก http://www.oppo.opp.go.th/pages/aboutus/aboutus_01.html
- สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. 2554. **ผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2552**. ค้นวันที่ 29 กันยายน 2554 จาก http://www.oppo.opp.go.th/info/report_52.pdf
- สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. 2553. **รายงานประจำปีงบประมาณ 2552 สำนักสำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ**. ค้นวันที่ 29 กันยายน 2554 จาก http://www.oppo.opp.go.th/info/report_oppoY52.pdf
- สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. 2554. **วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย**. ค้นวันที่ 17 พฤษภาคม 2555 จาก http://www.oppo.opp.go.th/pages/aboutus/aboutus_02.html
- อัญญา สาเรือง. 2549. **ปัญหาและอุปสรรคของการนำระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ.2548 ไปปฏิบัติ**. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แนวทางการสนทนาหรือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

การศึกษาการนำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 ไปปฏิบัติ ของอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ได้ใช้แนวสนทนาหรือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ แบ่งออกเป็น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

- ชื่อ – สกุล
- เพศ
- อายุ
- การศึกษา
- อาชีพ
- ตำแหน่ง
- ประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง

ส่วนที่ 2 การนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

- การให้ความสำคัญของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ
- แนวทางการดำเนินกิจกรรมตามแผนพัฒนาผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง
- วัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุ
- หน่วยงานย่อยที่รับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ
- กระบวนการในการติดต่อสื่อสาร
- แนวทาง วิธีการในการดำเนินงานร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ
- ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาและกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน

ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจในการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

- ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงของเจ้าหน้าที่ที่
รับผิดชอบ
- ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์ การดำเนินงานในแผนผู้สูงอายุฉบับ
ปรับปรุง
- ระเบียบขั้นตอนต่างๆ ในการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ
- วัตถุประสงค์ เป้าหมายของแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง
- กฎหมาย นโยบายต่างๆที่เกี่ยวข้อง
- วิธีการในการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุง
ไปปฏิบัติให้กับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ

ส่วนที่ 4 ขั้นตอนในการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ของอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

- วิธีการในการเข้าไปเสริมสร้างกิจกรรมเกี่ยวกับการนำแผนผู้สูงอายุฉบับ
ปรับปรุงไปปฏิบัติในชุมชน
- กิจกรรมต่างๆที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
- การเสริมสร้างศักยภาพในตัวผู้สูงอายุ
- บทบาทของผู้สูงอายุในชุมชน สังคม ที่อาศัยอยู่
- แนวทางในการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ

ส่วนที่ 5 การรับรู้และความต้องการการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ของอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

- การออกให้ความรู้และบริการ ประชาสัมพันธ์ หรือไม่ ในเรื่องใดบ้าง
- การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมต่างๆ
- ความสอดคล้องของกิจกรรมกับความต้องการของผู้สูงอายุ และบริบทในชุมชน
- ความคาดหวังที่เกิดขึ้นในการนำแผนผู้สูงอายุฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ

**ส่วนที่ 6 ผลการดำเนินงานของการนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ของอำเภอ
เวียงสา จังหวัดน่าน**

- กิจกรรมที่ได้เข้าไปส่งเสริมให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ
- กิจกรรมที่เกิดขึ้นเองจากกลุ่มผู้สูงอายุ
- การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเพื่อการช่วยเหลือและพึ่งพากัน
- การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้สูงอายุในการวางแผนการสร้างหรือดำเนินกิจกรรม

ต่างๆ

- ผลตอบรับของการดำเนินกิจกรรม
- ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม
- การนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติประสบความสำเร็จหรือความ

ล้มเหลวในการดำเนินงาน

- ความรู้ ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่กับการดำเนินงานที่ผ่านมา

**ส่วนที่ 7 ปัญหาและอุปสรรคในการนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ของอำเภอ
เวียงสา จังหวัดน่าน**

- ความชัดเจนของวัตถุประสงค์
- บุคลากร
- งบประมาณ
- วัสดุอุปกรณ์
- ความร่วมมือภายในองค์กร
- การสนับสนุนและความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินงานการนำแผน

ผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ

**ส่วนที่ 8 ข้อเสนอแนะในการนำแผนผู้สูงอายุฯฉบับปรับปรุงไปปฏิบัติ ของอำเภอเวียงสา
จังหวัดน่าน**

- ข้อเสนอแนะการดำเนินงานในปัจจุบัน
- ข้อเสนอแนะการดำเนินงานในอนาคต

ภาคผนวก ข

ยุทธศาสตร์ มาตรการ หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ ดัชนี และเป้าหมาย

ดัชนีรวมของยุทธศาสตร์หรือแผนผู้สูงอายุฯ พิจารณาจากดัชนีต่อไปนี้

1. อายุคาดหวังที่ยังดูแลตนเองได้ (Active Life Expectancy; ALE) มีเป้าหมายเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง
2. สัดส่วนอายุคาดหวังที่ยังดูแลตนเองได้ต่ออายุคาดหวัง (Active Life Expectancy /Life Expectancy; ALE/LE) เป้าหมายมีสัดส่วนไม่ลดลง
3. ดัชนีวัดความสุขของผู้สูงอายุ เป้าหมายเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง
4. ดัชนีคุณภาพภาวะประชากรสูงอายุ (Population Ageing Quality Index; PAQ Index) พิจารณาจากภาพรวมของดัชนีรายการที่คัดเลือกจำนวน 10 ดัชนี เป้าหมายเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

นิยามศัพท์

อายุคาดหวัง (Life Expectancy; ALE/LE) หมายถึง จำนวนปีเฉลี่ยของประชากรที่คาดหวังว่าจะมีชีวิตต่อไปได้

อายุคาดหวังที่ยังดูแลตนเองได้ (Active Life Expectancy; ALE) หมายถึง จำนวนปีเฉลี่ยของประชากรที่คาดหวังว่าจะอยู่ในสถานะที่ทำ กิจกรรมประจำ วันพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพลักษณะส่วนตัว ประกอบด้วย การรับประทานอาหาร การทำความสะอาดบนใบหน้า การเคลื่อนย้ายจากนอนมานั่ง การเข้าใช้ห้องสุขา การสวมใส่เสื้อผ้า และการอาบน้ำ

องค์ประกอบของดัชนีคุณภาพภาวะประชากรสูงอายุ

ดัชนีคุณภาพภาวะประชากรสูงอายุ (Population Ageing Quality Index; PAQ Index)

ประกอบด้วยดัชนีจากยุทธศาสตร์ และมาตรการต่างๆ ดังนี้:

1. อัตราครอบคลุมการประกันยามชราภาพอย่างเป็นทางการในประชากรอายุ 30-59 ปี (ดัชนีที่ 1 ในยุทธศาสตร์ที่ 1 มาตรการย่อยที่ 1.1)
2. สัดส่วนประชากรอายุ 30-59 ปีที่ได้ปฏิบัติในการเตรียมตัวด้านต่างๆ (รายได้, สุขภาพ, ที่อยู่อาศัย) (ดัชนีที่ 6 ในยุทธศาสตร์ที่ 1 มาตรการย่อยที่ 2.2)
3. สัดส่วนทัศนคติทางบวกต่อผู้สูงอายุในประชากรอายุ 18 – 59 ปี (ดัชนีที่ 7 ในยุทธศาสตร์ที่ 1 มาตรการหลักที่ 3)

4. สักส่วนประชากรสูงอายุที่มีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์
(ดัชนีที่ 8 ในยุทธศาสตร์ที่ 2 มาตรการหลักที่ 1)
5. สักส่วนประชากรสูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุและร่วมกิจกรรมในระยะ
3 เดือนที่ผ่านมา (ดัชนีที่ 11 ในยุทธศาสตร์ที่ 2 มาตรการย่อยที่ 2.1)
6. สักส่วนของผู้สูงอายุที่พึงพอใจสถานะการเงินของตน
(ดัชนีที่ 14 ในยุทธศาสตร์ที่ 2 มาตรการหลักที่ 3)
7. สักส่วนของผู้สูงอายุที่อาศัยในบ้านที่มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม
(ดัชนีที่ 22 ในยุทธศาสตร์ที่ 2 มาตรการหลักที่ 6)
8. สักส่วนประชากรสูงอายุที่ใช้ระบบประกันสุขภาพในการเจ็บป่วยครั้งสุดท้าย
(ดัชนีที่ 25 ในยุทธศาสตร์ที่ 3 มาตรการหลักที่ 2)
9. สักส่วนผู้สูงอายุที่อยู่กับครอบครัว (ดัชนีที่ 30 ในยุทธศาสตร์ที่ 3 มาตรการย่อย
ที่ 3.1)
10. สักส่วนของอปท. (อบจ. เทศบาล อบต. กทม. เมืองพัทยา) ที่มีการจัด
งบประมาณและ/หรือกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ (ดัชนีที่ 39 ในยุทธศาสตร์ที่ 3 มาตรการย่อยที่
4.3)

ตารางที่ 5.1 จำนวนมาตรการหลัก มาตรการย่อย และดัชนีตามยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ยุทธศาสตร์

	มาตรการหลัก	มาตรการย่อย	ดัชนี
ยุทธศาสตร์ที่ 1	3	7	7
ยุทธศาสตร์ที่ 2	6	15	15
ยุทธศาสตร์ที่ 3	4	15	22
ยุทธศาสตร์ที่ 4	2	7	8
ยุทธศาสตร์ที่ 5	3	-	4
ดัชนีรวม			4
รวม	18	44	60

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ

ลำดับ	มาตรการ	หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบหลัก	ดัชนี	เป้าหมาย			
				พ.ศ.2549 (5 ปี)	พ.ศ.2554 (10 ปี)	พ.ศ.2559 (15 ปี)	พ.ศ.2564 (20 ปี)
1	มาตรการ หลักประกันด้านรายได้ เพื่อวัยสูงอายุ						
1.1	ขยายหลักประกันชราภาพให้ครอบคลุมถ้วนหน้า*	1. กระทรวงการคลัง 2. กระทรวงแรงงาน 3. กระทรวงมหาดไทย(กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (สถ.) / องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) 4. กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา	ดัชนีที่ 1 อัตราครอบคลุมการประกันยามชราภาพ อย่างเป็นทางการ**ในประชากรอายุ 30-59 ปี	30%	50%	80%	95%
1.2	ส่งเสริมและสร้างวินัยการออมทุกช่วงวัย	1. กระทรวงการคลัง 2. กระทรวงศึกษาธิการ	ดัชนีที่ 2 อัตราเงินออมภาคครัวเรือน*** ดัชนีที่ 3 จำนวนสมาชิกของกองทุนสำรองเลี้ยงชีพและจำนวนเงินทั้งหมดในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพต่อสมาชิก (แต่ไม่รวมกองทุนหมู่บ้าน)รวมกองทุนที่มีระบบกำหนดการจ่ายเงินเข้ากองทุน (defined contribution)		← เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง		→
					← เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง		→

นิยามศัพท์

* **ถ้วนหน้า** หมายถึง ประชากรทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะทำงานในหรือนอกระบบ หรือไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจ

** **หลักประกันยามชราภาพอย่างเป็นทางการ** หมายถึง กองทุนประกันสังคม ระบบบำนาญชราภาพข้าราชการทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ระบบบำนาญของรัฐวิสาหกิจ หรือระบบบำนาญชราภาพ และระบบอื่นๆที่รัฐจัดให้มี เช่นกองทุนระดับประเทศที่รัฐให้การสนับสนุน

*** **อัตราเงินออมภาคครัวเรือน** หมายถึง $\frac{\text{เงินออมต่อหัว}}{\text{รายได้ต่อหัว}} \times 100$

หมายเหตุ หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ เรียงตามลำดับความสำคัญกล่าวคือ ลำดับที่ 1-2 เป็น หน่วยงานที่รับผิดชอบหลัก ส่วนหน่วยงานในลำดับต่อมา คือ หน่วยงานที่รับผิดชอบร่วม

ยุทธศาสตร์ที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	มาตรการ	หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ	ดัชนี	เป้าหมาย			
				พ.ศ.2549 (5 ปี)	พ.ศ.2554 (10 ปี)	พ.ศ.2559 (15 ปี)	พ.ศ.2564 (20 ปี)
2	มาตรการการให้บริการการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต		ดัชนีที่ 4 สัดส่วนประชากรอายุ 18-59 ปี ที่มีความรู้ด้านวงจรชีวิต กระบวนการชราและความรู้ด้านการเตรียมการเพื่อวัยสูงอายุ	30%	50%	70%	95%
2.1	ส่งเสริมการเข้าถึงและการพัฒนาการจัดบริการการศึกษาและการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อความเข้าใจในชีวิตและพัฒนาการในแต่ละวัย และเพื่อเตรียมตัวเข้าสู่วัยสูงอายุที่เหมาะสม	1. กระทรวงศึกษาธิการ 2. กระทรวงสาธารณสุข 3. กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ (สท.)) 4. กระทรวงมหาดไทย (สอ./อปท.) 5. กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา 6. สำนักงานรัฐมนตรี(กรมประชาสัมพันธ์ องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อ.ส.ม.ท.))	ดัชนีที่ 5 มีรายวิชา หรือกิจกรรมดูแลสุขภาพและพฤติกรรมอนามัยเพื่อการเป็นผู้สูงอายุในอนาคตในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้นในระบบ	na	ภายในปี 2554		
2.2	รณรงค์ให้สังคมตระหนักถึงความจำเป็นของการเตรียมการเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุ	1. กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (สท.) 2. สำนักงานรัฐมนตรี (กรมประชาสัมพันธ์ อ.ส.ม.ท.)	ดัชนีที่ 6 สัดส่วนประชากรอายุ 30-59 ปี ที่ได้ปฏิบัติในการเตรียมตัวด้านต่างๆ (รายได้, สุขภาพ, ที่อยู่อาศัย)	50%	50%	70%	90%

na คือ ไม่มีดัชนีนั้นในการประเมินปี พ.ศ.2545-2549

ยุทธศาสตร์ที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	มาตรการ	หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ	ดัชนี	เป้าหมาย			
				พ.ศ.2549 (5 ปี)	พ.ศ.2554 (10 ปี)	พ.ศ.2559 (15 ปี)	พ.ศ.2564 (20 ปี)
3	มาตรการการปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ		ดัชนีที่ 7 สัดส่วนทัศนคติทางบวก*ต่อผู้สูงอายุในประชากรอายุ 18 – 59 ปี	ไม่น้อยกว่า 90%	70%	80%	90%
3.1	ส่งเสริมให้ประชาชนทุกวัย เรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการดูแลและรับผิดชอบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว** และชุมชน	1. กระทรวงศึกษาธิการ 2. กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 3. กระทรวงวัฒนธรรม	คูดัชนีที่ 7				
3.2	ส่งเสริมให้มีกิจกรรมสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับคนทุกวัย โดยเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม และการกีฬา	1. กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2. กระทรวงมหาดไทย (สถ./อปท.) 3. กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา 4. สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ 5. กระทรวงวัฒนธรรม 6. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา					
3.3	รณรงค์ให้สังคมมีจิตสำนึกและตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ	1. สำนักนายกรัฐมนตรี (กรมประชาสัมพันธ์ อ.ส.ม.ท.) 2. กระทรวงศึกษาธิการ 3. กระทรวงวัฒนธรรม 4. กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์					

นิยามศัพท์ * ทัศนคติทางบวก หมายถึง การเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

** ครอบครัว หมายถึง ผู้ที่มีความสัมพันธ์กันตามสายโลหิตหรือโดยการสมรส (ไม่นับรวมกลุ่มเพื่อน ผู้ดูแล ลูกจ้าง คนรับใช้)

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ

ลำดับ	มาตรการ	หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ	ดัชนี	เป้าหมาย			
				พ.ศ.2549 (5 ปี)	พ.ศ.2554 (10 ปี)	พ.ศ.2559 (15 ปี)	พ.ศ.2564 (20 ปี)
1.	มาตรการ ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน การเจ็บป่วย และดูแลตนเอง เบื้องต้น		ดัชนีที่ 8 สัดส่วนประชากรสูงอายุที่มีพฤติกรรม สุขภาพที่พึงประสงค์	20%	30%	40%	50%
1.1	จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ*ใน รูปแบบที่หลากหลายและเหมาะสม ผู้สูงอายุ และครอบครัว	1. กระทรวงสาธารณสุข 2. กระทรวงมหาดไทย (สด. / อปท.) 3. กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา 4. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ สร้าง เสริมสุขภาพ (สสส.) 5. สำนักงานหลักประกันสุขภาพ แห่งชาติ (สปสช.) 6. ภาาติเครือข่ายภาครัฐและภาคเอกชน 7. สำนักงานรัฐมนตรี (กรม ประชาสัมพันธ์ อ.ส.ม.ท.)	คูดัชนีที่ 7				

นิยามศัพท์

*กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง การให้บริการคำปรึกษาทั่วไป เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันการเจ็บป่วย การดูแลตนเองเบื้องต้นของผู้สูงอายุ และการออกกำลังกาย

ยุทธศาสตร์ที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ	มาตรการ	หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ	ดัชนี	เป้าหมาย			
				พ.ศ.2549 (5 ปี)	พ.ศ.2554 (10 ปี)	พ.ศ.2559 (15 ปี)	พ.ศ.2564 (20 ปี)
2.	มาตรการ ส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างการแข่งขันขององค์กรผู้สูงอายุ*	1. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2. กระทรวงสาธารณสุข 3. กระทรวงมหาดไทย (สถ. / อปท.) 4. กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา	ดัชนีที่ 9 สัดส่วนชมรมผู้สูงอายุที่มีการจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอในรอบปีที่ผ่านมา (อย่างน้อย 1 ครั้ง ทุก 3 เดือน หรือ 4 ครั้งต่อปี)	30%	70%	80%	90%
2.1	ส่งเสริมการจัดตั้งและดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุและเครือข่าย	1. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2. กระทรวงมหาดไทย (สถ. / อปท.) 3. กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา	ดัชนีที่ 10 สัดส่วนของชุมชน**ที่มีชมรมผู้สูงอายุ ดัชนีที่ 11 สัดส่วนประชากรสูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ และร่วมกิจกรรมในระยะ 3 เดือน ที่ผ่านมา	na	← เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง →		
2.2	สนับสนุนกิจกรรมขององค์กรเครือข่ายผู้สูงอายุ	1. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2. สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ 3. สสส. 4. กระทรวงมหาดไทย (สถ. / อปท.) 5. กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา	ดัชนีที่ 12 จำนวนและมูลค่าของโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนผู้สูงอายุ ดัชนีที่ 13 สัดส่วนของงบประมาณของ อปท. / กทม. / เมืองพัทยา ที่ใช้สำหรับกิจกรรมด้านผู้สูงอายุ หรือเพื่อผู้สูงอายุ	na	70	← เพิ่มขึ้น โครงการ ต่อปี อย่าต่อเนื่อง →	
				na	10%	← เพิ่มขึ้น อย่าต่อเนื่อง →	

na คือ ไม่มีดัชนีนั้นในการประเมินปี พ.ศ.2545-2549

นิยามศัพท์

* องค์กรผู้สูงอายุ หมายถึง สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ สมาคม ชมรมผู้สูงอายุ มูลนิธิที่ทำงานหลักด้านผู้สูงอายุ โดยเฉพาะที่จดทะเบียนกับสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ

**ชุมชน หมายถึง หมู่บ้านในเขตชนบท และชุมชนในเขตเมืองตามคำนิยามของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ	มาตรการ	หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ	ดัชนี	เป้าหมาย			
				พ.ศ.2549 (5 ปี)	พ.ศ.2554 (10 ปี)	พ.ศ.2559 (15 ปี)	พ.ศ.2564 (20 ปี)
3	มาตรการ ส่งเสริมด้านการทำงาน และการหารายได้ของผู้สูงอายุ		ดัชนีที่ 14 สัดส่วนของผู้สูงอายุที่พึงพอใจสถานะการเงินของตน	ไม่ต่ำกว่า 60%	75%	75%	75%
			ดัชนีที่ 15 อัตราการว่างงาน*ของประชากรอายุ 60ปีขึ้นไป ต่ออัตราการว่างงานของประชากรอายุ 40-59 ปี	← ไม่น้อยกว่า 90% →			
3.1	มาตรการ ส่งเสริมด้านการทำงาน และการหารายได้ของผู้สูงอายุ	1. กระทรวงแรงงาน 2. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 3. กระทรวงมหาดไทย (สส. / อปท.) 4. กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา 5. กระทรวงอุตสาหกรรม	คู่มือดัชนีที่ 15				
3.2	ส่งเสริมการฝึกอาชีพและจัดหางานให้เหมาะสมกับวัย และความสามารถ	1. กระทรวงแรงงาน 2. กระทรวงมหาดไทย (สส. / อปท.) 3. กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา 4. กระทรวงศึกษาธิการ					
3.3	ส่งเสริมการรวมกลุ่มในชุมชนเพื่อจัดทำกิจกรรมเสริมรายได้ โดยให้ผู้สูงอายุสามารถมีส่วนร่วม	1. กระทรวงมหาดไทย (สส. / อปท.) 2. กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา 3. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 4. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน)		ดัชนีที่ 16 สัดส่วนของชุมชนที่มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเสริมรายได้ที่มีผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรม	50%	60%	70%

na คือ ไม่มีดัชนีนั้นในการประเมินปี พ.ศ.2545-2549

นิยามศัพท์ * อัตราการว่างงาน หมายถึง สัดส่วนของผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานแต่ไม่มีงานทำ ต่อ ผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานแต่ไม่มีงานทำ และผู้สูงอายุที่ทำงานอยู่

ยุทธศาสตร์ที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ	มาตรการ	หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ	ดัชนี	เป้าหมาย			
				พ.ศ.2549 (5 ปี)	พ.ศ.2554 (10 ปี)	พ.ศ.2559 (15 ปี)	พ.ศ.2564 (20 ปี)
4	มาตรการ สนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ						
4.1	ประกาศเกียรติคุณผู้สูงอายุที่เป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม	1. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2. ภาาติเครือข่ายภาครัฐและภาคเอกชน	ดัชนีที่ 17 จำนวนองค์กรที่มีการประกาศเกียรติคุณผู้สูงอายุ	na	← จำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง →		
4.2	ส่งเสริมให้เกิดคลังปัญญากลางของผู้สูงอายุเพื่อรวบรวมภูมิปัญญาในสังคม	1. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (สท.) 2. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	ดัชนีที่ 18 สัดส่วนจังหวัดที่จัดตั้งคลังปัญญากลาง	na	50%	70%	80%
4.3	ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้มีการเผยแพร่ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุและให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านต่างๆ ในสังคม	1. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2. กระทรวงศึกษาธิการ 3. กระทรวงแรงงาน 4. กระทรวงมหาดไทย (สอ. / อปท.) 5. กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา 6. ภาาติเครือข่ายภาครัฐและภาคเอกชน	ดัชนีที่ 19 สัดส่วนของผู้สูงอายุที่ได้รับเชิญให้เป็นวิทยากร / ที่ปรึกษา ในรอบปีที่ผ่านมา	na	5%	← เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง →	

na คือ ไม่มีดัชนีนั้นในการประเมินปี พ.ศ.2545-2549

ยุทธศาสตร์ที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ	มาตรการ	หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ	ดัชนี	เป้าหมาย			
				พ.ศ.2549 (5 ปี)	พ.ศ.2554 (10 ปี)	พ.ศ.2559 (15 ปี)	พ.ศ.2564 (20 ปี)
5	มาตรการ ส่งเสริมสนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการสำหรับผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้และสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อ	1. สำนักงานรัฐมนตรี(กรมประชาสัมพันธ์ อ.ส.ม.ท.) 2. กระทรวงศึกษาธิการ 3. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	ดัชนีที่ 20 สัดส่วนของผู้สูงอายุที่ได้รับข้อมูลข่าวสารสำหรับผู้สูงอายุผ่านสื่อในระยะ 1 เดือน ที่ผ่านมา	25%	50%	70%	80%
5.1	ส่งเสริมสนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการเกี่ยวกับผู้สูงอายุ	4. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	ดัชนีที่ 21 สัดส่วนของรายการที่ออกอากาศเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่ผ่านสื่อสาธารณะ*	na	← เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง →		
5.2	ส่งเสริมการผลิต การเข้าถึงสื่อ และการเผยแพร่ข่าวสารสำหรับผู้สูงอายุ	5. กระทรวงมหาดไทย (สด./อปท.)					
5.3	ดำเนินการให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่อง	6. กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา					

na คือ ไม่มีดัชนีนั้นในการประเมินปี พ.ศ.2545-2549

นิยามศัพท์

*สื่อสาธารณะ หมายถึง สื่อของรัฐ เช่น วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ทีวีไทย

ยุทธศาสตร์ที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ	มาตรการ	หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ	ดัชนี	เป้าหมาย			
				พ.ศ.2549 (5 ปี)	พ.ศ.2554 (10 ปี)	พ.ศ.2559 (15 ปี)	พ.ศ.2564 (20 ปี)
6	มาตรการ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม		ดัชนีที่ 22 สัดส่วนของผู้อยู่อาศัยในบ้านที่มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม*	เพิ่มขึ้น อย่าง ต่อเนื่อง	5%	10%	20%
6.1	สนับสนุนส่งเสริมการให้ความรู้แก่ครอบครัวและผู้อยู่อาศัยในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยเพื่อรองรับความต้องการในวัยสูงอายุ	1. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2. กระทรวงอุตสาหกรรม (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน: สกท.)	ดัชนีที่ 22				
6.2	กำหนดมาตรการแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำเพื่อสร้าง / ปรับปรุงที่อยู่อาศัย และระบบสาธารณสุขปโลกสำหรับผู้สูงอายุ	1. ธนาคารภายใต้การกำกับของรัฐ 2. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (การเคหะแห่งชาติ)					
6.3	มีการออกกฎหมายให้สิทธิพิเศษแก่ภาคเอกชนที่จัดบริการด้านที่พักอาศัยที่ได้มาตรฐานสำหรับผู้สูงอายุ	1. กระทรวงอุตสาหกรรม (สกท.) 2. กระทรวงพาณิชย์					

นิยามศัพท์ * บ้านที่มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม หมายถึง บ้านที่มีลักษณะ 5 ลักษณะต่อไปนี้

1. บ้านใดบ้านมีราวให้ยึดเกาะ
2. ห้องน้ำ / ห้องส้วมมีราวให้ยึดเกาะ
3. ห้องนอนอยู่ชั้นล่างหรือเป็นบ้านชั้นเดียว
4. ห้องน้ำ / ห้องส้วมอยู่ในบ้าน
5. ชนิดของห้องส้วมเป็นแบบนั่งห้อยเท้า

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

ลำดับ	มาตรการ	หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ	ดัชนี	เป้าหมาย			
				พ.ศ.2549 (5 ปี)	พ.ศ.2554 (10 ปี)	พ.ศ.2559 (15 ปี)	พ.ศ.2564 (20 ปี)
1	มาตรการ คุ้มครองด้านรายได้						
1.1	ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทุกคนได้รับสวัสดิการด้านรายได้พื้นฐานที่รัฐจัดให้	1. กระทรวงการคลัง 2. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 3. กระทรวงมหาดไทย (สถ./อปท.) 4. กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา	ดัชนีที่ 23 สัดส่วนของผู้สูงอายุที่ได้รับรายได้ที่รัฐจัดให้เป็นรายเดือน*	na	85%	90%	95%
1.2	ส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนในชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ	1. กระทรวงมหาดไทย (สถ./อปท.) 2. กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา 3. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน)	ดัชนีที่ 24 สัดส่วนของชุมชนที่มีกองทุนที่มีวัตถุประสงค์ครอบคลุมกลุ่มผู้สูงอายุ	20%	40%	50%	60%

na คือ ไม่มีดัชนีนั้นในการประเมินปี พ.ศ.2545-2549

นิยามศัพท์

* รายได้ที่รัฐจัดให้เป็นรายเดือน รวมถึง รายได้จากบำนาญของข้าราชการ และเบี้ยยังชีพ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 (ต่อ)

ลำดับ	มาตรการ	หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ	ดัชนี	เป้าหมาย			
				พ.ศ.2549 (5 ปี)	พ.ศ.2554 (10 ปี)	พ.ศ.2559 (15 ปี)	พ.ศ.2564 (20 ปี)
2	มาตรการ หลักประกันด้านสุขภาพ		ดัชนีที่ 25 สัดส่วนประชากรสูงอายุที่ใช้ระบบประกันสุขภาพในการเจ็บป่วยครั้งสุดท้าย	ไม่น้อยกว่า 80%	ไม่น้อยกว่า 85%	ไม่น้อยกว่า 90%	ไม่น้อยกว่า 95%
2.1	พัฒนาและส่งเสริมระบบประกันสุขภาพที่มีคุณภาพสำหรับผู้สูงอายุทุกคน	1. สปสช. 2. กระทรวงสาธารณสุข 3. กระทรวงมหาดไทย (สธ./อปท.) 4. กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา	ดูดัชนีที่ 25				
2.2	ส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางสุขภาพ และการตรวจสุขภาพ ประจำปีอย่างทั่วถึง	หน่วยงานรับผิดชอบเช่นเดียวกับลำดับ 2.1	ดัชนีที่ 26 สัดส่วนของผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะทุพพลภาพ*ที่ได้รับการเยี่ยมบ้าน อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ดัชนีที่ 27 สัดส่วนผู้สูงอายุที่ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี	Na na	80% 70%	90% 80%	95% 90%
2.3	ให้วัคซีนที่จำเป็น**ตามมาตรฐานการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ	หน่วยงานรับผิดชอบเช่นเดียวกับลำดับ 2.1	ดัชนีที่ 28 สัดส่วนของผู้สูงอายุที่ได้รับวัคซีนที่จำเป็นจากสถานบริการสุขภาพของรัฐ***				
2.4	รัฐต้องให้อุปกรณ์ช่วยในการดำรงชีวิตประจำวันตามที่จำเป็น เช่น แวนตา ไม้เท้า รถเข็น พินเทียม แก่ผู้สูงอายุ	1. สปสช. 2. กระทรวงสาธารณสุข 3. กระทรวงมหาดไทย (สธ./อปท.) 4. กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา 5. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 6. ภาาติเคอียาษาภาครรัฐและภาาติเคอียาษา	ดัชนีที่ 29 สัดส่วนของผู้สูงอายุที่เดินไม่ได้และได้รับรถเข็น	na	25%	50%	70%

7. กระทรวงการคลัง

na คือ ไม่มีดัชนีนี้ในการประเมินปี พ.ศ.2545-2549

นิยามศัพท์ * ผู้ที่อยู่ในภาวะทุพพลภาพ หมายถึง ผู้ที่เดินไม่ได้ในระยะ 6 เดือนที่ผ่านมา ** วัคซีนที่จำเป็น คือ วัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่ Pneumococcus และงูสวัด

*** สถานบริการสุขภาพของรัฐ หมายถึง สถานอนามัย และโรงพยาบาลรัฐทุกระดับ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 (ต่อ)

ลำดับ	มาตรการ	หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ	ดัชนี	เป้าหมาย			
				พ.ศ.2549 (5 ปี)	พ.ศ.2554 (10 ปี)	พ.ศ.2559 (15 ปี)	พ.ศ.2564 (20 ปี)
3	มาตรการ ด้านครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง						
3.1	ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้อยู่กับครอบครัวให้นานที่สุด โดยการส่งเสริมค่านิยมในการอยู่ร่วมกับผู้สูงอายุ	1. กระทรวงวัฒนธรรม 2. กระทรวงศึกษาธิการ 3. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	ดัชนีที่ 30 สัดส่วนผู้สูงอายุที่อยู่กับครอบครัว	←————— มากกว่า 90% —————→			
3.2	ส่งเสริมสมาชิกในครอบครัวและผู้ดูแลให้มีศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุ โดยการให้ความรู้และข้อมูลแก่สมาชิกในครอบครัวและผู้ดูแลเกี่ยวกับการบริการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์	1. กระทรวงวัฒนธรรม 2. กระทรวงศึกษาธิการ 3. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 4. กระทรวงสาธารณสุข 5. กระทรวงแรงงาน 6. กระทรวงมหาดไทย (สถ./อปท.) 7. กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา	ดัชนีที่ 31 สัดส่วนผู้ดูแลที่มีความรู้ในการดูแล (โภชนาการ การแก้ไขปัญหาลมหายใจปวยเฉียบพลัน) ต่อผู้ดูแลทั้งหมดของผู้สูงอายุที่ออกจากบ้านไม่ได้	ไม่ น้อยกว่า 20%	60%	80%	95%

ยุทธศาสตร์ที่ 3 (ต่อ)

ลำดับ	มาตรการ	หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ	ดัชนี	เป้าหมาย			
				พ.ศ.2549 (5 ปี)	พ.ศ.2554 (10 ปี)	พ.ศ.2559 (15 ปี)	พ.ศ.2564 (20 ปี)
4	มาตรการ ระบบบริการ*และ เครือข่ายการเกื้อหนุน**						
4.1	ปรับปรุงบริการสาธารณะทุก ระบบ***ให้สามารถอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุในการดำรงชีวิต และติดต่อสัมพันธ์กับสังคม กลุ่ม และบุคคล	1. กระทรวงคมนาคม 2. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 3. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์	ดัชนีที่ 32 สัดส่วนของผู้สูงอายุที่พึงพอใจต่อระบบ บริการสาธารณะทุกระบบ	na	60%	70%	80%
4.1.1	ดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ ผู้สูงอายุทราบถึงอัตราค่าโดยสาร ของระบบขนส่งสาธารณะและ ระบบขนส่งมวลชนต่างๆที่	1. กระทรวงคมนาคม 2. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์	ดัชนีที่ 33 กำหนดเวลาที่ต้องมีการดำเนินการ	ภายใน 5 ปี		ภายในปี 2559	
4.1.2	ลดหย่อนให้แก่ผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้มีการปรับปรุงบริการ ระบบขนส่งสาธารณะทุกประเภท ให้ผู้สูงอายุเข้าถึง และใช้ได้อย่าง สะดวกเหมาะสมกับผู้สูงอายุตลอด ระยะเวลาให้บริการ โดยมีการ ประกาศเกียรติคุณแก่หน่วยบริการ ที่มีผลงานดีเด่น	1. กระทรวงคมนาคม 2. กระทรวงการคลัง 3. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์ 4. กระทรวงมหาดไทย (สค./อปท.) 5. กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา 6. องค์การพัฒนากาอวกเอกชน	ดูดัชนีที่ 32				

na คือ ไม่มีดัชนีนั้นในการประเมินปี พ.ศ.2545-2549

นิยามศัพท์

* ระบบบริการ หมายถึง ระบบที่มีการจัดการบริการด้วยหน่วยงานหรือชุมชน เพื่อให้ความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ

** เครือข่ายการเกื้อหนุน หมายถึง ความเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มผู้สูงอายุ องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนที่จัดบริการชุมชนอเนกประสงค์แก่ผู้สูงอายุ

*** บริการสาธารณะทุกระบบ หมายถึง ระบบบริการพื้นฐานอันได้แก่ ระบบขนส่งทางบก ทางเรือ ทางอากาศ สถานที่สาธารณะ ได้แก่ โรงพยาบาลรัฐ / เอกชน ศาลากลางจังหวัด / กทม. / เมืองพัทยา ที่ว่าการอำเภอ / เขต อปท. (อบจ. / เทศบาล / อบต.) ห้างสรรพสินค้า / ศูนย์การค้า สวนสาธารณะ สถานีขนส่ง / สนามบิน / สถานีรถไฟ ศาสนสถาน และตลาดสด

ยุทธศาสตร์ที่ 3 (ต่อ)

ลำดับ	มาตรการ	หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ	ดัชนี	เป้าหมาย			
				พ.ศ.2549 (5 ปี)	พ.ศ.2554 (10 ปี)	พ.ศ.2559 (15 ปี)	พ.ศ.2564 (20 ปี)
4.1.3	ส่งเสริมให้ภาครัฐและเอกชนที่รับผิดชอบสถานที่สาธารณะ ปฏิบัติตามมาตรฐานสถานที่สาธารณะสำหรับผู้สูงอายุ	หน่วยงานรับผิดชอบเช่นเดียวกับลำดับ 4.	ดัชนีที่ 34 สัดส่วนของสถานที่สาธารณะที่มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่ใช้ได้จริง ได้แก่ ทางเดินบันไดและ ห้องสุขาในสถานที่ต่อไปนี้ - โรงพยาบาลรัฐ / เอกชน - ศาลากลางจังหวัด / กทม. / เมืองพัทยา - ที่ว่าการอำเภอ / เขต. - อปท. (อบจ. / เทศบาล / อบต.) - ห้างสรรพสินค้า / ศูนย์การค้า - สวนสาธารณะ - สถานีขนส่ง / สนามบิน / สถานีรถไฟ - ศาสนสถาน - ตลาดสด	100%	70%	90%	95%
4.1.4	จัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่ใช้ได้จริงในสถานที่สาธารณะแก่ผู้สูงอายุ	1. กระทรวงมหาดไทย (สค./อปท.) 2. กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา	ดูดัชนีที่ 34	na	30%	40%	50%

4.1.5	เช่น ถนน ทางเดินสาธารณะในเขตชุมชน สะดวกเหมาะสมแก่ผู้สูงอายุและผู้พิการ	3. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์					
	จัดให้มีสวนสาธารณะและพื้นที่ออกกำลังกายที่เพียงพอและเหมาะสมปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ	4. องค์การพัฒนากาเอกชน					
		1. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (การกีฬาแห่งประเทศไทย)	ดัชนีที่ 35 สัดส่วนของสวนสาธารณะที่มีการจัดพื้นที่เฉพาะเพื่อการออกกำลังกายและพักผ่อนที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ*	na	50%	60%	70%
		2. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	ดัชนีที่ 36 สัดส่วนของอำเภอที่มีสวนสาธารณะที่มีสถานที่ออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ อย่างน้อย 1 แห่ง	na	20%	50%	80%

na คือ ไม่มีดัชนีนั้นในการประเมินปี พ.ศ.2545-2549

หมายเหตุ * ต้องนิยามศัพท์และวิธีการวัด สวนสาธารณะที่มีการจัดพื้นที่เฉพาะเพื่อการออกกำลังกายและพักผ่อนที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ ให้ชัดเจนในการติดตามประเมินแผนผู้สูงอายุแห่งชาติต่อไป

ยุทธศาสตร์ที่ 3 (ต่อ)

ลำดับ	มาตรการ	หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ	ดัชนี	เป้าหมาย			
				พ.ศ.2549 (5 ปี)	พ.ศ.2554 (10 ปี)	พ.ศ.2559 (15 ปี)	พ.ศ.2564 (20 ปี)
4.2	จัดตั้งและพัฒนาบริการทางสุขภาพและทางสังคมรวมทั้งระบบการดูแลผู้สูงอายุในระยะยาวในชุมชนที่สามารถเข้าถึงผู้สูงอายุมากที่สุดโดยเน้นบริการถึงบ้าน และมีการสอดประสานกันระหว่างบริการทางสุขภาพและทางสังคม โดยควร	1. กระทรวงสาธารณสุข	ดัชนีที่ 37 สัดส่วนผู้สูงอายุที่ทุพพลภาพและได้รับการ	20%	40%	60%	80%
		2. กระทรวงมหาดไทย (สส./อปท.)	บริการชุมชนภายในระยะเวลา 6 เดือนที่ผ่านมา				
		3. กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา	ดัชนีที่ 38 สัดส่วนของตำบลที่มีบริการสำหรับผู้สูงอายุต่อไปนี้ (ครอบคลุมข้อ 1 – 5)	50%	50%	70%	95%
		4. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์					
		5. กระทรวงศึกษาธิการ					

<p>ครอบคลุมบริการดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สนับสนุนการดูแลระยะยาว 2. ระบบประกันประคอง* 3. ดูแลโรคเรื้อรังที่สำคัญ ได้แก่ ความดันโลหิตสูง เบาหวาน และโรคหลอดเลือดในสมอง 4. อาสาสมัครในชุมชน 5. สนับสนุนให้ผู้ดูแลมีความรู้ความสามารถในการดูแลผู้สูงอายุ 							
4.3	ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรทางศาสนา องค์กรเอกชนและองค์กรสาธารณประโยชน์มีส่วนร่วมในการดูแลจัดสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุ โดยกระบวนการประชาคม	<ol style="list-style-type: none"> 1. กระทรวงมหาดไทย (สด./อปท.) 2. กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา 3. กระทรวงสาธารณสุข 4. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 	ดัชนีที่ 39 สัดส่วนของ อปท. (อบจ เทศบาล อบต. กทม. เมืองพัทยา) ที่มีการจัดงบประมาณและ/หรือกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ	50%	95%	95%	95%
4.4	เกื้อหนุนให้เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดบริการด้านสุขภาพและสังคมให้แก่ผู้สูงอายุที่สามารถซื้อบริการได้ โดยมีการดูแลและกำกับมาตรฐานและค่าบริการที่เป็นธรรมร่วมด้วย	<ol style="list-style-type: none"> 1. กระทรวงสาธารณสุข 2. กระทรวงมหาดไทย (สด./อปท.) 3. กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา 4. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 	ดัชนีที่ 40 มีการออกมาตรการเกื้อหนุน	ภายใน 5 ปี		ภายใน 2559	
			ดัชนีที่ 41 กำหนดเวลาที่ต้องมีมาตรฐานสถานบริบาลและการบริการ	ภายใน 5 ปี		ภายในปี 2559	

na คือ ไม่มีดัชนีนี้ในการประเมินปี พ.ศ.2545-2549

นิยามศัพท์

* ระบบประกันประคอง หมายถึง รักษา / คงไว้ซึ่งสภาวะสุขภาพเดิม ไม่ให้ทรุดลง

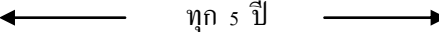
ยุทธศาสตร์ที่ 3 (ต่อ)

ลำดับ	มาตรการ	หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ	ดัชนี	เป้าหมาย			
				พ.ศ.2549 (5 ปี)	พ.ศ.2554 (10 ปี)	พ.ศ.2559 (15 ปี)	พ.ศ.2564 (20 ปี)
4.5	รัฐมีระบบและแผนเพื่อการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุเมื่อเกิดภัยพิบัติ	1. กระทรวงมหาดไทย (สด./อปท.) 2. กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา 3. กระทรวงสาธารณสุข 4. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 5. กระทรวงกลาโหม	ดัชนีที่ 42 มีแผนปฏิบัติการและงบประมาณสำหรับให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบภัยพิบัติ	na	ภายในปี 2554		
4.6	ส่งเสริมให้โรงพยาบาลของรัฐ และเอกชนมีบริการแพทย์ทางเลือก	1. กระทรวงสาธารณสุข 2. กระทรวงมหาดไทย (สด./อปท.) 3. กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา	ดัชนีที่ 43 สัดส่วนของโรงพยาบาลรัฐ และเอกชนที่มีแพทย์ทางเลือก	na	50%	70%	90%
4.7	จัดตั้งคลินิกผู้สูงอายุใน โรงพยาบาลของรัฐที่มีจำนวนเตียง ตั้งแต่ 120 เตียงขึ้นไป	หน่วยงานรับผิดชอบเช่นเดียวกับลำดับ 4.6	ดัชนีที่ 44 สัดส่วนของโรงพยาบาลรัฐที่มีจำนวนเตียง ตั้งแต่ 120 เตียงขึ้นไป ที่มีคลินิกผู้สูงอายุ	na	95%	95%	95%

na คือ ไม่มีดัชนีนั้นในการประเมินปี พ.ศ.2545-2549

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการระดับชาติ และการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

ลำดับ	มาตรการ	หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ	ดัชนี	เป้าหมาย			
				พ.ศ.2549 (5 ปี)	พ.ศ.2554 (10 ปี)	พ.ศ.2559 (15 ปี)	พ.ศ.2564 (20 ปี)
1	มาตรการ การบริหารจัดการเพื่อ การพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่าง บูรณาการระดับชาติ						
1.1	เสริมสร้างความเข้มแข็ง คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ให้ สามารถผลักดันนโยบายและภารกิจ ที่สำคัญด้านผู้สูงอายุ สู่การปฏิบัติ	1. คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ 2. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์ 3. กระทรวงสาธารณสุข 4. กระทรวงมหาดไทย (สถ./อปท.) 5. กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา 6. กระทรวงการคลัง 7. กระทรวงแรงงาน 8. กระทรวงศึกษาธิการ	ดัชนีที่ 45 ทุกหน่วยงานหลักที่ดำเนินงานด้าน ผู้สูงอายุมีการรายงานความก้าวหน้าของการทำงาน ต่อที่ประชุมคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ อย่างน้อย 1 ครั้งต่อปี ดัชนีที่ 46 สัดส่วนของ อปท. (อบจ. เทศบาล อบต. กทม. เมืองพัทยา) ที่มีแผนการดำเนินงานประจำปี ด้านผู้สูงอายุ	na na	1 ครั้ง ต่อไป 30%	1 ครั้ง ต่อไป 40%	1 ครั้ง ต่อไป 60%
1.2	ให้คณะกรรมการส่งเสริมการจัด สวัสดิการสังคมด้านผู้สูงอายุ จังหวัดในคณะกรรมการส่งเสริม การจัดสวัสดิการ สังคมจังหวัดเป็นเครือข่ายการ บริหารและพัฒนาผู้สูงอายุในระดับ จังหวัดและท้องถิ่น	1. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์ 2. กระทรวงมหาดไทย (สถ./อปท.) 3. กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา 4. คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ	ดัชนีที่ 47 คณะอนุกรรมการส่งเสริมการจัด สวัสดิการสังคมด้านผู้สูงอายุจังหวัดใน คณะกรรมการส่งเสริม การจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดส่งรายงานการ ดำเนินงานด้านผู้สูงอายุมายังคณะกรรมการ ผู้สูงอายุแห่งชาติอย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง	na	80%	90%	100%
1.3	พัฒนาศักยภาพของเครือข่ายใน ระดับจังหวัดและท้องถิ่น	1. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์	ดัชนีที่ 48 มีกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของ เครือข่ายในระดับจังหวัดและท้องถิ่นทุกจังหวัดอย่าง	na	80%	90%	100%

1.4	คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ วางแผนและดำเนินการให้มีการ ติดตามประเมินผลแผนผู้สูงอายุ แห่งชาติ ปรับแก้ และแปลงแผน ไปสู่การปฏิบัติที่ทันกำหนดเวลา	2. กระทรวงสาธารณสุข 3. กระทรวงมหาดไทย (สถ./อปท.) 4. กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา 1. คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ 2. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์ 3. สำนักงานคณะกรรมการวิจัย แห่งชาติ 4. กระทรวงการคลัง	น้อย ปีละ 1 ครั้ง ดัชนีที่ 49 แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ได้รับการ ปรับและแปลงไปสู่การปฏิบัติตามกำหนดเวลา	
-----	---	---	---	---

na คือ ไม่มีดัชนีนั้นในการประเมินปี พ.ศ.2545-2549

ยุทธศาสตร์ที่ 4 (ต่อ)

ลำดับ	มาตรการ	หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ	ดัชนี	เป้าหมาย			
				พ.ศ.2549 (5 ปี)	พ.ศ.2554 (10 ปี)	พ.ศ.2559 (15 ปี)	พ.ศ.2564 (20 ปี)
2	มาตรการ ส่งเสริมและสนับสนุน การพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ						
2.1	ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิต หรือฝึกอบรมบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ในระดับวิชาชีพ* อย่างเพียงพอและมี มาตรฐาน	1. กระทรวงศึกษาธิการ 2. กระทรวงสาธารณสุข 3. กระทรวงมหาดไทย (สด./อปท.) 4. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์	ดัชนีที่ 50 จำนวนของบุคลากรด้านผู้สูงอายุที่ได้รับ การผลิตหรือฝึกอบรม**	←	เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	→	
2.2	ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิต หรือฝึกอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุ*** อย่างเพียงพอและมีมาตรฐาน	หน่วยงานรับผิดชอบเช่นเดียวกับลำดับ 2.1	ดัชนีที่ 51 สัดส่วนของผู้ดูแลผู้สูงอายุที่ได้รับการ ฝึกอบรมการดูแลผู้สูงอายุ****	na	←	เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	→
2.3	กำหนดแผนการผลิตบุคลากรด้าน ผู้สูงอายุให้เหมาะสมและเพียงพอ ต่อความต้องการของประเทศและ ดำเนินการติดตามอย่างต่อเนื่อง	1. คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ	ดัชนีที่ 52 มีการดำเนินการของคณะกรรมการ ผู้สูงอายุ แห่งชาติอย่างเป็นรูปธรรม	na	←	ดำเนินการภายใน 5 ปี และต่อเนื่อง	→

na คือ ไม่มีดัชนีนั้นในการประเมินปี พ.ศ.2545-2549

หมายเหตุ * บุคลากรด้านผู้สูงอายุในระดับวิชาชีพ หมายถึง พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ อาสาสมัคร และนักวิชาการด้านผู้สูงอายุ

** บุคลากรด้านผู้สูงอายุในระดับวิชาชีพ ต้องได้รับการฝึกอบรมมากกว่า 2 สัปดาห์

*** ผู้ดูแลผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ดูแลทั้งที่เป็น หรือไม่เป็นสมาชิกในครอบครัว

**** ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ต้องได้รับการฝึกอบรมตั้งแต่ 3 วันขึ้นไป

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์การประมวล พัฒนา และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ และการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ

ลำดับ	มาตรการ	หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ	ดัชนี	เป้าหมาย			
				พ.ศ.2549 (5 ปี)	พ.ศ.2554 (10 ปี)	พ.ศ.2559 (15 ปี)	พ.ศ.2564 (20 ปี)
1	มาตรการ สนับสนุนและส่งเสริม การวิจัย และพัฒนาองค์ความรู้ ด้านผู้สูงอายุสำหรับการกำหนด นโยบาย และการ พัฒนาการบริการหรือการ ดำเนินการที่เป็นประ โยชน์แก่ ผู้สูงอายุ	1. คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ 2. สำนักงานคณะกรรมการวิจัย แห่งชาติ 3. กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา) 4. กระทรวงสาธารณสุข (สถาบันเวช ศาสตร์ผู้สูงอายุ) 5. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย 6. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข 7. สสส. 8. มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนา ผู้สูงอายุไทย 9. สปสช.	ดัชนีที่ 53 จำนวน โครงการและ/หรืองบประมาณของ การศึกษาวิจัยด้านผู้สูงอายุของสำนักงาน คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และสำนักงาน กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ	na	← เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง →		
2	มาตรการ ดำเนินการให้มี การ ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติที่มี มาตรฐานอย่างต่อเนื่อง	1. คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ 2. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์	ดัชนีที่ 54 แผนผู้สูงอายุแห่งชาติได้รับการติดตาม และ ประเมินผลอย่างได้มาตรฐานอย่างน้อย 5 ปีครั้ง	← ทำต่อเนื่องทุก 5 ปี →			
3	มาตรการ พัฒนาระบบข้อมูล ทางด้านผู้สูงอายุให้ถูกต้องและ ทันสมัย โดยมีระบบฐานข้อมูลที่ สำคัญด้านผู้สูงอายุที่ง่ายต่อการ	1. คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ 2. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์ 3. กระทรวงสาธารณสุข	ดัชนีที่ 55 มีฐานข้อมูลด้านผู้สูงอายุที่สำคัญทุกปี ดัชนีที่ 56 ปรับปรุงฐานข้อมูลอย่างน้อยปีละครั้ง	← ทำต่อเนื่องทุกปี →		na	← ปรับปรุงข้อมูลต่อเนื่องทุกปี →

เข้าถึงและสืบค้น

4. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและ
การสื่อสาร (สำนักงานสถิติแห่งชาติ)

5. กระทรวงมหาดไทย (กรมการ
ปกครอง :สำนักทะเบียนราษฎร์)

na คือ ไม่มีดัชนีนั้นในการประเมินปี พ.ศ.2545-2564

ข้อจำกัด เงื่อนไขจำเป็น และการดำเนินการตามแผนฯ

ข้อจำกัด

1. วิฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2551-2552 อาจส่งผลกระทบต่ออย่างสำคัญต่อคุณภาพชีวิตประชากรสูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ประชากรสูงอายุเป็นกลุ่มเสี่ยงสูงสุดต่อภาวะความยากจน นอกจากนี้ปัญหาทางเศรษฐกิจ อาจส่งผลกระทบต่อความสามารถด้านการเงินการคลังของรัฐบาลในการดำเนินงานตามแผนฉบับนี้

2. ความผันผวนทางการเมือง อาจส่งผลให้การดำเนินงานตามแผนฯ ขาดความต่อเนื่อง และอาจชะงักงันหากมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลและนโยบายด้านผู้สูงอายุ รวมทั้งหากผู้นำประเทศไม่ให้ความสนใจหรือไม่เข้าร่วมเป็นประธานในการประชุมคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติด้วยตนเอง

เงื่อนไขจำเป็น

1. เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางอายุของประชากรจะเป็นไปอย่างรวดเร็วและรุนแรงมากในช่วง 15 ปีหลังของแผน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่สัดส่วนของประชากรสูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็นประมาณร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด และประชากรสูงอายุช่วงวัยปลาย (อายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป) จะเพิ่มขึ้นในอัตราที่รวดเร็วกว่าประชากรสูงอายุก่ออื่นๆ การเร่งดำเนินงานตามที่กำหนดไว้ในแผนผู้สูงอายุแห่งชาติจึงไม่อาจร้งรอได้ เงื่อนไขที่จำเป็นต่อความสำเร็จของแผนประการหนึ่ง คือการกำหนดเรื่องผู้สูงอายุให้เป็นวาระแห่งชาติ เพื่อให้การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุได้รับการจัดอยู่ในลำดับสำคัญและได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่ผันแปรไปตามนโยบายของแต่ละรัฐบาล

2. การแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติเป็นอีกเงื่อนไขจำเป็นของแผน แม้ว่าแผนจะมีการปรับเป็นระยะแล้วก็ตาม แต่หากขาดการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ก็ยากที่จะบรรลุตามเป้าหมาย นอกจากนี้การแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ ควรจะเน้นการบูรณาการจากทุกหน่วยงาน ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันและร่วมแรงร่วมใจกันไปจับเคล็ดอันให้เกิดผล โดยมีคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ และสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ เป็นแกนหลัก

3. การส่งเสริมและผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทให้มากขึ้น เป็นปัจจัยที่สำคัญที่นำจะช่วยให้การดำเนินงานตามแผนฯ สัมฤทธิ์ผล

4. เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนและปรับแผนเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

ภาคผนวก ก

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษา

1. นายธีรพนธ์ วงศ์สิทธิ์ อายุ 52 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี ตำแหน่งนักพัฒนาสังคม ชำนาญการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดน่าน ทำงานตำแหน่งนักพัฒนาสังคมตั้งแต่ปี 2545
2. นางจิรนนท์ ยาวีราช อายุ 35 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์บัณฑิต ตำแหน่งนักพัฒนาสังคม สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดน่าน ทำงานตำแหน่งนักพัฒนาสังคมด้านผู้สูงอายุ 4 ปี
3. นายวิโรจน์ ห้วนท้อก อายุ 53 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี ตำแหน่งนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลเวียงสา
4. นายเอกชัย ตาไล่ อายุ 30 ปี การศึกษาระดับปริญญาโท สาขาเทคโนโลยีและสารสนเทศ ตำแหน่งนักพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลเวียงสา ทำงานตำแหน่งนักพัฒนาชุมชน 3 ปี
5. นายปฏิวัติ ธนะไพศาล อายุ 50 ปี การศึกษาระดับปริญญาโท คณะรัฐประศาสนศาสตร์ ตำแหน่ง นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลกลางเวียง
6. นางสาวนันทา ปล้องใหม่ อายุ 29 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี ตำแหน่งนักพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลกลางเวียง เข้ามารับตำแหน่งนักพัฒนาชุมชนเดือนพฤศจิกายน 2554
7. นางประเทือง ดวงแก้ว อายุ 63 ปี การศึกษาระดับประกาศนียบัตรใบประกอบวิชาชีพ ชั้นสูง ประชานชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลกลางเวียงและเทศบาลตำบลเวียงสา ข้าราชการบำนาญ เนื่องจากว่าทั้งสองเขตเทศบาลตำบลคือเทศบาลตำบลกลางเวียงและเทศบาลตำบลเวียงสามิพื้นที่รับผิดชอบในตำบลเดียวกันคือตำบลกลางเวียง เทศบาลตำบลเวียงสามิพื้นที่รับผิดชอบ 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 3 และ 4 นอกนั้นเป็นพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลกลางเวียง ประชานชมรมผู้สูงอายุระดับตำบลจึงเป็นบุคคลคนเดียว
8. นางบำเพ็ญ บริบูรณ์ อายุ 52 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี ตำแหน่งนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลจิ่ง
9. นางจิราภรณ์ ชุมนันท์ อายุ 41 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี สาขารัฐศาสตร์ ตำแหน่งเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปเทศบาลตำบลจิ่ง เข้ามารับผิดชอบงานด้านผู้สูงอายุได้ 1 ปี

10. นายสวิง ศรีวิไชย อายุ 68 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา ประธานชมรมผู้สูงอายุเทศบาลตำบลจิ้ง
11. นางจันทร์เพ็ญ คำอุ่น อายุ 48 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลอ่าวนาไผ่
12. นางสาวกัญญาณัท แคนนารินทร์ อายุ 30 ปี การศึกษาระดับปริญญาโท ตำแหน่งนักวิชาการการศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลอ่าวนาไผ่
13. นายเพชร พันธูปาน อายุ 67 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา ตำแหน่งประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลอ่าวนาไผ่
14. นายสมคิด สีเขียว อายุ 54 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสัน คำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสันมา 2 สมัยแล้ว
15. นางปาริชาติ จิตวงศ์นนท์ อายุ 40 ปี การศึกษาระดับปริญญาโท ตำแหน่งนักพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลสัน ทำงานตำแหน่งนักพัฒนาชุมชนตั้งแต่ปี 2549
16. นายเสถียร สุภามิ อายุ 68 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลสัน
17. นายศราวุฒิ พุฒตรง อายุ 39 ปี การศึกษาระดับปริญญาโท สาขา รัฐประศาสนศาสตร์ ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลตาลชุม คำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลตาลชุมตั้งแต่ปี 2543
18. พลจ่าอากาศสุริยันต์ ปิ่นชัย อายุ 39 ปี การศึกษาระดับปริญญาโท สาขา รัฐประศาสนศาสตร์ ตำแหน่ง นักพัฒนาชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลตาลชุม ทำงานตำแหน่งนักพัฒนาชุมชนมาแล้ว 3 ปี
19. นายสังวาลย์ ชันตะ อายุ 67 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา ตำแหน่งประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลตาลชุม
20. นายอเนก บุญชูพัฒน์ อายุ 36 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี ตำแหน่งนักพัฒนาชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลจอมจันทร์
21. นายจิรายุ เมฆเมืองวัน อายุ 29 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี สาขา รัฐศาสตร์ ตำแหน่งเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนองค์การบริหารส่วนตำบลจอมจันทร์
22. นายเปลี่ยน บุตรโคสา อายุ 66 ปี การศึกษาระดับประกาศนียบัตรใบประกอบวิชาชีพชั้นสูง ข้าราชการบำนาญ ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลจอมจันทร์
23. นางสุภาพร แก้วกระจ่าง อายุ 34 ปี การศึกษาระดับปริญญาโท ตำแหน่งหัวหน้าสำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำบัว ทำงานตำแหน่งหัวหน้าสำนักงานปลัด 8 ปี

24. นางกุศล สมเพ็ชร อายุ 45 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี ตำแหน่งนักพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำปั่ว ทำงานตำแหน่งนักพัฒนาชุมชน 4 ปี
25. นายทน จาจี อายุ 63 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา ตำแหน่งประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลน้ำปั่ว
26. ว่าที่ร้อยตรีหญิงฉายแทน ไพบูลย์ อายุ 35 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี ตำแหน่งนักวิชาการศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลไหล่น่าน ทำงานมาแล้ว 5 ปี
27. นางพัชรพรรณ อินวาทย์ อายุ 35 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการจัดการทั่วไป ตำแหน่งเจ้าพนักงานพัฒนาชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลไหล่น่าน เข้ามารับตำแหน่งเจ้าพนักงานพัฒนาชุมชนได้ประมาณหนึ่งเดือนครึ่ง
28. นายบุญเสริม จันทร์ทอง อายุ 70 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา ตำแหน่งประธานชมรมผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลไหล่น่าน
29. นายชาญนรินทร์ ลากิยะ อายุ 37 ปี การศึกษาระดับปริญญาโท สาขารัฐประศาสนศาสตร์ ตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ชะนิง ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลตั้งแต่ปี 2551
30. นางสาวอโนชา อ่างบางกระทุ่ม อายุ 25 ปี การศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาการบัญชี ตำแหน่งเจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ชะนิง ช่วยงานนักพัฒนาชุมชนเพราะตอนนี้ นักพัฒนาชุมชนย้ายยังไม่มีการรับตำแหน่งแทนจึงรับผิดชอบเรื่องผู้สูงอายุไปก่อน
31. นายสงค์ ธิอ้าย อายุ 67 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลแม่ชะนิง ดำรงตำแหน่งมาแล้ว 2 ปี
32. นายบุญธรรม ยศวังผา อายุ 58 ปี การศึกษากำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปี 2551
33. นางปณิดา พูนสินวิวัฒน์ อายุ 44 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาบริหารธุรกิจ ตำแหน่งนักพัฒนาชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง ทำงานตำแหน่งนักพัฒนาชุมชน 8 ปี
34. นายน้อม สิ้นแส อายุ 68 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา ตำแหน่งประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลทุ่งศรีทอง ดำรงตำแหน่งมาแล้ว 1 ปี
35. นายสมหมาย ใจบุญ อายุ 46 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาคร

36. นางชฎารัตน์ จำปา อายุ 44 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการพัฒนารวมชน ตำแหน่งนักพัฒนารวมชนองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาคร ทำงานตำแหน่งนักพัฒนารวมชน 6 ปี
37. นายแดง ประเสริฐ อายุ 75 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลแม่สาคร
38. นายเสน่ห์ ศรีคำภา ตำแหน่ง นายกององค์การบริหารส่วนตำบลยาบห้วยนา การศึกษาระดับปริญญาตรี ดำรงตำแหน่งนายกององค์การบริหารส่วนตำบลยาบห้วยนา ตั้งแต่ปี 2550
39. นายประเสริฐ นวลดี อายุ 73 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา ตำแหน่งประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลยาบห้วยนา ดำรงตำแหน่งประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลยาบห้วยนาตั้งแต่ปี 2543
40. นางฉัฐติยา ปัญญา อายุ 42 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี ตำแหน่งนักพัฒนารวมชนองค์การบริหารส่วนตำบลยาบห้วยนา ทำงานตำแหน่งพัฒนารวมชน 1 ปี
41. นายเนียร นันตา อายุ 45 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี ตำแหน่งนายกององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำมวบ
42. นางเตชินี ใจพี อายุ 31 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาสัตวศาสตร์ ตำแหน่งนักพัฒนารวมชนองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำมวบ ทำงานตำแหน่งนักพัฒนารวมชน 1 ปี
43. นายอินพ่อง นวลดี อายุ 75 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา ตำแหน่งประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลน้ำมวบ
44. นางอำพร เขียวใหญ่ อายุ 38 ปี การศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการศึกษา ตำแหน่งนักวิชาการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา ทำงานตำแหน่งนักวิชาการศึกษามาแล้ว 6 ปี
45. นางสาวอัจฉรา แสงอนุรักษ์ อายุ 36 ปี การศึกษาระดับปริญญาโท ตำแหน่งบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา ทำงานตำแหน่งบุคลากรได้ประมาณปีกว่า
46. นายประเสริฐ ศรีปัญญา อายุ 66 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลแม่สา
47. นางสาวภา ฦ นคร อายุ 51 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี ตำแหน่งรองนายกององค์การบริหารส่วนตำบลนาเกลือ ดำรงตำแหน่งมาแล้ว 9 ปี
48. นายปรีชา กันทะวงศ์ อายุ 36 ปี การศึกษาปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์ ตำแหน่งนักพัฒนารวมชนองค์การบริหารส่วนตำบลองค์การบริหารส่วนตำบลนาเกลือ ทำงานตำแหน่งนักพัฒนารวมชน 6 ปี
49. นายจรูญ สมบัติปิ่น อายุ 64 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา ตำแหน่งประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลนาเกลือ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ ชื่อสกุล

นางสาวฉมาพันธ์ แก้วอินตะ

ประวัติการศึกษา

ศิลปศาสตรบัณฑิต (สาขาพัฒนาสังคม)

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ปีที่สำเร็จการศึกษา พ.ศ. 2552

ที่อยู่ปัจจุบัน

47 หมู่ 10 ตำบลสถาน อำเภอนาน้อย

จังหวัดน่าน 55150